

TILASTOLLINEN KÄSIKIRJA SUOMENMAALLE,

toimittanut

K. E. F. IGNATIUS,
Tilastollisen Viraston esimies.

HELSINGISSÄ,
J. C. Frenckell'in ja Pojan tykönä, 1872.

G. W. Edlund'in kustannuksella.

Esipuhe.

Se arvo, jonka tilastotiede meidän aikamme on saavuttanut enimpien yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisemisessa, on näyttänyt, että on tarpeellista tehdä entistensä tarkempia ja enemmän yksityisyyksiin käypiä ainekokouksia ja valmistustöitä kussakin tämän tieteen eri haarassa. Mitä enemmän virallinen tilasto täten on koettanut noudattaa ajan vaatimuksia, mitä enemmän se on pyrkinyt tyydyttämään niitä toivomuksia, joidenka täyttämistä sekä tieteellinen tutkimus että käytölliset tarpeet siltä vaatii, sitä enemmän ovat kuitenkin sen työt niin sanoaksemme kätkeytyneet suurelta yleisöltä ja rajautuneet etupäässä siihen vähälukaiseen lukiapiiriin, jonka erityisenä tutkimus-alana tähän kuuluvat aineet ovat eli jonka toimen ja ammatin kanssa ne muuten ovat yhteydessä. Että niin on tapahtunut, ei suinkaan voi olla odottamatonta, kun ajattelee, että virallisen tilaston julkaisemat toimitukset vuosi vuodelta enimmissä maissa ovat enentyneet sekä lukunsa että kokonsa puolesta. Sen haitan poistamiseksi, joka on tästä vähästä leviämisestä ja samalla tilaisuuden hankkimiseksi laveammalle yleisölle saada vähemmässä laajuudessa vaikkakin ainoastansa summittainen katsahdus tärkeimpiin tilastollisiin kohtiin, on enimmissä maissa ruvettu virallisen tilaston julkaisemien toimitusten ohessa ulos-antamaan vähempiä tilastollisia käsikirjoja. Tämä teos on sellaisen käsikirjan koelma Suomea varten. Vaikkakin Tilastollisen Viraston tähän asti meillä julkaisemat toimitukset eivät vielä ole niin laveat, että supistettu katsahdus niihin olisi tarpeellinen, niin kuitenkin tästä huolimatta yleistajuista tilastollista käsikirjaa Suomea varten voinee pitää tarpeena, joka on kylliksi perustettu syy tämän koelman ilmentymiseen.

Tässä teoksessa on noudatettu lähimmän samoja perusteita, kuin *E. Fähræus*'en Ruotsia varten toimittamassa *Virallisessa ja Tilastollisessa käsikirjassa*. Aate kirjan alkuun yhdessä tilastollisten taulujen kanssa ja niinkuin johdatuksena niihin asettaa kertomus maan yleisten virkakuntien ja laitosten synnystä ja järjestämisestä on minusta näyttänyt varsin onnestuneelta. Lukia saa täten katsahduksen ei ainoastansa maan hallintoon ja yleisiin oloihin, joka katsahdus tarjoo hänelle mitä paraimman tilaisuuden arvostelemaan numeroilla osoitettujen tietojen arvoa, vaan samalla myöskin jonkinlaisen käsityksen valtiohallinnon järjestyksestä, synnystä ja historiallisesta kehittämisestä. Sen verran teoksen suunnitelmasta. Mitä taas koskee sen valmistamiseen, on kyllä luultava, että virheitä ja vaivallaisuuksia ei puutu ja saan sen vuoksi nöyrimmästi pyytää, että ne muistutukset, joita tehtäneen, tulevat minun tiedokseni tahi jonku *Helsingissä* ilmestyvän sanomalehden kautta eli yksityisessä kirjevaihdossa, että oikaistukset siten vastedes kentiesi ilmestyvässä painoksessa taidetaan ottaa huomioon.

Se erinomainen hyväntahtoisuus ja se kohteliaisuus, jolla tädäkäiset virkakunnat ovat minulle antaneet niitä tietoja, joita olen hakenut, on suuressa määrässä helpoittanut tämän teoksen ulosantamista. Se on siis rakas velvollisuus minulle tädän julkisesti lausua kiitollisuuteni kaikille niille, jotka siten ovat edistäneet tätä teosta. Erittäin on minun mainitseminen kiitollisuuden velkani herra kirjaston hoitajalle *B. O. Schauman*'ille, joka hyväntahtoisesti on antanut minun käyttää käsikirjoitetut luettelonsa Suomen virka- ja palvelusmiehistä v. 1809 saakka, sekä herra maisteri *P. E. Ervast*'ille, joka ei ainoastansa ollen rautateiden tilastollisen konttorin päällikkönä on antanut laveja tietoja rautatien liikkeestä, vaan myöskin osaksi on toimittanut korjausluvun.

Helsingissä Kesäkuussa 1872.

K. E. F. Ignatius.

Ainehisto.

I. Hallinto- ja Virkakunnat sekä muut yleiset laitokset maassa.

	Siv.
Kenraalikuvernööri	3.
Suomen Valtiosihteerin-virasto	5.
Valtiosihteerin-virastoon asetettu Komitea Suomen asioita varten	7.
Keisarillisen Majesteetin Suomen Kanslia	9.
Keisarillinen Palatsi Helsingissä	10.
Keisarillinen Suomen Senaati	10.
Keisarillisen Senaatin prokuraatorit	23.

A. Oikeus-osastoon kuuluvat yli- ja alaoikeudet.

Keisarillinen Turun Hovioikeus	26.
” Waasan ”	29.
” Wiipurin ”	31.
” Ylisotaoikeus	32.
Kihlakunnan oikeudet	33.
Maanjako-oikeudet	34.
Raastuvanoikeudet	35.

B. Talous-osastoon kuuluvat yleiset laitokset, hallitukset ja virastot.

1. <i>Kenraalikuvernöörin-kanslia</i>	36.
2. <i>Siviili-Toimituskuntaan kuuluvat vtrkakunnat.</i>	
a. Lääninhallitukset ja lääninvirasto	37.
b. Kaupunkien hallinnot	44.
c. Poliisikamarit	49.
d. Kunnallishallitukset maalla	50.
e. Läkintölaitosten Ylihallitus ja Collegium medicum	51.
f. Lääkintövirasto	53.
g. Postinjohtokunta	58.
h. Postivirasto	61.
i. Yleisten rakennusten Ylihallitus	63.
k. Painoasiain ”	65.
l. Vankihuonetten tarkastaja. Vanginhoito	67.
m. Tilastollinen virasto	71.
3. <i>Valtiovarain-Toimituskuntaan kuuluvat laitokset ja virastot.</i>	
a. Suomen Pankki	73.
b. Tullin Ylijohdokunta	80.

c.	Tullivirasto	84.
d.	Karttapaperikonttori	86.
e.	Luotsi- ja Majakkalaitosten Ylihallitus ja Luotsivirasto .	87.
f.	Vuorihallitus	92.
g.	Rahapaja	95.
h.	Tehtaaston Johtokunta	96.
i.	Realikoulut	98.
j.	Käsityökoulu Helsingissä	100.
k.	Sunnuntai- ja Iltakoulut	100.
l.	Merenkulkukoulut	101.
4.	<i>Kamari-Toimituskuntaan kuuluvat laitokset.</i>	
	Yleinen Revisionioikeus ja Revisionikonttori	102.
5.	<i>Sota-asiain-Toimituskuntaan kuuluvat laitokset ja virastot.</i>	
a.	Suomen kadettikoulu	104.
b.	Suomen sotaväki	108.
6.	<i>Kirkollisasiain-Toimituskuntaan kuuluvat laitokset ja virastot.</i>	
a.	Keisarillinen Aleksanderin-yliopisto	113.
b.	Koululaitoksen Ylihallitus	123.
c.	Alkeis-opistot	124.
d.	Kuuromykkäin opistot	128.
e.	Sokeiden-oppilaitokset	129.
f.	Kansankoulu-Seminarit	130.
g.	Kansankoulut	134.
h.	Kirkollisvirasto	138.
i.	Suomen valtioarkisto	147.
7.	<i>Maanviljelyn-Toimituskuntaan kuuluvat laitokset ja virastot.</i>	
a.	Tie- ja Vesiyhdistysten Ylihallitus	149.
b.	Insinöörikuunta	151.
c.	Saimaan kanava	153.
d.	Suomen valtiorautatiet	154.
e.	Maanmittauksen Ylihallitus	157.
f.	Maanmittausvirasto	158.
g.	Mittainvakaus-virasto	159.
h.	Metsänhoitohallitus ja Metsänhoitovirasto	161.
i.	Evoisten Metsänhoito-opisto	164.
j.	Kalastusten kaitsia	165.
k.	Keisarillinen Suomen Talousseura	165.
l.	Mustialan maanviljelys-opisto. Maanviljelys-koulut	165.
m.	Maanviljelysneuvojat, kynnönneuvojat, lääninkarjakot	170.
n.	Maanviljelysseurat	170.

Suomen valtiosäädyt.

Ritaristo ja Aateli	172.
Pappissääty	173.

Porvarissääty	173.
Talonpojansääty	173.
Suomen Ritarihuone	175.

Eläkeraha-laitoksia.

1. Suomen Siviiliviraston leski- ja orpokassa	181.
2. Suomen Sotaväen " " "	182.
3. Kirkollis- ja kouluviraston leski- ja orpokassa	183.

Muut yleiset laitokset.

Kaupunkien yleinen Palovakuutusyhtiö	184.
Maalaisten Palovakuutusyhtiö	186.
Suomen Hypoteekkiyhdistys	188.
Yhdyspankki Suomessa	190.
Suomen Piipliaseura	192.
Suomen Tiedeseura	192.
Seura pro Fauna et Flora Fennica	193.
Suomen Lääkäriseura	194.
Lainopillinen yhdistys	195.
Kasvatusopillinen yhdistys	195.
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura	196.
Suomen Taideyhtiö	199.
Vankibuoneyhdistys Suomessa	200.
Suomen Lähetysseura	200.
Suomen Muinaismuisto-yhtiö	201.
Suomen Passivirasto	202.
Suomen Kauppa-asiamiehet	202.
Keisarilliset Wenäjän Ritarikunnat	203.

II. Tilastollisia Tauluja.

Taulu 1. Europan Valtakuntien suuruus ja väkiluku	208.
" 2. Katsahdus muutamain maiden valtiotuloihin, valtiomenoihin ja valtiovelkoihin	209.
" 3. Katsahdus kauppaoloihin eri maissa	210.
" 3b. Kaupunkeja Europassa, joissa on enemmän kuin 100,000 asukasta	211.
" 4. Katsahdus Suomen valtiotuloihin ja valtiomengoihin vuosina 1862—1871	212.
" 5. Tilastollinen taulu, osottava Suomen läänien:	
a) maanalan ja väkiluvun	214.
b) maanalan suhteet, pelto- ja niittymaat	214.
c) vuotuisen viljansadon keskimmiten aikakautena 1861—1865	215.
d) talvella elätettyjen elukkain luvun v. 1865	215.
e) kameraalisen jaon ja maasta maksettavat suorat kruununulosteot v. 1864	216.
" 6. Tuomiokuntien ja käräjäkuntien väkiluku v. 1870	217.

Taulu	7.	Katsahdus Suomen kaupunkien väkilukuun	225.
"	8—11.	Tilastollinen taulu, osottava Helsingin, Turun, Wiipurin ja Oulun kaupunkien:	
	1.	Talot, Kartanot ja Huoneet	226.
	2.	Väestön, jaettuna äidinkielen, uskonnon ja sivistyksenkannan mukaan	227.
"	12.	Summittainen luettelo Suomen sairashoitolaitoksissa hoidetuista sairaista	228.
"	13.	Suomen postilaitoksista eri vuosina lähetettyjen kirjeitten luku	229.
"	13b.	Katsahdus Suomen postilaitoksen tuloihin eri vuosina	231.
"	14.	Katsahdus tullituloihin Suomen tullikamareista vuosina 1856—1870	232.
"	15.	Suomalaisen ulkomaalaisen tavaravaihdon arvo, jaettuna eri tullikamarein mukaan (sisääntuonti)	234.
"	16.	Suomen ulkomaalaisen tavaravaihdon arvo, jaettuna eri tullikamarein mukaan (ulosvienti)	236.
"	17.	Puutavarain ulosvienti vuosina 1864—70	238.
"	18.	Voin ulosvienti vuosina 1853—1870	239.
"	19—20.	Katsahdus Suomen jyvän-ulosvientiin- ja sisään- tuotiin allamainituina vuosina	240.
"	21.	Suomen suolan-, kahvin- ja sokurin-sisääntuonti vuosina 1856—1870	242.
"	22.	Katsahdus Suomen kauppalaivaston suuruuteen ja miehistöön vuosina 1863—70	243.
"	23.	Meriliike. Lastilla ulkomailta Suomeen tulleiden ja Suomesta ulkomaille lähteneiden laivojen luku ja yhteen laskettu vetoisuus	244.
"	24.	Rahtipurjehdus eli välittävä meriliike, jonka suomalaiset laivat ovat toimittaneet kahden vieraan maan välillä v. 1868	245.
"	25.	Vuorenviljelys. Kuparin ja tinan valmistus Orijärven ja Pitkärannan kaivoksista murretuista vuorimalmeista	246.
"	26.	Vuorenviljelys. Katsahdus raudanvalmistukseen	247.
"	27.	Tehdasten luku ja niiden valmistusarvot vuosina 1861—65	248.
"	28.	Erityiset tehtaat ja manufakturit sekä niiden valmistusarvot vuosina 1858, 1861, 1866 ja 1870	249.
"	29.	Katsahdus oppilasten lukumäärään sunnuntaikouluissa vuosina 1866—1870	250.
"	30.	Osottava oppilasten lukumäärän y. m. kaikissa Suomen alkeis-opistoissa Tammikuun 15 p:nä 1871.	
	a)	Korkeammat opistot	251.
	b)	Alhaisemmat opistot	253.
"	31.	Katsahdus Suomen kanavoiden tuloihin ja menoihin.	
	a)	tulot	254.
	b)	menot	255.

Taulu 32.	Katsahdus kanavaliikkeeseen Suomessa	256.
” 33.	Katsahdus purjehdusaikaan kanavoilla	257.
” 34.	Suomen valtiorausateiden tulot ja menot vuosina 1865—1871	258.
” 35.	Suomen valtiorausateiden tulot kuukaudelta vuosina 1865—1871	259.
” 36.	Summittainen taulu, osottava liikkeen Suomen val- tiorautateillä vuosina 1865—1871	260.
” 37.	Liike Suomen valtiorausateillä, kunkin pysäyspaikan osalta vuosina 1865—1871	262.
Aakkosellinen luettelo		267.
Lisäys		280.

I.

Hallinto- ja Virkakunnat,

kuin myös

Muut yleiset laitokset.

Kenraalikuvernööri.

(Helsingissä.)

Yhdistettynä Ruotsin valtakuntaan oli Suomella ajoittain kenraalikuvernöörejä, joiden käsiin siviili-hallinto silloin oli uskottu. Tämä asian laita oli kuitenkin vaan satunnainen ja usein riippuva valtiollisista vaiheista. Tavallista oli ettei Suomella ollut mitään hallitus-hoidollista yhteyttä, vaan että eri lääninhallitukset suoraan olivat yhteydessä hallituksen kanssa Tukholmassa. Sittekuin Keisari Aleksander I oli valloittanut Suomen ja Porvoon valtiopäivillä myöntänyt sille oman hallituksen, asetettiin tänne kenraalikuvernööri, jonka virka-velvollisuudet ovat määrätty johdesäännöissä 18 p:ltä Elokuuta v. 1809, 12 p:ltä Helmikuuta v. 1812, 21 p:ltä Helmikuuta v. 1816 ja 2 p:ltä Kesäkuuta v. 1826. Maan siviili täytöntö-toimellisen hallituksen päällikkönä tulee kenraalikuvernöörin pitää huolta siitä, että yleinen lepo ja turvallisuus varjellaan, että Keisarin käskyt, säännöt ja asetukset tarkasti noudatetaan ja toimeen pannaan sekä että maan asukkaat suojellaan lain ja etuksiensa, vapauksiensa ja oikeuksiensa suhteen. Kenraalikuvernöörin yli-valvonnan alaisena ovat poliisi, vaivaishoito, postilaitos, tullilaitos, maanmittausvirasto ja sotaväki y. m., joitten suhteen kenraalikuvernööri saapi, yksin neuvoin Senaatin Talous-Osaston kanssa, tahi, jos ei aika sitä salli, suorastansa asianomaisten kuvernöörien kautta ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimiin, jotka ovat lain ja asetusten mukaisia. Hänen tulee pitää vaaria, että kruunun verot ja tulot sekä muut yleiset ulosteot oikein suoritetaan ja ylös-kannetaan, sekä ettei veronalaisia vastoin lakia rasiteta. Kaikki kruunun makasiinit ovat hänen silmällä pidettävänänsä, ja mitään varastoja ei niistä saa määrätä maksettavaksi häntä kuulematta.

Kenraalikuvernööri on Senaatin puheenjohtaja, ja tulee hänen, kun sattuvain asiain laatu sitä vaatii, kutsua Senaatin molemmat osastot keskusteluun yhteisessä kokouksessa. Jos hänellä jossakin asiassa on toinen mieli kuin Senaatin läsnä olevain jäsenien enemmistöllä, panettakoon hän mielipiteensä pöytäkirjaan viimeistään neljän päivän kuluessa; mutta al-lekirjoittakoon kuitenkin sen päätöksen, josta enemmistö on ollut yksimielinen. Hänellä on kuitenkin oikeus lähettää Keisarille muistutuksia Senaatin päätöstä vastaan, ilman että tämän toimeen paneminen siitä estyy, jos se muuten tapahtuu ilman edellistä tarkastettavaksi-jättämistä. Ehdotukset avonai-siin virkoihin, joihin Keisari asettaa, ovat, oltuansa viran mu-kaan Senaatin tarkastettavina, jätettävät kenraalikuvernöörille Keisarille lähetettäväksi. Jos ei kenraalikuvernööri ole ollut saapuvilla, kun virka-asia esitettiin Senaatissa, tulee hänen siitä antaa mietintönsä, joka seuraa Senaatin lausuntoa Keisarille.

Tuomiovaltaa kenraalikuvernöörillä ei ole. Älköön hän ottako tarkastettavaksi valituksia ala-oikeuksien ja kuvernöörin päätöksistä eikä hakemuksia, jotka voimassa olevan oikeuden-käynti-järjestyksen mukaan kuuluvat yli-oikeuksien tai Senaa-tin toimitettavaksi eli ratkaistavaksi, vaan osoittakoon hakevia asianomaiseen paikkaan. Valitukset korkeampain tai alhaisem-pain virkamiesten tekemistä virkarikoksista ovat lykättävät prokuraatorille. Kenraalikuvernööri voipi kuitenkin viran toi-mittamisesta eroittaa lääninhallitukseen kuuluvia virkamiehiä, sekä niitä, jotka ovat virkamääräyksen mukaan asetetut, siksi kuin laillinen kanne heitä vastaan on päätetty, saaden he sillaikaa pitää puolen palkkaa. Oikeus-Osaston kokouksissa on kenraalikuvernöörillä istunnon ja äänen valta ainoastaan silloin, kuin rikosasioita tutkitaan ja päätetään, mutta ei riita-asioita esitettäissä.

Kenraalikuvernöörillä on vapaa asunto y. m. Suomen valtion omistamassa talossa n:o 6 Etelä Esplanaadikadun varrella. Hänen palkkaetunsa ovat muuten 41,143 Suomen mark-kaa, paitsi erityistä rahansäännöstä, joka tekee 24,000 mark-kaa. Ollessaan viran toimituksessaan tulee hänelle, huolimatta hänen sotilas- tai siviilarvoisuudestaan, arvo ylinnä kaikkia muita arvoluokistossa olevia virkamiehiä.

Wuodesta 1809 asti ovat seuraavat olleet Suomen kenraalikuvernöörejä:

Vapaherra, sittemmin kreivi *Georg Magnus Sprengtporten*, kenraali, 1808—1809, † 1819.

(Ruhtinas) *Michaël Barclay de Tolly*, 1809—1810, sittemmin kenraali-sotamarsalkki y. m., † 1818.

Kreivi *Fabian Steinheil*, jalkaväen kenraali, 1810—1823, † 1831.

Kreivi *Arsenii Zakrewsky*, jalkaväen kenraali, 1823—1831, sittemmin Moskovan kuvernementin sotakenraalikuvernööri, † 1865.

Ruhtinas *Alexander Menschikoff*, amiraali, 1831—1855 † 1869.

Kreivi *Fredrik Wilhelm Rembert Berg*, 1855—1861, tätä nykyä kenraali-sotamarsalkki ja valta-maaherra Puolassa.

Vapaherra *Platon Rokassowsky*, jalkaväen kenraali, 1861—1866, † 1869.

Kreivi *Nikolai Adlerberg*, jalkaväen kenraali, 1866.

Niinä aikoina, jolloin kenraalikuvernööri sotapäällikkyydestä tai muista virkatoimista on ollut estettynä olemasta Suomessa, on hänelle avuksi määrätty apulainen tahi virkaa tekevä kenraalikuvernööri. Niistä, jotka ovat toimittaneet tätä luottamusvirkaa kauemman aikaa, mainitaan tässä:

Kreivi *Gustaf Mauritz Armfelt*, jalkaväen kenraali, 1812 Syysk.—1813 Maalisk., † 1814.

Kreivi *Fabian Steinheil*, toimitti kenraalikuvernöörin virasta luovuttuaan samaa virkaa, 1823—1824 Maalisk.

Alexander Amatus Thesleff, jalkaväen kenraali, 1833, † 1847.

(Vapaherra) *Platon Rokassowsky*, 1848—1854, katso ylh.

Fredrik Wilhelm Rembert von Berg, 1854—1855, katso ylh.

Suomen Waltiosihteerin-virasto.

(Pietarissa.)

Suomen yhdistettyä Wenäjään asetettiin Pietarin kaupunkiin komitea Suomen asioita varten. Komitean tehtävänä oli

niitten asiain tarkastaminen ja valmistaminen, jotka maan perustuslakien ja Suomen hallitusneuvoston ohjesäännön mukaan olivat suorastaan Keisarin ratkaistavana. Komitean jäsenet, joitten luku ei saanut olla vähempi kuin kolme, nimitti Keisari. Niitten piti olla Suomesta kotoperäisiä. Samassa tilaisuudessa (6 p. Marraskuuta 1811) asetettiin valtiosihteerin virka, jonka omistajalla mainitussa komiteassa oli sama istunnon ja äänen valta, kuin muilla jäsenillä ja jonka tuli Keisarin edessä esitellä asiat. Keis. julistuksen kautta 17 p:ltä Maaliskuuta 1826 lakkautettiin mainittu komitea, ja ainoastansa valtiosihteerin-virasto pysytettiin. Suomen Suuriruhtinanmaan valtiosihteerin, joka sitte 23 päivän Joulukuuta 1834 kantaa *ministeri-valtiosihteerin* arvonimeä ja kuuluu 3:teen arvoluokkaan, nimittää Keisari Suomen maan asukkaista. Hänen tulee oleskella siellä, missä Keisari pitää asuntoansa. Ministeri-valtiosihteerin on päällikkönä Keisarin kansliassa Suomen siviilihallintoa koskevia asioita varten, jonkatähden hän myös avaa kaikki Senaatin ja kenraalikuvernöörin kirjoitukset Keisarilliselle Majesteetille. Poikkeuksen tästä tekevät vaan ne kirjeet, joissa on päällekirjoituksena: ”Keisarilliselle Majesteetille korkean omakätisesti vastaanotettavaksi.” Vuotuiset valtioarviot sekä Keisarilliset julistukset, kreivi-, vapaherra- ja aatelikirjat niinkuin myös virkavahvistuskirjat virkoihin, jotka kuuluvat korkeampaan kuin kuudenteen arvoluokkaan allekirjoittaa Keisari ja vastakirjoittaa ministeri-valtiosihteerin.

Yleisistä asetuksista ja toimista, joihin on ryhdytty tahi ryhdytään Wenäjällä ja jotka myöskin koskevat Suomen maata, vaihettaa ministeri-valtiosihteerin kirjoituksia keisarikunnan ministeristön ja virkakuntain kanssa. Ministeri-valtiosihteerin suoranaisen käskyn alaisena ovat Suomen kauppa-asiamiehet Wenäjällä.

Ministeri-valtiosihteerin avuksi on määrätty *apulainen*, joka tarkemmin pitää silmänsä alla kansliaa, ja ministeri-valtiosihteerin poissa ollessa tai sairastaessa hoitaa hänen virkaansa.

Ministeri-valtiosihteerillä on vapaa asunto, polttopuut y. m. Suomen valtiosihteerin-viraston huoneessa Pietarissa Nikolai Morskojn kirkon luona. Hänen palkkaetunsa puhtaassa ra-

hassa tekevät 49,600 markkaa. Apulaisen palkkaedut nousevat 36,000 markkaan.

Ministeri-valtiosihteerin virkaa ovat toimittaneet:

Mikael Speransky, salaneuvos, ”Suomen hallitusasiain esittelijä Keisarillisen Majesteetin luona” 1809—1811, † 1839.
 Vapaherra, sitte kreivi *Robert Henrik Rehbinder*, todellinen salaneuvos, 1811, † 1841.
 Kreivi *Alexander Armfelt*, todellinen salaneuvos, 1841.

Ministeri-valtiosihteerin apulaisia:

Lars Gabriel von Haartman, 1825—1830, sittemmin varapuheenjohtaja senaatissa y. m.
 Kreivi *Alexander Armfelt*, 1834—1841.
Fredrik Stewen, salaneuvos, 1844, † 1851.
Konstantin Fischer, salaneuvos 1851—1856.
 Vapaherra *Emil Stjernvall-Walleen*, salaneuvos, 1857.

Waltiosihteerin-virastoon asetettu Komitea Suomen asioita varten.

(Pietarissa.)

Niinkuin valtiosihteerin-virastosta kerrottaessa mainittiin, asetettiin jo vuonna 1811 Pietariin komitea Suomen asiain valmistamista varten. Komitea lakkautettiin v. 1826; mutta tarve siitä tuli taas tuntuvaksi. Keis. julistuksen kautta 8 p:ltä Huhtikuuta v. 1857 asetettiin sentähden Suomen valtiosihteerin-virastoon pysyväinen komitea, johon paitsi puheenjohtajaa, joka on ministeri-valtiosihteerin, kuuluu neljä jäsentä, joista ministeri-valtiosihteerin apulainen on yksi. Muut kolme jäsentä kutsutaan komiteaan kolmen vuoden ajaksi, siten että Hänen Majesteettinsa Keisari suorastaan nimittää yhden, ja kenraalikuvernööri ja Suomen Senaati yksin neuvoin esittävät muut kaksi.

Komitean tehtävänä on kaikkein niitten asiain tarkastaminen, jotka Keisari sen tutkittavaksi jättää. Jokaista asiaa varten tehdään pöytäkirja, johon pannaan sekä kenraalikuvernöörin ja Senaatin asiasta antamat lausunnot että komitean mie-

tintö tai komiteassa tapahtunut äänestys. Tämä pöytäkirja on sittemmin ministeri-valtiosihteerin esitellessä asiaa pantava Keisarin eteen.

Komitean jäsenet, jotka etupäässä ovat valittavat senaattorien, kuvernöörien tai muitten ylhäisempien virkamiesten joukosta Suomessa, pitävät ne virat, palkkaedut tai eläkerahat, jotka heillä ennen on, mutta jos ei heidän palkkansa tai eläkerahansa nousisi 24,000 markkaan vuoteensa, saavat he, niinkauvan kuin komiteassa istuvat, Suomen valtiovaroista niin suuren palkkion että se ynnä heidän ennen nauttimansa palkkaedut tai eläkeraha nousee vastamainittuun summaan vuoteensa. Esittelijä komiteassa (joka myöskin on ensimmäinen toimitussihteerinä Hänen Majesteettinsa Suomen kansliassa) nauttii palkkaa ja voura- y. m. varoja 14,400 markkaa vuoteensa.

Puheenjohtajia ja jäseniä komiteassa ovat olleet:

Kreivi *Gustaf Mauritz Armfelt*, jalkaväen kenraali y. m. 1811, † 1814, Puheenjohtaja.

Vapaherra *Knut von Troil*, salaneuvos, 1814—1821, Puheenjohtaja, † 1825.

Vapaherra *Robert Henrik Rehbinder*, ministeri-valtiosihteerinä, 1811—1826.

Vapaherra *Johan Fredrik Aminoff*, salaneuvos, 1811—1814, † 1842.

Jakob Wilhelm Hisinger, laakmanni, 1811—1812, † 1843.

Karl Johan Walleen, 1811—1816, sittemmin prokuraatori, salaneuvos y. m.

Vapaherra *Gustaf Rosenkampf*, todellinen valtioneuvos, 1812—1826, † 1832.

Adolf Fredrik von Willebrand, todellinen valtioneuvos, 1814—1822, sittemmin presidentti Turun hovioikeudessa y. m.

Lars Gabriel von Haartman, valtioneuvos 1819—1826, sittemmin vara-puheenjohtaja Senaatissa, todellinen valtioneuvos y. m.

Vapaherra *Axel Gustaf Mellin*, valtioneuvos, 1822—1826, sittemmin vara-puheenjohtaja Senaatissa, todellinen valtioneuvos y. m.

Komitean uudestaan asetettua v. 1857 ovat siinä istuneet:

Kreivi *Alexander Armfelt*, ministeri-valtiosihteeri y. m. Puheenjohtaja, 1857.

Vapaherra *Platon Rokassowsky*, jalkaväen kenraali, 1857—1861, sen jälkeen kenraalikuvernööri.

Vapaherra *Emil Stjernwall-Walleen*, ministeri-valtiosihteerin apulainen y. m. 1857.

Frans af Brunér, senaatori, salaneuvos, 1857.

Vapaherra *Carl Emil Cedercrutz*, senaatori, 1857, † 1869.

Wasili Stepanoff, todellinen valtioneuvos, 1867.

Vapaherra *Bernhard Indrenius*, senaatori, kenraaliluutnantti, 1869.

Esittelijöitä komiteassa:

Claes Herman Molander, 1857—1858 (katso senaatoreja).

Fredrik Napoleon Melartin, 1858, † 1861.

Adolf Waldemar Wallensköld, 1862—1870 (katso senaatoreja).

Wolter Kasimir Palmroth, 1870.

Keisarillisen Majesteetin Suomen Kanslia.

(Pietarissa.)

Keisarin kanslia Suomen siviili-hallintoa koskevia asioita varten seisoo ministeri-valtiosihteerin ja tämän apulaisen katsannon alla. Kansliassa on Keis. johdesäännön mukaan 17 p:ltä Maaliskuuta v. 1826, kaksi osastoa, ensimmäinen kirjeenvaihtoa varten venäjän kielellä ja toinen kirjeenvaihtoa varten ruotsin kielellä. Virkamiehistöön kummassakin osastossa kuuluu yksi ensimmäinen, yksi toinen ja yksi apulais-toimitussihteeri, yksi vanhempi ja yksi nuorempi kanslisti sekä kaksi kopistia. Yhteisesti molempia osastoja varten on yksi rekistratori ja yksi arkistonhoitaja.

Palkkaedut ovat ensimmäiselle toimitussihteerille 12,800 markkaa, toiselle toimitussihteerille 8,800 markkaa, apulais-toimitussihteerille 6,000 markkaa; arkistonhoitajalle 6,000 markkaa, rekistratorille 5,200 markkaa, vanhemmille kanslisteille

4,000 markkaa, nuoremmille kanslisteille 3,200 markka sekä kopisteille 2,400 markkaa kullenkkin.

Kanslian virkahuone on Suomen ministeri-valtiosihteerin viraston huonerakennuksessa, katu Ekaterinowsky prospekt n:o 9.

Keisarillinen Palatsi Helsingissä.

Helsingin tultua Suomenmaan pääkaupungiksi, otettiin puheeksi Keisarillisen palatsin rakentaminen sinne, ja Armollisen määräyksen mukaan 10 p:ltä Toukokuuta 1837 ostettiin kauppaneuvos Heidenstrauch'in eteläisen sataman rannalla oleva talo, siihen rakennetun kolmikertaisen kivimuurin kanssa, täksi tarpeeksi Suomen valtiovaroilla. Palatsi sisustettiin uudestaan, ja on sen jälkeen myöskin osaksi saanut lisärakennuksia. Siinä löytyy, paitsi huoneita Hänen Majesteetillensa Keisarille ja Keisarinnalle ja Heidän seurallensa sekä rukouskappelia, myöskin valtiosali, johon Säädyt valtiopäiväin avattaessa ja päätettäessä kutsutaan kokoon.

Keisarillisen palatsin hoitajia ovat olleet:

Vapaherra *Otto Wilhelm Klinckowström*, todellinen salaneuvos, 1839, † 1850.

Kreivi *Gustaf Magnus Armfelt*, kenraaliluutnantti, 1850—1856, † s. v.

Vapaherra *Johan Mauritz Nordenstam*, jalkaväen kenraali, 1856.

Keisarillinen Suomen Senaati.

(Helsingissä.)

Niitten esitysten joukossa, jotka H. M. Keisari Aleksander I toi esiin Säädylle Porvoon valtiopäivillä, oli myöskin yksi yleisen ylihallituksen perustamisesta Suomen Suuriruhtinanta varten. Ehdoituksen tähän teki komitea, jossa piispa J. Tengström oli puheenjohtajana ja jonka toimiin senaikuinen lainopin provessori Turussa M. Calonius, vaikutti itse paikalla

läsnä, etevällä tavalla otti osaa. Sittekuin Säädyt muutamilla vähemmällä muutoksilla olivat hyväksyneet mainitun ehdoituksen, ulosannettiin pää-asiallisesti tämän kanssa yhtä pitäen 18 p. Elokuuta v. 1809 *Armollinen ohjesääntö Hallitus-neuvostolle Suomen Suuriruhtinanmaassa*. Hallitus-neuvosto, joka 21 p. Helmikuuta 1816 sai nimen *Keisarillinen Suomen Senaati*, asetettiin Turkuun, jossa se aloitti vaikutustansa 2 p. Lokakuuta 1809. Keisari Aleksanderin Armollisen käskyn mukaan olivat maan Säädyt ehdoittaneet ensimmäiset jäsenet uudessa hallitus-neuvostossa heidän virkoihinsa. Keis. kuulutuksen kautta 9 p:ltä Heinäkuuta 1817 muutettiin Senaati sittemmin maan uuteen pääkaupunkiin Helsinkiin, jossa sen asema 1 p:stä Lokakuuta alkaen v. 1819 yhä edespäin on ollut. Senaatin vaikutusta varten on, paitsi äsken mainituista, asetuksia aika ajoin ulosannettu. Tärkeimmät niistä ovat Keis. asetukset 2 p:ltä Kesäkuuta 1826, 28 p:ltä Marraskuuta 1859, 20 p:ltä Huhtikuuta 1863 ja 10 p:ltä Toukokuuta 1869.

Suomen Senaatin asemapaikka on oleva maan pääkaupunki. Senaati ylläpitää maan siviili-hallintoa, yhteistä taloutta ja lainkäytäntöä ylimäisessä oikeudessa, paitsi niissä jutuissa ja asioissa, joitten ratkaiseminen on Keisarille erittäin pidätetty. Kaikki Senaatin tekemät päätökset tehdään Keisarin nimessä ja älköön niihin muutosta haettako. Hakemukset, jotka yksityiset jättävät Senaatiin, ovat niinkään asetettavat Keisarille. Sama sääntö koskee myöskin virkakirjoituksia, jotka julkisista virastoista tulevat Senaatiin. Senaatin valta on rajoitettu niihin sääntöihin, jotka annettu laki sisältää, ilman oikeudetta sitä peruuttaa, muuttaa tai selittää. Ainoastaan lainselityksiin, joita tarve vaatii, tehköön Senaati ehdoituksia Keisarille. Senaatille ei niinkään ole sallittu omasta vallasta laskea uusi maksu tai vero, tahi määrätä muista ulosteista, kuin niistä, jotka ovat otetut joka vuosi hyväksytyyn kulunkiarvioon. Kuitenkin on Senaatilla oikeus sen yli myöntää satunnaisia maksuja yleisesti tarpeellisiin tarkoituksiin rajoitettuun ja määrättyyn summaan.

Niitten juttuin ja asiain laadun mukaan, jotka ovat sen käyteltävinä, on Senaati jaettu kahteen osastoon, nimittäin *Oikeus-* ja *Talous-Osastoon*, jossa viimeainitussa on kuusi

toimituskuntaa: *Sivili-Toimituskunta*, *Waltiovarain-Toimituskunta*, *Kamari-Toimituskunta*, *Sotaasiain-Toimituskunta*, *Kirkollisasiain-Toimituskunta*, ja *Maanviljelyn-Toimituskunta*. Senaatin puheenjohtaja on kenraalikuvernööri. Kummallakin osastolla on päällikkönä vara-puheenjohtaja sekä 8 tai 10 senaatoria jäsenenä.

Senaatin yhteisistuntoon kuuluu kenraalikuvernööri puheenjohtajana, Senaatin molemmat vara-puheenjohtajat alituksina jäsenenä sekä kolme senaatoria kummastakin osastosta, jotka siinä järjestyksessä kuin he näissä istuvat joka vuosi 1 p. Lokakuuta muutetaan. Kuitenkin tulee, Hänen Majesteettinsa sitä hyväksi nähdessä, osastojen kokonaisuudessaan kokoontua yhteisistuntoon. Senaatin yhteisistunto ei ole tuomionvoipa, jollei kahdeksan jäsentä ole läsnä; jonkatähden esteitten sattuessa jollekulle jäsenelle, lähinnä vuorossa oleva senaatori kutsutaan yhteisistuntoon osaa ottamaan. Yhteisistunnossa otetaan esiin ne asiat, jotka Keisari jättää sen lausuttavaksi, sekä Keisarilliset käskykirjat; kysymykset voimassa olevan lain selityksestä; ilmoitus uuden Senaatin määräämisestä, kun tähän asti olleitten jäsenten virka-aika loppuu; hakemukset myöntymyksestä lähisukuisille mennä naimisiin tai avio-erosta; alakäisen henkilön julistaminen täysiikäiseksi; vapautus opinnäytteitten suorittamisesta, jotka ovat määrättyt valtiolin virkoihin astumista varten; kysymykset kirkkoherra- ja tuomiokuntien jakamisesta; ylimääräisten armovuosien hakemukset pappien ja koulunopettajien leskille ja lapsille; virkavahvistuskirjain antaminen, Keisarin määräyksen mukaan, semmoisiin virkoihin ja arvoihin, joihin Keisari nimittää, sekä erokirjain antaminen samanlaatuisista viroista ja arvoista; vuotuisten rukouspäiväplakaatien ulosantaminen ja rukouspäivä-tekstien määrääminen; sattuneitten riitojen synnyttyä määrääminen, onko joku asia oikeastaan sen taikka tämän osaston ratkaistava y. m.

Oikeus-Osasto harjoittaa korkeinta tuomarivaltaa ja valvoo oikeuden lainmukaista käyttämistä maassa, jonka vuoksi se ottaa esiin ja ratkaisee valituksia hovioikeuden ja ylisotaoikeuden päätöksistä siviili-riidoissa ja rikosasioissa; armohakemuksia rikosasioissa; hakemuksia tuomionpurusta tai laiminlyödyn asian takaisin saamisesta; valituksia virkaannimityksistä

hovi oikeuksissa ja siellä tehdyistä ehdoituksista avonaisten tuomarinvirkein asettamiseen y. m.

Mitä laissa on määrätty tuomionvoivasta jäsenten luvusta hovioikeudessa koskee myöskin Senaatin Oikeus-osastoa.

Talous-Osaston tulee ottaa esiin kaikki maan yhteistä taloutta koskevat asiat, jotka laatunsa mukaan jaetaan eri toimituskunnille. Osaston jäsenistä pitää kuuden olla päällikköjä kussakin toimituskunnassaan ja vähintänsä kahdella pitää oleman kokemusta ja taitoa tuomarin toimissa. Asiat ovat jaetut eri toimituskunnille siten, että

Sivili-Toimituskunta käyntelee ylimalkain kaikki ne asiat, jotka koskevat maan yleistä järjestystä ja sivili-hallintoa. Sen alle kuuluu seuraavat alemmat virastot ja virkakunnat: Lääninhallitukset ja virastot, Lääkintölaitosten ylihallitus, Collegium Medicum ja lääkintövirasto, Postinjohtokunta ja postivirasto, Yleisten rakennusten ylihallitus, Majistraatit ja poliisikammarit, Painoasiain ylihallitus, Tilastollinen virasto sekä Ojennuslaitosten, Kehruu- ja Vankihuoneitten hallitukset.

Valtiovarain-Toimituskunta hoitaa maan valtiovaroja, yhteisiä tuloja ja menoja, sen kauppaa ja merenkulkua, vuori- ja tehdasliikettä, vapriikeja ja käsiammatteja y. m. Toimituskunnan alle kuuluvat virastot ovat: Suomen pankin ja sen konttorien johtokunta; Tullin ylijohdokunta ja tullivirasto; Luotsi- ja majakkalaitosten ylihallitus sekä luotsinvirasto; Wuorihallitus ja vuorivirasto; Rahapaja; Karttapaperikonttori; Tehtaaston johtokunta sekä kauppaa-, meri- ja teollisuuskoulut, niin kuin myös sunnuntai- ja iltakoulut.

Kamari-Toimituskunta käyntelee asioita, jotka koskevat maakirjoja, tihunti- ja henkikirjoja sekä talojen y. m. maatilusten veroitusta, tilusjakoa y. m.; edelleen kysymyksiä, jotka koskevat ylöskantoa ja kruunun tulojen tilintekoa sekä kruunun maatilusten ja kalastusten, paitsi sotilaspuustellien ja kruununmetsien, hoitoa. Tämän toimituskunnan alle kuuluvat yleinen Revisionioikeus ja Revisionikonttori.

Sota-asiaain-Toimituskunta käyntelee asioita, jotka koskevat Suomen ja Suomenmaahan asetettujen sotajoukkoin varustamista elatus- ja muilla varoilla, ruotujako-laitosta ja sotilaspuustelleja y. m. sekä sotilas-, merimieshuone- ja puustellirahastoihin kuu-

luvien tulojen ylöskantoa ja tilintekoa y. m. Tähän toimituskuntaan kuuluu Suomen sotaväki ja kadettikunta.

Kirkollisasiain-Toimituskunta ottaa käsille kirkkoa ja koululaitosta sekä valtionarkistoa koskevia asioita. Alle kuuluvia virastoja ovat: Tuomiokapitulit ja kirkollisvirasto; Koululaitoksen ylihallitus; Kouluvirasto; Kansakoulu-seminarit ynnä kansakoulut.

Maanviljelyn-Toimituskunta käyntelee asioita, jotka koskevat maanviljelyä ja sen sivuammatteja, kulkulaitoksia sekä maanmittausta, jako- ja karttalaitosta, metsänhoitoa y. m. Toimituskuntaan kuuluvia virastoja ovat: Tie- ja vesiyhdistysten ylihallitus ynnä insinöörikuunta; Maanmittauksen ylihallitus ja maanmittausvirasto; Metsänhoitohallitus, metsänhoito-opisto ja metsänhoitovirasto; Kalastusten kaitsija; Maanviljelysopisto; Talous- ja maanviljelysseurat; Maanviljelyskoulut ja Kynnönneuvojat.

Ne asiat, jotka asianomaisissa toimituskunnissa ovat tulleet valmistetuiksi, esitetään sitte laatunsa mukaan joko Talous-Osaston yleisissä kokouksissa, tahi jommassakummassa niitä kahta osakuntaa, johon mainittu osasto on jaettu. Asiaa esitettäessä lausuu ensiksi ajatuksensa sen toimituskunnan päällikkö, jossa asia on ollut esillä. Useimmat äänet ratkaisevat. Jos puheenjohtaja taikka vara-puheenjohtaja ynnä kaksi senaattoria yhdistyy sen toimituskunnan päällikön mielipiteesen, jossa asia on ollut esillä, pitää tämä, vaikkei useimmat äänet olekaan suostuneet siihen, lähetettämän Keisarilliselle Majesteetille ynnä Senaatin pöytäkirjan kanssa asiassa.

Senaatin jäsenet, jotka Keis. kirjeen mukaan 2 p:ltä Joulukuuta v. 1857 kantavat senaatorin nimeä sekä kuuluvat 4:nteen arvoluokkaan (vara-puheenjohtaja 3:nteen), nimittää joka kerta Keisari kolmen vuoden ajaksi. He ovat valittavat Suomen kansalaisista, toiseksi puoleksi aatellis- ja toiseksi aatelettomasta säädyistä.

Lähinnä senaatorein alla seisovat alapäällikköinä Senaatin yleiselle kanslialle sekä eri toimituskuntien kansliolle *Esitelijäsihteerit* sekä konttoreille *Kamreerit*, joilla kummallakin on arvo 6:ssa arvoluokassa. Alempia virkamiehiä ovat: *protokollasihteerit, ensimmäiset ja toiset apukamreerit, kanslistit, kopistit ja kamarikirjurit.*

Senaatin yleisen kanslian virkamiehet ovat: 1 yleinen esittelijäsihteeri, 1 protokollasihteeri, 1 kanslisti, 1 yli- ja 2 ala Venäjän kielenkääntäjää, 2 Suomen kielenkääntäjää sekä 2 kopistia.

Oikeus-Osaston virkamiehistö on: 4 esittelijäsihteeriä, 3 protokollasihteeriä, 1 rekistratori, 3 kanslistia ja 3 kopistia.

Talous-Osaston eri toimituskunnissa on virassa: 7 esittelijäsihteeriä, 3 kamreeria, 7 protokollasihteeriä, 2 rekistratoria, 3 ensimmäistä ja 3 toista apukamreeria, 8 kanslistia sekä määrämätön joukko kopisteja ja kamarikirjureja, useimmat ylimääräisellä palkkasäännöllä.

Palkkaedut, siihen luettuna pöytärahat ja vouravarat, ovat Senaatin vara-puheenjohtajalle 20,400 markkaa sekä jokaiselle senaatorille 16,400 markkaa. Toimituskuntain päälliköt saavat sitä paitsi kukin 1,200 markkaa, paitsi siviilitoimituskunnan päällikkö, jolla on 1,600 markkaa, ja valtiovarain-toimituskunnan, jolla on 2,400 markkaa *). Muitten virkamiesten palkkaedut ovat: yleinen esittelijäsihteeri 8,800 markkaa sekä muut esittelijäsihteerit ja kamreerit 8,000 markkaa, protokollasihteerit ja ensimmäiset apukamreerit 4,000 markkaa, kanslistit ja toiset apukamreerit 2,400 à 2,000 markkaa, kopistit 1,800 markkaa, Venäjän yli-kielenkääntäjä 4,800 markkaa ja saman kielen ala-kielenkääntäjät kumpikin 4,000 markkaa, Suomen kielen ensimmäinen kielenkääntäjä 4,400 markkaa ja toinen 4,000 markkaa sekä rekistratorit 3,200 markkaa.

Senaatin asemapaikka on Senaatinhuoneessa, josta rakennuksesta ynnä kaikista sen kalustoista Talous-Osaston vara-puheenjohtaja, Senaatin taloudenhoitaja apulaisena, pitää vaaria. Kaikki toimituskunnat ovat avoinna k:lo 11 ja 2 välillä päivällä sekä rekistratorikonttorit kirje-, valitus- ja anomusasioita varten k:lo 10 ja 1 välillä.

Senaatin perustettua ovat seuraavat olleet siinä jäseninä:

Oikeus-Osastossa:

Vara-puheenjohtajia: Vapaherra *Karl Edvard Gyldenstolpe*, salaneuvos, 1822, † 1831.

*) Päällikön-apulaiset näissä toimituskunnissa saavat 800 ja 1,200 markkaa.

- Vara-puheenjohtajia:** Vapaherra *Axel Gustaf Mellin*, todellinen salaneuvos, 1831—1854, † 1856.
 (Vapaherra) *Lars Sackleen*, salaneuvos, 1854—1865, † 1870.
 Vapaherra *Otto af Schultén*, presidentti, 1865.
- Jäseniä:** Vapaherra *Adolf Tandefelt*, presidentti Turun hovioikeudessa, 1809, † 1822.
Adolf Fredrik v. Willebrand, valtioneuvos, 1809—1814, sittemmin presidentti Turun hovioikeudessa y. m., † 1845.
Carl Carp, hovioikeuden-neuvos, 1809, † 1811.
Hans Henrik Wallerian, hovioikeuden-neuvos, 1809, † 1810.
Karl Edvard Gyldenstolpe, valtioneuvos, 1809—1817 (katso ylh.).
Fredrik Wilhelm Krogius, aateloittu *Edelheim*, todellinen valtioneuvos, 1809, † 1833.
Henrik Ervast, vara presidentti, 1809—1812 ja 1833, † 1838.
Abraham Öhmann, laakmänni, 1811, † 1814.
Johan Magnus Krook, todellinen valtioneuvos, 1811, † 1828.
Karl Adolf Sattler, kollegineuvos, 1812, † 1815.
Jakob Wilhelm Hisinger, todellinen valtioneuvos, 1812—1831, † 1843.
 Vapaherra *Axel Gustaf Mellin*, todellinen valtioneuvos 1816—1822 och 1826—1831 (katso ylh.).
Anders Henrik Falck, hovioikeuden-neuvos, 1816—1820 (katso Talous-Osastoa).
Berndt Fabritius, valtioneuvos, 1816, † 1835.
Anders Wilhelm Orraeus, laakmänni, 1817, † 1826.
Karl Fredrik Richter, valtioneuvos, 1820—1822 ja 1831—1834 (katso Tal.-Osastoa).
 (Vapaherra) *Albrecht Fredrik Richard de la Chapelle*, todellinen valtioneuvos, 1822—1856, † 1859.
Karl Gerhard Hising, todellinen valtioneuvos, 1822, † 1844.

- Jäseniä:** *Karl Adam Avellan*, aateloittu *Adlerstjerna*, varapresidentti, 1828—1833, sitte presidentti Waasan hovioikeudessa, † 1857.
- Johan Petter Winter*, valtioneuvos, 1831—1841.
- Vapaherra *Gustaf von Kothen*, todellinen valtioneuvos, 1833, † 1851.
- Johan Gustaf Holmberg*, hovioikeuden-neuvos, 1834—1836, † 1854.
- Ernst Fredrik Brander*, hovioikeuden-neuvos, 1836—1841, sitte presidentti Waasan hovioikeudessa.
- August Lohman*, valtioneuvos 1837—1851, † 1863.
- Johan William Forsman*, todellinen valtioneuvos, 1838—1856, sitte presidentti Waasan hovioikeudessa.
- Vapaherra *Otto Reinhold Rehbinder*, valtioneuvos, 1841, † 1855.
- Pehr Jonas Törnqvist*, salaneuvos, 1841—1862, † 1870.
- Paul Henrik Edelheim*, valtioneuvos, 1844, † 1855.
- Johan Erik Bergbom*, senaatori, 1851, † 1869.
- Robert Axel Hisinger*, senaatori, 1851—1854 ja 1855, † 1859.
- Klas Gabriel Nordenheim*, senaatori, 1854—1869, sitte presidentti Wiipurin hovioikeudessa.
- Lars Reinhold Forssell*, hovioikeuden-neuvos 1855, † 1857.
- Karl Edvard Gadd*, 1856 (katso prokuraatoria).
- Robert Trapp*, senaatori, 1856—1857 ja 1865—1867 (katso Talous-Osastoa).
- Vapaherra *Karl Emil Cedercreutz*, senaatori, 1856 (katso komiteaa Suomen asioita varten valtiosihteerin-virastossa).
- Bror Pehr Peterson*, senaatori, 1857—1867, sitte prokuraatori.
- Adolf Fredrik Munck*, senaatori, 1857—1867.
- Johan Granlund*, senaatori, 1858—1867.
- Selim Ekbon*, senaatori, 1859—1862, sitte presidentti Waasan hovioikeudessa.

- Jäseniä:** *Berndt Federley*, senaatori, 1862 (katso Tal.-Osast.),
 † 1863.
Gustaf Fredrik Rotkirch, 1862—1868, sitte presidentti Turun hovioikeudessa.
Eugen Theodor von Knorring, senaatori, 1862—1863 ja 1867—1871 (katso Talous-Osastoa).
Johan Filip Palmén, senaatori, 1867—1868 (katso Tal.-Osast.).
John Snellman, senaatori, 1867.
Wilhelm Forsman, senaatori, 1867.
 Vapaherra *Frans Richard de la Chapelle*, 1868—1870, sitte prokuraatori.
Johan Daniel Dahl, senaatori, 1868.
Harald Viktor Wilhelm Furuhjelm, presidentti, 1869, † 1872.
Jakob Viktor Wasastjerna, senaatori, 1869.
Adolf Waldemar Wallensköld, senaatori, 1870.
Albert Werner Nykopp, senaatori, 1871.

Talous-Osastossa:

- Vara-puheenjohtajia:** Kreivi *Karl Erik Mannerheim*, salaneuvos, 1822—1826, † 1837.
Samuel Fredrik von Born, virkaa tekevä, 1826—1828 (katso alemp. senaatoreja).
Anders Henrik Falck, salaneuvos, 1828—1833, † 1851.
 (Vapaherra) *Gustaf Hjärne*, salaneuvos, 1833—1841, † 1845.
 Vapaherra *Lars Gabriel von Haartman*, todellinen salaneuvos, 1841—1858, † 1859.
 Vapaherra *Johan Mauritz Nordenstam*, jalkaväen kenraali, 1858.

- Jäseniä:** Kreivi *Robert Wilhelm de Geer*, salaneuvos, 1809, † 1820.
 Vapaherra *Knut von Troil*, 1809—1814 (katso komiteaa valtiosihteerin-virastossa).

- Jäseniä:** *Karl Fredrik Rotkirch*, ensimmäinen toimitussihteeri, 1809—1812, sittemmin presidentti Waasan hovioikeudessa, † 1832.
- Vapaherra (sitte Kreivi) *Karl Erik Mannerheim*, 1809—1816 ja 1820—1822 (katso ylh.).
- Erik Eriksson Tulindberg*, kamarineuvos, 1809—1812, † 1814.
- Henrik Kristian Nordensvan*, kamarineuvos, 1809—1812, † 1822.
- Pehr Johan Bladh*, kanslianeuvos, 1809, ei astunut virkaan, † 1816.
- Karl Johan Idman*, aateloittu *Idestam*, esittelijäsihteeri, 1810—1814, † 1821.
- Heribert Konrad Reuterskjöld*, kenraalimajuri, 1811, † 1821.
- Gabriel Erik von Haartman*, valtioneuvos, 1811, † 1815.
- Gustaf Wilhelm Ladau*, todellinen valtioneuvos, 1812, † 1833.
- August Fredrik Palmfelt*, kenraalimajuri, 1812, † 1814.
- Arndt Johan Winter*, kamarineuvos, 1812. Ei astunut virkaan, † 1819.
- Reinhold Wilhelm Stierwald*, esittelijäsihteeri, 1812, † 1815.
- Nathanael Gerhard af Schultén*, todellinen valtioneuvos 1814—1822, † 1825.
- Fredrik Lorentz Nyberg*, kamarineuvos, 1816—1825, † 1831.
- Klas Johan Sacklén*, aateloittu *Edelsköld*, laakmanni, 1816—1820, † 1840.
- Erik Wallenius*, esittelijäsihteeri, 1816—1820, sitte presidentti Turun hovioikeudessa, † 1846.
- Johan Albert Ehrenström*, todellinen valtioneuvos, 1820—1825, † 1847.
- Karl Johan Walleen*, maaherra, 1820—1822 sitte prokuraatori.

- Jäseniä:** *Anders Henrik Falck*, todellinen valtioneuvos, 1820—1828 (katso ylh. vara-puheenj.).
Vapaherra Gustaf von Kothén, valtioneuvos, 1820—1833 (katso Oikeus-Osastoa).
Abraham Arvid Finckenberg, valtioneuvos, 1821—1834, † 1840 (katso luotsihallituksen päällikköjä).
Karl Fredrik Richter, todellinen valtioneuvos, 1822—1831 ja 1834—1840, sitte presidentti Turun hovioikeudessa.
Johan Walheim, todellinen valtioneuvos, 1822—1840, † 1842.
Vapaherra Otto Wilhelm Klinckowström, kenraaliluutnantti, 1825—1847, sitte todellinen salaneuvos, † 1850.
Samuel Fredrik von Born, maaherra, 1826—1828, † 1850.
Bengt Detlof Krook, laakmanni, 1828—1831, † 1846.
Lars Gabriel von Haartman, 1830—1831 ja 1840—1841 (katso ylh. vara-puheenj.).
Gustaf Hjärne, maaherra, 1831—1834 (katso ylh. vara-puheenj.).
Karl Klick, maaherra, 1831, † 1837.
Lars Sacklén, aatel. *Sackleen*, salaneuvos 1833—1854 (katso vara-puheenjohtajia Oikeus-Osastossa).
Lars Rutger Jägerhorn, todellinen valtioneuvos, 1833—1853, † 1859.
Karl August Ramsay, salaneuvos, 1834—1844, † 1855.
Bror Ulrik af Björkstén, todellinen valtioneuvos, 1837, † 1856.
Karl Edvard af Heurlin, valtioneuvos, 1840, † 1844.
Fredrik Wilhelm Pipping, valtioneuvos, 1841—1855, † 1868.
Otto Reinhold af Schultén, todellinen valtioneuvos, 1844—1854 (katso vara-puheenjohtajia Oikeus-Osastossa).
(Vapaherra) *Karl Olof Cronstedt*, salaneuvos, 1845—1870.

- Jäseniä:** *Karl Wilhelm Trapp*, valtioneuvos 1845—1855, sen jälkeen prokuraatori, † 1856.
- Kreivi Gustaf Magnus Armfelt*, kenraaliluutnantti, 1847—1853, † 1856.
- Johan Mauritz Nordenstam*, kenraaliluutnantti, 1848—1858 (katso ylh. vara-puheenjohtajia).
- Vapaherra *Casimir von Kothen*, kenraalimajuri, 1853—1859.
- Axel Ludvig Born*, senaatori, 1853—1867, salaneuvos.
- Robert Axel Hisinger*, valtioneuvos 1854—1855 (katso Oikeus-Osasto).
- Mauritz Wilhelm Nordenheim*, senaatori, 1854—1869.
- Frans Olof af Brunér*, senaatori, 1855 (katso komiteaa valtiosihteerin-virastossa).
- Berndt Federley*, senaatori, 1855—1862, † 1863.
- Harald Viktor Wilhelm Furuhielm*, senaatori, 1855—1868, sitte presidentti Wiipurin hovioikeudessa (katso Oik.-Os.).
- Robert Trapp*, salaneuvos, 1857—1865 ja 1867—1871.
- Vapaherra *Karl Fabian Theodor Langenskiöld*, senaatori, 1857, † 1863.
- Frans Ivar Edelheim*, senaatori, 1858—1867.
- Samuel Henrik Antell*, senaatori, 1859—1862 ja 1866.
- Sten Knut Johan Furuhielm*, senaatori, 1862.
- Vapaherra *Johan Ulrik Sebastian Gripenberg*, senaatori, 1861—1866, † 1869.
- Johan Wilhelm Snellman*, senaatori, 1863—1868.
- Vapaherra *Johan August von Born*, senaatori, 1865.
- Vapaherra *Bernhard Indrenius*, kenraaliluutnantti, 1866 (katso komiteaa valtiosihteerin-virastossa).
- Oskar Norrmén*, senaatori, 1867.
- Johan Filip Palmén*, senaatori, 1868—1871, sitte prokuraatori.
- Henrik Adolf Mechelin*, senaatori, 1869.

- Jäseniä:** *Klas Herman Molander*, senaatori, 1869.
Viktor Georg Gustaf Gabriel von Haartman, senaatori, 1870.
Eugen Theodor von Knorring, senaatori, 1871 (Oikeus-Osastosta).
Edvard af Forselles, kenraaliluutnantti, 1871.

Ylläseisovista senaatinjäsenistä ovat seuraavat olleet eri toimituskuntien päällikköjä:

Päällikköjä: **Sivili-Toimituskunnan** (vuoteen 1869 kutsuttu Kanslia-Toimituskunta).

Vapaherra K. E. Mannerheim 1809; E. Wallenius 1816; K. J. Walleen 1820; K. F. Richter 1822; J. Walheim 1831; L. R. Jägerhorn 1833; K. F. Richter, toisen kerran 1834; L. Sackleen 1840; M. W. Nordenheim 1854; Vapaherra J. A. von Born 1865; S. H. Antell 1866.

Valtiovarain-Toimituskunnan päällikköjä:

E. E. Tulindberg 1809; G. E. von Haartman 1812; K. J. Edelsköld 1816; A. H. Falck 1820; L. Sackleen 1833; Vapaherra L. G. von Haartman 1840; Vapaherra K. F. T. Langenskiöld 1858; J. W. Snellman 1863; R. Trapp 1868; K. H. Molander 1871.

Valtiovarain-Toimituskunnan toisen osaston (perustettu v. 1863) päällikköjä:

A. L. Born 1863; O. Norrmén 1867—1869.

Kamari-Toimituskunnan päällikköjä:

H. K. Nordensvan 1809; R. W. Stierwald 1813; F. L. Nyberg 1816; Vapaherra G. v. Kothen 1825; K. Klick 1833; K. A. Ramsay 1834; B. U. af Björkstén 1841; K. Trapp 1853; B. Federley 1856; R. Trapp 1862; F. I. Edelheim 1865; R. Trapp 1867; K. Cronstedt 1868; K. H. Molander 1870; O. Norrmén 1871.

Sotaasiain-Toimituskunnan päällikköjä (lakkautettu v. 1841 ja uudestaan perustettu v. 1858).

Kreivi R. W. de Geer 1809; H. K. Reuterskjöld 1820;

A. Finckenberg 1821; L. R. Jägerhorn 1834; B. U. af Björkstén 1840; Vapaherra K. v. Kothen 1858; R. Trapp 1858; K. Furuhielm 1862.

Kirkollisasiain-Toimituskunnan päällikköjä:

K. F. Rotkirch 1809; K. J. Idman 1812; N. G. af Schultén 1814; J. Walheim 1822; G. Hjärne 1831; J. Walheim toisen kerran 1833; L. R. Jägerhorn 1840; F. W. Pipping 1841; Vapaherra K. v. Kothen 1853; H. V. W. Furuhielm 1858; J. F. Palmén 1868; H. A. Mechelin 1871.

Maanviljelyn-Toimituskunnan (perustettu v. 1860) päällikköjä:

Vapaherra S. Gripenberg 1861; Vapaherra J. A. v. Born 1866.

Prokuraatori Keisarillisessa Senaatissa.

(Helsingissä.)

Keisarillisen Senaatin virkamiehistöön kuuluu myöskin prokuraatori, vaikka tämän virkatoimi muuten on kokonansa eroitettu ja itseksään määrätty Keis. ohjesäännön kautta 18 p:ltä Elokuuta v. 1809 ja Keis. johdesäännön kautta 12 p:ltä Helmikuuta v. 1812. Prokuraatori on maan korkein kantajavirkamies ja valvoo että kaikki virastot ja virkakunnat noudattavat lakia ja asetuksia. Prokuraatorin tulee sentähden

auttaa kenraalikuvernööriä valvomassa sitä, että niin hyvin yleistä lakia, kuin erityisiä sääntöjä, johdesääntöjä ja erioikeuksia kaikissa maan virkakunnissa seurataan ja noudatetaan, niin ettei kukaan, ylhäinen eikä alhainen, rikas eikä köyhä, vääryyttä kärsikö;

olla niin usein kuin muut virkatoimet sen sallivat, läsnä Senaatin kokouksissa ja pitää vaarin että kaikkia asioita käsitellään lain ja oikeuden mukaan; jonkatähden hänellä myöskin on oikeus läpilukeaksensa saada Senaatin pöytäkirjoja ja niihin pantavaksi ilmoittaa niitä muistutuksia, joihin hän lain ja asiain laadun mukaan luulee olevan syytä;

tarkasti läpikäydä ja tutkia hovioikeuksista joka istunnon päätettyä tulleita luetteloja ja kertomuksia sekä sitte lähettää

ne kenraalikuvernöörille, ilmoituksella mitä hänellä niitten suhteen on ollut muistuttamista ja mihinkä toimiin hän sen johdosta on ryhtynyt;

kovin tarkasti pitää vaarin, että kruunun asiamiehet ja viskaalit, joiden tulee totella ja täyttää, mitä hän heille viran puolesta käskää, vireydellä ja uutteruudella, mutta kuitenkin siivosti tehtävänsä toimittavat;

ajaa taikka asianomaisessa paikassa ajattaa niitä asioita, joita Senaati tai kenraalikuvernööri hänen virkansa käytettäväksi jättää;

jos yksityiset henkilöt, sitoutuen sitä toteen näyttämään, ilmiantavat lainrikoksia virkamiesten tai muitten puolelta, ottaa vastaan semmoisia kirjallisia ilmiäntöjä, lykätä ne käytettäväksi asianomaiseen paikkaan, jos yleisen kantajan tointa siinä tarvitaan, sekä määrätä asiainvalvoja, jonka siinä tapauksessa tulee auttaa kantajata;

jos kenraalikuvernööri, Senaatin vara-puheenjohtaja tai jäsenet viran toimissaan poikkeavat laista ja voimassa olevista säännöistä, siitä tehdä muistutuksia sekä, jos niistä ei huolitaa, juurta jaksain laittaa siitä kertomus Keisarille.

Kaikkien ylioikeuksien ja kuvernöörien tulee viipymättä olla prokuraatorille avullisena kaikissa niissä asioissa, joissa hän viran puolesta heiltä siihen anoo apua.

Prokuraatorin, joka arvoltansa kuuluu 4:nteen arvoluokkaan, nimittää Keisari. Avuksi on hänellä apulainen, joka jäävin, sairauden tai muun laillisen esteen sattuessa, on hänen sijaisensa. *Prokuraatorin-apulainen* nimitetään niinikään Keisarilta ja kuuluu 6:nteen arvoluokkaan. Töitä varten on prokuraatorin-toimituskunnassa sitä paitsi 1 *sihteeri*, 1 *kielenkääntäjä*, 1 *kanslisti* ja 2 *kopistia*, joista ensinmainittu nimitetään Keisarilta, sittekuin Senaati on tehnyt ehdoituksen ja prokuraatori siitä on kuulusteltu; muut nimittää kenraalikuvernööri prokuraatorin ehdoituksesta.

Palkkaedut ovat prokuraatorille 16,400 markkaa, prokuraatorin-apulaiselle 9,000 markkaa, sihteerille 4,000 markkaa, kielenkääntäjälle 2,400 markkaa, kanslistille 2,600 markkaa ja kummallekin kopistille 1,800 markkaa.

Prokuraatorin virkahuone on Senaatinhuoneessa, ensimmäisessä kerrassa, mentävä torilta, ja on avoinna joka arkipäivä klo 11 ja 2 välillä.

Prokuraatorin virkaa ovat pitäneet seuraavat:

Mattias Calonius, 1809—1816, † 1817.

Anders Fabian Orrhjelm, 1816, † s. v.

Karl Edvard Gyldenstolpe, 1817—1822, sittemmin vara-puheenjohtaja Senaatin Oikeus-Osastossa.

(Vapaherra) *Karl Johan Walleen*, salaneuvos 1822—1854, † 1867.

Karl Wilhelm Trapp, 1855, † 1856.

Karl Edvard Gadd, 1856—1863, sitte presidentti Wiipurin hovioikeudessa.

Eugen Theodor von Knorring, 1863—1867 (katso senaatoreja).

Bror Pehr Peterson, 1867—1870.

Vapaherra *Frans Richard de la Chapelle*, 1870, † 1871.

Johan Filip Palmén, 1871.

Prokuraatorin-apulaisia, vuoteen 1861 kutsutut Prokuraatorin sijaisiksi:

Vapaherra *Robert Henrik Rehbinder*, 1810—1811, sitte ministeri-valtiosihtööri.

Johan Fredrik Stichaeus, 1812—1816.

Erik Gustaf Baeckborg, 1817, † 1818.

Karl Gerhard Hising, 1819—1822 (katso jäseniä Oik.-Osast.)

Erik Johan Synnerberg, 1822, † 1845.

Georg Adolf Wetterhoff, 1846—1854, sitte laakmanni Uudenmaan ja Hämeenlinnan lakikunnassa.

Harald Viktor Wilhelm Furuhjelm, 1854—1855, sitte senaatori y. m.

Bror Pehr Peterson, 1856—1857 (katso ylh.).

Knut Emil Robert Munck, 1857—1868, † 1869.

Karl Adolf Theodor Sederholm, 1869.

A. Oikeus-Osastoon kuuluvia Yli- ja Ala-Oikeuksia.

1. Keisarillinen Turun Hovioikeus.

(Turussa.)

Keskiaikana oli Suomi, niinkuin Ruotsikin, pysyväisen tuomioistuimen puutteessa, joka korkeimmassa oikeudessa tuomitsi laakmannin- ja kihlakunnanoikeuksista vedotuita asioita. Tämän haitan poisti vaan vaillinaisesti n. s. *ojennus-* ja *tutkimuskäräjät*, jotka kuninkaan tai jonkun hänen määräämänsä henkilön puheenjohtajana ollessa kerran vuoteensa olivat kokoontuvat joka maakunnassa ja silloin ratkaisevat kaikki ne oikeudenasiat ja valitukset, jotka maakunnan asukkailla oli esiin tuotavana. Mainitut käräjät kutsuttiin näet kokoon hyvin säännöttömästi, sekä jäivät usein peräti pois, varsinkin valtiollisesti levottomina aikoina. Pysyväisen ylioikeuden tarve oli tosin jo vuonna 1407 saattanut kuningas Erik XIII:ta Turkuun perustamaan n. s. *maa-oikeuden*, jonka jäseninä olivat maassa asuvat valtakunnan-neuvokset, piispa, laakmannit, kihlakunnan tuomarit, voudit ja muutamat tuomiokapitulein jäsenistä, ja joka vuosittain vähä ennen keskikesän aikaa piti kokouksiansa; mutta tämä maa-oikeus kesti vaan niin kauan, kuin Erik XIII oli kuninkaana. Se taukosi pian. Samalla tapaa kävi myöskin Erik XIV:n v. 1560 perustama *kuninkaan tuomiokunta*, jonka asemapaikka oli Tukholma, mutta jonka jäsenien piti joka kolmas vuosi matkustaa ympäri kaikkien maanäärien etevimmissä kaupungeissa, varsinkin kun siellä pidettiin suuria markkinoita, ja tuomita kuninkaan tuomiota. Wasta kuningas Gustaf II Adolf teki maan oikeudenhoidossa pysyväisen parannuksen, perustamalla *hovioikeudet* Tukholmassa (v. 1614) Ruotsille, ja Turussa (15 p. Kesäkuuta v. 1623) Suomenmaalle. Wanhimman oikeudenkäynti-järjestyksen mukaan tuomitsivat hovioikeudet kuninkaan puolesta, jonkatähden ne, jotka olivat tyytymättömät hovioikeuden tuomioon, eivät saaneet vetomalla, vaan nöyrän anomuskirjan kautta ilmoittaa valituksensa kuninkaalle suoraan. Nyt, kun myöskin

laakmannin oikeudet ovat lakkautetut, ovat hovioikeudet toinen eli keskimäinen oikeus oikeudenkäynti-asioissa.

Turun hovioikeuteen, joka 31 p. Lokakuuta v. 1623 piti ensimmäisen kokouksensa ja siitä asti muutamilla väliajoilla sotien tähden on ollut toimessa, kuuluu oikeudenkäynnin suhteen Turun ja Porin, Uudenmaan sekä Hämeenlinnan läänit, niinkuin myös raastuvanoikeudet kaikissa vastamainittujen läänien kaupungeissa sekä 19 kihlakuntaa, jotka ovat jaetut yhteensä 83 käräjäkuntaan.

Viimeiseksi vahvistetun työnjärjestyksen mukaan 10 p:ltä Tammikuuta v. 1870 on hovioikeudella kaksi varsinaista istuntoa vuoteensa, toinen 14 p:stä Tammikuuta 31 p:ään Toukokuuta, ja toinen 1 p:stä Lokakuuta johonkuhun päivään ennen joulua. Turun hovioikeus kokoontuu sill'aikaa joka arkipäivä neljässä osastossa. Kesäkuukausina Kesä—Syyskuu on virassa ainoastaan kaksi osastoa. Hovioikeudessa on viisi jäsentä tuomionvoipa; asioissa, jatk'eivät koske henkeä, tuomitkoon kuitenkin neljä, jos vähintänsä kolme ovat tuomiosta yksimieliset.

Palkkaedut, vouravarat ja pöytärahat siihen luettuna, ovat presidentille 17,200 markkaa, vara-presidentille 8,400 markkaa, 7:lle hovioikeuden-neuvokselle kullekin 7,200 markkaa, 9:lle asessorille à 5,600 markkaa, sihteerille ja kanneviskaalille kummallekin 3,000 markkaa, ylinotariukselle ja apulais-kanneviskaalille kummallekin 2,200 markkaa, 7:lle notariukselle à 1,800 markkaa, 2:lle ylimääräiselle viskaalille à 1,800 markkaa, aktuariukselle ja rekistratorille kummallekin 1,600 markkaa sekä 6:lle kanslistille à 1,400 markkaa. Satunnaisina tuloina nauttivat sitä paitsi presidentti ja jäsenet osuuksia tarkastusrahoista, sekä virkamiehet toimituskirjain lunastuksia.

Hovioikeuden palkkasääntö, johon paitsi palkkoja myöskin luetaan palkkiot sijaisistujaksi otetuille jäsenille, suomen ja venäjän kielten kääntäjälle, ylimääräisille virkamiehille ja vahtimestareille sekä kynttilä- ja tarverahat y. m., nousee kaikkiansa 186,764 markkaan 4 penniin.

Turun hovioikeus on Turun kaupungissa, entisessä Akatemiahuoneessa.

Turun hovioikeuden perustettua ovat seuraavat siinä olleet presidenttejä:

- Vapaherra *Nils Bjelke*, 1623—1630, † 1636.
Bror Andersson Rålamb, 1630—1632, † 1647.
 Vapaherra *Jöns Kurck*, 1632, † 1652.
 Vapaherra *Erik Gyllenstjerna*, 1654, † 1657.
 Vapaherra *Erik Sparre*, 1658, † 1673.
 Vapaherra *Ernst Johan Creutz*, 1674, † 1684.
 Kreivi *Anders Lennartsson Torstenson*, 1685, † 1686.
 Kreivi *Robert Lichtone*, 1687, † 1692.
 Kreivi *Gabriel Falkenberg*, 1693—1703, † 1714.
 Kreivi *Otto Wilhelm Wellinck*, 1705, † 1708.
 Kreivi *Johan Creutz*, 1719, † 1726.
 Vapaherra *Gustaf Funck*, 1728 (ei astunut virkaan), † 1736.
 Vapaherra *Samuel Åkerhjelm*, 1728—1739, † 1768.
 Kreivi *Karl Frölich*, 1739—1743, † 1754.
 Vapaherra *Otto Reinhold Strömfelt*, 1743, † 1746, (ei astunut virkaan).
Petter Silfversköld, 1747, † 1758.
Adam Fredenstjerna, 1758—1768, † 1772.
 Vapaherra *Johan Lagerflycht*, 1768, † 1774.
 Vapaherra *Gabriel Lejonhufvud*, 1775—1780, † 1789.
 Vapaherra *Germund Karl Cederhjelm*, 1780—1788, † 1789.
Fredrik von Post, 1788—1795, † 1805.
Georg Wilhelm Lode, 1796, † 1799.
Karl Arvid Hallenborg, 1799, † 1803.
 Vapaherra *Adolf Tandefeldt*, 1805, † 1822.
 Vapaherra *Adolf Fredrik von Willebrand*, 1822—1832, † 1845.
Erik Wallensköld, 1832—1840, † 1846.
Karl Fredrik Richter, 1840, † 1858.
Karl Robert Procopé, 1858, † 1868.
Gustaf Fredrik Rotkirch, 1868.

Vara-presidenttejä:

- Jöns Nilsson Jacobsköld*, 1623, † 1633.
Olof Bure, 1633—1640, † 1655.

- Erik Gete*, 1640—1645, † 1646.
Vapaherra Svante Horn, 1645, † s. v.
Vapaherra Svante Sparre, 1648 (ei astunut virkaan), † 1652.
Arvid Horn till Wuorentaka, 1648 (ei astunut virkaan),
 † 1653.
Israel Lagerfelt, 1650—1654, † 1684.
Johan Munck, 1654, † 1663.
Vapaherra Gustaf Grass, 1663—1685, † 1694.
Nils Tungel, 1685, † 1693.
Simon Ruuth, 1694, † 1701.
Sven Lejonmarck, 1701—1721, † 1728.
Lars Brommenstedt, 1721, † 1723.
Anders Munsterhjelm, 1723—1747, † 1748.
Johan Lagerflycht, 1747—1768 (katso ylh. presidenttien jou-
 kossa).
Karl Lagerborg, 1769, † 1770.
Lars Stierneld, 1770, † 1776.
Johan Ignatius, 1776, † 1788.
Karl Arvid Hallenborg, 1788—1799 (katso presidenttejä).
Erik Walleen, 1799—1809, † 1818.
Arvid von Cedervald, 1809, † s. v.
Karl Gustaf Feuerstern (Sylvius), 1811, † 1822.
Erik Johan Pomoell, 1822, † 1825.
Karl Adam Avellan, 1825—1833, sitte presidentti Waasan
 hovioikeudessa.
Karl Fredrik Richter, 1833—1840 (katso ylh. presid.).
Berndt Fredrik Finkenberg, 1840—1847, † 1853.
Lars Gustaf von Hellens, 1847, † 1850.
Karl Robert Procopé, 1850—1858 (katso ylh. presid.).
Georg Adolf Tihleman, 1858, † 1871.
Klas Adam Wahlberg, 1871.

2. Keisarillinen Waasan hovioikeus.

(Nikolainkaupungissa.)

Tämä hovioikeus perustettiin Gustaf III:lta ja vihittiin juhlallisesti Tukholman linnassa 28 p. Kesäkuuta v. 1776.

Hovioikeus sai sijansa Waasan kaupungissa, jossa sitä varten rakennettiin pulskea huone, missä ensimmäinen istunto pidettiin 1 p. Marraskuuta v. 1786. Koskematonna siitä tulipalosta, joka 3 p. Elokuuta v. 1852 kohtasi Waasan kaupunkia, seiso i hovioikeudenhuone paikallaan ja käytettiin muinaiseen tar koitukseensa siksi kuin hovioikeus 1 p. elokuuta v. 1862 muu tettiin nykyiseen paikkaansa Nikolainkaupungissa eli uudessa Waasassa. Vanha hovioikeudenhuone sisustettiin tämän jälkeen kirkoksi Mustasaaren maaseurakunnan tarpeeksi.

Waasan hovioikeuden oikeuspiiri sisältää Waasan ja Oulun läänit. Siihen kuuluu, paitsi raastuvanoikeuksia näiden läänien kaupungeissa, 15 kihlakuntaa, jotka yhteensä tekevät 54 kärjäkuntaa. Waasan hovioikeuden työnjärjestys on sama kuin Turun hovioikeuden, sillä eroituksella vaan, että varsinaisena istunto-aikana hovioikeus täällä kokoontuu ainoastaan kahdessa ja väliaikoina yhdessä osastossa.

Waasan hovioikeuden palkkasääntö nousee 112,576 markkaan vuoteensa. Presidentin palkkaedut ovat 17,600 markkaa, kunkin hovioikeudenneuvoksen, joita on 3, 7,200 markkaa; hovioikeudenasessorien (5), 5,600 markkaa, notariusten (4), 1,800 markkaa j. n. e.

Presidenttejä Waasan hovioikeudessa:

- Vapaherra *Arvid Fredrik Kurck*, 1775—1781, † 1810.
 Kreivi *Karl Bonde*, 1781—1788, † 1791.
 Kreivi *Karl Johan Gyllenborg*, 1788—1791, † 1811.
Johan Gustaf von Carlsson, 1792—1794, † 1801.
Georg Wilhelm Lode, 1795—1796, sitte presidentti Turussa.
 Vapaherra *Axel Kristian Reuterholm*, 1796, † 1811.
Erik Johan Bergenheim, 1811, † 1816.
 Vapaherra *Karl Fredrik Rotkirch*, 1817, † 1832.
Karl Adam Avellan, aateloittu *Adlerstjerna*, 1833—1841, † 1857.
Ernst Fredrik Brander, 1841—1856, † 1860.
Johan William Forsman, 1856—1862.
Selim Ekbom, 1862.

Vära-presidenttejä:

Adolf Fredrik Silfversparre, 1778, † 1784.

Per Zacharias Ahlman, 1792, † 1802.

Karl Hisinger, 1802, † 1805.

Henrik Ervast, 1818, † 1838.

3. Keisarillinen Wiipurin hovioikeus.

(Wiipurissa.)

Suomenmaan kolmas hovioikeus perustettiin Keisari Nikolai I:ltä julistuksen kautta 19 p:ltä kesäkuuta v. 1839 ja vihittiin 1 p. sitä seuraavaa Marraskuuta. Sen oikeudenpiiri sisältää maan kolme itäisintä läänää: Wiipurin, Mikkelin ja Kuopion. Sen alle kuuluu raastuvanoikeudet mainittuin läänien kaupungeissa sekä 23 kihlakuntaa, jaetut 79 käräjäkuntaan.

Wiipurin hovioikeus kokoontuu varsinaisena istuntoaikana kolmella, mutta väliaikoina yhdellä, tahi asianhaarain mukaan, kahdella osastolla.

Palkkaedut ovat: presidentille 18,000 markkaa; viidelle hovioikeudenneuvokselle kullekin 7,600 markkaa; asessoreille (8) 6,000 markkaa; sihteerille ja kanneviskaalille, kummallekin 3,400 markkaa; apulais-kanneviskaalille 2,400 markkaa; notaariuksille (4) ja ylimääräisille viskaaleille (2) 2,000 markkaa; kanslisteille (3) 1,400 markkaa ja saksan ja venäjän kielen kääntäjälle 2,286 markkaa. Koko kulunkimääräys, tarverahat siihen luettuna, tekee 159,638 markkaa.

Presidenttejä Wiipurin hovioikeudessa:

Kreivi *Karl Gustaf Mannerheim*, 1839, † 1854.

Vapaherra *Otto Reinhold af Schultén*, 1854—1863 (katso senaattoreja).

Karl Edvard Gadd, 1863—1868.

Harald Victor Wilhelm Furuhjelm, 1868—1869, † 1872.

Klas Gabriel Nordenheim, 1869.

4. Suomen Sotaväen ja Luotsiston Yli-sotaoikeus.

(Helsingissä.)

Senaatin siitä tekemästä esityksestä määräsi Keisari Aleksander I yli-sotaoikeuden Suomessa perustettavaksi, jonka tuli esiin ottaa ja ratkaista kaikki ne asiat ja jutut, jotka ennen Ruotsin vallan aikana kuuluivat yli-sotaoikeuteen, sekä valitukset rykmentti- sotaoikeuksien päätöksistä (Keis. kuulutus 4 p:ltä Toukokuuta v. 1816). Ollen tarpeetonna lakkautettiin yli-sotaoikeus v. 1831, mutta asetettiin jälleen voimaansa Keis. kuulutuksen kautta 12 p:ltä Joulukuuta v. 1836. Yli-sotaoikeuden tuomiovallan alaiseksi laskettiin silloin myöskin Suomen luotsisto, sen sotilais-järjestyksen tähden.

Yli-sotaoikeuteen kuulun yksi kenraali, puheenjohtajana, ja kuusi jäsentä, nimittäin kaksi tapiupsieria, yli-sotatuomari sekä kolme kuhunkin eri tilaan kutsuttua kapteinia taikka yhdenarvoista meriupsieria. Sittekuin nykyiset alituiset jäsenet ovat eronneet tulee yli-sotaoikeus vastedes kokoon pantavaksi siten, että Suomen sotaväen tarkastaja siinä tulee puheenjohtajaksi sekä viisi suomalaista upsieria joka eri tilassa kutsutaan jäseniksi yli-sotatuomarin kanssa (Keis. kuulutus 1 p:ltä Maaliskuuta v. 1860).

Yli-sotatuomarin tulee, paitsi sitä että hän on jäsenenä oikeudessa, kokouksissa esitellä asiat, laatia pöytäkirjat ja kirjoittaa toimituskirjat. Yli-sotaoikeudessa on kantajana erityinen sotaviskaali.

Yli-sotaoikeuden huone on talossa n:o 42 Uudenmaankadun varrella.

Puheenjohtajia Yli-sotaoikeudessa:

Heribert Konrad Reuterskjöld, kenraalimajuri, v. t. 1816,
† 1821.

Gustaf Adolf Ernroth, kenraalimajuri, v. t. 1821—1826,
† 1848.

Kreivi Alexander Stewen-Steinheil, kenraalimajuri, v. t. 1826
—1831, † 1841.

Arvid Abraham Finckenberg, kenraalimajuri, 1836—1838.
Ivan Tschepurnoff, kenraalimajuri, 1839, † 1848.
Vapaherra Anders Edvard Ramsay, 1848—1856, sittemmin
 jalkaväen kenraali, kenraalijatutantti y. m.
Kreivi Magnus Wilhelm Armfelt, kenraalimajuri, 1857.

5. Ala-oikeuksia.

A. Kihlakunnan oikeudet.

”Ensimmäinen tuomio-istuin maalla on Kihlakunnan Oikeus.” Kihlakunnan oikeudessa istuu kihlakunnan tuomari puheenjohtajana sekä kaksitoista jäsentä, joiksi tuomari saa valita rehellisiä ja ymmärtäväisiä miehiä joka käräjäkunnasta, joitten asuinpaikka on semmoisessa paikassa, että yleisö mukavasti voi käyttää heidän apuansa virka-asioissa. Tuomarin tulee asua kihlakunnassa. Jäsenet kihlakunnan oikeudessa tekevät *lautakunnan*, joka ei ole tuomionvoipa, jos ei vähintänsä viisi jäsentä ole läsnä. ”Kun tuomio on tehtävä, niin antakoon kihlakunnan tuomari lautakunnalle tiedon asiasta ja sen perusteista, ja myös mitä laki sellaisessa tilassa sanoo. Jos lautakunnalla on toinen mieli kuin kihlakunnan tuomarilla, niin tuomittakoon asia lautakunnan mielen mukaan ja vastatkoon se tuomionsa. Jollei koko lautakunta ole yksimielinen, tuomittakoon asia sen mukaan, minkä kihlakunnan tuomari oikeaksi tutkii.” Kihlakunnan käräjät ovat pidettävät kaksi kertaa vuodessa, nimittäin talvella Tammikuun lopun tai Helmikuun alun ja Huhtikuun lopun välillä, sekä syksyllä Syyskuun ensimmäisen ja Joulukuun yhdennekolmatta päivän välillä. Talvikäräjiä saakoon kuitenkin myöhemminkin päättää ja syyskäräjiä varhemmin alkaa jossakin paikassa, missä se haitatta voipi tapahtua. Kihlakunnan tuomarin tulee määrätyn ajan kuluessa lähettää luettelo käräjäpäivistä hovioikeuteen, jonka toimesta kaikki luettelot sitte yhdessä jaksossa julkaistaan maan virallisissa lehdissä. Paitsi vastamainituita n. s. *varsinais* käräjiä voipi tuomari, jos asianomistaja, yleinen kantaja tai kuvernööri pyytää tutkintoa vangittua henkilöä koskevassa

rikosasiassa, tai myöskin kantaja sitä haluaa sekä sitoutuu maksamaan kustannukset, määrätä eri käräjät, *välikäräjät*, ja tulee kruunun käskynhaltijain tästä ajoissa saada tieto. Käräjissä tulee kruununvoudin ja nimismiehen aina olla läsnä ja auttaa oikeutta siinä, mikä heidän virkaansa kuuluu.

Kihlakuntain luku Suomessa on 57 ja kärjäkuntain (= kihlakunnan oikeuksien) 216. Luettelo niistä annetaan Liit. N:o 6.

Kihlakunnan tuomarien palkka on, paitsi vähäpätöistä kruununpalkkaa (400 markkaa), kärjäkapat, jotka suorastaan ylöskannetaan kunnista. Tämän suhteen tekee toki poikkeuksen Lapin kihlakunta, jossa ei mitään kärjäkappoja makseta, vaan kruunu maksaa tuomarin koko palkan.

B. Maanjako-oikeudet.

Iso- ja maanjakojen pikaisen päättämisen edistämiseksi pitää kompromissi-eli maanjako-oikeuden vastaan ottaa ja tuomita niissä syntyvät riidat rajalinjoista, tilusten vaihtuksesta y. m. sekä yleensä semmoiset riidat, jotka ovat syntyneet maanjaoista tai siihen eriamättömästi kuuluvat ja niitten päättämiseksi ovat haitalliset. Maanjako-oikeuteen kuuluu puheenjohtaja ja kaksi jäsentä, jotka maanomistajat valitsevat. Puheenjohtajan tulee olla tuomariviran harjoituksessa kokenut mies; jäseniksi voidaan valita hyvämaineisia miehiä yleensä, huolimatta säädystä ja arvosta; älkoon siihen kuitenkaan kruunun palvelijata määrättäkö. Puheenjohtaja toimittaa sihteerin virkaa. Erittäin määrätyissä tapauksissa tulee läänin-maanimittarin maanjako-oikeuden kokouksissa olla läsnä, tarkastaaksensa maanimittarin karttoja ja toimituskirjoja sekä antaaksensa asiasta lausuntoa. Valitukset maanjako-oikeuden päätöksistä ovat kirjoitettavat Keisarille ja ennen 60 päivän kuluttua jätettävät läänin kuvernöörille, jonka tulee tarkastaa niitä ja sitte lähettää ne Senaatin Oikeus-Osastoon. Maanjako-oikeuden puheenjohtaja ja jäsenet eivät saa muuta palkkaa kuin kyydin ja päiväpalkan, jonka asianomistaja maksaa (Keis. ohjesääntö 15 p:ltä Toukokuuta v. 1848).

Wiipurin läänin Maanjako-oikeus. Wiipurin lääninä varten erittäin on pysyväinen maanjako-oikeus perustettu, johon kuuluu Keisarin nimittämä puheenjohtaja sekä kolme jäsentä, joista läänin-maanmittari on yksi ja muut kaksi valitaan läänin maanomistajilta. Sihteerin määrää Wiipurin hovioikeus. Sekä puheenjohtaja että sihteeri saavat palkkaa yleisestä kulunkimääräyksestä, edellinen 3,600 markkaa ja jälkimäinen 1,200 markkaa. Jäsenet saavat lukea itselleen päiväpalkkaa, sekä, niinkuin myös puheenjohtaja ja sihteeri, kyytirahaa tapahtuviin kokouksiin. Mitä muuten on säädetty maanjako-oikeuksien tehtävistä koskee tätäkin oikeutta.

C. Raastuvanoikeudet.

Raastuvanoikeudet ovat yleiset ala-oikeudet kaupungeissa; niissä istuu pormestari puheenjohtajana sekä raatimiehiä jäseninä. Pormestarin nimittää Keisari kaupungin porvariston tekemän vaalin ja majistraatin ehdoituksen mukaan, joka lähetetään Senaatin Oikeus-Osastoon. Raatimiehiä valitaan samalla tavalla, kuin pormestaria, ja saavat he virkavahvistus-kirjansa läänin kuvernööriltä. ”Raastuvanoikeus olkoon tuomionvoipa, jos kolme oikeudessa istuu.” Sen kokoukset ovat pidettävät joka viikko, maanantaina, keskiviikkona ja lauantaina, sekä useamminkin jos niin vaaditaan. Sekä raatimiesten luku että sihteeri ja muu virkamiehistö raastuvanoikeuksissa riippuu kunkin kaupungin erityisestä kulunkimääräyksestä. Kaupunginviskaalit ovat yleisinä kantajina. Heidät nimittää prokuraatori, sittekuin majistraati tälle on ilmoittanut mitkä henkilöt ovat hakeneet virkaa sekä myöskin antanut lausuntonsa näitten sopivaisuudesta. Maassa on tätä nykyä 31 raastuvanoikeutta, joista 11 kuuluu Turun, 9 Waasan ja 11 Wiipurin hovioikeuden alle. Muutamissa kaupungeissa (nkn Helsingissä) kokoontuu raastuvanoikeus useammissa osastoissa. (Katso muuten kaupunkien hallintoa.)

Muist. Keis. määräyksen mukaan 27 p:ltä Huhtikuuta v. 1868 lakkautettiin vanhoista ajoista asti säilyneet *Laakmannin-oikeudet*, *Kämnärin-oikeudet* ja *Ritarikatselmus-oi-*

keudet 1 p:nä Tammikuuta v. 1869, sekä Keis. määräyksen kautta 14 p:ltä Tammikuuta viimeainittua vuotta myöskin *Linna-oikeudet*, joitten vaikutus taukosi 1 p:nä Maaliskuuta v. 1869.

B. Talous-Osastoon kuuluvia yleisiä hallituksia ja virkakuntia.

1. Kenraalikuvernöörin kanslia.

(Helsingissä.)

Kenraalikuvernöörin tarpeeksi löytyy Helsingissä kanslia, jossa on kaksi toimituskuntaa kirjeenvaihtoa varten niissä asioissa, jotka kuuluvat kenraalikuvernöörin virkaan. Kansliaa johtaa yksi kansliatirehtori, jolla on arvo viidennessä arvoluokassa. Kumpaankin toimituskuntaan kuuluu 1 toimituspäällikkö, 1 apulainen ja 1 kanslisti. Muut virkamiehet kansliassa ovat 1 rekistratori, 1 kielenkääntäjä, 1 rahanhoitaja ja 1 arkistonhoitaja. Kanslian huone on talossa n:o 6 Nikolainkadun varrella ja pidetään avoinna joka pyhätön päivä klo 11 ja 2 välillä. Palkkaedut ovat, kaikki siihen luettuna, kansliatirehtorille 12,000 markkaa, kummallekin toimituspäällikölle 7,000 markkaa, toimituspäällikön apulaiselle 4,000 markkaa, rekistratorille 2,800 markkaa, kielenkääntäjälle 4,000 markkaa, rahanhoitajalle, arkistonhoitajalle ja kanslisteille jokaiselle 2,000 markkaa.

Kenraalikuvernöörin kanslian päällikköjä:

Henrik Elving, 1810—1829, † 1857.

Karl Merlin, 1830—1835, † 1855.

Ernst Bernhard von Weissenberg (Witte), 1835—1840, † 1842.

Vapaherra *Casimir von Kothen*, 1840—1846 (katso senaatoreja).

Mauritz Wilhelm Nordenheim, 1846—1854 (katso senaatoreja).

Vapaherra *Karl Edvard Walleen*, 1854, † 1856.
Samuel Henrik Antell, 1856—1858 (katso senaatoreja).
Klas Herman Molander, 1858—1865 (katso senaatoreja).
Robert Isidor Örn, 1865.

2. Sivili-Toimituskuntaan kuuluvia virkakuntia.

a. Lääninhallitukset ja lääninvirasto.

Lääninjaon Suomessa voipi sanoa saaneen alkunsa maan valloittamisesta ja kristinoppiin kääntämisestä. Joka eri ristiretki, jonka Ruotalaiset tekivät (vv. 1157, 1249 ja 1293) loi täällä esiin eri maaherra-kunnan, jonka pää- eli hallituskaupunki (Turku, Hämeenlinna, Wiipuri) vielä tänäpänä on pysynyt lääninhallituksen sijana. Itse nimitys *lääni* on muistomerkki keskiajan feodali-laitoksista, ja johtuu silloin, varsinkin unioniaikana, tavallisista linnain ja ympäriolevain seutuain (linnain-läänin) *läänityksistä*. Läänin hallitusmiehet eli *maaherrat* olivatkin alkuansa paraasta päästä sotapäällikköjä, jotka pitivät siviili-hallinnollisia tehtäviään vaan sivutoimena. Wasta 1634 vuoden hallitusmuoto teki tämän suhteen muutoksen, eroittaessaan sotapäällikkyyden lääninhallituksesta, joka viimeainnattu maaherran johdesäännön kautta 8 piltä Tammikuuta v. 1635 täydellisesti tuli uudestaan järjestetyksi. Tässä tilassa jaettiin Suomenmaa viiteen lääniin, nimittäin 1 *Turun ja Porin lääni ynnä Ahvenanmaa*, 2 *Wiipurin, Savonlinnan ja Kymenkartanon lääni*, 3 *Hämeenmaa ja Uusmaa*, 4 *Pohjanmaa* ja 5 *Käkisalmen lääni*. Tärkeimmät muutokset, jotka aikain kuluessa tapahtuivat lääninjaossa, olivat sittemmin seuraavat. W. 1721 heitettiin suurin osa Käkisalmen lääniä ja iso osa Wiipurin lääniä Wenäläisille; näitten läänien jälkeen jääneistä osista sekä osista Uudenmaan ja Hämeenlinnan lääniä tehtiin uusi lääni *Kymenkartanon lääni*. Kunin-gas Gustaf III toimitti v. 1775 uuden lääninjärjestyksen, jonka

mukaan läänien luku enennettiin kuudeksi, nimittäin 1 *Turun ja Porin lääni*, 2 *Uudenmaan ja Hämeenlinnan l.* 3 *Kyminkartanon l.*, 4 *Savon l.*, 5 *Waasan l.* ja 6 *Oulun l.* Sittekuin Keisari Aleksander I oli valloittanut Suomenmaan ja siihen uudestaan yhdistänyt Wiipurin läänin (v. 1811), nousi läänien luku tämän kautta seitsemään, jota kesti aina vuoteen 1831, jolloin uusi läänien lohko ja järjestys tehtiin. Läänien luku ja nimet olivat tämän johdosta seuraavat: 1 *Uudenmaan lääni*, 2 *Turun ja Porin lääni ynnä Ahvenanmaa*, 3 *Hämeenlinnan l.*, 4 *Wiipurin l.*, 5 *Mikkelin l.*, 6 *Kuopion l.*, 7 *Waasan l.* ja 8 *Oulun l.* Paitsi vähempiä rajamuutoksia (tärkein 2 p:ltä Marraskuuta v. 1868) ovat läänit sen perästä ylimalkain pysyneet muuttumatta. Läänin hallitushmiehet, jotka ennen kutsuttiin maaherroiksi, saivat Keis. asetuksen kautta 10 p:ltä Huhtikuuta v. 1837 *kuvernöörin* nimen, vaikkei lääninhallituksessa muuten tehty mitään muutosta.

Kuvernööri, jonka Senaatin Talous-Osaston ilmoituksesta Keisari suorastaan nimittää, on velvollinen asumaan siinä kaupungissa, joka on määrätty lääninhallituksen sijaksi. Hänen tulee valvoa, että järjestystä ja turvallisuutta läänissä pidetään voimassa ja edistetään, että hänen allensa kuuluvat virkamiehet ja palvelijat täyttävät velvollisuuksiansa, että rikoksia ja pahantekoja ilmi saadaan ja oikeudessa tutkittavaksi ilmoitetaan, että voimassa olevat säännöt pituus-, astia- ja painomitoista tarkasti noudatetaan, että yleisiä teitä ja siltoja sekä kestikievareja matkustavien tarpeeksi ylläpidetään y. m. Joka vuosi pitää kuvernöörin suorastaan Keisarille antaa kertomus läänin tilasta ja hoidosta, sekä niinikään vuosittain Senaatin Talous-Osastoon lähettää tilinteko maanviljelyksestä, kaupasta ja muista elinkeinoista läänissä. Joka viides vuosi on laveampi kertomus samasta asiasta annettava samaan virkakuntaan. Sitä paitsi tulee kuvernöörin muun ohessa kolme kertaa vuoteensa määrättyinä aikoina lähettää Senaatiin kertomus vuodentulon laadusta y. m. Mainituista kertomuksista tulee kenraalikuvernöörin myöskin saada vahvistetuita jäljennöksiä.

Joka läänissä on kuvernöörin apuna *lääninsihteeri* ja *lääninkamreeri*, jotka virat Keisari asettaa, Senaatin tekemän

ehdoituksen mukaan sekä läänin kuvernöörin kuultua. Läänin-sihtööri, joka on *lääninkanslian* päällikkönä, käyttää ja esittää asioita, jotka kuuluvat siviili-hallintoon ja oikeudenhoitoon; kameraali-asiat taas elikkä semmoiset, jotka koskevat maksonlaskua, kruunun verojen ja ulostekojen ylöskantoa ja tilintekoa, veroitusta, maantutkintoa y. m., käytellään *lääninkonttorissa*, jonka päällikkö on lääninkamreeri. Muut virkamiehet lääninhallituksessa ovat: *lääninrääntmestari*, joka vastaanottaa ja kuittaa kaikki yleisten varojen sisäänmaksot sekä toimittaa ulosmaksot, *apulais-läänin-sihtööri*, *apulais-lääninkamreeri*, *lääninkirjuri*, *lääninkanslistit*, *lääninkonttoristit* sekä *kielenkääntäjät suomen ja venäjän kieltä varten*. Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Wiipurin läänissä on kaksi apulais-läänin-sihtööriä ja apulais-lääninkamreeria sekä yksi lääninrääntmestarin-apulainen. Vastamainitut virkamiehet nimittää Senaatin Talous-Osasto kuvernöörin tekemän ehdoituksen mukaan, paitsi lääninkanslistit, lääninkonttoristit ja kielenkääntäjät, jotka kuvernööri suorastaan nimittää.

Hallinnon suhteen jaetaan läänit *kihla-* eli *voutikuntiin* ja *nimismiehen-piireihin*. Joka kihlakunnassa on yksi *kruununvouti* ja yksi *henkikirjoittaja*, jotka kuvernöörin tekemän ehdoituksen mukaan nimitetään Senaatin Talous-Osastolta. Kruununvouti toimittaa kruunun ylöskannon kihlakunnassa ja tekee siitä tiliä, toimittaa ulosottoja, pitää vaarin että kruunun vouralle annetut tilukset ja sotilaspuustellit kunnollisesti hoidetaan ja voimassa pidetään, että yleiset tiät ja sillat ajoissa lain mukaan rakennetaan ja ylläpidetään y. m. Henkikirjoittajan tulee kihlakunnalle tehdä erityis-maakirja, vuosittain toimittaa henkikirjoitukset, tehdä maksonlasku kruunulle tulevista veroista ja ulosteoista maalla, kirjoittaa sekä summittais- että erityis-rätinki ylöskannosta ja lähettää ne kuvernöörille y. m.

Kihlakunnat jaetaan nimismiehen-piireihin. Kussakin semmoisessa on yksi *kruununnimismies*, jonka kuvernööri virkamääräyksen kautta nimittää. Nimismiehen virkoihin hakuvaltaisista säädetään Keis. asetuksessa 11 p:ltä Heinäkuuta v. 1857. Kruununnimismiehen tulee piirissään tarkasti valvoa yleistä järjestystä ja rauhallsuutta, saattaa rikoksia laillisen kanteen alle, etsiskellä karanneita ja epäluulon-alaisia henkiä,

tarkoin pitää silmällä kestiekievareja ja kyytiä, maanteitä, siltoja y. m. Kruununnimismiehen käskettävinä ovat *siltavouti* ja *jahtivouti*, jotka ovat poliisimiehiä maalla. Heidät nimittää kuvernööri, joka myöskin voipi heidät virasta eroittaa, jos he havaitaan taitamattomiksi tai huolimattomiksi.

Kihlakuntien luku on Suomessa 51 ja nimismiehenpiirien 249. Eri lääneissä on

	Kaupun- keja.	Kauppa- loita.	Kihla- kuntia.	Nimismie- henpiirejä.
Uudenmaan läänissä	4.	—	4.	25.
Turun ja Porin „	6.	2.	10.	47.
Hämeenlinnan „	2.	—	6.	27.
Wiipurin „	5.	—	9.	37.
Mikkelin „	3.	—	4.	22.
Kuopion „	2.	1.	6.	25.
Waasan „	7.	1.	6.	32.
Oulun „	4.	1.	6.	34.
Summa	33.	5.	51.	249.

Kihlakuntien suuruus ja väkiluku ovat hyvin erilaiset. Väkirikkain kihlakunta on Ilmajoen kihlakunta Waasan läänissä, jossa on 59,526 asukasta; vähimmin asukkaita taas on Lapin kihlakunnassa, johon kuuluu vaan 6,476 henkeä. Mitä suuruuteen tulee on viimeainittu kihlakunta 1,052 neliöpeninkulmaa elikkä lähes kuudesosa koko Suomenmaan alasta, kun sitä vastoin Piikkiön kihlakunta Turun läänissä, joka on pienin maassa, tekee ainoastansa 18,5 geografillista neliöpeninkulmaa. Katso muuten taulua 5.

Palkkaedut ovat eri lääneissä eri suuret. Kuvernöörit saavat kukin 8,000 markkaa ja sitä paitsi pöytärahoja ja vouravaroja, niin että heidän kaikki palkkaetunsa yhteen tekevät 16,000 ja 22,000 markan vaiheilla. Lääninsihteerin saa palkkaa 3,600 markkaa sekä sitä paitsi kaikissa lääneissä toimituskirjain lunastuksen, paitsi Wiipurin läänissä, jossa lääninsihteerin sen sian saa 5,600 markkaa pöytärahoja. Lääninkamreerien palkka on 4,800 markkaa; lääninrätmestarin 4,000 markkaa, (Uudenmaan, Turun ja Wiipurin läänissä 4,800 markkaa); apulais-läänin-sihteerin ja apulais-lääninkamreerin 2,000 markkaa j. n. e. Kruununvoudit saavat palkkaa, matkara-

hoja ja kirjurinapua yhteensä 3,000 markkaa (muutamissa kihlakunnissa Oulun lääniä 3,200 markkaa), henkikirjoittajat 1,800 markkaa ja kruununnimismiehet 800 markkaa, paitsi niissä piireissä, jotka ovat lähinnä lääninhallituskaupunkia sekä yleisen rantatien varrella Turun ja Pietarin välillä, joissa nimismies saa 100 markkaa lisäksi matkarahoiksi. 10 vuoden palveltua koroitetaan nimismiesten palkka 100:lla ja 5 vuoden perästä siitä vieläkin 100:lla markalla.

Luettelo maaherroista ja kuvernööreistä tällä vuosisadalla:

Uudenmaan ja Hämeenlinnan läänissä yhdistetyt vuoteen 1831.

Vapaherra *Johan Henrik Munck*, 1790—1810, † 1817.

Gustaf Fredrik Stjernvall, 1810, † 1815.

Gustaf Hjärne, 1816—1828, sittemmin salaneuvos ja Vapaherra, † 1845.

Karl Klick, 1828—1831, † 1837.

Uudenmaan läänissä:

Kreivi *Gustaf Magnus Armfelt*, 1832—1847, † 1856.

Johan Mauritz Nordenstam, 1847—1858.

Samuel Henrik Antell, 1858—1862.

Vapaherra *Wladimir Alfons Walleen*, 1862—1869, † 1870.

Theodor Thilén, 1869.

Hämeenlinnan läänissä:

Karl Klick, 1831, † 1837.

Johan Fredrik Stichaeus, 1831—1841, † 1853.

Vapaherra *Otto Rehbinder*, 1841—1863.

Vapaherra *Samuel Werner von Troil*, 1863, † 1865.

Klas Herman Molander, 1865—1869.

Hjalmar Nordenstreng, v. t. 1869.

Turun ja Porin läänissä:

Ernst Gustaf von Willebrand, 1790—1806, † 1809.

Vapaherra *Knut von Troil*, 1806—1816, † 1825.

Kreivi *Karl Erik Mannerheim*, 1816—1826.

Erik Wallenius, 1826—1828, sittemmin aateloittu Wallensköld ja presidentti Turun hovioikeudessa.

Adolf Broberg, 1828—1831, † 1849.

Lars Gabriel von Haartman, 1831—1841, † 1859.

Anton Cronstedt, 1842—1856.

Karl Fabian Theodor Langenskiöld, 1856—1857, † 1863.

Vapaherra *Johan Axel Cedercreutz*, 1858, † 1863.

Kreivi *Karl Magnus Creutz*, 1863.

Wiipurin läänissä:

Karl Johan Stjernvall, 1812, † 1815.

Karl Johan Walleen, 1816—1820, sittemmin prokuraatori y. m.

Vapaherra *Fredrik Wilhelm Klinkowström*, 1820—1825.

Karl August Ramsay, 1825—1834, † 1855.

Kreivi *Karl Gustaf Mannerheim*, 1834—1839, sitte presidentti Wiipurin hovioikeudessa, † 1854.

Fredrik Stewen, 1839—1844, † 1851.

Vapaherra *Casimir von Kothén*, 1844—1853.

Alexander Thesleff, 1853, † 1856.

Bernhard Indrenius, 1856—1866.

Kristian Theodor Öker-Blom, 1866.

Mikkelin läänissä, (vuoteen 1831 Kymenkartanon lääni.)

Herman Johan Lode, 1793—1810, † 1817.

Fredrik Adolf Jägerhorn, 1810—1812, † 1817.

Anders Gustaf Langenskiöld, 1812—1827, † 1853.

Adolf Broberg, 1827—1828, † 1849.

Erik Wallenius, 1828.

Abraham Joachim Molander, aatel. *Nordenheim*, 1828—1837, † 1847.

Vapaherra *Otto Boije*, 1840—1847, † 1865.

Alexander Thesleff, 1847—1853.

Karl Fabian Theodor Langenskiöld, 1853—1856.

Vapaherra *Samuel Werner von Troil*, 1856—1863.

Theodor Thilén, 1863—1869.

Kuopion läänissä (ennen Savon ja Karjalan lääni).

Anders Johan Ramsay, 1791—1803, † 1811.

- Olof Wibelius*, aateloittu *af Wibeli*, 1803—1809, † 1823.
 Vapaherra *Simon Wilhelm Carpelan*, 1809—1810, † 1814.
Gustaf Aminoff, 1810—1827, † 1836.
Karl Klick, 1827—1828, † 1837.
Lars Sackleen, 1829—1837, † 1870.
Adolf Ramsay, 1837—1854, † 1859.
Berndt Federley, 1854—1855, † 1863.
Knut Furuhielm, 1855—1862.
Samuel Henrik Antell, 1862—1867.
Johan August von Essen, 1867.

Waasan läänissä:

- Karl Fredrik Krabbe*, 1794—1805, † 1811.
Magnus Wanberg, 1805—1808, † 1817.
 Vapaherra *Karl Konstantin de Carnall*, 1808—1822, † 1832.
Herman Wärnhjelm, 1822, † 1830.
 Kreivi *Gustaf Magnus Armfelt*, 1830—1832, † 1856.
 Kreivi *Karl Gustaf Mannerheim*, 1832—1834, † 1854.
Karl Olof Cronstedt, 1834—1845.
John Bergenheim, 1845, † 1847.
Berndt Federley, 1847—1854.
Alexander von Rechenberg, 1854, † 1858.
Otto von Blom, 1858—1861.
 Vapaherra *Karl Gustaf Wrede*, 1861.

Oulun läänissä:

- Samuel af Forselles*, 1800—1802, † 1814. (Virkaa hoiti jälkeläinen virkasijaisena.)
Adolf Edelsvärd, 1802, † 1804.
Jakob Daniel Lange, 1805, † 1808.
Nils Fredrik von Schoultz, v. t., 1808. † 1816.
Karl Ehrenstolpe, 1809—1820, † 1826.
Samuel Fredrik von Born, 1820—1826, † 1850.
Abraham Stjernschantz, 1826—1834, † 1864.
Robert Wilhelm Lagerborg, 1834, † 1849.
Alexander Lavonius, 1849—1862.
Georg von Alfthan, 1862.

b. Kaupunkien hallinnot.

Maan useimmissa kaupungeissa on hallinto majistraatien käsissä, jotka kuuluvat läänin kuvernöörin alle. *Majistraatiin* kuuluu, niinkuin raastuvanoikeuksiinkin, pormestari ja raatimiehiä, jotka kummassakin oikeudessa ovat yhdet. Heidän nimitystavastaan on jo edellisessä mainittu. Majistraatien velvollisuus on suurimmalla ahkeruudella harrastaa mitä on kaupungille hyödyksi ja edistykseksi, valvoa että järjestystä ja kuntoa siinä ylläpidetään, hoitaa kaupunginrahastoa, pitää huolta kaupungin yhteistulolaitoksesta y. m. Paitsi Helsingissä, Turussa ja Wiipurissa, joissa löytyy eri poliisikamareja, tulee majistraatin muissa kaupungeissa pitää huolta poliisista. Helsingissä, Turussa, Wiipurissa ja Oulussa on kaksi pormestaria, yksi oikeus- ja yksi kunnallis-pormestari; muissa kaupungeissa yksi. Sortavalassa, Maarianhaminassa ja Iinsalmessa on majistraatien sijasta *järjestysoikeuksia*, johon kuuluu järjestysmies ja muutamia jäseniä. Järjestysoikeus käyttää paikkakunnalla tapahtuvia talous- ja kunnallisasioita, sekä harjoittaa tuomiovaltaa muutamia vähempiä rikoksia koskevissa asioissa.

Nyt voimassa olevat asetukset majistraatien ja raastuvanoikeuksien kokoonpanemisesta ovat annetut: *Helsingille* 21 p. Kesäkuuta v. 1869, *Turulle* 7 p. Joulukuuta v. 1868 ja 26 p. Huhtikuuta v. 1870, *Wiipurille* 11 p. Lokakuuta v. 1869, *Oululle* 22 p. Helmikuuta v. 1869, *Nikolainkaupungille* 12 p. Huhtikuuta v. 1869 ja *Porille* 13 p. Heinäkuuta 1870. (Katso Suomen Suuriruhtinnanmaan Asetuskousta mainituilta vuosilta.)

Keis. asetus 18 p:ltä Maaliskuuta v. 1856 määrää yleiset perusteet kaupunkien järjestämistä ja rakentamista varten. Tämän suhteen jaetaan ne neljään luokkaan, nimittäin:

ensimmäinen luokka: Helsinki, Turku ja Wiipuri.

toinen luokka: Oulu, Nikolainkaupunki, Hämeenlinna, Kuopio, Pori, Kristiina, Raahe, Uusikaupunki ja Kokkola.

kolmas luokka: Pietarsaari, Rauma, Lovisa, Porvoo, Hamina, Uusi-Kaarlepyy ja Tampere.

neljäs luokka: Mikkeli, Lappeenranta, Tammisaari, Käkisalmi, Savonlinna, Sortavala, Kaskinen, Tornio, Kajaani, Jyväskylä, Heinola, Naantali ja Joensuu.

Uusia kaupunkeja perustettaissa tai vanhempia järjestettyissä on kaupungin ala jaettava korttereihin, avaroilla kaduilla ja toreilla sekä erotettava vähintänsä 60 kyynärän levyisillä esplanaadeilla. Katujen pitää oleman vähintänsä 30 (poiketen 20) kyynärän leveitä.

Kaupunkeja koskevia *tilastollisia tauluja* katso taul. 7—11.

Luettelo kaupunkien pormestareista tällä vuosisadalla:

Helsingissä:

- G. Litzelles*, O. P. *).
F. Mattens, K. P. *) vuoteen 1811.
J. A. Strömberg, O. P. vuoteen 1844.
J. J. Saurén, K. P. 1812—1828.
J. A. Logrén, K. P. 1829—1848.
G. A. Cavonius, O. P. 1845—1856.
K. G. Brummer, K. P. 1849—1856, ja O. P. 1856.
K. T. Sederholm, K. P. 1857—1858.
K. E. Strömberg, K. P. 1859—1865.
H. J. W. Zilliacus, K. P. 1866.

Turussa:

- K. J. Sacklén* aatel. *Edelsköld*, K. P. 1805—1809.
A. Öhman, O. P. 1805—1814.
E. J. Synnerberg, K. P. 1809—1816.
G. F. Sjöstedt, O. P. 1816—1824.

- C. Sacklén*, K. P. 1816—1825, ja O. P. 1825—1831.
K. D. Wirzenius, K. P. 1825—1830.
K. E. Gadd, K. P. 1831—1833.
L. R. Forssell, O. P. 1833—1841.
L. Kekoni, K. P. 1834—1860.
A. J. Lignell, O. P. 1841—1860.
K. J. A. Grönholm, O. P. 1860.
F. E. L. Bronikowsky, K. P. 1861—1868.
H. Höckert, K. P. 1869.

Wiipurissa:

- J. Europaeus*, 1816—1822.
P. Ekmark, O. P. 1822—1859.
J. Buchman, K. P. 1822—1838.
A. Sattler, K. P. 1838—1843.
A. W. Stråhlman, K. P. 1843—1844.
J. H. Mennander, K. P. 1845.
S. H. Antell, K. P. 1845—1854.

*) O. P. = Oikeus-Pormestari; K. P. = Kunnallis-Pormestari.

- R. J. Örn*, K. P. 1855—1865.
A. R. Frey, O. P. 1859.
F. W. Poppius, K. P. 1866.

Lovisassa:

- J. Carlstedt*, 1790—1810.
M. Flodberg, 1810—1836.
F. Morberg, 1837—1850.
A. Juselius, 1851.

Oulussa:

- O. Lilljedahl*, vuoteen 1812.
H. H. Hasselblatt, 1812—
 1829.
K. J. Heikel, 1830—1835.
A. Appelgren, 1836—1846.
K. G. Bergstedt, 1847—1866.
J. F. Gummerus, O. P. 1869.
S. W. Nylander, K. P. 1869.

Waasassa, vuodesta 1862

Nikolainkaupunki:

- F. A. Björkman*,
J. Högman, vuoteen 1823.
H. G. Zidén, 1824—1833.
J. Neuman, 1834—1849.
G. Withander, 1850—1864.
K. O. Elfving, 1865.

Porissa:

- K. Mörtengren*, 1791—1811.
C. Johnsson, 1813—1831.
G. H. Ignatius, 1832—1844.
K. A. Wahlberg, 1845—
 1859.
A. W. Montin, 1860—1866.
A. H. Alm, 1867—1869.
E. Molander, 1870.

Raumalla:

- J. E. Norrmén*, 1782—1819.
C. Grönholm-Carlsson, 1820
 —1859.
Vapaherra S. v. Knorring,
 1859—1863.
A. Nyberg, 1864—1868.
F. A. Törnroth, 1869.

Torniossa:

- N. G. Ekholm*, 1794—1809.
E. Cajanus, 1810—1836.
J. Castrén, 1839—1847.
F. J. Cederman, 1848—1869.
K. J. Boström, 1869.

Porvoossa:

- A. J. Orraeus aatel. Orr-
 hjelm*, 1792—1809.
G. J. Enckell, 1809—1819.
E. Akeson, 1820—1833.
K. U. Cederhvarf, 1833—
 1845.
K. A. Schybergson, 1846—
 1861.
K. M. Holm, 1862.

Uudessa-Kaarlepyyssä:

- C. J. Stenman*, 1796—1820.
F. Calamnius, 1820—1836.
J. Hæggström, 1837—1850.
A. W. Montin, 1851—1860.
E. J. Höckert, 1860—1870.
T. A. Wilander, 1871.

Kokkolassa:

- A. Söderlund*,

- H. P. Winge*, 18 —1836.
G. N. Spolander, 1837—
 1854.
B. K. Roos, 1854—1864.
A. F. Ottelin, 1865—1868.
M. Jaatinen, 1869.

Udessa-kaupungissa:

- C. C. Ekman*, 1795—1816.
J. R. Sarin, 1817—1834.
P. G. Randelin, 1835—1858.
J. W. Råbergh, 1859.

Tammisaassa:

- F. Ringbom*, 1800—1813.
K. G. Foeder, 1816—1827.
A. J. Skragge, 1828—1830.
K. M. Kiellin, 1831—1858.
F. E. L. Bronikowsky, 1859
 —1861.
K. H. Råbergh, 1861.

Kristiinassa:

- D. Mattens*, 1774—1822.
A. J. Roos, 1823—1841.
J. H. Mennander, 1842—
 1845.
M. Hasselblatt, 1845—1860.
J. W. Lindbohm, 1861—1862.
K. Aspelund, 1863.

Naantalissa:

- G. Hellsten*, 1789—1810.
A. J. Achrenius, 1811—1820.
H. Renvall, 1821—1829.
A. R. Gadelli, 1829—1852.
K. J. Lindholm, 1853—1857.

- G. Pettersson*, 1858—1862.
A. G. Roos, 1863—1870.
F. W. Kurtén, 1870.

Pietarsaassa:

- L. P. Häggström*, 1785—
 1817.
K. J. Heikell, 1818—1830.
C. Chydenius, 1831—1836.
G. Tengström, 1836.

Haminassa:

- B. Fabritius*, 1797—1812.
D. F. Mallén, 1812—1828.
C. G. Aspelund, 1829—1852.
J. C. Hornborg, 1853—1863.
G. F. Utter, 1865—1868.
G. H. Lilius, 1868.

Lappeenrannassa:

- P. Maslén*, 1804—1827.
E. J. Åkerblom, 1828—1870.
R. A. B. Schogster, 1870.

Hämeenlinnassa:

- J. Selin*, 1819—1820.
G. A. Lagerblad, 1821—
 1833.
O. G. Utter, 1834—1846.
A. J. Thermén, 1847.

Savonlinnassa:

- J. von Baumgarten*, 1816—
 1823.
E. Elfvengren, 1824—1853.
J. Mölsä, 1855—1870.
G. F. Lagerstam, 1871.

Raaheessa:

- C. Mentzer*, 1767—1805.
M. Wilander, 1806—1815.
A. F. Westman, 1816—1828.
G. Gummerus, 1828—1844.
F. J. Nylander, 1844—1854.
C. Hildén, 1854—1865.
S. W. Nylander, 1866—1869.
K. W. Nystén, 1870.

Kajaanissa:

- C. G. Flander*, vuoteen 1822.
G. A. Weckman, 1822—1827.
A. Durchman, 1828—1844.
A. F. Flander, 1844—1865.
O. A. Ståhlberg, 1866—1869.
G. Chydenius, 1869—1870.
H. Wiklund, 1871.

Kaskisissa:

- J. D. Warnberg*, 1817—1822.
R. Tengström, 1822—1856.
B. Hellsten, 1857—1859.
G. Långhjelm, 1859—1860.
G. W. Lindström, 1861.

Kuopiossa:

- J. F. Sundberg*, 1818—1831.
G. Lindberg, 1831—1844.
K. G. Bergstedt, 1844—1847.
N. F. Perander, 1847—1854.
A. Rudbäck, 1854—1862.

A. V. Westzynthius, 1862—1870.

K. J. B. Fabritius, 1870.

Tampereella:

- F. A. Sacklén*, 1830—1866.
F. W. Prokopé, 1867.

Käkisalmissa:

- J. Fransén*, 1795—1801.
C. Tavast,
J. Grenqvist,
F. Dreijer, 1811—1821.
C. J. Avelin, 1821—1822.
S. Méron, 1822—1852.
H. Hallonblad, 1852—1861.
J. J. Hallonblad, 1862—1871.

Joensuussa:

- G. Ehnberg*, 1860—1871.
J. A. Nystén, 1871.

Jyväskylässä:

- J. Krank*, 1862—1869.
J. W. Lindbohm, 1870—1871.

Mikkelissä:

- J. Nygrén*, 1864.

Heinolassa:

- K. A. Grahn*, 1866.

Kaupungit ovat tässä luetellut siinä järjestyksessä, jota viime valtiopäivillä on noudatettu porvarissäädyssä ja jonka mukaan ne aina vuoteen 1871 asti ovat löytyneet valtiokalenterissa.

c. Poliisikamarit.

Poliisikamareita löytyy *Turun* (Keisarillisen Asetuksen kautta 17 p:ltä Joulukuuta v. 1816), *Helsingin* (Keis. As. 21 p:ltä Helmikuuta v. 1826), ja *Wiipurin* (Keis. As. 7 p:ltä Kesäkuuta v. 1836,) kaupungissa. Kahdessa viimeainitussa kaupungissa on poliisi uudestansa järjestetty myöhempien asetusten kautta 6 p:ltä Toukokuuta v. 1861 ja 15 p:ltä Kesäkuuta v. 1871. Poliisikamarien, jotka kuuluvat läänin kuvernöörin alle, tulee valvoa toimen ja järjestyksen voimassa pitämistä kaupungin poliisissa. Heille ennen sallittu tuomiovalta vähemmissä rikosasioissa lakkautettiin Keis. Asetuksen kautta 4 p:ltä Elokuuta v. 1869.

Poliisikamarin johtajana on Helsingissä kaksi poliisimestaria, yksi *yli-* eli *sota-poliisimestari* ja yksi *ala-* eli *sivili-poliisimestari*, sekä molemmissa muissa kaupungeissa yksi poliisimestari. Poliisimestarit nimittää virkoihin ja eroittaa siitä kenraalikuvernööri (Keis. Aset. 5 p:ltä Marraskuuta v. 1866). Helsingissä kuuluu tätä nykyä poliisikamariin: 1 yli-poliisimestari (palkka 8,400 markkaa), 1 alapoliisimestari (5,400 markkaa), 2 kuvernöörin yksissä neuvoin majistraatin kanssa valitsemaa jäsentä (à 600 markkaa), 1 sihteerin (2,000 markkaa), 2 notariusta (à 1,200 markkaa) ja 2 kanslistia (à 600 markkaa). Varsinaista poliisitointia kaupungissa hoitaa 3 komisariusta (à 1,600 markkaa), 8 yli-poliisimiestä (à 920 markkaa), sekä 40 varsinaista ja 16 ylimääräistä poliisimiestä (à 800 markkaa). Kaupungin poliisin ylläpitämiseksi maksaa Suomen valtiovarasto vuosittain 54,000 markkaa ja Helsingin kaupunki 24,800 markkaa, josta 12,800 markkaa otetaan palolaitoksen varastoista.

Wiipurin poliisin vuosirahansääntö nousee 29,600 markkaan, joista kaupunki maksaa 8,000 markkaa ja Suomen valtiovarasto loput. Poliisimestarin palkkaedut tekevät 7,000 markkaa, sihteerin 2,000, 1 komisariuksen 1,600, 3 muun komisariuksen à 1,400 ja 16 poliisimiehen à 800 markkaa.

d. Kunnallishallitukset maalla.

Keis. Asetuksen kautta 6 p:ltä Helmikuuta v. 1865 järjestettiin kunnallishallitus maalla. Joka seurakunta on itseeseen erinäisenä kuntana, ollen sillä kuitenkin oikeus, jos niin tahtoo, yhdistyä yhteiseen hallintoon yhden tai useanmpain muitten seurakuntien kanssa. Päättävä oikeus kunnassa on *kunnalliskokouksella*, johon ”jokainen hyvämaineinen jäsen, uskonnustukseensa katsomatta, jolla vaan on Suomen kansalaisen oikeudet ja joka itse saa itseänsä ja omaisuuttansa vallita, joka on velvollinen kunnalle veroa maksamaan; jolla ei ole velkana useamman, kuin viimeksi kuluneen vuoden kunnallisverot; joka ei ole toisen isännyyden alla, ja joka ei myöskään, voimassa olevien sääntöjen mukaan, ole joutolaisena pidettävä” saa ottaa osaa. Äänestettäessä olkoon jokaisella jäsenellä niin monta ääntä, kuin hänelle takseerauksessa on pantu veroäyryjä. Kunnalliskokouksen ratkaistavana ovat yleensä kaikki ne asiat, jotka koskevat yleistä järjestystä ja taloutta kunnassa, niinkuin varojen ulostakseeraus ja lainain ottaminen kunnan tarpeeksi, kansakoulujen perustaminen, terveydenhoito, vaivaishoito, tienrakennus, toimet tulipaloja vastaan, asiamiesten vaali kunnan asiain toimittamista varten y. m. Täyttävä valta kunnassa ja sen asiain hoitaminen on *kunnallislautakunnan* käsissä, johon kuuluu puheenjohtaja, vara-puheenjohtaja sekä vähintänsä viisi jäsentä, jotka kunnalliskokouksessa valitaan. Kuvernööriä, tuomaria, kruununvoutia ja kruunnimismiestä, jotka saavat palkkaa kunnalta, ei saa valita mainittuihin virkoihin lautakunnassa.

Kunnallishallitus maalla olisi asetuksen sanain mukaan pitänyt olla toimeen pantuna joka seurakunnassa, paitsi Lapinmaassa, viimeistään 6 p. Helmikuuta v. 1868. Seurakunnille oli kuitenkin sallittu pyytää ajan pidennystä kuvernööriltä, joka asiain haarain mukaan voi myöntää semmoista pidennystä aina vuoteen 1878 asti. Tätä nykyä on kunnallishallituksia kaikissa Uudenmaan, Hämeenlinnan ja Mikkelin läänien seurakunnissa. Turun ja Porin läänissä ovat ainoastansa Navon emäpitäjän, sekä Kivimaan, Iniön ja Hiitisen kappelinseurakunnat, sekä Wiipurin läänissä ainoastaan Suursaaren ja Korpi-

selän seurakunnat kunnallishallituksen puutteessa, ja Oulun läänissä on se toimeen pantu kaikkialla, paitsi Kuolajärven ja Lapin kihlakunnissa, joissa vaan Kittilän seurakunnalla on järjestetty kunnallishallitus. Kuopion läänissä sitä vastoin on kunnallishoito toimeen pantu vielä ainoastaan seuraavissa seurakunnissa: Kuopion, Tuusniemen, Rautalammen, Suonenjoen, We-sannon, Tohmajärven, Pälkijärven, Kihtelysvaaran, Enon, Pielisjärven, Nurmeksen, Juuvan, Rautavaaran ja Nilsian.

e. Lääkintölaitosten Ylihallitus ja Collegium Medicum.

(Helsingissä.)

Kun tarve erityisestä lääkintölaitosten hallituksesta Suomessa tuli tuntuvaksi, maan Ruotsista eroitettua, määräsi Keisari Aleksander I asetuksen kautta 26 p:ltä Marraskuuta v. 1811, että Turun kaupunkiin perustettaisiin *Collegium Medicum*, jolle lääkintöasiain hoito ja silmälläpito uskottiin niillä perusteilla, jotka samannimiselle laitokselle Ruotsissa olivat määrättyt ja vahvistetut. Collegium medicum, joka 2 p. Tammi-kuuta v. 1812 alkoi toimensa, on sittemmin tullut tarkemmin järjestetyksi johdesäännön kautta 8 p:ltä Helmikuuta v. 1816 sekä Keis. asetusten kautta 26 p:ltä Kesäkuuta v. 1827 ja 7 p:ltä Huhtikuuta v. 1830. Ynnä yliopiston kanssa oli lääkintöhallituksella sijansa Turussa siksi että se tulipalo, joka kohtasi tätä kaupunkia, matkaan saattoi kummankin muuttamisen Helsinkiin (Lokakuulla v. 1828.)

Lääkintölaitosten ylihallitukseen kuuluu *päätirehtööri* ja Collegium medicum, jossa viimeainitussa päätirehtööri on puheenjohtajana ja yliopiston lääkeopillisen tiedekunnan kaikki provessorit jäseninä. Päätirehtööri on luottamusmies ja nimetään Keisarilta. Hänen pitää maan yliopistossa oleman suorittanut asianmukaiset opinnäytteet ja saanut lääketieteen tohtorin arvon. Hänen tulee pitää johtonsa alaisena maan sairashuoneet, sairashoito-laitokset, hulluinhoito-laitokset ja apteekit, sekä tulee hänen siksi tarkoitukseksi vuosittain tehdä tarkastusmatkoja ja silloin joka kerta käydä kumminkin toi-

sessä puolessa maata. Jos kuolettavia kulkutauteja ilmestyy muutamissa paikoissa tai yleisemmin maassa, niin tulee päätirehtöörin ryhtyä mitä tehokkaimpiin toimiin taudin aikaiseksi estämiseksi. Päätirehtöörin tulee niinkään huolellisesti edistää eläinlääkitystaitoa. Kaikki maan lääkärit ja eläinlääkärit ovat hänen katsantonsa alaisina ja tulee heidän välttämättömästi totella mitä hän lain nojassa heille kääkee. Kaikkiin maan siviili-palkkasäännössä mainittuihin lääkäri virkoihin, joihin Keisari tai Senaatin Talous-Osasto asettaa, tekee päätirehtööri vaaliehtoituksen. Joka vuoden lopussa on päätirehtööri Senaatiin antava täydellisen kertomuksen lääkintö laitosten tilasta sekä niistä toimista, joihin on ryhdytty maan yleisen terveydenhoidon suhteen.

Collegium medicum'in tulee pitää huolta lääkärien, haavalääkärien, saunoittajain, apteekarien, provisorein ja kättilöintien oikeuttamisesta sekä antaa lausunto semmoisissa lääke-lainopillisissa asioissa, joita lääkintöhallituksen tutkittavaksi jätetään. Mainittu Collegium kokoontuu päätirehtöörin käskystä, niin usein kuin asiat sitä vaativat. Päätösten lailliseen voimaan pääsemiseksi pitää, paitsi puheenjohtajaa, vähintänsä neljä jäsentä olla läsnä. Jos joku jäsenistä on estetty kokoukseen tulemasta, voi puheenjohtaja siksi tilaksi ottaa jonkun muun oikeutetun lääkärin apulaiseksi.

Lääkintö laitosten Ylihallituksen virkamiehet ovat: *sihteeri*, jonka tulee pitää päiväkirjoja kaikkia Ylihallitukseen tulevia asioita varten, jotka eivät kuulu tilinteko-laitokseen, sekä Collegium medicum'in kokouksissa pitää huolta pöytäkirjan laatimisesta ja toimituksien kirjoittamisesta; *kamreeri*, joka tarkastaa sisääntulevat rätingit sekä hoitaa ja tekee tilin Lääkintöhallitukseen tulevista yleisistä varoista; *kanslisti*, joka auttaa sihteeriä ja kamreeria sekä toimittaa puhtaaksikirjoituksen, sekä kolme *ylimääräistä lääkäriä*, joita käytetään avonaisten lääkintö virkain toimittamiseen sekä varsinaisten lääkärin apulaisiksi kulkutautien ilmaannuttua. Kaikki nyt mainitut virkamiehet, paitsi kanslistin, nimittää päätirehtöörin vaaliehtoituksesta Senaatin Talous-Osasto. Kanslistin määrää Collegium medicum. Paitsi kamreerilla ja kanslistilla tulee kaikilla näillä olla lääketieteen tohtorin tai liseniaatin arvo.

Lääkintöylihallituksessa on sitä paitsi viisi lisälääkäriä, joita parhaasta päästä käytetään hoitamaan niitä, joilla on kuppautia.

Palkkaedut lääkintöylihallituksessa ovat: päätirehtöörille 8,600 markkaa, vanhimmalle jäsenelle Collegium medicum'issa palkkiota 1,040 markkaa, 5 jäsenelle palkkiota 700 markkaa, sihteerille 3,200 markkaa, kamreerille 3,400 markkaa, kanslistille 1,000 markkaa, 3 ylimääräiselle lääkärille à 1,040 markkaa, vara- ja tarverahoiksi y. m. 2,400 markkaa. Suomen lääkintölaitosten koko palkkasääntö nousi v. 1871 1,106,648 markkaan 81 penniin.

Lääkintöylihallituksen virkahuone on tätä nykyä Suomen ritarihuoneen alakerrassa, mentävä Hallituskadulta. Se on avoinna yleisölle joka arkipäivä kello 10:stä 2:teen.

Puheenjohtajia Collegium Medicum'issa sekä (vuoden 1828 jälkeen) päätirehtöörinä.

- Gabriel Erik von Haartman*, 1811, † 1815.
Gabriel von Bonsdorff, 1815—1825, † 1831.
Johan Agapetus Törngren, v. t. 1826—1833, † 1859.
Karl Daniel von Haartman, 1833—1855.
Lars Henrik Törnroth, 1855—1863, † 1864.
Knut Felix von Willebrand, v. t. 1863.

f. Lääkintövirasto.

1. Piiri- ja Kaupunginlääkärejä y. m.

Noin kokonainen vuosisata kului Suomen yliopiston perustamisesta, ilman että maassamme oli muita tieteellisesti opineita lääkärejä, kuin ainoa lääketieteen provessori Turussa. Wasta v. 1744 perustettiin piirilääkäriin-virat ja Suomenmaa sai v. 1750 semmoisen Helsinkiin. W. 1753 tuli lisään toinen Turun lääniä ja v. 1754 kolmas Kymenkartanon lääniä varten. He saivat aluksi palkkansa läänin asukkailta ja otettiin sillä ehlolla, että osasivat suomen kieltä. Sen jälkeen on yleisten lääkärinvirkojen luku melkoisesti noussut, niinkuin seuraavasta katsauksesta näkyy:

	1811.	1820.	1840.	1860.	1872.
Piirilääkärejä	12.	25.	24.	50.	51.
Kaupunginlääkärejä	12.	9.	10.	25.	27.
Linnan, sairashuoneitten y. m. lääkärejä	—	12.	24.	26.	27.

Kun välistä yksi henki toimittaa kaksi tai useampaa lääkärinvirkkaa, seuraa siitä että valtiokalenterissa mainittuun harjoittelevain lääkärien luku tavallisesti on vähän pienempi, kuin nyt lueteltujen lääkärinvirkain. W. 1870 löytyi Suomen lääkäriseuran toimituksien mukaan 119 asianomaisesti oikeutettua lääkäriä; mutta siihen ovat luetut myöskin semmoiset, jotka ovat menneet muihin virkoihin (esim. papeiksi, yliopiston opettajiksi) sekä iäkkäät pensionia nauttivat lääkärit. Varsinaista lääkärintointa harjoittelevain luku oli sentähden mainittuna vuona vaan noin 100. Tämä tekee yhden lääkärin noin 17,800 asukasta päälle.

Piirilääkärien palkkaedut ovat: varsinaista palkkaa 2,000 markkaa, joka joka viides vuosi koroitetaan 25 prosentilla siksi että se nousee 4,000 markkaan, sekä matkarahoja, piirien suuruuden mukaan vaihteleva 1,000 ja 1,400 markan välillä. Piirilääkärillä Helsingin kaupungissa on sitä paitsi 800 markkaa vuorarahoja. Kaupunginlääkärien palkat maksavat kaupungit, kukin kaupungin kulunkiarviossa määrätyn palkkasäännön mukaan.

2. Sairashoitolaitokset.

Yleisiä lääninsairashuoneita ja lasaretteja, joihin sairaita vastaan otetaan sairaudenaikana nauttiaksensa lääkärinapua lääkkeitä ja ylöspitoa, löytyy kaikissa lääninhallituskaupungissa sekä sitä paitsi Tampereella, Joensuussa, Sortavalassa, Jyvis-kylässä ja Ahvenanmaalla. Näiden hoito on määrätty Keis. ætuksessa 29 p:ltä Marraskuuta v. 1859. Näistä on erittäin mainittava

Yleinen sairashuone Helsingissä, jonka kanssa yliopiston klinika v. 1860 yhdistettiin. Tämä laitos (johdesääntö 18 p:ltä Toukokuuta v. 1861) tarkoittaa sekä Uudenmaan läänin sairasten hoitoa että yliopiston lääketieteen oppilaitten käytöllistä harjaantumista, ja siinä on viisi osastoa *) nimittäin

*) Kuudes osasto silmätautisia varten tulee piakkain avattavaksi.

sisätautien, ulkotautien, patologillis-anatomian, synnytys- ja kuppataudin osasto. Neljän ensinmainitun osaston esimiehinä ovat lääketieteen professorit samannimisissä tieteissä, sekä viimemainitun erityinen johtaja. Paitsi näitä on sairashuoneessa vielä 3 apulaislääkärinä ja 4 amanuensia, joista amanuensit ja kaksi apulaislääkärinä saavat siellä vapaat huoneet ja puut. Sänkyjen luku on 350, joista 255 vapaasänkyä, ja hoidettujen sairasten luku on ollut:

	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.
Sisätautien osastossa	682.	827.	725.	884.	602.
Ulkotautien ”	617.	564.	572.	659.	596.
Patologillis-anatomian ”	165.	177.	176.	199.	122.
Synnytys ”	324.	396.	451.	493.	342.
Kuppataudin ”	939.	911.	1,092.	970.	887.
Summa	2,727.	2,875.	3,016.	3,205.	2,549.

Helsingin yleisen sairashuoneen kulunkimääräys teki v. 1871: 198,982 markkaa, joista valtio maksoi 167,430 markkaa, 4,352 markkaa tuli yksityisten lahjoitusten (Nyberg'in ja Julin'in) koroista, yliopiston apteekari maksoi 1,800 markkaa oikeudesta antaa lääkkeitä sairashuoneelle, yliopisto maksoi 1,600 markkaa sekä loput saatiin maksavien sairasten sänkymaksuista. Palkat ovat jokaiselle niistä provessoreista, jotka ovat osaston esimiehiä, 1,400 markkaa, kuppataudin osaston johtajalle, 4,000 markkaa, apulaislääkäreille jokaiselle 2,400 markkaa, sekä sitä paitsi sille niistä, jolla ei ole asuntoa sairashuoneessa 600 markkaa vourarahoja, amanuenseille à 400 markkaa, papille 480 markkaa, kamreerille 1,400 markkaa, taloudenhoitajalle 1,400 markkaa, opetuskätilöimelle 1,200 markkaa, peräänkatsojalle 600 markkaa, johon tulee lisäksi palkat sairaanhoitajille, palvelusvelle y. m. Yleinen sairashuone on taloissa n:o 33 ja 37 Umninkadun varrella.

Läninsairashuoneissa, joita johtaa yksi linnan- ja lasaretinlääkäri, saa tämä palkkaa ja vourarahoja 2,800 markkaa, sekä taudenhoitaja palkkaa 1,200 markkaa. Muissa sairashuoneissa saa virkaa toimittava lääkäri palkkioita vähempään määrään

Lapikin sairashuone Helsingin kaupungin luona on parannuslab's heikkomielisiä ihmisiä varten ja on ynnä *Seilin sai-*

rashuoneen kanssa erityisen hallinnon alaisena, nimittäin *Hulluin* *hoidon-johtokunnan*. Tässä johtokunnassa ovat jäseninä päälliköt Senaatin Siviili- ja Kirkollisasiain toimituskunnissa sekä Lääkintölaitosten päätirehtööri. Lapvikin sairashuoneeseen vastaan otetaan heikkomielisiä, joita toivotaan parantuvan. Seiliin taas otetaan säilytettäväksi semmoisia hulluja, joiden parannuksesta ei ole mitään toivoa. Lapvikin sairashuone on määrätty sisältämään sijaa 90 sairaalle ja Seiliin 60:lle. Tämän luvun ylitse on kuitenkin välistä täytynt mennä. Molemmat laitokset voimassa pidetään osittain suoranaisten avun kautta (50,000 markkaa) valtiovarastosta, osittain erityisen vanhempina aikoina siihen määrättyjen tilanverojen ja kruununtihuntien viljalla, joka kaikki luetaan Lääkintölaitosten lunkimääräykseen. Lääkärinhoidosta Lapvikin sairashuoneessa pitää huolta yksi ylilääkäri eli tirehtori, jolla, paitsi vapaita asuinhuoneita laitoksessa, on palkkaa 4,000 markkaa, sekä yksi alalääkäri 685 markan palkkiolla. Taloudenhoitajalla on, paitsi vapaita asuinhuoneita, puita y. m., 1,600 markkaa palkkaa. Taloudenhoitajalla Seilissä on Fogdbyn talo puustelina ja sen ohessa 1,200 markkaa palkkaa. (Katso muuten taulua 2.)

3. Rokonpanijat ja kättilöimet.

Rupulinistutus tuotiin Suomeen ensi kerta v. 1754 ja rokonpano v. 1802. Nyt löytyy maassa 75 à 80 vakinista rokonpanijaa, sekä miehiä että naisia, jotka määrättyissä piirikunnissa sekä piirilääkärien ja papiston silmällä pidolla toimittavat rokonistutusta rupulitaudin estämiseksi. Rokonpano on tapahtuva Toukokuun keskipaikoilta Syyskuun loppuun asti, paitsi mätäkuulla, ja rokonpanija saapi tarpeellista rokonanetta maassa löytyvistä rokonaineen säilytyspaikoista. Semmoisi säilytyspaikkoja on tätä nykyä viisi, mutta ne tulevat, nykyisten säilyttäjän erottua, supistettavaksi kahteen, nimittäin Helsinkiin ja Turkuun. Ne piirilääkärit, jotka ovat rokonaineen säilyttäjiä, nauttivat 800 markan vuotuista palkkia.

Opetusta lapsenpäästö-opissa antaa yleisessä sairashuoneessa synnytys-osaston esimies ja apalaislääkäri täki tarpeeksi sisäänkirjoitetuille kättilöimenoppilaille. Opinjakson päätettyä tutkitaan oppilaat julkisesti Collegium Medicum'i edessä

jossa he saavat oikeuttamisensa ja tekevät valan. Tätä nykyä on maassa vaan vähän päälle 200 tutkinnon suorittanutta kätilöintä joista noin kolme neljännestä asuu kaupungeissa. Kaikkein useimmat synnytykset maalla tapahtuvat ilman tutkinnon suorittaneitten kätilöinten apua.

4. Eläinlääkärit.

Collegium Medicum'in siitä tekemästä esityksestä perustettiin Keis. kirjeen kautta 19 p:ltä Lokakuuta v. 1824 Suomeen eläinlääkityslaitos, jonka johtajana oli yleisillä varoilla palkattu eläinlääkäri. Laitos lakkautettiin sittemmin ja tämän kautta syntynyt palkansäästö käytettiin matkarahaksi niille etenkin yhteisestä kansasta, jotka vieraisissa maissa tahtoivat valmistautua eläinlääkäreiksi. Sen ohessa asetettiin (Keis. kirjeen kautta 4 p:ltä Jolukuuta v. 1838) eläinlääkärintyö joka lääniin. Virat hoidettiin palkkiota vastaan aina siihen asti että Keis. asetus 28 p:ltä Tammikuuta v. 1868 määräsi niille varsinaisen palkkasäännön. Tätä nykyä on maassa 8 läänineläinlääkäreitä, ja 3 ylimääräistä eläinlääkäreitä, joista yksi pidetään virassa Lääkintöylihallituksessa ja muut kaksi ovat sijoitetut, toinen Poriin ja toinen Jyväskylään. Eläinlääkäreillä on oikeus itse valmistaa niitä lääkkeitä, joita määräävät sairasten eläinten parantamiseksi, sekä ovat myöskin oikeutetut hevosia kengittämään. Valtiolta saavat läänineläinlääkärit sekä Lääkintöylihallituksella oleva eläinlääkäri kukin 1,200 markkaa palkkaa ja molemmat muut eläinlääkärit kumpikin 1,000 markkaa.

5. Apteekarit.

Apteekit maassa ovat joko kanta-apteekkejä tai mieskohtaisia. Jälkimmäiset ovat Keis. asetuksen mukaan 31 p:ltä Maaliskuuta v. 1857 jaetut kuuteen luokkaan, sen vuotuisen veron suuruuden mukaan, jonka he maksavat kruunulle. Ensimmäisen luokan apteekit maksavat 1,200 markkaa, toisen luokan 800, kolmannen luokan 600, neljännen luokan 400, viidennen luokan 300 ja kuudennen luokan 200 markkaa. Kanta-apteekit sitä vastoin ovat verosta vapaat.

Nyt voimassa oleva lääkitystaksa on 16 p:ltä Syyskuuta v. 1866, mutta Julistusten kautta 21 p:ltä Huhtikuuta v. 1868 ja 26 p:ltä Lokakuuta v. 1869 on siinä tehty muutamia muutoksia. Jos apteekari lääkkeitä myydessä poikkeaa taksassa määrätystä hinnoista on hän menettänyt apteekari-oikeutensa. Joka vuosi on piirilääkäri pitävä yleisen katselmuksen apteekeissa ja lähettävä siinä laaditun pöytäkirjan päätirehtöörille.

Niiden, jotka valmistautuvat apteekarinammattiin, pitää oppilaina palveleman apteekissa 3 tai 6 vuotta, sitte suorittaman farmasianoppilaan tutkinto sekä vielä vähintänsä 4 vuotta apteekissä palveltua käymän provisorin tai apteekarintutkinto. Viimemainittu tutkinto tapahtuu julkisesti Collegium Medicum'in edessä. Ne jotka siihen valmistautuvat, saavat käyttää yliopiston farmasöittistä laboratoriota (Fabianin kadun varrella N:o 35), joka on farmakologian professorin johdon alaisena.

Tätä nykyä on maassa 81 apteekkia, joista 35 kanta-(piirin, kaupungin, yliopiston-apteekkeja) sekä 46 mieskohtaista apteekkia, paitsi joukko ala-apteekkeja eli apteekinlaatikkoja.

Apteekareille ja farmasöiteillä on erityinen *pensionikassa*, jonka ohjesääntö on vahvistettu 19 p. Toukokuuta v. 1864 ja 17 p. Tammikuuta v. 1871. Kassan varat nousivat 1871 vuoden tilinpäätöksessä 150,000 markkaan.

g. Postinjohtokunta.

(Helsingissä.)

Ruotsin ja Suomen maan postilaitosten synty ja ensimmäinen järjestäminen tapahtui Kristina kuningattaren holhohallituksen aikana. Jo Gustaf II Adolfin hallitessa oli tämä otettu puheeksi; mutta asiasta ei tullut sen enempää ennenkuin valtiokansleri Axel Oxenstjerna v. 1635 Saksasta lähetti Ruotsiin erään Anders Weichel'in järjestämään postilaitosta viime-mainitussa maassa. Varsinaisia posteja pantiin nyt toimeen Kuninkaallisen asetuksen kautta postinkulettajista 20 p:ltä Helmikuuta v. 1636, joka asetus jo Huhtikuulla s. v. astui vai-

kutukseensa. Ensimmäinen postilinja määrätyillä postipaikoilla Suomessa oli Turusta Hämeenlinnan ja Helsingin kautta Wiipurin, joka näyttää tulleen valmiiksi v. 1638. Sitte seurasi postilinja Turun ja Tukholman välillä (Ahvenanmaan kautta), sekä Wiipurin, Nyenin ja Räävelin välillä ja viimeiseksi (v. 1644) Turusta pohjaiseen päin Tornioon ja Ruotsiin. Tarkemmin järjestettiin postilaitos pää-postijärjestyksen kautta 2 p:ltä Tammikuuta v. 1643. Sen mukaan kuului postilaitos kansliakollegin alle ja sitä johti lähinnä yli-postitirehtööri, joka myöskin oli jäsenenä mainitussa kollegissa. Postitirehtöörille v. 1704 annettu johdesääntö pysyi, vähemmistä muutoksista puhumatta, voimassa aina seuraavan vuosisadan alkupuolelle asti.

Wuoden 1808 jälkeen oli postilaitos joka läänissä maa-herran katsannon alaisena, kunnes erityinen postihallitus eli postinjohtokunta Suomen maalle perustettiin, aluksi (9 p. Syyskuuta v. 1811) koetteeksi, sekä sittemmin (Keis. Julistuksen kautta 5 p:ltä Lokakuuta v. 1816) pysyväisesti. Vielä voimassa olevat johdesäännöt postitirehtöörille, postimestareille ja posti-inspektoreille ovat 8 p:ltä Helmikuuta v. 1817.

Postitirehtöörin, jonka Keisari itse nimittää, Senaatin ilmoitettua että virka on tullut avonaiseksi, tulee valvoa että postit maassa käyvät säännöllisesti ja ilman esteittä; että postikonttorit pidetään kunnossa sekä uusia perustetaan semmoisiin paikkoihin, joissa sitä pidetään tarpeellisenä; että postin hoitoa ja postinkuljetusta varten otetaan taitavia ja luotettavia henkilöitä sekä että kelvottomat ja huolimattomat tehdään laillisen kanteen alaisiksi; että niitä varoja, joita postilaitoksen ylläpitämiseksi vaaditaan, oikein ja säästäväisyydellä käytetään; että sitä, mitä postilaitoksen edistämisestä on suostuttu ulkomaan valtioitten kanssa, noudatetaan y. m. Kaikki virkamiehet ja käskyläiset postinjohtokunnassa ja postivirastossa seisovat hänen vaarinpitonsa alla ja ovat velvolliset tottelemaan mitä hän viran puolesta käskää.

Muut virkamiehet postinjohtokunnassa ovat: *sihteeri*, joka johtaa kansliaa, esittelee ne johtokunnalle tulleet asiat, jotka eivät kuulu kamreerin käyttelyyn, sekä panee ylös toimitukset; *kamreeri*, jonka tulee pitää silmällä kaikkea sitä, joka

koskee postirahojen ylöskantoa ja niitten tilintekoa sekä postilaitoksen virkamiesten palkkaa ja muita rahanmääräyksiä laitoksen ylläpitämiseksi; *sanomalehti-ekspeditööri*, joka vastaanottaa niitten sanomalehtien ja aikakauskirjain tilaukset, jotka postilaitoksen kautta jaetaan yleisölle, sekä toimittaa ne asianomaisesta paikasta; *venäjän kielenkääntäjä*; *rekistraattori*, joka pitää päiväkirjat y. m.; 2 *kopistia*, sekä postikonttorissa *revisori* ja *kamarikirjoittaja*. Sihteerin ja kamreerinvirkoihin asettaa Keisari, postinjohtokunnan tekemän vaaliehtoituksen mukaan, joka lähetetään Senaatiin; muihin virkoihin Senaatin Talous-Osasto samanlaisen vaaliehtoituksen mukaan, paitsi kopistin ja kamarikirjoittajan virkoihin, joihin ilman vaaliehtoitusta asettaa postitirehtööri.

Palkkaedut ovat: postitirehtöörin 9,400 markkaa, sihteerin ja kamreerin kummankin 3,600 markkaa, ekspeditöörin ja kielenkääntäjän kummankin 2,600 markkaa, revisorin 2,000 markkaa, rekistraattorin 1,200 markkaa sekä kamarikirjoittajan ja molempien kopistein jokaisen 1,000 markkaa. Sihteerillä ja kamreerilla on sitä paitsi sivutuloja, edellisellä toimitusten lunastuksesta ja jälkimäisellä myytyjen posti-vapamerkkien prosentista. Suomen postilaitoksen kaikki ulosteot yhteensä nousivat v. 1870 509,369 markkaan 52 penniin. Ylöskanto kaikissa postilaitoksissa teki samana vuonna 465,450 markkaa 22 penniä sekä 3,772 ruplaa 27 kopeekkaa hopeaa venäjän rahassa. Tulot eivät ylimalkain ole riittäneet menojen suorittamiseksi, jonka tähden valtiovarasto tavallisesti on saanut antaa siihen varoja, niinkuin v. 1868: 50,000 markkaa, v. 1869: 63,000 markkaa ja 3,000 ruplaa sekä v. 1870: 25,000 markkaa. Näitä kustannuksia on kuitenkin toiselta puolen täysin vastannut se vapaakirjeen-oikeus, joka on myönnetty kaikkein useimmille virkakunnille.

Postinjohtokunnan virkahuone on postitalossa, N:o 6 Nikolainkadun varrella, toisessa kerrassa, ja pidetään avoinna joka arkipäivä klo 11—2.

Postitirehtöörejä:

Gustaf Wilhelm Ladau, 1811, † 1833.

Alexander Wulfert, 1833, † 1855.

Akates Ferdinand Gripenberg, 1856, † 1872.

h. Postivirasto.

1872 vuoden alussa oli Suomessa 39 postikonttoria, sekä 30 postitoimitusta, paitsi rautatien-postitoimitusta. Seuraavat numerot osoittavat lisäyksen postilaitosten, postivirkamiesten ja käskyläisten luvussa sitte vuoden 1808:

	Postikontto- reja.	Posti-toimi- tuksia.	Virkamiehiä postissa.	Postiljoneja ja vahtimes- tareja.
Wuonna 1808	33.	—	33.	15.
” 1817	38.	—	46.	64.
” 1837	36.	—	52.	76.
” 1857	39.	—	66.	106.
” 1863	39.	3.	69.	109.
” 1865	39.	8.	77.	110.
” 1866	39.	18.	87.	110.
” 1867	39.	20.	93.	112.
” 1868	39.	22.	96.	112.
” 1869	39.	23.	98.	112.
” 1870	39.	28.	105.	112.
” 1871	39.	31.	114.	117.

Postia kuljetti aina vuoteen 1845 asti postitalonpojat, paitsi Turun ja Pietarin välillä. Nyt tapahtuu postinkuljetus joko kestikievarikyydillä tai rautatiellä tai höyrylaivalla. Ainoastaan postinkuljetuksen Ahvenanmaan kautta Suomen ja Ruotsin välillä toimittavat vanhalla tavalla postitalonpojat, joilla on postitaloja ja jotka niissä sen tähden nauttivat määrättyjä etuja. Viime vuosina on pantu toimeen talvi-postiyhdistys Ruotsin kruunun omistamalla höyrylaivalla, jonka molemmat maat yhteisesti ylläpitävät, Ekkeröön ja Grislehaminan välillä.

Postimaksu kirjeistä Suomessa on 20 penniä, kun matka ei ole pitempi kuin 200 virstaa, muussa tapauksessa 40 penniä luodilta. Muuten on kirjeitten painon suhteen huomattava, että niistä kirjeistä, jotka painavat enemmän kuin 1 luodin jopa $1\frac{1}{2}$ luotia, maksetaan postirahaa niinkuin $1\frac{1}{2}$ luodista; enemmän kuin $1\frac{1}{2}$ luodin jopa kahden luodin painavista kirjeistä niinkuin 2 luodista; 2 luotia enemmän jopa 3 luodin painavista kirjeistä niinkuin $2\frac{1}{2}$ luodista j. n. e. Paikkoi-

hin Wenäjällä ja Ruotsissa on postimaksu 40 penniä luodilta. Tarkempia tietoja sekä tästä että postimaksusta muihin maihin löytyy joka vuoden valtiokalenterissa. V. 1871 ruvettiin käyttämään 8 pennin kirjekortteja, kuitenkin vaan kotimaista kirjevaihtoa varten.

Suomenmaan kaikista postikonttoreista ja postitoimituksista lähetettyjen kirjeitten luku teki allamainittuina vuosina:

	1845.	1855.	1865.	1870.
Yksityisiä kirjeitä	283,994.	558,314.	714,592.	841,943.
Vapaakirjeitä	202,622.	327,284.	201,358.	233,169.
Summa	486,616.	885,598.	915,950.	1,075,112.
Tähän tulee lisäksi tavarapa-				
ketteja	—	—	23,651.	31,668.
ristiside-				
lähetyksiä	—	—	—	27,622.

W. 1870 lähetetyistä 1,075,112 kirjeistä oli 984,992 paikkoihin Suomessa ja Wenäjällä sekä 90,120 ulkomaille. Tarkempia tietoja joka postikonttorissa lähetettyjen kirjeitten luvusta löytyy taulussa 13.

Palkkaedut ovat postinhoitajalle Helsingissä 5,200 markkaa, postinhoitajalle Turussa ja Wiipurissa 3,400 markkaa, postinhoitajan apulaiselle Helsingissä 3,100 markkaa, postinhoitajille Haminassa, Hämeenlinnassa, Kuopiossa, Lovisassa, Nikolainkaupungissa, Porissa ja Porvoossa 2,600 markkaa, postinhoitajille Ekkeröössä ja Torniossa 2,280 markkaa, postinhoitajille Mikkelissä ja Tampareella 2,200 markkaa, sekä postinhoitajille muissa postikonttoreissa 1,400—1,800 markkaa. Joka postikonttorille on sitä paitsi annettu tarverahoja ja siellä, jossa kruunulla itsellä ei ole huonetta, vourarahoja. Postitoimitusten kustannukset riippuvat paikallisista oloista ja vaihtelevat 300:sta 2,100:aan markkaan. Suuremmissa postikonttoreissa on postiekspeditöörejä sekä konttorikirjoittajia, edelliset 1,600 markan ja jälkimäiset 930 markan palkalla, paitsi Helsingissä, Turussa ja Wiipurissa, jossa ekspeditöörien palkkaedut ovat vähän suuremmat. Paitsi säännöllistä palkkaa saavat asianomaiset postivirkamiehet sivutuloja postilaukuista, sanomalehtimaksuista y. m.

i. Yleisten rakennusten Ylihallitus.

(Helsingissä.)

Tämäkin virasto lukee syntynsä vuodesta 1811. 3 p. Syyskuuta mainittua vuotta antoi näet Keisari Aleksander I julistuksen intendenttiviraston perustamisesta Suomenmaalle, jolle uskottiin ne tehtävät, jotka ennen olivat kuuluneet yli-intendenttivirastoon Tukholmassa, ja jossa aluksi oli kaksi virkamiestä, yksi intendentti, joka myöskin oli arkkitehti, ja yksi kondukööri. Yleisten rakennusten intendenttivirasto elikkä, niinkuin sitä myöhemmin nimitettiin, intendenttikonttori sai muutetun ja enennetyn palkkasäännön ohjesäännön kautta 15 p:ltä Maaliskuuta v. 1825 sekä useampien sen jälkeen ulostulleitten Keisarillisten kirjeitten kautta. Nyt voimassa oleva ohjesääntö, jonka kautta laitos muutettiin *Yleisten rakennusten ylihallitukseksi Suomessa*, on 27 p:ltä Lokakuuta v. 1865. Sen mukaan kuuluu ylihallitukseen 1 ylitirehtööri, päällikkönä, 1 yliarkkitehti, 3 ensimmäistä, 3 toista ja 4 kolmatta arkkitehtia sekä ylimääräisellä palkkasäännöllä 1 sihteeri ja 1 kamreeri. Ylihallituksen tulee: vaadittaissa antaa hallitukselle lausuntoja kaikissa rakennuskysymyksissä, sekä neuvoilla ja tiedonannoilla rakennusasioissa antaa yleisiä virka- ja seurakuntia; tehdä riitinkjä ja kustannusehdoituksia yleisiin rakennuksiin tai niissä tehtäviin korjauksiin ja muutoksiin; asianomaisen kunnan pyynnöstä valmistaa sekä tarkastaa ja, kun niin vaaditaan, uudestaan tehdä riitinki- ja kustannusehdoituksia semmoisiin kunnan rakennuksiin, joiden riitingit pitää jätettämän Keisarin tutkittavaksi; pitää silmällä ja hoitaa kruunun huoneita ja rakennuksia, jos eivät ne erittäin ole asetetut jonkun muun virkakunnan hoidon alle; vuosittain ennen 1 p. Joulukuuta Senaatiin lähettää ehdoitus niihin rakennustöihin, jotka kruunun tarpeeksi seuraavana vuonna ovat toimitettavat; pitää huolta niitten töitten toimeen panemisesta, joihin vastamainitun ehdoituksen johdosta on suostuttu, sekä antaa kertomus ylihallituksen toimista ynnä tilinteko sen käytettäväksi annetuista rahavaroista.

Ylitirehtööri, jonka Keisari Senaatin ilmoituksesta nimitää, hoitaa asiain menoa virastossa, ja on hänellä kaikissa yli-

hallituksessa esiin tulevissa kysymyksissä yksinännsä päättävä oikeus. Jos eri mieliä ilmaantuu, ovat muitten jäsenten lausunnot kuitenkin pöytäkirjaan pantavat, jonka, siinä tapauksessa että asia lykätään Keisarin tutkittavaksi, pitää seuraaman ylihallituksen alammaista kirjoitusta asiasta. Muuten tulee kaikkein rakenuslaitoksen virkamiesten ja käskyläisten noudattaa ylitirehtöörin käskyjä ja määräyksiä.

Yliarkkitehti, joka, sittekuin ylihallitus on julistanut viran avonaiseksi sekä tehnyt vaaliehdotuksen, nimitetään Keisarilta, tarkastaa lääninrakennuskonttoreista tulleet tilinteot rakennusvarain käyttämisestä, pitää silmällä ylihallituksen kirjastoa ja muita kokoelmia sekä on ylihallituksen kokouksissa itsemäärätty jäsen. Ylitirehtöörin poissa ollessa, sairastaessa tai viran avonaisena ollessa toimittaa yliarkkitehti hänen virkaansa.

Ensimmäiset arkkitehdit valmistavat heidän käyteltäväkensä jätetyt asiat sekä pitävät katsantonsa alla kruunun rakennukset Uudenmaan ja Hämeenlinnan läänissä, sekä kaikki maan luotsi- ja majakkalaitokseen kuuluvat rakennukset ja laitokset y. m.

Toisten ja kolmansien arkkitehtien tulee auttaa yliarkkitehtia ja ensimmäisiä arkkitehteja heidän töissäänsä. Toisten ja kolmansien arkkitehtien joukosta valitaan sitä paitsi *lääninrakennuskonttorien* hoitajat, joita maassa on kuusi, nimittäin yksi joka lääninhallituskaupungissa, paitsi Helsingissä ja Hämeenlinnassa. Lääninrakennuskonttorit ovat ylihallituksen katsannon alaiset, ja tulee niiden johdattaa niitä uutis- ja korjaustöitä, joita läänissä kruunun hyväksi toimitetaan, sekä pitää vaaria kruunun siellä olevista huoneista ja rakennuksista.

Sihteeri pitää ylihallituksen päiväkirjaa, laatii kokouksissa pöytäkirjan, ylöspaneer ja vastakirjoittaa toimitukset sekä hoitaa arkistoa. *Kamreeri* on ylihallituksen kassööri, tarkastaa sisääntulevat rättingit, tekee pääkirjan edelliseltä vuodelta sekä pitää kaluluetteloja ylihallituksen huonekaluista ja kapineista y. m.

Ylihallituksessa on sitä paitsi virassa palkkiota vastaan *ylimääräisiä arkkitehteja*. Siihen päästäksensä pitää hakijan näyttää esiin todistus täydellisestä päätetystä arkkitehtikursista

k. Painoasiain Ylihallitus.

(Helsingissä.)

1772 vuoden hallitusmuoto kumosi sen painovapauden asetuksen, jonka myssy puolue 1766 vuoden valtiopäivillä saatti perustuslaiksi. Sen määräykset pysyivät kuitenkin yleensä voimassa siinä uudessa painoasetuksessa, jonka Gustaf III v. 1774 antoi ulos, kunnes kuningas vuosina 1780, 1785 ja 1787 useitten asianhaarain tähden luuli täytyvänsä melkoisesti supistaa painovapautta. Kirjanpainajat tehtiin vastauksen alaisiksi siitä mitä heidän kirjapainoistansa tuli julkisuuteen, ja saivat siten yksin kustantamisen niinkuin myös sensuuri-oikeuden. Näin oli asian laita, ainoastaan lyhyemmällä väliajoilla, aina vuoteen 1807. Sen jälkeen ilmestyneistä asetuksista on huomattava asetus 2 p:ltä Elokuuta v. 1823, jossa säädettiin että prokuraatorin tuli tarkastaa ulkomaalla painetuita kirjoja, jotka tuotiin Suomenmaahan, ja päättää saisiko niitä maassa myydä vai ei. Täydellisesti järjestetty sensuuri pantiin toimeen vasta Keis. Asetuksen kautta 14 p:ltä Lokakuuta v. 1829, ”jotta,” niinkuin sanat mainitun asetuksen alussa kuuluvat, ”tarpeellinen yhtämukaisuus saavutettaisiin niitten erityisten sääntöjen välillä sensuurista ja kirjakaupasta, jotka tähän asti ovat olleet voimassa Suomen suuriruhtinannoissa ja niitten armollisten asetusten, jotka samasta asiasta ovat annetut muille valtioillemme, ja jotta sen kautta ne haitat vältettäisiin, jotka riitaisista säännöistä valtakunnan eri osille kokonaisuudelle yhtäläisessä asiassa voisi syntyä.” Sensuurilaitokseen kuului sensuurikomitea Helsingissä ja sensuureiksi määrätyt henkilöt muutamissa kaupungeissa. Koko laitos kuului Helsingissä olevan Sensuuriylihallituksen alle, jonka jäsenet olivat yliopiston varakansleri puheenjohtajana sekä Senaatin kanslia-toimituskunnan päällikkö ja prokuraatori. Keis. asetuksen kautta 23 p:ltä Maaliskuuta v. 1857 tehtiin sittemmin se muutos, että korkein päätösvalta sensuuriasioissa, jotka koskivat sanomalehtiä ja aikakauskirjoja, annettiin kenraalikuvernöörille. Näin järjestettynä oli sensuuri, siihen asti että Keis. Majesteetti 1863—1864 vuoden valtiopäivillä antoi säädylle esityksen painovapaudesta ja sen käyttämishdoista, joka

hyväksyttiin ja, muutamilla muutoksilla, jotka säädyt alammaisuudessa olivat esittäneet toivovansa, Keis. julistuksen kautta 18 p:ltä Heinäkuuta 1865 vahvistettiin voimassa olevaksi 1866 vuoden alusta seuraavain valtiopäiväin loppuun. Kun eivät Säädyt kuitenkaan 1867 vuoden valtiopäivillä katsoneet voitavansa hyväksyä sitä muutettua painolain-ehdoitusta, joka silloin esitettiin, lakkautettiin taas painovapaus ja uusi asetus painotoimista annettiin 31 p. Toukokuuta v. 1867. Viimemainittu asetus on muutamilla muutoksilla ja lisäyksillä (Keis. Aset. 1 p:ltä Toukokuuta v. 1871) vieläkin voimassa.

Painoasiain ylihallituksen, joka perustettiin v. 1865 ja jonka nyt voimassa oleva ohjesääntö on 31 p:ltä Toukokuuta v. 1867, tulee valvoa kaikkia painotoimia maassa, saattaa painorikoksia kanteen alaisiksi ja estää loukkaavien kirjoitusten levittämistä. Ylihallitukselta tulee hakea lupa kirjakaupan ja kirjapainon perustamiseen (ainoastaan kaupungissa), sanomalehden ja aikakauskirjan ulosantamiseen y. m. Painoasiain ylihallitukseen kuuluu puheenjohtaja, jonka Senaatin yhteisistunnon ilmoituksesta Keisari määrää, sekä kaksi jäsentä, jotka Senaatin yhteisistunnossa nimitetään puheenjohtajan ehdoituksesta. Vähemmän tärkeissä asioissa on ylihallitus täysilukuinen kahdella jäsenellä, jos nämä ovat päätöksestä yksimieliset. Kirjain ja sanomalehtien sekä aikakauskirjain sensuurin toimittavat painoyliasiames ja asiamiehet, joista viime mainituista Helsingissä on kolme sekä niissä kaupungeissa maaseuduilla, joissa on kirjapainoja tai sanomalehtiä ulosannetaan, yksi.

Palkkaedut eli palkkiot ovat: puheenjohtajalle 7,000 markkaa, kahdelle jäsenelle à 3,000 markkaa, yliasiamiehelle 9,600 markkaa, sihteerille 3,200 markkaa ja kanslistille 1,200 markkaa. Asiamiesten palkkiot maaseuduilla ovat vaihtelevat eri kaupunkien mukaan. Painoasiain ylihallituksen koko palkkasääntö nousee (1867 vuoden asetuksen mukaan) 59,000 markkaan.

Puheenjohtaja painoylihallituksessa;

Adolf Edvard Arppe, 1866.

1. Väliaikainen Vankihuonetten-tarkastaja. Vanginhoito.

(Helsingissä.)

Vankihuonetten-tarkastaja, jonka virka vielä vaan on väli­varainen, asetetaan virkaan ja eroitetaan siitä Senaatin ta­lous-osastolta siviili-toimituskunnan ilmoituksesta. Hänelle vas­taiseksi säädetty johdesääntö on 16 p:ltä Maaliskuuta v. 1869. Sen mukaan tulee vankihuonetten-tarkastajan, jonka pitää asu­man Helsingissä, yleensä pitää vaaria vankihuoneista Suomen­maassa, valvoa annettujen ohjesääntöjen tarkkaa noudattamista sekä varsinkin tarkata järjestystä, sielunhoitoa ja opetusta, terve­ydenhoitoa, vaatteusta, ravintoa ja kaikkea muuta, joka koskee vankein elatusta, heidän töitä ja askareita y. m. ja tulee vanki­huonetten-tarkastajan ilmoittaa kuvernööreille muistutuksensa näitten suhteen tai myöskin antaa siitä tieto Senaatille. Eh­doituksia parannuksiin vankilaitoksissa tulee vankihuonetten tarkastajan niinkään jättää Senaatiin. Voidaksensa pitää van­kilaitoksia silmällä sekä saadaksensa niissä tarpeellisia muutok­sia aikaan, pitää hänen joka vuosi tekemän virkamatka kaa­van mukaan, jonka hän itse on tehnyt ja Senaati vahvista­nut. Näistä matkoista tulee vankihuonetten-tarkastajan sittem­min antaa kertomus Senaatiin, jota paitsi hänen velvollisuute­nansa on joka viides vuosi sinne jättää asiallinen kertomus van­kilaitos-muutoksen edistymisestä Suomessa ja sen seurauksista.

Keis. asetuksen mukaan 26 p:ltä Marraskuuta v. 1866 vapausrangaistusten toimeen panemisesta, joka koskee maan kaikkia rangaistuslaitoksia, sekä vanhempien erityisiä semmoisia laitoksia varten annettu johdesääntöin mukaan, voipi Suomen­maan vankeuslaitoksia jakaa seuraavalla tavalla:

1. *Yleiset rangaistus-laitokset*, joissa semmoisia suurem­pia pahantekijöitä säilytetään, jotka ovat tuomitut ojennushuo­ne tai kovempiin työ-rangaistuksiin. Näitä on neljä miespuoli­sia ja yksi naispuolisia vankeja varten. Ensimmäiset ovat: *rangaistus-vankihuone Turussa* n. s. Kakolan mäellä, joh­desäännöllä 6 p:ltä Elokuuta v. 1861, *väli­varainen rangaistus-vankihuone Hämeenlinnassa* samalla johdesäännöllä kuin edel-

lisellä; *välivarainen rangaistus-vankihuone Mikkelissä* sekä *välivarainen rangaistus-vankihuone Kuopiossa*. Kahdessa edellisessä säilytetään miespuolisia rangaistusvankeja, jotka visiksi ajaksi ovat tuomitut vankeuteen; kahdessa jälkimmäisessä taas pidetään elinkautisvankeja, jotka ovat tänne muutetut Wiipurista, missä heitä ennen säilytettiin. Kahdessa viimemainitussa vankilaitoksessa noudatetaan johdesääntöä 2 p:ltä Helmikuuta v. 1863. Naispuolisia rangaistusvankeja ja n. s. tunnustusvankeja säilytetään *kruunun kehruhuoneessa Lappeenrannassa*, joka myöskin on ojennuslaitoksena löysiä naisia varten Wiipurin, Mikkelin ja Kuopion lääneistä, ja jonka johdesääntö on annettu 20 p. Helmikuuta v. 1823.

2. *Ojennuslaitokset*, joissa löysiä ihmisiä, useimmiten semmoisia, jotka aikaisemmin ovat rangaistut rikoksista ja sitte irtolaisina kuljeskelleet ympäri maata, pidetään säilyssä. Ne ovat *ojennuslaitokset Pantsarlahdessa, Wiipurin luona* (johdesääntö 17 p:ltä Joulukuuta v. 1839), *Luostan takamaalla Rautavaaran kappelissa Nurmeksen pitäjässä* sekä *kruunun kehruhuone Turussa* (johdesääntö 20 p:ltä Helmikuuta v. 1823). Kaksi ensinmainittua ovat miespuolisia vankeja varten, Wiipurin niitä varten, jotka ovat kotoisin kolmesta eteläisestä läänistä sekä Nurmeksen muualta kotoisin olevia varten. Kruunun kehruhuone Turussa on säilytyspaikkana löysille naisille, paitsi niille, joita vielä pidetään Lappeenrannan rangaistuslaitoksessa, josta heitä kuitenkin on ehdotettu tänne muutettavaksi.

3. *Vankihuoneenlaitos Käkisalmessa*, joka on toimeen pantu miespuolisia n. s. tunnustusvankeja eli semmoisia varten, joita pidetään yleisessä työssä ja sillaikaa kehoitetaan tunnustamaan rikoksia, joista heitä ei ole syylliseksi todistettu, vaikka siitä ollaan melkein varmat. Tälle poikkeuslaitokselle on annettu johdesääntö 6 p:ltä Elokuuta v. 1861.

4. *Läänin- ja kihlakunnan-vankihuoneet*, joista edellisiä löytyy joka lääninhallituskaupungissa ja jälkimmäisiä, jotka ainoastaan ovat lääninvankihuoneitten alaosastoja, *Kastelholmassa Ahvenanmaalla, Kajaanissa* sekä *Kittilässä Lapissa*. Näissä vankihuoneissa säilytetään rikoksenalaisia, jotka ovat tuomitut n. s. ”yksinkertaiseen vankeuteen” elikkä vapausran-

gaistukseen ilman pakkotyötä kruunulle. Näitä laitoksia varten löytyy johdesääntö 25 p:ltä Lokakuuta v. 1824.

5. *Kaupunginvankihuoneet*, joita 35 luvun mukaan vanhan kaupunkilain Raastuvankaassa ja Kunink. kirjeen mukaan 27 p:ltä Marraskuuta v. 1798 joka kaupungin tulee rakentaa ja kunnossa pitää. Ne ovat säilytyspaikkoja semmoisia henkiä varten, jotka kaupungissa ovat tehneet rikoksia, siksi että heidän asiansa on oikeudessa päätetty. Kaupunginvankihuoneessa säilytettäviä vankeja elättää kaupunki. Ainoastaan Turun ja Helsingin kaupungit ovat tämän suhteen hankineet itselleen jotakin huojennusta, edellinen Kunink. kirjeen kautta 14 p:ltä Kesäkuuta v. 1790 ja jälkimmäinen Keis. päätöksen kautta 9 p:ltä Toukokuuta v. 1817 ja Keis. kirjeen kautta 22 p:ltä Tammikuuta v. 1828. Näitten asetusten mukaan ovat nämä molemmat kaupungit vapautetut velvollisuudesta ruokkia vankeja, mutta ei vankihuoneen ja vartioitsemisen ylläpitämisestä.

6. *Käräjänvankihuoneita* pitää oikeastaan 1734 vuoden lain mukaan (Rak. kaar. 26 luku 4 §) löytymän joka käräjäpaikassa. Näin on kuitenkin laita vaan Kuopion läänissä, jossa joka kunnalla on semmoinen vankihuone; muissa lääneissä niitä vaan on harvassa. Ne ovat rakennetut säilytyspaikoiksi tutkintovangeille, niin kauaksi kuin näitten asiaa tutkitaan kihlakunnanoikeudessa.

Kolmessa ensinmainituissa vankihuoneissa pidettiin vuonna 1870 seuraava luku vangituista:

Rangaistus-vankihuoneessa Turussa	382.
Välivaraisessa rangaistusvankihuoneessa Hämeenlinnassa	341.
” ” Mikkelissä	118.
” ” Kuopiossa	88.
Kruunun kehruuhuoneessa Lappeenrannassa	352.
” ” Turussa	110.
Ojennuslaitoksessa Wiipurissa	187.
” ” Nurmeksessa	105.
Vankihuoneenlaitoksessa Käkisalmissa	31.

Ylläseisovat luvut eivät ole miltään vissiltä vuodenajalta, vaan tarkoittavat kaikkia v. 1870 mainituissa vankihuoneissa säilytettyjä vankeja, sekä niitä, jotka vuoden kuluessa ovat

laitoksesta lähteneet, että niitä, jotka siihen ovat otetut. Näissä laitoksissa yhtäikaa vankina pidettyin henkien todellisesta luvusta puuttuu myöhempiä tietoja, kuin vuodelta 1865, jolloin komitealaiset ehdoituksen tekemistä varten väliaikaiseen vankeusmuutokseen tiesivät niiden luvun olevan:

Yleisissä rangaistuslaitoksissa miehiä varten	483	vankia.
” ” ” naisia ”	164	”
Ojennuslaitoksissa miehiä varten	295	”
” ” ” naisia ”	77	”
Läänin- ja kihlakunnan-vankihuoneissa, miehiä	326	”
” ” ” ” naisia	116	”

Yleisissä rangaistuslaitoksissa säilytetyistä 483:sta miespuolisista vangeista oli 135 kotoisin Waasan läänistä, 123 Turun ja Porin läänistä, 61 Uudenmaan läänistä, 44 Hämeenlinnan läänistä, 40 Oulun läänistä, 39 Wiipurin läänistä, 23 Kuopion läänistä, 16 Mikkelin läänistä ja 2 Wenäjältä. 164:stä naispuolisista vangeista taas oli 39 Turun ja Porin läänistä, 28 Hämeenlinnan läänistä, 19 Uudenmaan läänistä, 19 Mikkelin läänistä, 17 Waasan läänistä, 15 Wiipurin läänistä, 14 Oulun läänistä ja 13 Kuopion läänistä.

Valtion kustannukset vankihuoneista ja vankihoidosta nousivat 1870 vuoden kulunkiarviossa 567,993 markkaan 58 penniin. Palkat olivat: *rangaistus-vankihuoneessa Turussa* ti-rehtöörille, paitsi vapaata asuntoa ja polttopuita, 2,800 markkaa, kirjurille, paitsi huoneita ja puita, 1,200 markkaa, saarnaajalle palkkiota 1,200 markkaa ja lääkärielle 600 markkaa; *rangaistus-vankihuoneessa Hämeenlinnassa* päällysmiehelle vapaat asuinhuoneet, puut ja kynttilät sekä puhtaassa rahassa 2,000 markkaa, kirjurille 1,900 markkaa, saarnaajalle 920 markkaa ja lääkärielle 520 markkaa; *rangaistus-vankihuoneessa Kuopiossa* vankipäällikölle eli kapteinille, kaikkiaan 5,720 markkaa, vältvääpelille 1,822 markkaa, 9 alaupsierille à 1,270 markkaa, saarnaajalle palkkiota 720 markkaa ja lääkärielle 720 markkaa; *kruunun kehruhuoneessa Lappeenrannassa* kehruhuoneen inspektorille, paitsi vapaita asuinhuoneita, puita ja kynttilöitä, 1,743 markkaa, saarnaajalle 1,480 markkaa, lääkärielle 1,000 markkaa, kutouksen- ja kehrunopettajattarelle, paitsi huoneita, puita ja kynttilöitä, kummallekin 480 mark-

kaa; *kruunun kehruhuoneessa Turussa* päällysmiehelle, paitsi vapaita asuinhuoneita ja puita, 850 markkaa; saarnajalle 600 markkaa, lääkärille 600 markkaa ja kehrunopettajattarelle, ynnä vapaa asunto ja puut, 300 markkaa; *ojennuslaitoksessa Wiipurissa* päällysmiehelle vapaa asunto, puut ja kynttilät sekä 685 markkaa, kirjurille samat edut kuin edelliselle ja 457 markkaa, papille 971 markkaa ja lääkärille 742 markkaa; *ojennuslaitoksessa Nurmeksessa* päällikölle vapaat huoneet, puut ja kynttilät sekä 1,600 markkaa, kirjurille ihan samat palkkaedut, haavalääkärille vapaat asuinhuoneet, puut ja kynttilät sekä 1,000 markkaa, työnjohtajalle vapaa asunto, puut, kynttilät ja 1,200 markkaa, nikkarityömestarille, paitsi vapaita huoneita, puita ja kynttilöitä, 600 markkaa, sepänmestarille samat edut muuten ja 800 markkaa; *vankihuoneenlaitoksessa Käkisalmissa* tirehtöörille vapaa asunto, puut ja kynttilät sekä 2,400 markkaa, saarnajalle 2,060 markkaa, ja lääkärille 600 markkaa. Kaikissa näissä laitoksissa on sitä paitsi joukko vahtimestareja, vanginvartijoita y. m. Rangaistusvankihuone Mikkelissä on samassa huoneessa kuin lääninvankihuone, jonka kanssa sillä on yhteinen virkamiehistö.

Väliaikainen Vankihuonetten-tarkastaja:

Adolf Grotenfelt, hovioikeudenneuvos, 1869.

m. Tilastollinen Virasto.

(Helsingissä.)

Muutamia vuosia sen jälkeen kuin väkitaulusto oli toimeen pantu Ruotsissa ja Suomessa (v. 1749), perustettiin Tukholmaan *väkitauluston neuvosto* (v. 1756), jonka tehtävänä oli valmistaa yhteisveto kuolevaisuuden- ja väkiluvun-tauluista koko valtakunnassa sekä joka valtiopäiville jättää kertomus väkiluvun-suhteista. Sittekuin yhteys Ruotsin kanssa oli tauonnut jätettiin Suomen väkitauluston hoito Senaatin Kamari-Toimituskunnalle, joka teki yhteenvedot ja julkaisi ne maan virallisissa lehdissä. Paitsi mainituita yhteenvetoja jäivät valtion arkistoihin vuosien kuluessa kootut runsaat ainevarat väkiluvun-

tilastoon, niinkuin maan tilastoon yleensä, enimmästä päästä käyttämättä ja ilman hyödyttä valtiotaloudelle. Tätä haittaa koki hallitus auttaa siten, että aika ajoin pyysi yksityisiä (Radloff, Böcker, Rein) valmistamaan Suomenmaan tilastoa tai erityisiä osia ja haaroja siitä. Kun valtiotalouden tärkeys yhä enemmän astui silmiin valtiolaitoksen eri muotojen suhteen, tuli pysyvällisen tilastollisen viraston tarve myöskin yhä tuntuvammaksi. Sittekuin erityinen tätä tarkoitusta varten asetettu komitea (Joulukuulla v. 1861) oli antanut alammaisen ehdoituksen asiasta, perustettiin vihdoin Keis. kirjeen kautta 4 p:ltä Lokakuuta v. 1865 *Tilastollinen Toimisto* Suomenmaalle, joka aluksi asetettiin väliaikaiselle kannalle. Keis. asetuksen kautta 28 p:ltä Kesäkuuta v. 1870 tuli tilastollinen virasto täydellisesti järjestetyksi ja on siinä nyt kaksi osastoa:

Tilastollinen Pääneuvosto, eli neuvoitteleva osakunta, johon kuuluu seuraavain virastojen päälliköt: Suomen pankin, Tullin ylijohdokunnan, Maanmittauksen ylihallituksen, Lääkintölaitosten ylihallituksen, Metsänhoitohallituksen, Tie- ja vesiyhdistysten ylihallituksen ja Wuorihallituksen sekä prokuraatorin-apulainen, esittelijäsihteeri Senaatin maanviljelyn toimituskunnassa, vankihuonetten-tarkastaja sekä provessorit valtiotaloudessa ja yleisessä historiassa yliopistossa. Tilastollisen toimiston esimies on niinkään jäsen neuvostossa sekä esittelee siellä asiat ja laatii pöytäkirjan. Tilastollisen Pääneuvoston tehtävät ovat: tehdä suunnitus täydelliseen Suomenmaan tilastoon; tarkastaa ja antaa lausunto kaavoista tilastollisten tietojen kokoilemiseen; estää kaksin- tai moninkertaisten tietojen kokoilemista samasta asiasta; antaa lausuntoja ja ehdoituksia näistä asioista hallitukselle y. m. Tilastollinen Pääneuvosto, jonka jäsenet eivät saa mitään palkkiota, kokoontuvat puheenjohtajan kutsumuksesta niin usein kuin tarve sitä vaatii. Puheenjohtajan nimitää Senaati yhdeksi tai kahdeksi vuodeksi kerrallaan.

Tilastollinen Toimisto, elikkä toimeen paneva osakunta, jossa on *esimies*, jonka nimittää Senaati, 1 *kanslisti*, joka esimiehen julistaman hakemusajan perästä ja sittekuin hän on antanut lausunnon hakijoista niinkään nimitetään Senaatilta, sekä palkkioita nauttivat 1 *kopisti* ja kaksi tahi, tarpeen mukaan, useampia luvunlaskun-apulaisia, jotka esimies ottaa. Tilastollisen

viraston tulee: kokoilla ja tilastollisessa arkistossa tallettaa tilastollisia tietoja maasta; valmistaa sekä painosta toimittaa jatkettavia katsauksia maan tilaston jokaiseen eri haaraan; hallitukselle ja muille virkakunnille jättää vaadittuja tietoja tilastollisista seikoista; pitää huolta virallisten tilastollisten julkaisujen kansanvälisestä vaihdosta; erityisessä kirjastossa pitää saatavina tilastollisiin tutkimuksiin ja tilastollisen toimiston työhön tarpeellisia teoksia, aikakauskirjoja ja karttoja y. m.

Tilastollisen toimiston teokset ovat ilmestyneet sekä ruotsin että suomen kielellä, edelliset päällekirjoituksella ”Bidrag till Finlands officiella statistik”, jälkimmäiset: ”Suomenmaan Wirallinen Tilasto.”

Palkkaedut Tilastollisessa toimistossa ovat esimiehelle 6,000 markkaa ja kanslistille 2,400 markkaa. Kopistin ja luvunlaskun-apulaisten palkkaamiseksi sekä tarverahoiksi on määrätty vuosittain 4,400 markkaa. Kaikki kustannukset toimistosta, siihen luettu voura huoneista ja vahtimestarin palkkio, nousevat 14,400 markkaan.

Tilastollisen toimiston virkahuone on Aleksanderinkadun varrella n:o 26, kolmannessa kerrassa, ja pidetään avoinna k:lo 10—2 päivällä.

Puheenjohtaja Tilastollisessa Pääneuvostossa:

Claes Wilhelm Gylden, Ylitirehtööri Maanmittauksen ylihallituksessa, 1870, † 1872.

Tilastollisen Toimiston esimiehiä:

Gabriel Rein, v. t. 1865, † 1867.

Karl Emil Ferdinand Ignatius, 1868.

3. Senaatin Valtiovarain-Toimituskunnan alla olevat virastot.

a. Suomen Pankki.

(Helsingissä.)

Kun Porvoon valtiopäivillä oli puhe niitten hämmennysten auttamisesta, jotka olivat syntyneet maan rahaseikoissa

useammista eri sekä Wenäjän että Ruotsin rahalajeista, jotka epämääräisesti ja ehdollisesti olivat toinen toisensa ohella liikkeessä, katsoivat Säädyt yksimielisesti ainoaksi keinoksi antaa Suomelle hyvä ja vakava raha *kansallis-vaihto- ja lainapankin* perustamisen, joka olisi asetettava Keisarin suojeluksen alle sekä Säätäjien takauksen ja hallinnon alle. Sittekuin Suomen hallitusneuvostokin oli tehnyt alammaisen esityksen asiasta, suostui Keisari Aleksander I semmoisen laitoksen perustamiseen ja ulosantoi 12 p. Joulukuuta v. 1811 ohjesäännön *vaihtolaina- ja talletuskonttorille* Suomen Suuriruhtinanmaassa. Tämän uuden laitoksen kanta- eli alkuperäisrahasto perustettiin edeltämaksun kautta valtiovaroista, tekevä yksi miljonan ruplaa banko assignationeja. Konttori sai setelinulosanto-oikeuden, vaikka alussa rajoitettuna pieniin seteleihin 20, 50 ja 75 kopeekan päälle bankoa. Keis. julistuksen kautta 21 p:ltä Huhtikuuta v. 1840 sekä johdesäännön kautta 18 p:ltä Marraskuuta s. v. järjestettiin *Suomen Pankki*, niinkuin laitosta nyt nimitettiin, uudestansa, jonka ohessa, yhteydessä silloin tapahtuvan rahaksimuuton kanssa, pankin oikeus ulosantaa setelejä laajennettiin ja liikkeesen pantiin setelejä 3, 5, 10 ja 25 hopearuplan arvosta, jota vastoin entiset pienet setelit palautettiin aina sen mukaan kuin niitä ehdittiin sisäänvaihtaa hopeata vastaan. Sittemmin tapahtui pankissa (13 p:nä Huhtikuuta v. 1859) vieläkin uusi ajan vaatimusten mukaan sovitettu järjestys. Kun Suomenmaa Keis. julistuksen kautta 4 p:ltä Huhtikuuta v. 1860 sai muutetun rahankannan nimeltä *Markka*, annettiin pankille oikeus tälle rahankannalle myntätä kuparivaihtorahaa sekä ulosantaa 1 (nyt lakkautetut Keis. julistuksen kautta 18 p:ltä Tammikuuta v. 1870), 3, 12, 20, 40 ja 100 markan setelejä. — Pankki oli alkuansa Senaatin Talous-Osaston katsannon alla, jonka tarpeen ja asianhaarain mukaan tuli antaa semmoisia määräyksiä, jotka pankin järjestykselle, vakuudelle, pysyväisyydelle ja edistymiselle olivat tarpeelliset ja sopivat. Joka vuosi Tammikuun 7 ja 14 päivän välillä tarkastettiin pankin tila ja hoito, yhden Senaatin Talous-Osaston jäsenen, yhden kamreerin ja yhden apukamreerin vaarinpäädöllä, sekä neljän edusmiehen läsnäollessa, jotka Senaati vuosittain valitsi kustakin maan neljästä säädystä. Tätä kesti

1867 vuoden loppuun asti. Mainitun vuoden valtiopäivillä teki H. Majesteetinsa Keisari armollisessa esityksessä Suomenmaan Säädyille sen tarjouksen, että nämä vastaanottaisivat pankin alkuperäis- ja hypoteekkirahastojen hoidon ja edesvastauksen, joita rahastoja sen jälkeen yhteisesti ja yksinomaisesti nimitettäisiin Suomen pankiksi. Kun Säädyt alammaisessa kirjoituksessa 25 p:ltä Toukokuuta s. v. olivat suostuneet mainittuun armolliseen esitykseen, annettiin 9 p. Joulukuuta v. 1867 nyt voimassa oleva asetus Suomen pankin hallinnosta ja hoidosta.

Pankin hoitoa pitävät tämän johdosta silmällä Säädyt, neljän joka valtiopäivillä valitun *pankki-edusmiehen* kautta, yksi kustakin säädystä. Pankki-edusmiehet valitsevat itse keskuudestaan puheenjohtajan, ja tulee heidän muuten seurata sitä johdesääntöä, jonka säädyt ovat heille antaneet. Valtiopäivillä valitsee myöskin joka sääty jäsenistönsä yhden *tarkastajan*, ja tulee näiden neljän tarkastajain vuosittain tarkastaa pankin hoitoa ja tilikirjoja. Jos tarkastajat katsovat itsellensä olevan syytä muistutuksiin, niin ilmoitetaan ne pankki-edusmiehille, joiden siitä tulee vaatia pankinjohtokunnan kirjallinen selitys ja ynnä oman lausuntonsa kanssa lähettää asiakirjat Senaatin Talous-Osastoon. Jos Senaati ja pankki-edusmiehet jäävät samaan päätökseen, ratkaistaan asia sen mukaan; muussa tapauksessa jätetään asia Keisarin itsen ratkaistavaksi. Pankki-edusmisten sekä tarkastajain tehtävät lakkaavat lähinnä seuraavain valtiopäiväin loputtua, elleivät he silleikään ole tulleet samoihin virkoihin uudestaan valituiksi.

Pankin tallessa ja johtokunnan hoidettavana on sitä paitsi rahastoja, jotka ovat valtio- ja sotilaslaitosten omat. Nämä rahastot eivät ole säädytjen vaarinpidon alaisina eikä niistä myöskään mainita kertomuksissa pankin tilasta.

Keis. asetuksen kautta 8 p:ltä Marraskuuta v. 1865 on metalliraha ainoa laillisesti käypä Suomessa. Pankin setelit käyvät maksunaineena yleisessä liikkeessä siis ainoastaan sen luottamuksen nojassa, joka pankilla on. Pankki on myöskin velvollinen vaadittaissa lunastamaan setelinsä hopeaa vastaan. Jottei mitään seisahdusta tässä voisi tapahtua on säädetty, että pankin tallessa alinomaa on löytyvä metallivaroja, jotka sii-

hen luettuna pankin kieltämättömät saamiset sen asiamiehillä ulkomaalla sekä ulkomaiset valtiopaperit ja velkasetelit nousivat vähintänsä seitsemään viidettätoista osaan liikkeessä olevasta setelimäärästä. Jos kurssi tai muut seikat antavat syytä pelätä suurempaa metallivarain ulosottoa, tulee pankkiedusmiesten katsoa että ryhdytään tarpeellisiin toimiin, jotka estävät pankin metallikassaa alentumasta 8 miljonaan markkaan. Jos se tarvitsee lisäystä, niin saapi hallitus pankkiedusmiesten siitä tekemästä esityksestä sekä Säätyjen puolesta lainata valtiovarastolle korkeintaan 8 miljoonaa markkaa ja jättää ne pankin käytettäväksi, takaisinmaksun vellvollisuutta vastaan määrätyn ajan kuluessa.

Suomen pankin tarkoituksena on ”osaksi ottaa lainaksi kasvuttomina makaavia rahavaroja, osaksi, tavallisten pankkitoimien ja apulainain kautta maan asujamille, täyttää yksityisten rahatarvetta, auttaa ja edistää maanviljelyksen, kaupan, vapriikien ja elinkeinojen syntymistä ja karttumista, sekä yhteiskunnalle ja yhteyksille huojentaa yleisten rakennusten ja muiden hyödyllisten laitosten yrityksiä, kuin myös yhdessä tämän kanssa, hankkia maan raha-asioille yhteyttä ja vakaavuutta.” Paitsi setelien ulosantoa ja sisäänlunastusta, kuuluu siis pankin toimiin: velkasetelien, valtiopaperien ja vekselien ostaminen ja myyminen; lainain antaminen kiinnitystä vastaan kiinteässä omaisuudessa tai irtonaisen tavaran panttia eli hypoteekkiä vastaan; vekselien diskonttaaminen; kassakreditivi- sekä pano- ja ottotili; talletusten vastaan ottaminen, y. m.

Rahaliikkeen huojentamiseksi maaseuduilla on pankilla erityisiä *vaihtokonttoreja* Turussa (1840) *) Nikolainkaupungissa (1840), Kuopiossa (1840), Wiipurissa (1842), Oulussa (1842), Pietarissa (1859) ja Porissa (1861) sekä *asioitsijoita* Tampereella (1861), Käkisalmissa (1866) ja Sortavalassa (1866). Pankki myypi vekseleitä ja osoituskirjoja ei ainoastaan nyt mainittuihin vekselikonttoreihin, vaan myöskin useampiin suurempiin kauppapaikkoihin ulkomaalla, jossa pankki on hankkinut itselleen *asiamiehiä*, jotka myöskin ovat oikeutetut

*) Wuosiluku sulkumerkkien välissä kaupungin nimen perästä merkitsee aikaa, jolloin vaihtokonttori tai asioimisto perustettiin.

määrätyillä ehdoilla asettamaan vekseleitä pankille. Nämä asiamiehet ovat tätä nykyä (Helmikuulla v. 1872) seuraavat: Hrat N. M. Rotschild & Sons Lontoossa, de Rothschild frères Parisissa, Haller, Söhle & Comp. Hampurissa, Stockholms Enskilda Bank Tukholmassa, Gebroeders Hooglandt Amsterdamissa, Mendelsohn & Comp. Berlinissä, Privatbanken Kyöpenhaminassa, Westberg & Comp. Riiassa sekä Piehl & Fehling Lyybekissä.

Suomen pankkia hoitaa *pankin johtokunta*, johon kuuluu yksi pankintirehtööri esimiehenä, jonka Keisari suorastaan nimittää, sekä kolme muuta *pankintirehtööriä* jäsenenä, jotka niinkään nimitetään Keisarilta, mutta pankkiedusmiesten tekemän vaaliehdoituksen mukaan. Pankintirehtöörleistä tulee yhden olla lainoppineen, ja pitää hänen myös tunteman kameraalilainoppia ja tilivirastoa. Pankinjohtokunta kokoontuu joka arkipäivä k:lo 10 e. pp., paitsi vuoden kahdella ensimmäisellä viikolla, jolloin tarkastus pidetään. Vähintänsä kolmen jäsenen pitää ottaman osaa päätöksiin; kuitenkin voipi kaksi jäsentä, jos he kaikin puolin ovat yksimieliset päätöksestä, ratkaista asioita ja lainoja, jotka eivät ole 12,000 markkaa suurempia. Pankinjohtokunnan tulee ilman ajankulutusta antaa pankkiedusmiehille kuukausarviot pankin tilasta, sekä näiltä vastaanottaa niitä käskyjä ja määräyksiä, jotka pankin järjestykselle, vakuudelle, pysyväisyydelle ja edistymiselle voivat tulla tarpeellisiksi.

Pankin virkamiehet ovat muuten 1 *sihteeri*, 1 *asiainvalvoja*, 1 *notarius*, 1 *rekistratori*, 1 *kanslisti*, 4 *kamreeria*, 6 *kirjuria*, 3 *konttorikirjoittajaa*, 4 *rahanhoitajaa*, 1 *rahanlukija* ja *numeronpainaja*, paitsi vahtimestareja. Jokaisessa pankin alle kuuluvassa konttorissa on 1 pankinkomisarius ja 1 rahanhoitaja, paitsi Pietarissa ja Turussa, jossa sitä paitsi vielä on 1 konttorikirjoittaja, sekä edellisessä kaupungissa 2 rahanlukijaa. Nyt mainituista virkamiehistä nimitetään pankinkomisarius, sihteeri, asiainvalvoja, ensimmäinen, toinen ja kolmas kamreeri sekä ensimmäinen rahanhoitaja pankissa Keisarilta, sittekuin pankinjohtokunta on tehnyt vaaliehdoituksen ja pankkiedusmiehet siitä ovat antaneet lausuntonsa. Muut virkamiehet ja käskyläiset valitsee pankinjohtokunta.

Wuosina 1866—1870 on pankin tila ollut seuraava:

31 p. J.-k. v.	Varoja.	Velkoja.	Kantara- hasto.	Varara- hasto.	Summa omia rahas- toja.
1866	36,135,411.	29,366,056.	4,063,056.	6,769,354.	10,832,410.
1867	37,689,677.	30,154,304.	4,134,329.	7,535,373.	11,669,703.
1868	47,001,925. *)	34,658,937.	4,150,000.	8,192,988.	12,342,988.
1869	49,593,346.	38,618,483.	4,150,000.	6,824,863.	10,974,863.
1870	53,412,577.	42,110,396.	4,150,000.	7,152,181.	11,302,181.

Varat ovat olleet

W:a.	Metalliva- roja.	Metalliksi käyviä va- roja.	Ulkona ole- via lainoja.	Muita va- roja.	Summa.
1866	8,959,407.	6,648,755.	20,424,620.	102,629.	36,135,411.
1867	7,807,666.	9,012,413.	20,813,950.	55,648.	37,689,677.
1868	9,599,331.	15,129,370.	21,691,435.	581,789.	47,001,925.
1869	10,113,869.	20,008,556.	19,054,859.	416,062.	49,593,346.
1870	12,974,420.	23,459,847.	16,875,988.	102,322.	53,412,577.

Pankin vastattavissa eli veloissa on tietysti *liikkeessä olevalla setelinmäärällä* ensimmäinen sija. Se nousi Joulukuun viimeisenä päivänä

vuonna 1866	21,856,852	markkaan.
” 1867	23,705,419	”
” 1868	28,369,791	”
” 1869	32,900,275	”
” 1870	36,618,034	”

Liike pankissa ja kaikissa sen konttoreissa nousi

vuonna 1865	522,219,961	markkaan.
” 1866	472,530,650	”
” 1867	394,988,802	”
” 1868	351,689,380	”
” 1869	340,461,986	”
” 1870	335,218,231	”

Että rahaliike pankissa viime vuosina on ollut alenemista päin lienee, ainakin osaksi, selitettävä siitä kilpailusta, joka tä-

*) Tämän vuoden alusta alkaen luetaan myöskin alkuperäis- eli kantarahasto varoihin ja velkoihin. Sitä ennen pidettiin se eri tilillä.

hän suuntaan on syntynyt Suomen yhdyspankin järjestämisestä ja yhä enenevästä liikkeestä.

Pankin vuotuisesta säästöstä eli puhtaasta voitosta, joka v. 1868 nousi 860,295 markkaan, 1869 1,056,098 markkaan ja v. 1870 1,276,206 markkaan, menee, hallituksen ja Säätyjen siitä tekemän suostumuksen mukaan, vuotuisesti noin 179,000 markkaa hulluinhoidon kustannusten maksamiseksi, niinkuin myöskin realikoulujen ja erityisten laitosten maanviljelyksen edistämistä varten.

Palkkaedut ja palkkiot tekevät pankkiedusmiehille, jos he ennen ovat asuneet Helsingissä, kullekin 6,000 markkaa, mutta jos heidän edusmiesviran tähden täytyy sinne sisään muuttaa, 8,000 markkaa kolmelta ensimmäisiltä ja 6,000 markkaa seuraavilta vuosilta. Pankkiedusmiesten sihteerillä on palkkiota 2,100 markkaa. Pankin varsinaisista virkamiehistä on esimiehellä palkkaa, pöytärahoja y. m., 9,400 markkaa, sekä kullakin tirehtöörillä, joita on kolme, 8,000 markkaa, asiainvalvojalla ja sihteerillä kummallakin 4,800 markkaa, notariuksella 2,800 markkaa, rekistratorilla ja kanslistilla kummallakin 1,800 markkaa, ensimmäisellä kamreerilla ja ensimmäisellä rahanhoitajalla *), kummallakin 6,200 markkaa, kolmella muilla kamreereilla jokaisella 4,000 markkaa, kuudella kirjurilla à 2,400 markkaa, kolmella konttorikirjoittajalla à 1,800 markkaa, toisella rahanhoitajalla *) 3,800 markkaa, vaihto-rahamhoitajalla *) 3,600 markkaa, apulais-rahamhoitajalla *) 2,600 markkaa, rahanlukijalla 1,020 markkaa, numeronpainajalla 980 markkaa j. n. e. Pankin alle kuuluvista konttoreista on *Turussa* tirehtöörillä 6,200 markkaa, rahanhoitajalla 3,200 markkaa ja konttorikirjoittajalla 1,600 markkaa; *Pietarissa* pankinkomisariuksella 12,000 markkaa, rahanhoitajalla 8,000 markkaa ja konttorikirjoittajalla 4,000 markkaa sekä *Wiipurissa* pankinkomisariuksella 7,800 markkaa ja rahanhoitajalla 3,600 markkaa. *Nikolainkaupungin, Oulun, Kuopion* ja *Porin* kaupungeissa on pankinkomisariuksella palkkaa 5,800 markkaa ja rahanhoitajalla 3,000 markkaa. Pankin asiamiesten palkat tekevät *Tampereella* 3,200 markkaa sekä *Käkisalmen* ja *Sortavalan* kaupungeissa kummassakin 1,200 markkaa.

*) Rahanhoitajien palkkaetuihin on myöskin luettu erehdyslasku-rahast.

Luettelo Suomen Säätyjen Pankkiedusmiehistä:

- Robert August Montgomery*, lakitieteen provessori, (Aatelin puolesta), 1868.
Johan Wilhelm Rosenborg, lakitieteen provessori, (Papisäädyn puolesta), 1868, † 1871.
Karl Adolf Öhrnberg, oikeusraatimies Helsingissä, (Porvarissäädyn puolesta), 1868.
Karl Gustaf Borg, yliopiston-lehtori, (Talonpoikaissäädyn puolesta), 1868.
Gabriel Mauritz Wænerberg, esittelijäsihteeri, (v. t. papisäädyn puolesta), 1871.

Esimiehiä pankinjohtokunnassa (sitte v. 1840).

- Johan Gustaf Winter*, 1840—1841, † 1854.
Karl Wilhelm Trapp, 1841—1845 (1853), † 1856 (katso senaatoreja).
Axel Ludvig Born, 1845—1853 (1856) (katso senaatoreja).
Axel Federley, v. t. 1853, † 1854.
Robert Trapp, v. t. 1854—1856 (katso senaatoreja).
Frans Ivar Edelheim, 1856—1858, (katso senaatoreja).
Wilhelm Blidberg, 1858, † 1861.
Karl Isak Björkman, 1862, † 1866.
Victor von Haartman, 1866—1870 (katso senaatoreja).
August Wilhelm Florin, 1870.

b. Tullin Ylijohtokunta.

(Helsingissä.)

Tullilaitoksen sukuperä Suomessa ulottuu kauas keskiaikaan ja on melkein yhtä vanha kuin itse kauppan. Mitään yhteistä keskusvirastoa, joka olisi pitänyt silmällä Ruotsin ja Suomenmaan, tai kummankin maan erittäin, tullin-ylöskantoa ei kuitenkaan näy löytyneen vanhempina aikoina, vaan lienevät hallituksen määräämät tullimiehet hoitaneet virkaansa, kukin kaupungissansa kuuluva kruunun sinne asettamien päämiesten alle. Välistä olivat tullintulot annetut arennille yksityisille hengille, jotka sentähden itse pitivät huolta ylöskan-

nosta. Jo 1400:luvulla, ja luultavasti aikaisemminkin, tehtiin eroitus *ison tullin* (meritullin) ja *pienen tullin* (maatullin) välillä. Jälkimmäistä ylöskannettiin kaupunginporteilla maatietä tulevilta kuormilta ja tuli Gustaf II Adolfin hallituksen aikana tarkemmin järjestetyksi. Suomenmaan Ruotsista erottua lak-kautti Keisari Aleksander I maatullit kokonansa. Mitä taas tulee n. k. isoon tulliin oli sillä Ruotsin vallan aikana sitte vuoden 1577 ajoittain yhteisiä hallitusmiehiä koko valtakunnalle, ajoittain oli se kamarikollegion katsannon alla ja ajoittain taas annettu arenille yksityisille osakkeenomistajille. Kun Suomenmaa sai oman hallituksensa asetettiin meritullikamarit toistaiseksi (Keis. Julistuksen kautta 24 p:ltä Marraskuuta v. 1809) maaherrain hoidon alaisiksi. Sittekuin kuitenkin maassa asetettu komitea oli valmistanut ehdoituksen asiasta, sekä hallitusneuvosto ja kenraalikuvernööri olivat antaneet siitä lausunnon, annettiin 18 p. Helmikuuta v. 1812 asetus ja ohjesääntö tullivirastolle Suomen Suuriruhtinanmaassa. Mainittu ohjesääntö pysyi voimassa vuoteen 1839, jolloin nykyinen johdesääntö (28 p:ltä Toukokuuta v. 1839) tullilaitokselle ilmestyi.

Johdesäännön mukaan hallitsee tullilaitosta Suomessa Tullin ylijohdokunta Senaatin ylikatsannon alla. Tullin ylijohdokunnassa on 1 *ylitirehtööri*, puheenjohtajana, joka Senaatin ilmoituksesta suorastaan nimitetään Keisarilta, sekä 2 *asessoria*, jotka tullinjohtokunnan tekemän vaaliehdoituksen mukaan, jonka Senaati on tarkastanut, nimitetään Keisarilta. Toinen asessoreista on myöskin ylitirehtöörin apulaisena. Tullin ylijohdokunnassa on sitä paitsi 1 *sihteeri*, 1 *kamreeri*, ja 1 *kanneviskaali*, joihin virkoihin Senaatin Talous-Osasto asettaa, tullinjohtokunnan ilmoitettua hakemusajasta ja tehtyä vaaliehdoituksen, sekä 1 *apukamreeri*, 2 *kanslistia* ja 3 *kamarikirjoittajaa*, jotka tarpeellisten hakemusten sisään jätettyä, johdokunta nimittää.

Tullin ylijohdokunta, joka ylitirehtöörin kutsumuksesta kokoontuu niin usein kuin asiat vaativat, on tuomionvoipaa puheenjohtajalla ja kahdella jäsenellä. Jos jossakin tilassa puuttuu tuomionvoipaa lukua jäseniä, otettakoon sihteeri, kamreeri ja kanneviskaali apulaiseksi. Tullin ylijohdokunnan tulee myöskin valvoa sitä että tullirahat ja muut tullilaitoksen ti-

lintekoon kuuluvat varat asianmukaisesti ylöskannetaan, että salakuljetusta ja tullipetosta estetään, että sääntöjä laillisesta merenkulusta ankarasti noudatetaan sekä että tullilaitoksen virkamiehet ja käskyläiset eivät laiminlyö mitä heidän lain mukaan tulee tehdä. Asioita, jotka koskevat tullilaitosta var-
ten annettuun sääntöjen käyttämistä tai muuten koskevat tul-
lia, ottakoon, tullikamarin kysymyksistä tai yksityisten hen-
kien hakemuksista ja valituksista, johtokunta esiin ja käy-
töön lain ja joka asian erityisen laadun mukaan. Joka kuu-
kausi tulee johtokunnan Senaatin Talous-Osastoon lähettää sum-
mittainen yhteenveto tullilaitoksen tuloista edelliseltä kuukau-
delta. Sen ohessa tehdään yhtäläinen yhteenveto koko vuo-
den tuloista ja menoista, joka seuraavana vuonna ennen 1
päivää Toukokuuta niinkään lähetetään Senaatin Talous-Osas-
toon. Mainittuun osastoon on sitä paitsi ennen vuoden loppua
lähetettävä tullilaitoksen pääkirja edelliseltä vuodelta ynnä
siihen kuuluvat lasku- ja asiakirjat. Vihdoin tulee tullin yli-
johtokunnan myöskin vuosittain Senaatiin antaa kertomuksia
maan merenkulusta ja kaupasta ja niiden muassa parseliotteita
tuoduista ja viedyistä tavaroista y. m.

Ylitirehtööri on lähinnä Keisarille ja kruunulle edesvas-
tauksessa tullilaitoksen oikeasta hoidosta. Senaatin suostu-
muksella tulee hänen, tarpeen vaatiessa, tehdä virkamatkoja,
sekä silloin hankkia tietoja tullikamarien virkamiesten ja käs-
kyläisten virantoimista. Jos näissä havaitaan ehdollista huol-
imattomuutta ja väärinkäytöstä, tulee ylitirehtöörin paikalla
ryhtyä järjestyksen palauttamiseksi tarpeellisiin toimiin, sekä,
jos niin vaaditaan, eroittaa vianalainen virkamies tai käskyläi-
nen viran toimituksesta ja valita toinen henki sitä toimitta-
maan toistaiseksi tai siksi että tullin ylijohdokunta on asian
ratkaissut. Asessoreista tulee apulaisen pitää silmällä töitä joh-
tokunnan kansliassa, sekä toisen asessorin kamarikonttoria.
Kansliaa johtaa sihteeri, joka johtokunnan kokouksissa esit-
tää asiat (paitsi kameraali- ja laskuasiat) ja laatii pöytäkirjan.
Kamreeri tarkastaa kaikki tullikamareista lähetetyt päivä- ja
laskukirjat, tekee summittaisen tilin tullilaitoksen tuloista ja
menoista sekä kauppabalansin arvon ynnä sitä seuraavan yhe-
teenvedon sisään tulleista parseliotteista y. m. Hän esittää

kameraali- ja laskuasiat johtokunnalle, jonka tähden hän myöskin panee ylös ja vastakirjoittaa toimitukset niistä. Kanneviskaalin tulee valvoa kaikkien salakuljetusta, tullipetosta ja purjehdusrikoksia koskevien asiain käyttelyä oikeuksissa. Semmoisia asioita Helsingin tullikamari-piirissä tulee kanneviskaalin ajaa mainitun kaupungin raastuvanoikeudessa. Asioista muista tullikamari-piireissä, joita hän ei alaoikeudessa ole ajanut, tulee hänen hankkia tarkkaa tietoa, jonka ohessa hän on oikeutettu, kun näistä asioista valitetaan hovioikeudessa, sinne lähettämään lausuntonsa. Kanneviskaali saa myöskin itse etsiä ja ottaa takavarikkoon salakuljetettua tavaraa.

Tullin-ylöskanto Suomenmaan kaikissa tullikamareissa ja tullipaikoissa on allamainittuina vuosina ollut:

Wuonna.	Tuontitullia.	Vientitullia.	Luotsi- ja Majakkalaitos-rahjoja.	Merenkulku- maksua, saha- veroa sekä munn- ta ylöskantoa.	Summa tulliylöskantoa.
1856	5,816,727	204,537	48,763	56,266	6,126,293
1857	5,554,358	263,587	72,063	88,469	5,978,477
1858	4,796,253	223,728	73,608	77,723	5,171,312
1859	4,988,353	195,981	77,371	252,501	5,514,206
1860	5,212,448	183,489	84,942	220,849	5,701,728
1861	6,258,455	190,302	90,741	501,455	7,040,953
1862	6,868,865	207,510	96,058	534,634	7,707,067
1863	7,278,150	252,783	110,401	616,998	8,258,332
1864	6,458,264	211,159	93,895	569,787	7,333,105
1865	5,811,515	301,682	120,429	671,596	6,905,222
1866	4,877,454	259,584	109,661	567,285	5,813,984
1867	4,848,215	1,545	198,050	520,599	5,568,409
1868	5,008,536	1,676	225,027	541,229	5,776,468
1869	6,088,566	5,906	229,309	615,451	6,939,232
1870	5,515,990	4,952	217,778	582,951	6,321,671

Kaikki ulosmenot Suomenmaan tullilaitoksesta nousivat 1870 vuoden palkkasäännön mukaan 664,360 markkaan 16 penniin.

Virka- ja palvelusmiesten palkat tullin ylijohdokunnassa ovat: ylitirehtöörille 9,400 markkaa: ensimmäiselle asessorille, joka myöskin on ylitirehtöörin apulainen, 6,000 markkaa; toiselle asessorille 4,800 markkaa; sihteerille, kamreerille ja kanneviskaalille jokaiselle, paitsi virkaa seuraavia syrjätuloja, 2,600 markkaa; apukamreerille 2,000 markkaa, sekä kanslisteille ja kamarikirjoittajille kullekin 1,000 markkaa.

Tullin ylijohdokunnan virkahuone on Senaatin huoneessa, eteläisessä kylkirakennuksessa, alisessa kerrassa, mentävä oikealla puolella, ja pidetään avoinna joka arkipäivä k:lo 10—1.

Ylitirehtöörejä Tullin ylijohdokunnassa:

Gustaf Hjärne, 1812—1816. Sittemmin vapaherra, vara-puheenjohtaja Senaatissa y. m.

Klas Gripenberg, 1816—1822.

Jakob Snellman, 1822—1828, † 1832.

Julius Konrad Antell, 1828—1831, † 1835.

Kristian Avellan, 1831—1841, † 1848.

Berndt Federley, 1841—1847, sittemmin kuvernööri ja senaatori.

Gustaf Enckell, 1848, † 1849.

Frans Olof af Brunér, 1849—1855, sitte senaatori y. m.

Johan August von Born, 1855—1865, sitte vapaherra ja senaatori.

Konstantin Wikman, 1865.

c. Tullivirasto.

Tullivirasto kuuluu tullin ylijohdokunnan alle ja on jaettu kolmeen *tullipiiriin*, nimittäin *läntinen piiri*, johon kuuluu maan läntinen rannikko Udestakaupungista pohjaiseen päin, *eteläinen piiri*, johon kuuluu Ahvenanmaan ja suurin osa Suomen lahden rannikkoa sekä *itäinen piiri* eli Wiipurin läänin rannikot ja rannikot Laatokan järvellä. Tullikamareja ja tullitarkastusta jokaisessa piirissä pitää lähinnä silmällä *piiripäällikkö*, jonka kenraalikuvernööri nimittää Senaatin Valtiovarain-Toimituskunnan päällikön esityksestä. Tullin-ylöskantoa varten on tullikamareita maan kaikissa merikaupun-

geissa *), sekä sitä paitsi Ekkeröössä ja Degerbyyssä Ahvenanmaalla ja Rajajoella Wenäjän rajalla. Suomen tullitoimittuksia on Pietarissa, Hämeenlinnassa ja rautatiellä, jota paitsi Wenäjän rajalla ja Laatokalla löytyy seuraavat tullitarkastuspaikat, nimittäin 1:ksi maarajalla: *Sesteroja*, *Rajajoki* ja *Liipola* Kivennavan pitäjässä, *Raasuli* ja *Sirkeänsaari*, Raudussa, *Wirtelä* Salmilla sekä *Leppäniemi* Suoveden pitäjässä, ja 2:ksi Laatokalla: *Käkisalmi*, *Sortavala* ja *Pöllö* Salmilla, *Saunasaari* Metsäpirtin kappelissa, *Sortanlahti* Pyhäjärvellä sekä *Heinisimaa* Kurkijoen pitäjässä. Paitsi näihin paikkoihin asetettuja tullivartijoita löytyy vielä n. s. *liikkuva rajavartijasto*. Maarajalla Ruotsinmaata vastaan on niinkään tullitarkastuspaikkoja *Torniossa*, *Pekämpäässä* ja *Alkkulassa*. Sitä paitsi on rannikolla kaupunkien välillä ja näitten tullipiiriin kuuluvia useita tullivartijapaikkoja, niinkuin *Kemi* **), *Reposaari*, *Pikisaari* ja *Fagerholm* Turun ulkopuolella, *Utö* *Hästö-Busö*, *Hankoniemi*, *Porkkala*, *Pörtö*, *Aspö*, *Uraansalmi*, *Koivistsalmi* y. m.

Laittoman purjehduksen, rantaanlaskemisen, lastaamisen ja purkaamisen estämiseksi vartioitaan rantaa tullilaitoksen omistamalla laivoilla, joita on 2 höyrylaivaa, 2 höyryluuppia, 1 tullijähti, 2 patrullijähtiä sekä 25 patrulliluuppia, jotka viimeainitut seisovat tullikamarien suoranaisen katsannon alla.

Tullilaitoksen virkamiehille ja käskyläisille on annettu ohjesääntö 28 p:ltä Toukokuuta v. 1839. Nykyinen tullitaksa Suomen Suuriruhtinanmaalle on annettu 29 p. Heinäkuuta v. 1869 ja on sitte 15 päivän Syyskuuta s. v. ollut laillisessa voimassa.

Joka tullikamariin kuuluu erityinen määrätty piiri. Tässä piirissä pitää *tullinhoitaja* silmällä tullitarkastasta koko sen laajuudessa, ja on tullihallituksen edessä lähinnä edesvastauksessa, että sitä noudatetaan, mitä laki siitä kääsee. Tullikamareissa, jossa on *kontrollööri*, jakakoon tullinhoitaja ja kon-

*) Merikaupunkeihin luetaan tääsä myöskin Kuopio, Joensuu ja Savonlinna, sittekuin nämä Saimaan kanavan kautta ovat suoranaisessa vesiyhdistyksessä ulkomaan kanssa.

***) Nyt asetuksen kautta 17 p:ltä Tammikuuta v. 1872 määrätty muutettavaksi eri tullikamariksi Kemien uudelle kaupungille.

trollööri keskenänsä työt. Helsingin, Turun, Wiipurin, Oulun ja Porin tullikamareissa löytyy sitä paitsi *pakkahuoneen-inspektoreja*, sekä näissä ja muutamissa muissa suuremmissa tullikamareissa apulaisiksi tullinhoitajille *konttorikirjoittajia*. Tullikäskyläiset ovat *peräänkatsojat* ja *vahtimestarit*.

Tullivirastossa oli vuonna 1870 3 tullipiiripäällikköä, 29 tullinhoitajaa, 23 muuta virkamiestä tullikamareissa, 9 raja- ja 2 tulliviskaalia, sekä 259 tullikamareissa ja tullipaikoissa virassa olevia peräänkatsojia ja vahtimestareja. Päälliköt ja väestö tullilaitoksen laivoilla ja luupeilla tekivät noin 150 henkeä. Tullilaitoksessa, siihen luettuna myöskin tullin ylijohtokunta, virassa olevien henkien koko luku oli siis noin 500.

Piiripäällikköjen palkka, siihen luettu matkarahat y. m., on 7,200 markkaa. Tullinhoitajien palkka vaihtelee 1,600 ja 2,400 markan välillä, johon tulee lisäksi tarverahoja, kirjuri-apua sekä soutu- ja venemaksuja eri suureen määrään (150 ja 300 markan vaiheilla). He nauttivat sitä paitsi yhdessä tullikamarien muitten virkamiesten ja käskyläisten kanssa yhden prosentin vuoden puhtaista tullituloista. Pietarissa nousevat Suomen tullinhoitajan suoranaiset palkkaedut valtiolta 12,540 markkaan. Pakkahuoneen-inspektorien kruununpalkka tekee 2,200 markkaa, kontrollörien 1,800 markkaa ja konttorikirjoittajien 720 markkaa. Rajaviskaalit Ruotsin rajalla saavat palkkaa 1,200 markkaa ja Wenäjän rajalla 2,080 ja 2,640 markan vaiheilla. Tulliviskaalit Sortavalassa ja Käki-salmessa saavat kaikkiansa kumpikin 1,440 markkaa.

Tietoja maan, sekä eri kaupunkien kaupasta ja merenkulusta löytyy tauluissa 14—24.

d. Karttapaperikonttori.

(Helsingissä.)

Templausmaksu elikkä velvollisuus määrätyissä kohdissa käyttää templattua paperia pantiin toimeen Ruotsissa ja Suomessa v. 1660, mutta lakkautettiin jo v. 1664. W. 1686 se myönnyttiin toinen kerta ja on aina siitä asti pysynyt. Nyt voimassa oleva asetus karttapaperi-maksosta Suomen Suuriruhinnanmaassa on annettu 9 p. Joulukuuta v. 1867 ja löytyy

liitteenä valtiokalenterissa. Karttapaperikonttorissa, jonka tulee pitää huolta templatun paperin valmistuksesta, sekä maassa valmistettuina pelikorttien templauksesta, on 1 *kamreeri* ja 1 *rahanhoitaja*, jotka ilmoitetun hakemusajan kuluttua nimitetään Senaatin Talous-Osastolta. Kamreerin ja rahanhoitajan tulee pitää tiliä ja päiväkirjoja templatusta paperista, lähettää sitä kuvernöörien tilauksesta, antaa tehdä siitä tiliä y. m.

Tulot karttapaperista ovat valtiokulunkiarviossa lasketut			
vuodelta 1865	440,000	markkaan.	
” 1866	420,000	”	”
” 1867	475,000	”	”
” 1868	475,000	”	”
” 1869	494,000	”	”
” 1870	465,000	”	”
” 1871	477,000	”	”

Ulosmenot karttapaperikonttorista, siihen luettu palkat ja kustannukset paperista, ovat siinä viime vuonna lasketut noin 30,000 markkaan. — Palkkaedut ovat kamreerille 4,000 markkaa ja rahanhoitajalle 2,800 markkaa, johon viimemainitulle tulee lisäksi 600 markkaa palkkiota postivapaamerkkien ja 200 markkaa korttien templauksesta.

Karttapaperikonttori on Senaatin huoneessa läntisessä kylkirakennuksessa, alakerrassa, ja pidetään aviona joka arkipäivä klo 10—1.

e. Luotsi- ja Majakkalaitoksen Ylihallitus.

(Helsingissä.)

Jo vanhoista ajoista on Suomen rantamailla ollut erityisiä taloja, joiden omistajat ovat olleet velvolliset luotsaamaan. Gustaf II Adolfin hallituksen aikana suotiin näille talonomistajille, eli ”peränpitäjille,” niinkuin heitä kutsuttiin, vapaus visseistä ulosmenoista sekä sen lisäksi vielä joku viljamääräys valtiolta, jota vastoin he näyttävät olleen velvolliset ilman maksotta luotsaamaan sekä kruunun että yksityisten aluksia. Kuningatar Kristinan hallitessa peräytettiin mainittu talojen vapaus ja sen sijaan annettiin (v. 1641) asetus, jonka kautta

”vapaa luotsaus Ruotsin ja Suomen saaristossa” kiellettiin ja luotsit oikeutettiin kaikilta aluksilta, jotka käyttivät heitä, saamaan maksoa. Myöhempi asetus v:lta 1674 käski kaikkia laivureja saaristossa käyttämään luotsia, ja määräsi sakkoa niille, jotka olematta siihen oikeutetut antoivat käyttää itsiään luotseina. Ensimmäinen täydellinen ohje- ja johdesääntö luottilaitokselle annettiin 19 p. Syyskuuta v. 1696, ja siinä mainitaan jo laitoksen päällikkönä luotsi-inspektori Tukholmassa. Ruotsin vallan aikana sittemmin vähitellen ilmestyneet luotsilaitosta koskevat asetukset voidaan tässä jättää siksensä. Ensimmäisen Suomenmaata yksistään koskevan asetuksen luotsi- ja majakkalaitoksesta antoi Keisari Aleksander I 17 p. Toukokuuta v. 1812 Wilnassa; nyt voimassa oleva on 9 p:ltä Toukokuuta v. 1870. Se on saanut lisäyksiä johdesäännön kautta 19 p:ltä Lokakuuta v. 1870 ja kuulutuksen kautta 3 p:ltä Toukokuuta v. 1871.

Luotsi- ja majakkalaitosta Suomessa pitää silmällä ja hoitaa ylihallitus, joka, niinkuin laitos muussakin, on järjestetty sotilais-tapaan ja sen mukaan asetettu maan kenraalikuvernöörin ylipäällikkyyden alle, mutta hallitushoidollisessa ja taloudellisessa suhteessa kuuluu Senaatin Talous-Osaston alle. Ylihallituksessa on yksi päällikkö eli *luotsitirehtööri*, jolla kumminkin tulee olla överstin arvo ja jonka kenraalikuvernöörin ilmoituksesta nimittää Keisari, sekä 1 *apulainen* överstilutnantin arvolla, joka nimitetään samalla tavalla, sittekuin luotsitirehtööri siitä on tehnyt esityksen. Ylihallituksessa on sitä paitsi virassa 1 *sihteeri*, jonka pitää oleman tuomarintutkinnon suorittanut, ja 1 *kamreeri*, jotka molemmat, luotsitirehtöörin asianomaisesti tekemän vaaliehdoituksen mukaan, nimitetään Senaatilta, sekä 1 *kanslisti*, 1 *kopisti* ja 1 *insinööri majakkalaitoksia varten*, jotka luotsitirehtööri asettaa heidän virkoihinsa.

Luotsitirehtöörin tulee pitää katsantonsa alla luotsi- ja majakkalaitoksen virkamiehiä ja käskyläisiä, ja on hänen täksi tarkoitukseksi vuosittain, Senaatilta myöntymystä pyydettyä, tekeminen tarkastusmatkoja. Hänen tulee, jos hän sen tarpeelliseksi katsoo, antaa ehdoituksia uusien valotornien tai muitten, merikulun turvallisuuteen tarpellisten laitosten rakentamiseen, muutoksiin valoitustavassa, uusien purjehdusväyläin avaami-

seen y. m. Jokaisesta muutoksesta, joka tämän johdosta pannaan toimeen, tulee hänen lähettää kertomus meriasiaainministeristölle keisarikunnassa, sekä sitä paitsi antaa mertakulkeville tieto kuulutuksen kautta Suomen virallisissa lehdissä. Niissä pitää myöskin luotsitirehtöörin toimesta julkaistaman ilmoituksia vieraissa maissa rakennetuista valotorneista y. m. Jos luotsitirehtööri sairaudesta tai muusta syystä on estetty virkaansa toimittamasta, hoitaa sitä apulainen. Sihteeri pitää silmällä kansliaa ja arkistoa, ja tulee hänen ilmoittaa ja esittää ylihallitukselle tulleita juttuja ja asioita sekä panna ylös ja vastakirjoittaa toimitukset. Jos sihteeri kanslia-asioissa on toista mieltä kuin luotsitirehtööri, tulee jälkimmäisen päätös pysyväksi; mutta sihteeri on virkamiehen-edesvastauksella velvollinen ilmoittamaan mielipiteensä sekä panemaan pöytäkirjaan vastalauseensa. Kamreeri pitää lähinnä huolta ylihallituksen kamari- ja tililaitoksesta, hoitaa sen rahastoa sekä antaa Senaatin Talous-Osastoon tilin ylihallituksen ja luotsitirehtöörin käytettäväksi annetuista rahanmääräyksistä.

Luotsivirastossa on 12 upsieria, nimittäin 1 majuri, 2 kapteinia, 3 tapikapteinia, 4 luutnanttia ja 2 alaluutnanttia sekä 750 käskyläistä, nimittäin 54 oltermannia, 223 vanhempaa ja 219 nuorempaa luotsia sekä 254 oppilasta*). Nämä ovat jaetut kahdeksaan piiriin eli luotsikuntaan**), nimittäin

		Luotsipaik- kojen luku.	Luotsi-palve- lusmiehistön luku.
Wiipurin	luotsikunnassa	. . . 9.	154.
Helsingin	„	. . . 13.	119.
Tammisaaren	„	. . . 14.	94.
Turun	„	. . . 14.	105.
Ahvenanmaan	„	. . . 18.	91.
Waasan	„	. . . 14.	81.
Oulun	„	. . . 16.	86.
Saimaan-Kallaveden	„	. . . 9.	20.
		Summa 107.	750.

*) Tähän tulee lisäksi valotornien palvelusmiehistö, josta alempana.

**) Kahdeksas eli Saimaan-Kallaveden luotsikunta pantiin toimeen Keisarillisen johdossäännön kautta 19 p:ltä Lokakuuta v. 1870.

Luotsilaitoksen upsiereista, paitsi alaluutnanteista, valitaan kahdeksan luotsikuntien päälliköiksi, yksi joka luotsikuntaan. Muut upsierit ja molemmat alaluutnantit toimittavat virkaa luotsihallituksessa.

Luotsilla tulee, kun häntä käytetään virassaan, muun ohessa olla ruotsin, suomen, venäjän, ranskan ja englannin kielillä painettu yhteenveto luotsilaitosta koskevista säännöistä sekä taksa, jonka mukaan luotsi- ja majakkarahoja maksetaan. Luotsiveneessä on tunnusmerkkinä punainen liina purjeen keskellä sekä valkoinen lippu, joka soudettaissa on kiinnitetty kolmen kyynärän pituiseen tankoon veneen etukeulassa sekä purjehdittaessa mastonhuippuun tai pirkkelin nenään, missä se parhaiten saattaa näkyä.

Merenkulun turvallisuutta varten Suomen ja Pohjan lahdella sekä Itämerellä ylläpidettiin Suomenmaan rannikoilla v. 1871 seuraavat *valotornit*: Suomen lahdessa lännestä itään päin: Hankoniemen valotorni, Gustafsvärn'in satamavalo, Porkkalan valotorni ja Söderskär'in valotorni; Itämeressä: Utön valotorni, Lågskär'in valotorni, Ekkeröön satamavalo ja Hellman'in satamavalo, Signilskär'in lähellä, sekä Pohjan lahdessa etelästä pohjaiseen: Skälskär'in valotorni, Enskär'in valotorni, Norrskär'in valotorni sekä valolaiva Snipan pohjaisessa Merenkurkussa. Paitsi valonhoitajia ja miehistöä viimemainitulla laivalla oli palvelusväkenä muissa valotorneissa yhteensä 7 valomestaria, 8 vanhempaa valonvartijaa ja 16 nuorempaa valonvartijaa. Valolaivalla Snipan on 1 valolaivuri, 1 valonvartijaa, 1 peränpitäjä, 4 matruusia ja 1 kokki. (Johdesääntö 23 p:ltä Marraskuuta v. 1870). Par'aikaa rakennetaan kaksi uutta valotornia Marjaniemelle lähellä Oulua ja Ulkokallalle Kalajoen pitäjän saaristossa, jonka ohessa valotorneja on määrätty rakennettavaksi Säbbskär'in luo lähellä Reposarta ja Vargön kareille ulkopuolella Nikolainkaupunkia. Paitsi nyt lueteltuja valotorneja löytyi Suomen rannikoilla vielä 35 *majakkaa* sekä noin 100 kareille tai rannoille tehtyä merimerkkiä. *Flakureimareita* ja *meriviittoja* kulkuväyläin merkittämiseksi, joita luotsit laskivat ulos, oli 2,829 *).

*) Näihin numeroihin ei ole otettu Saimaan-Kallaveden eikä myöskään Laatokan luotsikuntaa.

Palkkaedut ovat luotsitirehtöörille 9,400 markkaa, apulaiselle 6,000 markkaa, sihteerille 4,000 markkaa, kamreerille 2,600 markkaa, kanslistille 1,400 markkaa, kopistille 1,000 markkaa ja valolaitosten insinööreille 1,200 markkaa. Luotsilaitoksen upsiereilla on palkkaa, majurilla 3,800 markkaa, kapteineilla kummallakin 3,000 markkaa, tapikapteineilla à 2,400 markkaa, luutnanteilla à 2,000 markkaa ja alaluutnanteilla à 1,800 markkaa. Ne upsierit, jotka myöskin ovat luotsikuntien päällikköjä, saavat veneen kunnossa pitämiseksi ja tarverahoiksi sitä paitsi 400 markkaa. Luotsikäskyläisillä on kruununpalkkaa, oltermannilla 320 markkaa, vanhemmalla luotsilla 240 markkaa, nuoremmalla luotsilla 200 markkaa ja oppilaalla 100 markkaa. Tähän tulee lisäksi vourarahoja niille, joilla ei ole vapaa asunto kruunulta, maksuja flakureimarien ja meriviittain kunnossa pitämiseksi (nämä maksut ovat palkkasäännössä lasketut kaikkiansa 20,000 markkaan vuodessa) sekä palkintoja. Valomestarit palkataan 1,000 à 1,200 markalla, vanhemmat valonvartijat 500 markalla ja nuoremmat valonvartijat 400 markalla, paitsi vähempiä rahanmääräyksiä puihin, kynttilöihin y. m. Valolaivuri Snipan'illa saa palkkaa 2,300 markkaa, valonvartija 1,000 markkaa ja peränpiittäjä 600 markkaa, sekä vapaan elatuksen laivalla.

Luotsihallituksen virkahuone on Senaatin huoneessa, itäisen kylkirakennuksen toisessa kerrassa, ja pidetään avoinna k:lo 10—2 päivällä.

Luotsi-inspektoreja ja luotsitirehtöörejä:

Nathanael Gerhard af Schultén, ennen luotsilaitoksen ylitirehtööri Ruotsissa, 1816—1822 (katso senaatoreja).

Abraham Arvid Finckenberg, 1823—1840, † s. v.

Alexander Wallrond, sotakuvernööri Wiaporissa, v. t. 1840, † 1848.

Mikaël Lermantoff, sotakuvernööri Wiaporissa, v. t. 1849—1853.

Boris Nordmann, 1853.

f. Wuorihallitus.

(Helsingissä.)

Yhdistettynä Ruotsiin oli koko Suomenmaa ainoastansa yhtenä vuorikuntana eli vuorimestari-piirinä, joka niinkuin muutkin semmoiset piirit ensinmainitussa maassa seisoivat Tukholmassa olevan vuorikollegiumin hoidon alla. Suomen vuorivirastoon kuului silloin neljä virkamiestä: vuorimestari, vuorikomissarius, ylimaasmestari ja vuorimekanikus. Tätä kesti 1809 vuoden jälkeenkin, kunnes asetus 3 p:ltä Lokakuuta v. 1821 antoi Suomelle laajennetun vuoriviraston, koska, niinkuin sanat kuuluvat, ”elinkeinosta, jotka edistävät valtion voimaa ja toimeentuloa, vuorilaitosliike ottaa etevän sijan maissa, joissa laajat metsät ja käyttämättömät virrat antavat tilaisuutta ahkerain kansalaisten vaikutukselle”, sekä ”tähän asti Suomen vuoriammattia varten löytyvä virka- ja palvelusmiehistö on riittämätön laajennetulle vuorilaitos-liikkeelle, niin hyvin malmien keksimisen ja puhdistuksen, kuin myöskin siinä tapahtuvien töitten hallinnon suhteen”. Vuoriviraston päälliköksi asetettiin tämän kautta yli-intendentti, sittemmin kutsuttu intendentiksi. Neljä ennen olevat virat pysytettiin, ja useampia uusia tuli sitä paitsi lisäksi. Viimeinen ohjesääntö vuorihallitukselle Suomessa 3 p:ltä Lokakuuta v. 1871, joka tämän vuoden alusta on astunut voimaansa, on sitä vastoin taas vähentänyt virkamiehistöä vuorivirastossa, niin että siihen kuuluu 1 *intendentti*, 1 *vuorimestari*, 1 *ylimaasmestari*, 1 *malminkoettaja* ja 2 *vuori-insinööriä*.

Intendentillä, jonka Keisari Senaatin Talous-Osaston ilmoituksesta nimittää, on katsanto vuorihallituksen toimien yli. Hänen tulee vuosittain panna toimeen geognostisia tutkimuksia hyödyllisten malmien ja kiviainetten ilmaisaamiseksi; koettaa saada aikaan parannettuja työntekoja ja laitoksia harkko- ja kankiraudan valmistuksessa sekä kalliitten metallien huuhtonnessa y. m. Intendentin katsannon alaisena on myöskin kontrollivirasto kulta-, hopea- ja tinateoksia varten, sekä rahapaja. Joka vuosi pitää intendentin, paitsi muita tilintekoja, lähettää Senaatiin täydellinen kertomus vuoriammatin tilasta ja edistyksestä. Vuorimestarin tulee toimittaa kaivosten mit-

tauksia sekä pitää huolta vuorenlouhoksista, vesimalmin ja suoraudan kaivamisista, kalliitten metallien ja kivien huuhtomisista, kaivoskirjain antamisesta sekä katselmusten, syyntien ja veroitusten toimeen panemisesta. Ylimaasmestarin tehtävänä on harkkoraudan,-kankiraudan- ja teräksenvalmistus sekä kuparinkaivaus. Malminkoettaja johtaa vuorihallituksen laboratoriota ja toimittaa kemiallis-analytisiä tutkintoja kivilaijeista ja malmeista. Hän on myöskin kontrolliviraston hoitaja, ja Helsingissä valmistettuina kulta-, hopea- ja tinateosten kontrollööri. Vuori-insinöörit auttavat vuorimestaria ja ylimaasmestaria, sekä toimittavat muuten niitä tehtäviä, joita intendentti heille määrää.

Metallivalmistuksen arvo Suomessa on Wuorihallituksen kertomuksissa laskettu allamainittuina vuosina seuraaviin määriin:

Wuonna.	Ylipäinen arvo.	Puhdas arvo.
1866	6,718,499 markkaa.	4,106,057 markkaa.
1867	5,977,108 „	3,699,987 „
1868	6,201,148 „	3,783,187 „
1869	8,788,546 „	6,165,866 „
1870	7,203,501 „	?

Oikeanpuoliset numerot, elikkä puhtaat (netto) arvot, edustavat kotimaisen vuorityön varsinaista arvoa, sittekuin näet ylipäisestä (brutto) arvosta on otettu pois kustannukset käyetyistä ulkomaisista raaka-aineista, niinkuin vuorimalmeista, kivihiileistä j. n. e.

Kalliitten metallien valmistus teki v. 1870: *kultaa* 18:sta Ivalajoen rannoilla Inarin Lapissa perustetuista huuhtolaitoksista 18,706 grammia eli 44 naulaa ja *hopeaa* 16 naulaa 19 luotia, jotka saatiin koetteeksi tehdystä työstä vetää ulos hopea siitä lyijykiillosta, jota löytyy likäläjissä Orijärven kuparikaiвоксella *). Kuparin, tinan ja raudan valmistuksesta katso taul. 25 ja 26.

*) Wuonna 1871 nousi kullan valmistus Ivalajoella 55,122 grammaan (22½ karaatin hienoa), vastaava likimmiten 129 naulaa 22 luotia. Ivalajoen kullansekaisena alluviali- eli lietyynnäiskerroksen keksi v. 1868 valtion kustannuksella toimeen pantu lähetys Lapinmaahan. Kullan etsimistä ja huuhtomista varten mainitussa maakunnassa annettiin tämän jälkeen 8 p. Huhtikuuta v. 1870 erityiset säännöt.

Kontrollivirasto kulta-, hopea- ja tinateoksia varten perustettiin Keis. kuulutuksen kautta 19 p:ltä Helmikuuta v. 1810, ja tuli sittemmin Keis. kirjeen kautta 16 p:ltä Heinäkuuta v. 1834 yhdistetyksi vuorihallituksen kanssa. Niinkuin yllänmainittiin johtaa sitä malminkoettaja. Kontrollatun kullan, hopean ja tinan määrä on ollut:

Wuonna.	Kultaa, qvintiniä.	Hopeaa, luotia.	Tinaa, naulaa.
1835	3,672.	38,632.	1,384.
1836	3,973.	38,181.	1,308.
1837	6,060.	41,920.	1,138.
1838	4,008.	41,139.	989.
1839	4,364.	39,981.	934.
1840	4,300.	40,874.	964.
1841	3,882.	41,718.	844.
1842	3,976.	46,644.	1,064.
1843	4,251.	46,831.	1,371.
1844	4,200.	45,640.	948.
1845	4,134.	43,381.	1,191.
1846	4,501.	42,841.	1,239.
1847	5,024.	49,147.	1,056.
1848	5,161.	54,929.	972.
1849	5,545.	51,438.	1,022.
1850	5,580.	55,820.	1,094.
1851	5,699.	55,492.	1,138.
1852	5,615.	50,728.	1,505.
1853	5,989.	53,055.	1,036.
1854	6,603.	44,386.	986.
1855	7,467.	53,136.	1,298.
1856	8,605.	60,398.	1,657.
1857	8,759.	59,222.	1,100.
1858	8,265.	52,502.	867.
1859	8,091.	46,719.	647.
1860	7,669.	41,130.	709.
1861	9,492.	48,662.	301.
1862	9,577.	46,870.	473.
1863	9,755.	43,582.	106.
1864	9,679.	40,978.	178.
1865	9,181.	37,974.	36.

1866	7,719.	31,872.	124.
1867	5,719.	21,880.	253.
1868	5,884.	20,076.	174.
1869	9,540.	28,094.	35.
1870	10,203.	27,192.	—

Palkkaedut ovat intendentille 8,000 märkeä, vuorimestarille, ylimaasmestarille ja malminkoettajalle, kullekin 5,000 märkeä ja kummallekin vuori-insinöörille 2,000 märkeä.

Wuorihallituksen huone on talossa n:o 20 Fabianinkadun varrella, alisessa kerrassa, ja pidetään avoinna k:lo 10—1 päivällä.

Yli-intendenttejä ja intendenttejä:

Nils Nordenskiöld, 1824—1831 ja 1833—1855, † 1866.

Gustaf Laurell, 1855—1868.

Walfrid Brehmer, v. t. 1868.

g. Rahapaja.

(Helsingissä.)

Sittekuin Suomenmaa armollisen julistuksen kautta 4 p:ltä Huhtikuuta v. 1860 oli saanut erityisen oman rahan sekä tämän mynttäys, arvo ja muoto tärkeemmin olivat määrättyt Keis. asetuksissa 12 p:ltä Kesäkuuta v. 1860 ja 8 p:ltä Toukokuuta v. 1861, rakennettiin valtiovaraston kustannuksella Helsinkiin rahapaja. Pienen rahan mynttäys alkoi siellä jo syksyllä v. 1864, vaikka varsinaisen rahanteon vasta v. 1865 voipi sanoa alkaneeksi. Wiimemainittuna vuonna 1 p. Maaliskuuta ilmestyi myöskin rahapajan johdesääntö.

Rahapaja on vuorihallituksen katsannon alaisena ja sitä hoitaa 1 *tirehtori*, joka Senaatin esityksestä nimitetään Keisarilta, ja 1 *alatiirehtori*, jonka Senaatin Talous-Osasto valitsee.

Rahakappaleet ovat:

Hopeaa: 2 märkeä, jota 47,24 myntätään naul. puhdasta hopeata.

” 1 ” ” 94,48 ” ” ” ”

” 50 penniä.

” 25 ”

Kuparia: 10 penniä, 5 penniä ja 1 penni.

Metalli-sekoitus kahden ja yhden markan kappaleissa on 86,8 prosenttia hopeata ja 13,2 prosenttia kuparia; 50 ja 25 pennin kappaleissa taas 75 prosenttia hopeata ja 25 prosenttia kuparia. Metrillisen järjestön mukaan laskettuna sisältää Suomen markka 4,499093 grammaa puhdasta hopeata ja on siis likimmiten yhtä franc'in kanssa, jossa nimellisesti on 4,5 grammaa puhdasta hopeata. Eroitus ei ole suurempi kuin että se kokonaan joutuu Suomessa myyntäyksessä myönnetyn remediumiin, tekevä 0,003.

Rahanteko on, sittekuin sitä aloitettiin ja tämän vuoden (1872) alkuun asti, ollut seuraava:

	Valööri.	Rahakappalten luku.	Arvo Suomen markassa.	
Hopea markkaa	2 markkaa.	1,526,000.	3,052,000.	
		1 „	4,608,000.	4,608,000.
Hopea pientä rahaa	50 penniä.	3,504,000.	1,752,000.	
		25 „	2,462,000.	615,500.
Kupari pientä rahaa	10 „	2,419,000.	241,900.	
		5 „	5,242,000.	262,100.
		1 „	11,546,000.	115,460.
Summa		31,307,000.	10,646,960.	

Rahapajan tirehtorin palkkaedut ovat 7,000 markkaa ja alatirehtorin 4,000 markkaa.

Rahapaja on Katajanokan eteläisellä osalla, etelä sataman rannalla, uuden venäläisen kirkon vieressä.

Rahapajan tirehtori:

August Fredrik Soldan, 1865.

h. Tehtaaston-Johtokunta.

(Helsingissä.)

Jotta nallitus paremmin saattaisi seurata tehdas- ja käsityöteollisuuden edistymistä maassa perustettiin Helsinkiin (v. 1836) Tehtaaston-Johtokunta, jolle erityisiä johdesääntöjä on annettu 7 p. Joulukuuta v. 1842 ja nyt voimassa oleva 29 p. Joulukuuta v. 1858. Johtokunnassa on puheenjohtaja, ni-

mellä tehtaastojen *intendentti*, jonka Senaati valitsee Helsingissä olevista virka-, palvelus- ja tiedemiehistä, sekä kaksi varsinaista jäsentä, jotka Senaati niinkään nimittää johtokunnan esityksestä. Wähintänsä kerran vuoteensa sekä useammin, kun tärkeät kysymykset niin vaativat, tulee johtokunnan enentää itseänsä sisään kutsumalla kaksi teollisuudenoppinutta miestä maan rautatehtaanomistajain ja tehtailijain joukosta, joilla silloin siinä tilaisuudessa on istunnon ja äänen valta.

Tehtaaston-johtokunnan tulee tarkata maassa löytyviä vapriikkeja ja käsitehtaita, edistää uusien laitosten perustamista, varsinkin semmoisten, jotka erittäin soveltuvat paikallisiin oloihin ja tarkoittavat kotimaisten raaka-ainetten käyttämistä, antaa lausuntoja hakemuksista hallituksen avunannosta teollisille toimille, olla kaupunkien sunnuntai- ja realikoulujen sekä Helsingin koneellisen työpajan yleisenä silmällä-pitäjänä, niinkuin myös mainittuin koulujen lähimpänä huolenpitäjänä viimeainitussa kaupungissa, sekä joka viides vuosi hallitukselle jättää kertomus toimistansa ja tehtaitten ja käsitöitten sekä yllämainittuin oppilaitosten tilasta viimeksi kuluneena viis-vuoden aikana.

Tehtaaston-johtokunta kokoontuu puheenjohtajan kutsuksesta, niin usein kuin asiat sen vaativat.

Palkkiot ovat intendentille 2,400 markkaa, kummallekin jäsenelle 800 markkaa ja sihteerille 1,200 markkaa.

Koneellinen työpaja Helsingissä, joka perustettiin Keis. kirjeen kautta 4 p:ltä Maaliskuuta, v. 1843, nauttii vuotuista valtio apua 2,120 markkaa. Se on tehtaaston-johtokunnan hoidon ja katsannon alaisena.

Katsaus vapriikki- ja käsityö-teollisuuteen Suomessa löytyy tauluissa 27 ja 28.

Puheenjohtajia Tehtaaston-johtokunnassa:

Lars Sackleen, 1836—1840 (katso senaatoreja).
Vapaherra Lars Gabriel von Haartman, 1840—1858 (katso senaatoreja).
Julius Mickwitz, 1859, ylitirehtööri Tie- ja Vesiyhdistysten yllähallituksessa.

i. Realikoulut.

Valmistaaksensa niille nuorukaisille Suomessa, jotka tahtoivat ruveta teollisiin ammatteihin, tilaisuutta hankkimaan itselleen täksi tarkoitukseksi tarpeellista oppia käski Keisari Nikolai I perustaa realikouluja Helsingin, Turun ja Waasan kaupunkeihin (Keis. asetus 9 p:ltä Kesäkuuta v. 1847). Nämä koulut pantiin kohta tämän jälkeen toimeen sekä saivat uuden järjestön Keis. asetuksen kautta 29 p:ltä Joulukuuta v. 1858. Viimemainittu asetus ei kuitenkaan nyt enää sovi Helsingin realikoululle, joka viimeisinä vuosina vähitellen on muodostunut ammattiopistoksi, pääasiallisesti yhtäläisillä opinjaksoilla kuin taiteellisilla eli polyteknisillä laitoksilla ulkomaalla. Onkin otettu puheeksi enennetystä kulunkimääräyksestä tälle oppilaitokselle, sekä sen vastaisesta nimittämisestä polytekniseksi laitokseksi.

Realikoulussa Helsingissä (Aleksanderin kadun varrella N:o 50), joka seisoo tehtaaston-johtokunnan suoranaisten katkannon alla, on tätä nykyä 14 opettajaa. Opinaineet ovat: alempi ja korkeampi matematiikka, fysiikka, mekaniikka, selittävä ja käytöllinen geometria, analyyttinen ja teollisuus-kemia, tieteellinen ja käytöllinen kemia, konerakennustaito, insinööritieteet, rakennustaito, luonnonhistoria, saksan, englannin ja venäjän kielet, uskonto, piirustus, kaunokirjoitus, kirjanpito sekä mallaustaito. Päästäksensä oppilaaksi oppilaitoksen alimpaan luokkaan vaaditaan, että on täyttänyt 14 vuotta sekä täydellisesti tuntee opinmäärän yli-alkeiskoulun kahdella ensimmäisellä luokalla, paitsi latinaa ja suomea, niinkuin myös osaa välttävästi jäljentää helpompia riitinkeja y. m. Oppilasten luku on ollut:

Lukuvuonna	1866—1867 : 55.
„	1867—1868 : 51.
„	1868—1869 : 57.
„	1869—1870 : 71.
„	1870—1871 : 81.

Paitsi sitä on oppilaitoksessa vuosittain käynnyt noin 25 ylimääräistä oppilasta, enimmästä päästä ylioppilaita. Yllämai-

nittuina lukuvuosina laskettiin oppilaitoksesta yhteensä 37 oppilasta, jotka olivat suorittaneet täydelliset opinmäärät, niistä 2 arkkitehtina, 22 rautatien y. m. insinöörinä, 8 koneinsinöörinä ja 5 kemistinä. Näistä saivat 23 viran Suomessa sekä 13 rautatienrakennuksissa ja konetehtaissa Wenäjällä.

Palkkaedut ovat johtajalle, joka myöskin on opettajana, 4,400 markkaa, 3 opettajalle à 4,000 markkaa, 2 opettajalle à 3,200 markkaa, 2 opettajalle à 3,100 markkaa, 1 opettajalle 2,400 markkaa, opettajille saksan kielessä ja kaunokirjoituksessa, kummallekin 1,400 markkaa, laskunopissa 1,200 markkaa, englannin ja venäjän kielissä sekä mallaustaidossa kullekin 800 markkaa, ja opettajalle uskonossa 600 markkaa. Koko palkkasääntö realikoululle Helsingissä tekee 48,640 markkaa.

Realikoulut Turussa ja Nikolainkaupungissa tarkoittavat oikeastaan nuorukaisten valmistamista alhaisempiin käytöllisiin ammatteihin. Kummassakin koulussa on vaan kaksi luokkaa, nämä kuitenkin jaetut ylhäisempään ja alhaisempaan osastoon. Mainittuihin kouluihin päästäksensä pitää oppilaitten oleman 12 vuotta täyttäneitä, esteettömästi osaaman lukea sisältä ja kirjoittaa sekä tunteman katkismuksen pääkappaleet. Opinaika on laskettu neljäksi vuodeksi ja opinaineet ovat: uskonto, maantiede ja historia, ruotsin kieli, saksan kieli, laskuoppi, geometria, algebra, trigonometria, fysiikka, kemia, mineralogia, mekanikka, kaunokirjoitus, piirustus ja kirjanpito. Turun ja Nikolainkaupungin realikoulujen katsanto on johtokunnan käsissä, jossa läänin kuvernööri on puheenjohtajana. Johtajana on kummallakin koululla tirehtori. Muut opettajat ovat enimmästä päästä semmoisia, joilla jo on vakinainen virka muissa oppilaitoksissa samassa kaupungissa ja palkkiota vastaan täällä antavat opetusta määrättyt tunnit viikossa.

Oppilaitten luku syyslukukausina allamainittuina vuosina on ollut:

	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
Turussa	42.	50.	48.	61.	53.
Nikolainkaupungissa	44.	43.	27.	34.	37.

j. Käsityökoulu Helsingissä.

Yksityisten asiaa harrastavain toimesta avattiin Helsingin kaupungissa 11 p. Tammikuuta v. 1871 käsityökoulu, jonka tarkoitus on ammatti- ja käsityöläisille antaa parempaa taiteellista oppia sekä myöskin tarjota opetusta heille tarpeellisimmassa opinaineissa. Valtiovarastolta sai käsityökoulu 2,000 markan apurahan. Kun koulun oppilaat parhaasta päästä ovat käsityönoppilaisia, ovat opetustunnit niin sovitettut, etteivät ne häiritse näiden tavallista työnaikaa. Vuonna 1871 käytti opetusta allamainituissa aineissa seuraava luku oppilaita:

	Kevätluku- kaunna.	Syysluku- kaunna.
Riittäuksessa ja klotsipiirrustuksessa	59.	45.
Koristusriittäuksessa	5.	10.
Kuva- ja maisemapiirrustuksessa . .	4.	—
Rakennusriittäuksessa	—	11.
Kaunokirjoituksessa ja tekstauksessa .	31.	27.
Ammatti- ja koristusmaalauksessa . .	8.	8.
Mallaustaidossa	8.	7.
Laskuopissa	39.	38.
Geometrisessä muoto-opissa	18.	21.
Kirjanpidossa	28.	11.

k. Sunnuntai- ja iltakoulut.

Valmistaaksensa käsityön-oppilaisille ja kisälleille tilaisuutta saada opetusta yleensä sekä erityisesti semmoisissa opinaineissa, jotka lähinnä kuuluvat heidän ammattiinsa, on sunnuntaikouluja perustettu maamme useimpiin kaupunkeihin. Sunnuntaikoulut ovat jaetut kahteen luokkaan ja opinaika on laskettu kolmeksi vuodeksi. Opetusaineet ovat kristinoppi ja raamatun historia, kirjoitusharjoituksia, laskuoppi, geometria, piirustus, isänmaan historia ja maantiede, yksinkertaisempi kirjanpito, riittäus, laulu, yleinen historia, lauseoppi ja opetuskielen sanantaivutukset, valmistava pallo-oppi sekä tavallimpien kirjoitusten ylöspano, niinkuin kuittien, velkakirjain

rätinkien y. m. Niille, jotka sunnuntaikoulun läpikäytyänsä haluavat pitkittää opiskelemistansa, on tilaisuus siihen valmistettu *iltakoulussa*, jota taas voipi pitää valmistuksena realkouluun. Sekä sunnuntai- että iltakoulut ovat joka kaupungin asukasten valitseman johtokunnan lähimmän katsannon alla. Ne pidetään voimassa kaupunkien porvaristolta vähäisellä valtioavulla, sekä saavat käyttää yleisten koulujen huoneita. Oppilaitten luvusta sunnuntaikouluissa katso taulua 29.

1. Merenkulkukoulut.

Ensimmäiset merenkulkukoulut Turussa, Helsingissä ja Waasassa perustettiin Keis. kuulutuksen kautta 3 p:ltä Huhtikuuta v. 1812. Sittemmin on samankaltaisia oppilaitoksia toimeen pantu Ouluun (1863), Maarianhaminaan Ahvenanmaalla (Keis. kuulutuksen kautta 6 p:ltä Marraskuuta v. 1867) ja Wiipuriin (Keis. kuulutuksen kautta 6 p:ltä Elokuuta v. 1868). Opetuksen suhteen kaikissa näissä kouluissa on johdesääntö 21 p:ltä Tammikuuta v. 1863 noudatettava.

Jokaisen erityisen merenkulkukoulun katsastus on paikakunnalla olevan johtokunnan käsissä, johon kuuluu läänin kuvernööri puheenjohtajana sekä neljä jäsentä, nimittäin yksi kymnaasin- tahi koulunopettaja, jonka kuvernööri kutsuu, yksi majistraatinmies, kaupungin majistraatilta nimitetty, sekä yksi laivanhaltija ja kauppakapteeni, jotka majistraatin edessä tapahtuvan vaalin kautta valitaan kaupungin laivanisänniltä ja kauppakapteeneilta. Puheenjohtajana Maarianhaminan merenkulkukoulun johtokunnassa on kaupungin järjestysmies.

Merenkulkukoulut pidetään avoinna 15 p:stä Lokakuuta 20 p:ään Joulukuuta ja 16 p:stä Tammikuuta Toukokuun alkuun asti. Opetusaineet ovat: matematiikka, pallo-oppi ja tähtitiede, merenkulun maata koskeva osa, purje- ja takkeliipiirustus, rannikko-maantiede, kirjeenkirjoitus, kirjanpito ja asiakirjain ylösspaneminen, englannin kieli sekä merenkulkua koskevat lait ja asetukset. Täydellisissä merenkulkukouluissa on kolme osastoa: 1) Itämerenlaivurin osasto, 2) perämiehen osasto ja 3) merikapteenin osasto. Wiipurin merenkulkukoulussa ei ole kolmatta osastoa ja Maarianhaminan koulussa ei

anneta laveampaa opetusta kuin mitä vaaditaan oikeuden saamiseksi johtaa Itämerellä ja Pohjanmerellä purjehtivia kauppalaivoja. Opettajain luku vaihtelee aina sen mukaan, jos sama henkilö esittää yhtä tai useampia opetusaineita. Opettajain merenkulussa, jotka tavallisesti myöskin ovat koulun johtajia, pitää oleman suorittanut merikapteincille säädetty tutkinto kiitettävällä todistuslauseella sekä sen ohessa vähintänsä neljän vuoden kuluessa päällikkönä johdattanut kauppalaivaa, joka on matkustanut ulkopuolella Pohjanmerta. Opetuskieli on Oulun ja Wiipurin merenkulkukouluissa suomi sekä muissa kaupungeissa ruotsi.

Helsingin merenkulkukoulun palkkasääntö tekee 10,120 markkaa, joista 7,220 markkaa maksetaan Suomen valtiovaroista ja 2,900 markkaa erään koululle lahjoitetun pääoman koroista. Johtaja saa palkkaa 4,000 markkaa ja toinen opettaja 2,000 markkaa; maantieteen opettajan palkkio on 600 markkaa, merilain opettajan 600 markkaa, englannin kielen opettajan 400 markkaa ja laivanrakennuksen opettajan 400 markkaa. Wiipurin merenkulkukouluun antaa valtiovarasto apua 3,000 markkaa vuosittain; loput eli 2,000 markkaa maksaa Wiipurin kaupunki, joka sitä paitsi kustantaa koululle vapaat huoneet. Johtajan palkka siellä on 3,600 markkaa ja toisen opettajan 800 markkaa. Maarianhaminassa on johtajan palkka 1,800 markkaa.

4. Kamari-Toimituskuntaan kuuluvia virastoja.

Yleinen Revisionioikeus ja Revisionikonttori.

(Helsingissä.)

Senaatiin tulevain yleisten tilikirjain lopullista tarkastamista ja kontrollia varten on perustettu erityinen virasto, johon kuuluu kaksi osastoa, revisionioikeus ja revisionikonttori. (Keis. ohjesääntö 16 p:ltä Joulukuuta v. 1824.)

Yleisessä revisionioikeudessa, jonka tulee tutkia ja antaa päätöksiä niissä muistutusasioissa, joita revisionikonttori,

tarkastuksen tehtyä, on katsonut olevan syytä tehdä kruunun tilintekijöitä ja ylöskantajia vastaan, on 1 *ylikomisarius*, puheenjohtajana, ja 2 *asesoria* jäseninä. Ylikomisarius nimitetään Senaatin ilmoituksesta suorastaan Keisarilta. Asessorit nimitetään niinkään Keisarilta, mutta vasta sitte kuin virat asianmukaisesti ovat julistetut haettaviksi sekä Senaati on tehnyt vaaliehdituksen. Revisionioikeus ei ole tuomionvoipa, jos ei vähintänsä kolme siinä istu; jonkatähden, puheenjohtajan tai jonkun asessoreista ollessa estettynä, oikeudella on valta ottaa sihteerin apulaisuksensa. Revisionioikeuden päätöksestä muistutusasioissa saapi muutosta hakea valituksen kautta, joka jätetään Senaatin Talous-Osastoon. Revisionioikeudessa on virassa *sihteerin*, joka revisionioikeuden julistaman hakemusajan ja tekemän vaaliehdituksen perästä nimitetään Senaatilta, sekä 1 *kanslisti* ja 2 *kopistia*, jotka revisionioikeus nimittää.

Revisionikonttoriin, joka on ylikomisariuksen katsannon alaisena, kuuluu 1 *revisionikomisarius*, joka on konttorin lähin esimies, sekä 3 *ensimmäistä* ja 6 *toista revisoria*. Revisionikomisarius asetetaan samalla tavalla kuin asessorit revisionioikeudessa, sekä ensimmäiset ja toiset revisorit niinkuin sihteerin. Revisionikomisarius jakaa konttoriin tulleet tilikirjat revisorien kesken, jotka ovat velvolliset siihen kirjoittamaan ajan, jolloin he ovat vastaan ottaneet ne sekä koska he tarkastuksen päätettyä ovat jättäneet ne takaisin, niinkuin myös onko muistutusta tehty vai ei. Niistä varoista, jotka vahvistettujen muistutusten johdosta kerääntyvät kruunun kassoihin, nauttii muistutuskentekijä 20 prosenttia ja revisionikomisarius 5 prosenttia. Jos kaksi vuotta on kulunut siitä kuin tilikirjat ovat jätetyt konttoriin, ilman että mitään muistutusta on tehty, eivät tilikirjain antajat enää ole minkään edesvastauksen alaisia, ja revisionikomisarius ja revisori ovat velvolliset palkitsemaan, mitä kruunu leväperäisyydestä tarkastuksessa mahdollisesti on hävinnyt.

Palkkaedut ovat ylikomisariukselle 8,000 markkaa, kummallekin asessorille 4,800 markkaa, sihteerille 3,000 markkaa, kanslistille 1,500 markkaa, kummallekin kopistille 1,100 markkaa, revisionikomisariukselle 3,800 markkaa, ensimmäisille re-

visoreille, kullekin 2,600 markkaa ja toisille revisoreille, kullekin 1,800 markkaa.

Revisionioikeuden ja revisionikonttorin huone on Senaatinhuoneessa, läntisen kylkirakeuksen neljännessä kerrassa, ja on avoinna k:lo 10—1 päivällä.

Ylikomisariuksia yleisessä revisionioikeudessa:

Israel Wallin, 1825, † 1839.

Karl Johan Helsingius, 1839—1842, † 1856.

Johan Gabriel Martin, 1842—1852, † 1855.

Jakob Meinander, 1852—1861, † 1866.

Anders Johan Chydenius, 1861, † 1865.

Karl Edvard Stjernvall, v. t. 1866—1869.

Reinhold Cygnæus, 1869.

5. Sota-asiain Toimituskuntaan kuuluvia laitoksia.

a. Suomen Kadettikoulu.

(Haminassa.)

Suomen kadettikoulun synnyn voipi syystä lukea siitä yksityisestä sotilas-opetuslaitoksesta, jonka Savon prikaatin mainio päällikkö, översti *Georg Magnus Sprengtporten* perusti omalla kustannuksella Raahelinnan puustellilla Kristiinan pitäjässä. Sittekuin Sprengtporten 20 p. Maaliskuuta v. 1779 oli jättänyt kuninkaalle ehdoituksen laitoksen uudesta järjestämisestä valtiolta voimassa pidetyksi julkiseksi sotakouluksi sekä ehdotus 23 p. Heinäkuuta s. v. oli hyväksytty, muutettiin laitos *Haapaniemen* kruununtalolle Rantasalmen pitäjässä, jossa koulu v. 1780 tuli toimeen. Sprengtporten'in erottua uskottiin sotakoulun ylikatsanto Suomen sotaväen ylikenttämiehelle, joka oli velvollinen vähintänsä kerran vuoteensa tarkastamaan laitosta. Sillä tavoin oli sotakoulu, paitsi sota aikana vuosina 1788—1790, yhtämittaa toimessa aina 8 p:ään Helmikuuta v. 1808, jolloin Wenäjän armeijan ryntäys maa-

han sen lakkautti. Vähän jälkeen Suomen yhdistymisen Wenäjään pantiin sotakoulu kuitenkin uudestaan toimeen (24 p. Maaliskuuta v. 1812) nimellä *Topografinen koulu Haapaniemellä* sekä tarkoituksella valmistaa taitavia topografeja eli paikankertojia maan tiedustelemista varten. Tämä rajoitettu tarkoitus oli laitoksella neljä vuotta elikkä 3 p:ään Huhtikuuta v. 1816, jolloin uusi laajennettu palkkasääntö annettiin sille ja kadeteille suotiin oikeus tutkinnon suorittettua päästä useimpiin sotajoukkokuntiin. Sittekuin tulipalo, yöllä Syyskuun 27 päivää vastaan v. 1818, oli polttanut koulun rakennukset Haapaniemellä tuhaksi, muutettiin oppilaitos armollisen asetuksen kautta 16 p:ltä Kesäkuuta v. 1819 Haminan kaupunkiin muutetulla nimellä *Suomen Kadettikoulu*. Täällä alkoi se vaikutuksensa 5 p. Maaliskuuta v. 1821. Koulussa perustettiin sen ohessa valmistavaisena oppilaitoksena alkeiskoulu (11 p. Maaliskuuta v. 1822), joka muutamia vuosia myöhemmin Keis. asetuksen kautta 26 p:ltä Tammikuuta v. 1831 yhdistettiin kadettikouluun, niin että siitä tuli sen alimmaisiet luokat. Kadettikoululle on sitte aikojen kuluessa annettu useampia ohjesääntöjä. Viimeiseksi on laitos uudestaan järjestetty Keis. kuulutuksen kautta 6 p:ltä Toukokuuta v. 1863 sekä ohjesäännön kautta 22 p:ltä Maaliskuuta v. 1865.

Suomen kadettikoulun tarkoituksena on nykyään sekä syntyperäisten suomalaisten nuorukaisten yleinen tieteellinen sivistys, kuin varsinkin heidän kasvatuksensa ja valmistuksensa upsiereiksi kaikenlaisiin sotilasvirkeihin. Opetus on tämän johdosta jaettu kahteen kurssiin: *yleinen kurssi* kolmella luokalla ja tätä seuraava *erityinen kurssi* niinikään kolmella luokalla. Vasta viimeainitussa esitetään varsinaiset sotatieteet. Opetuskieli on ruotsi, paitsi parissa aineessa erityisluokilla, joissa venäjän kieltä sen sijaan käytetään.

Kadettien luku ei saa nousta yli 120. Kadeteiksi otetaan alaikäisiä kotoperäisiä suomalaisia, jotka myöskin ovat Suomen alammaisia, kaikista säädyistä ja kansaluokista, isän säädystä huolimatta. Etuoikeuden kouluun pääsemiseen määrää ainoastansa hakijan taito ja käytös, ja ne etuudet, jotka johdesännössä 8 p:ltä Toukokuuta v. 1850 myönnettiin aatelien sekä muutamien virkamiesten pojille, ovat nyt lakkautetut.

Jokainen kadetti yleisissä tai valmistavaisissa luokissa maksaa ylöspidosta, vaatteuksesta, opetuksesta, oppikirjoista y. m., jotka kaikki laitos hänellä pitää tarjona, 560 markkaa vuodessa. Keisarillinen Majesteetti on kuitenkin "osoitukseksi armollisesta suosiostansa Suomen suuriruhtinanmaata vastaan" käsenyt että 40 näistä oppilaista, jotka ovat tulleet kouluun todellisella tarkoituksella valmistaaksensa itseänsä sotilassäätyyn, ylöspidetaan Wenäjän kruunun kustannuksella sotilasoppilaitoksia varten määrättyillä varoilla. Erityisluokilla taas ovat kaikki kadetit vapautetut vuosimaksuista.

Kadettikoulu kuuluu opetuksen, kurinpidon ja yleisen järjestyksen suhteen, keisarikunnan sotilas-oppilaitosten ylihallituksen alle sekä noudattaa niitä sääntöjä, jotka tämän suhteen ovat mainittuja oppilaitoksia varten voimassa, jos ne eivät sodi niitä suhteita vastaan, joissa koulu seisoo Suomen hallitukseen; mutta mitä tulee koulun palkkasääntöön, niin paljo kuin se menee ulos Suomen valtiovaroista, ja sen taloutta, niin on sen suhteen noudatettavana mitä Suomen valtiovaraston hoidosta on määrätty. Lähin katsanto koulun yli on *tirehtorilla*, jonka päiväkäskyn kautta nimittää Keisari. Tirehtorilla on apulaisena *komppanianpäällikkö* frontti-virkaa varten ja *luokka-inspehtori* opetusta varten, jotka nimittää ensinmainittu Wenäjän sotilas-oppilaitosten ylihallitukselta ja jälkimmäinen Keisarilta, mainitun ylihallituksen ehdoituksesta. Komppanianpäällikön alle kuuluvat komppanianupsierit, jotka ovat 1 *kapteini*, 2 *tapikapteinia*, 2 *luutnanttia* ja 1 *atjuttantti*. Varsinaiseen opettajakuntaan, jota luokka-inspehtori lähinnä pitää katsannon alaisena, kuuluu 16 opettajaa, niitten joukossa uskonnon opettaja, joka myöskin on koulun *pastori*. Koulussa löytyy sitä paitsi *tapilääkäri*, *poliisimestari* ja *kanslianhoidtaja*. Hakijain opettajanvirkoihin, joihin ne ovat oikeutetut, jotka ovat suorittaneet filosofian- tai pedagogian kandidati-tutkinnon ja siinä saaneet korkeamman arvolauseen siinä aineessa, jossa opetusta on annettava, tulee koulussa suorittaa käytöllinen opinäyte komitean edessä, johon kuuluu tirehtori, luokka-inspehtori, opetusinspehtori sekä yksi tai useampia koulun opettajista. Hyväksytyin opinäytteen perästä määrää tirehtori heidät yhdeksi vuodeksi toimittamaan virkaa; jos he tällä ajalla menestyk-

sellä ovat hoitaneet tointansa ilmoitetaan he Suomen Senaatille virkavahvistuskirjan saamiseksi. Upsierit valitaan niinkään tihetorilta, sittekuin asia ensin on esitetty sotilas-oppilaitosten ylihallitukselle. Tapilääkärinvirkkaa haetaan tihetorilta, joka jättää tulleet hakemukset ynnä oman lausuntonsa kanssa Lääkintölaitosten päatihetöörille.

Lukuvuosi kadettikoulussa on jaettu kahteen lukukauteen, syyslukukausi 13 p:stä Elokuuta 20 p:ään Joulukuuta ja kevätlukukausi 13 p:stä Tammikuuta 13 p:ään Kesäkuuta. Lupa aikana kesällä toimittavat 2:sen ja 3:nen luokan kadetit topografillisii mittauksii siihen valittuin opettajain johdolla.

Palkkaedut. Kaikki koulussa virkaa tekevät upsierit, opettajat ja virkamiehet saavat, paitsi palkkasäännöissä olevii palkkoja ja pöytärahoja j. n. e., vapaat asuinhuoneet sekä lämpimän ja valon. Näitä etuja lukuun ottamatta on tihetorilla palkka- ja pöytärahoja 12,000 markkaa. Muitten upsierien ja opettajain palkat riippuvat siitä ajasta, jona he koulussa ovat toimittaneet virkaa, sillä tavoin että alkuperäinen palkka ensimmäisten viiden vuosien palveluksen perästä koroitetaan määrätüllä prosentilla, sekä vieläkin viiden vuoden kulutta yhtä suurella summalla. Komppanianpäällikön palkkatulot ovat siten virkaan astuessa 3,535 markkaa sekä 10 vuoden palveltua 5,855 markkaa, kapteinin samalla tapaa 2,284:stä 4,204:ään markkaan, tapikapteinien à 1,964—3,564, luutnanttien à 1,844—3,324, poliisimestarin 2,720—4,640, luokka-inspehtorin 5,600—7,600, pastorin 2,600—3,800, ensimmäisen opettajan sotatieteissä 3,200—4,800, toisen opettajan sotatieteissä 1,600—3,200, opettajan ruotsin ja suomen kielissä, logikissa ja sielutieteessä 2,400—3,600, kummankin venäjän kielenopettajan 2,400—4,000, ensimmäisen opettajan ranskan kielessä 2,400—3,600, toisen opettajan ranskan kielessä 2,000—3,200, opettajan valtiotieteissä 2,400—3,600, opettajan korkeammassa suuretieteessä 3,200—4,800, opettajan alemmassa suuretieteessä 2,400—4,000, opettajan luonnontieteissä 2,400—3,600, opettajan tykki-opissa y. m. 2,400—4,000 ja tapilääkärin 2,400—3,600 markkaa. Opettajille saksan kielessä, laulussa, voimistelussa ja tanssitaidossa ovat palkkiot pysyväsiet ja tekevät 2,200, 400, 1,400 ja 1,200 mark-

kaa. Kaikki kustannukset kadettikoulusta tekivät 1870 vuoden valtiokulunkiarvion mukaan 228,444 markkaa 76 penniä. Tähän summaan on luettu 25,000 markkaa, tekevä keisarillisen kabinetin avunlisä koulun voimassa pitoon.

Suomen Kadettikoulun päällikköjä ja (1831 vuoden jälkeen) tirehtoreja:

a) Haapaniemellä:

Otto Karl von Fieandt, överstilutnantti, 1812—1819, † 1825.

b) Haminassa:

Petter Georg Thesleff, kenraalimajuri, 1819—1834, † 1844.

Eberhard Dittmars, kenraalimajuri, 1835, † 1843.

Vapaherra *Johan Reinhold Munck*, kenraaliluutnantti, 1843—1855, sittemmin yliopiston varakansleri.

Otto von Blom, kenraaliluutnantti, 1855—1858, sitte kuvernööri Waasan läänissä.

Karl Mauritz Martinau, kenraaliluutnantti, 1858, † 1863.

Edvard af Forselles, kenraaliluutnantti, 1863—1871, (katso senaatoreja).

Frithiof Neovius, öfversti, v. t. 1871.

b. Suomen Sotaväki.

Suomen sotajärjestys perustuu yhä edelleen Kaarle XI:n hallituksen aikana toimeen pantuun *ruotujakolaitokseen*. Sen mukaan vapautettiin maan asukkaat ikuisiksi ajoiksi sotamiehenotosta sitä velvollisuutta vastaan, että itse sekä sodan että rauhan aikana pitävät määrätyn joukon aseissa. Tällä tavoin kokoon pantuun sotajoukkoon kuului jalka- ja ratsuväkeä. Edellinen elikkä *jaettu jalkaväki* ylläpidettiin *ruotujaon* kautta. Maakunta jaettiin määrätyn luvun mukaan ruotuihin, joihin kuului kaksi tai useampaa taloa, niiden suuruuden mukaan. Jokainen semmoinen *ruotu* oli velvollinen palkkaamalla hankkimaan ja ylläpitämään sotamiehen, joka sen ohessa ruodulta sai torpan sekä vähän viljelysmaata. Upsiereille ja alaupsieristolle annettiin kerran kaikkiansa määrätyt maatilat puustel-

leiksi. Paitsi tuloja näistä puustelleista saivat he sen ohessa palkaksi kruununverot useammista jo vanhemmista ajoista sotilasvirastoon kuuluvista taloista, jotka verot upsierit saivat nostaa suorastaan kruununvoudeilta. Mitään suoranaista palkkaa kruunulta heillä ei ollut. Ruotujaosta eroitettiin kohta alusta joukko paraimpia kruunun- ja perintötaloja, jotka sen sijaan saivat velvollisuudekseen asettaa *jaetun ratsuväen*. Semmoinen talo kutsuttiin *rustholliksi* ja sen täytyi yksinensä — kruunun veron vapautusta vastaan — hankkia ja ylöspittää täydesti varustettu ratsastaja ja hevonen. Kun tämä tehtävä kuitenkin tuli liian raskaaksi annettiin rustholleille avuksi verot visseistä n. s. *augmenttitaloista*. Niissä paikkakunnissa, jotka olivat meren rannoilla, pantiin ruotujako myöskin toimeen, mutta sillä tavoin, että joka ruotu täällä yhden jalkamiehen sijasta asetti yhden merisotilaan eli matruusin sotalaivaston tarpeeksi. *Merisotilaan pitoon* ottivat myöskin kaupungit osaa.

Suomen ja Ruotsinmaan yhdistyksen viimeisinä aikoina oli maan, silloisessa vähennytyssä piirissä, jaetussa jalkaväessä ja ratsuväessä 962 upsieria ja alauptsieria, 152 soittajaa ja 9,202 sotamiestä, johon vielä lisäksi tuli 4,452 miestä varasotaväkeä *). Jaettuun merisotilasten luku oli noin 900 miestä.

Paitsi ruotujakoista armeijaa ylläpiti Suomenmaa samaan aikaan *värvätyitä sotajoukkoja*, joita oli yksi tykki- ja kolme jalkarykmenttiä sekä armeijan sotalaivaston väestö, elikkä yhteensä päällikkökunnan kanssa vähän päälle 4,500 miestä. Suomen koko jaettu ja värvätty armeija nousi siis yhteensä 20,000 mieheen.

Sittekuin Suomenmaa oli yhdistetty Wenäjään julisti Keisari Aleksander I maan Säädyille Porvoossa annetussa esityksessä varustuskysymyksestä, että Suomessa pysytettäisiin pääasiallisesti samoilla perustuksilla kuin ennen toimeen pantu kansallissotaväki, koska se oli vahvin tuki maan vakuudelle

*) Varasotaväki syntyi siten että ruotuisännät, välttääksensä koroitettuja palkkoja sota-aikoina, sopivat jo rauhanaikana jonkun miehen kanssa, että tämä muutamia määrätyitä etuja vastaan, jos sota tulisi ja ruotusotamies kuolisi, täyttäisi tämän sijan. Tätä niin sanottua varamiehistöä ruvettiin vähitellen harjoittamaan äksierauksessa ja pian muuttui se pysyväiseksi joukoksi, siten että kaksi ruotua yhteensä ylläpiti yhden varamiehen.

ja vähimmin rasittava sen asukkaille; mutta että kuitenkin silloinen jaettu sotaväki toistaiseksi olisi lakkautettu. Korvaukseksi niistä kustannuksista, joita oli käytetty sotamiesten ylläpitämiseen, velvoitettiin rusthollit ja ruodut vastamainituilla valtiopäivillä kruunulle maksamaan määrätyn vuotuisen *vakanssimakson*, joka ynnä verot entisen jaetun sotaväen päällykkökunnalle annetuista taloista sekä puustellienvourat ovat etevimpänä tulolähteenä tämän kautta syntyneelle *sotilasrahastolle*, jonka tilikirjat aina ovat pidetyt erillensä muista valtionrahastoista.

Kauan ei Suomenmaa kuitenkaan ollut kotimaisen sotaväen puutteessa. 10 p. Syyskuuta v. 1812 antoi Keisari Aleksander I julistuksen värvätyn suomalaisen kansallissotaväen toimeen panemisesta. Tämän johdosta asetettiin kohta kolme *jääkärirykmenttiä*, joista sittemmin v. 1827 muodotettiin kuusi *tarkk'ampuja-pataljonaa*. Vähä aikaa tämän jälkeen elikkä 21 p. Toukokuuta v. 1830 lakkautettiin nämä pataljonat. Samoin kävi myöskin myöhemmin (v. 1845) perustetun värvätyn kranatyöri-tarkk'ampuja-pataljonan Turussa, sekä v. 1854 uudestaan asetetun *jaetun armeijan*, johon viime mainittuun kuitenkin vaan kuului yhdeksän tarkk'ampuja-pataljonaa. Viimeisen itämaisen sodan aikana nousi Suomen armeija 6,057 mieheen jaetuita ja 4,654 mieheen värvätyitä elikkä yhteensä 10,711 mieheen. Nyt, kun jaetutkin pataljonat ovat epämääräiseksi ajaksi lakkautetut (Keis. Aset. 25 p:ltä Lokakuuta v. 1867), kuuluu Suomen sotaväkeen ainoastansa Suomen kaarti ja Suomen merisotaväki, kumpikin sijoitettu Helsinkiin.

Suomen sotaväen komentava päällikkö on maan kenraalikuvernööri. Sen lähin katsanto oli uskottu yhdelle kenraalimajurille, *inspektorina*; mutta tämä virka on nyt Keis. Asetuksen kautta 23 p:ltä Heinäkuuta v. 1868 lakkautettu. Samana päivänä lakkautettiin myöskin *Suomen sotatarvevirasto* ja sen jaetun armeijan lakkauttamisen kautta melkoisesti vähentyneet tehtävät jätettiin Uudenmaan läänin kuvernöörinvirastolle, johon lisättiin kaksi uutta virkaa.

Suomen kaarti. Edellisessä mainituista jääkäri-rykmenteistä, jotka v. 1812 asetettiin, määrättiin kaksi komppaniaa *Suomen opetus-pataljonan* nimellä alituisen palvelukseen

Helsingissä. Keisari Nikolai I koroitti (6 p. Syyskuuta v. 1829) tämän pataljonan kaartiksi nimityksellä *Henkivartijaväen Suomen tarkk'ampuja-pataljona*. Päiväkäsken kautta 1 p:ltä Syyskuuta viime vuotta (1871) on tämä nimi nyt muutettu *Henkivartijaväen kolmanneksi Suomen tarkk'ampuja-pataljonaksi*. Pataljonalle vahvistetun palkkasäänön mukaan 12 p:ltä Heinäkuuta v. 1865 kuuluu päällikkökuntaan 1 *pataljonan komentaja*, joka on översti tai kenraalimajuri, 1 *nuorempi tapiupsieri* (översti tai överstilutnantti), 3 *kapteinia*, 3 *tapikapteinia*, 7 *luutnanttia*, 7 *alaluutnanttia* ja 8 *vänrikkiä*. Alapäällystöön, soittoon ja miehistöön frontissa kuuluu rauhan aikana 679, ja sota-aikana 863 miestä. Kaartiin on sitä paitsi yhdistetty *reservi-komppania*, jonka sotaluku on 203 miestä. Pataljonassa olevat siviili virkamiehet ovat: 1 *sotatuomari*, 2 *lääkäreitä*, 1 *pastori* ja 1 *soittomestari*. Tähän lukuun saapi vielä panna 66 aseetonta, niitten joukossa kirjureja, haavalääkärejä, parranajajia, aseseppiä, trossisotamiehiä y. m.

Suomen kaartinpataljona on sijoitettu Helsinkiin, jossa sen tarpeeksi on rakennettu suurenlaisia kasarmilaitoksia. Kustannukset pataljonan ylöspidosta y. m., laskettiin 1870 vuoden valtiokulunkiarviossa 397,637 markkaan. Palkka ja pöytärahat ovat komentajalle 6,840 markkaa, nuoremmille tapiupsiereille à 4,000 markkaa, kapteineille à 1,920 markkaa, tapikapteineille à 1,600 markkaa, luutnanteille à 1,480 markkaa, alaluutnanteille à 1,360 markkaa, vänrikille à 1,280 markkaa, sotatuomarille 1,360 markkaa, vanhemmalle lääkärille 3,600 markkaa, pastorille 2,200 markkaa ja soittomestarille 1,944 markkaa. Kun kaikilla pataljonan upsiereilla ja siviilivirkamiehillä sitä paitsi on vapaat asuinhuoneet, puut sekä pakkiota palvelusväelle y. m., nousevat heidän todelliset palkkatulonsa melkoisesti nyt mainittujen summien yli.

Suomen Merisotaväki. Kun Keisari Nikolai I v. 1830 hajotti sitä ennen olevat kuusi Suomen tarkk'ampuja-pataljonaa, määräsi hän sen sijaan asetettavaksi värvätyn Suomen meriväestön, joka sai nimeksi *ensimmäinen Suomen merisotaväki* ja jonka tarpeeksi kasarmeja Suomen valtiovaraston kustannuksella rakennettiin Katajanokalle Helsingin kaupungissa. Me-

risotaväen luku oli vähän päälle 1,000 miestä. Itämaisen sodan aikana asetettiin niinkään värväyksen kautta (1853) *toinen Suomen merisotaväki*, joka kuitenkin kohta rauhan tehtyä hajoitettiin. Mitä tulee ensimmäiseen Suomen merisotaväkeen, niin vähennettiin ensin (Marraskuulla v. 1856) sen luku 400 mieheen ja sittemmin (Keis. Asetuksen kautta 4 p:ltä Huhtikuuta v. 1861) ainoastaan 100 mieheen 4 upsierilla. Sen nimitys on nyt *Suomen merisotaväen kantaväestö*. Laivas-
tossa on ainoastansa kaksi propelli-tykkivenettä ja yksi höyrylaiva. Kustannukset Suomen merisotaväen kantaväestöstä mainitaan 1870 vuoden valtiokulunkiarviossa ehdoitellen 82,263 markkaan 81 penniin. Palkka ja pöytärahat tekevät komentajalle 5,400 markkaa, kolmelle luutnantille kullekin 1,600 markkaa, komisariukselle 1,560 markkaa ja sotatuomarille 800 markkaa. Sama muistutus, joka mainittiin kaartin palkkaeduista, koskee muuten myöskin tässä puheena olevia.

Suomen armeijan inspektoreja ja osasto-päällikköjä:

- August Fredrik Palmfelt*, 1812, † 1814.
Heribert Konrad Reuterskjöld, v. t. 1814, † 1821.
Gustaf Ehrnrooth, 1821—1826, † 1848.
 Kreivi *Alexander Steven-Steinheil*, 1826—1831, † 1841.
 Vapaherra *Anders Edvard Ramsay*, 1844—1855.
 Vapaherra *Cusimir von Kothen*, 1855—1859.
 Kreivi *Adolf Aminoff*, 1859—1863.
 Vapaherra *Ernst von Willebrand*, 1863—1868.

Suomen kaarti:

Päällikkö. K. K. Suuriruhtinas, Perintöruhtinas ALEKSANDER ALEKSANDROWITSCH, 1845.

Pataljonan komentajia:

- Vapaherra *Anders Edvard Ramsay*, 1829—1843.
Alexander von Wendt, 1843—1851.
 Vapaherra *Gustaf von Kothen*, 1851—1856, † 1861.
 Vapaherra *Ernst von Willebrand*, 1856—1861.
Robert Gustaf Ehrnrooth, 1861—1866.
Sebastian von Etter, 1866.

Suomen merisotaväen kantaväestö:

Päällikkö. K. K. Suuriruhtinas ALEKSEJ ALEKSANDRO-
WITSCH, 1856.

Komentajia:

Wasilii Rumänzoff, 1831—1835.

Markisi *Alexander de Traversay*, 1835—1843.

Fredrik Nordmann, 1843—1855.

Anton Scheele, 1855—1863.

Leopold Toppelius, 1863.

6. Kirkollisasiain-Toimituskuntaan kuuluvia laitoksia ja virkakuntia.

a. Keisarillinen Aleksanderin-Yliopisto.

(Helsingissä.)

Suomen ainoa yliopisto, kuningatar Kristinan perustama Kuninkaallisen kirjeen kautta Nyköpingistä 26 p:ltä Maaliskuuta v. 1640, vihittiin tarkoitukseensa juhlallisesti Turun kaupungissa seuraavan Heinäkuun 15 p:nä. Sen perustamisesta seiso maa kiitollisuuden velassa silloiselle kenraalikuvernöörille, kreivi Pietari Brahelle. Turussa oli yliopistolla asemansa lähes kaksi vuosisataa, lakkautettuna ainoastaan sotavuosina 1713—1722 ja 1742—1743. Melkein koko tänä aikakautena ei ollut sillä parempaa majapaikkaa, kuin entinen koulun ja kymnaasin huone, jonka kahdessa lämpiämättömässä luku-salissa yleiset luennot pidettiin. Vasta v. 1802 laskettiin perustus uuteen akatemia-rakennukseen, joka vihittiin 30 p:nä Lokakuuta v. 1817, mutta ei kymmentä vuottakaan saanut täyttää tarkoitustansa, ennenkuin hävitettiin sen tulipalon kautta, joka 4 ja 5 p. Syyskuuta v. 1827 poltti Turun kaupungin poroksi. Yliopisto muutettiin nyt Keis. julistuksen mukaan 21 p:ltä Lokakuuta samana vuonna Suomen uuteen pääkaupunkiin Helsinkiin, sillä tavoin tullaksensa läheisempään yhdistykseen maan ylihallituksen ja korkeampain virkakuntien

kanssa. Suomenmaan suosijan Aleksander I muistoksi oli tämä tästä lähtein nimitettävä: *Keisarillinen Aleksanderin-Yliopisto Suomessa*. Helsingissä alkoivat akatemialliset luennot 6 p. Lokakuuta v. 1828 kruunun omistamassa, inspehtöörin-huoneeksi kutsutussa, rakennuksessa. Uusi yliopiston-rakennus, johonka tätä aikaa pantiin perustus, tuli valmiiksi muutama vuosi myöhemmin ja vihittiin 19 p. Kesäkuuta v. 1832. Rakennuskulungit jotka tekivät 429,348 ruplaa 21 kopekkaa pankin assignationeja, otettiin osaksi palkintovaroista yliopiston rakennuksia varten Turussa, jotka valtiovarasto lunasti, osaksi eräästä kruunun suostumasta korottomasta lainasta. Jo sitä ennen oli yliopiston varasto uudisrakennuksia varten saanut hyväksensä käyttää tulot avonaisista kirkkoherran-viroista maassa. Tätä oikeutta pitkitettiin nyt kestäväksi edelleen 30 vuotta, jonka ohessa sama varasto myöskin sai 40 vuodeksi omaksensa tulliverot maasta ulos vietävistä lankuista, laudoista, haloista, piestä ja tervasta *). Näiden runsaitten tulojen kautta on yliopistolle käynyt mahdolliseksi, siihen kuuluvien laitosten tarpeeksi, rakentaa joukko koreita ja suuria kivimuureja ja rakennuksia, niinkuin Kirjastonhuone, Anatomiasali, Tähtitieteellinen sekä Magneetillinen Observatoriumi, Kasvitieteellinen Tarha sekä uusi Kemiallinen Laboratoriumi.

Ne asetukset, jotka yliopistolle annettiin vuonna 1655, olivat voimassa enemmän kuin 170 vuotta, elikkä aina vuoteen 1828 asti. Viimeksi mainittuna vuonna, 10 p:nä Joulukuuta, ilmestyi uudet ja muutetut asetukset, joita ei täyttä 24 vuotta myöhemmin seurasi asetukset 1 p:ltä Lokakuuta v. 1852. Viimeksi mainittuja asetuksiakin on nykyjänsä, useiden jälemin ilmaantuneitten sääntöjen kautta, joista ainoasti mainittakoon asetukset 8 p:ltä Kesäkuuta ja 25 p:ltä Lokakuuta v. 1858, 1 p:ltä Lokakuuta v. 1863, 11 p:ltä Toukokuuta v. 1868, 30 p:ltä Tammikuuta ja 30 p:ltä Toukokuuta v. 1871 y. m., monessa kohden pääasiallisesti muutettu. Ehdotus yliopiston uudestansa järjestämiseen lienee par'aikaa tekeillä.

*) Keis. kirje 19 p:ltä Maaliskuuta v. 1862 myönsi sittemmin yliopistolle kymmenvuotisen pidennyksen oikeutensa saada tullirahat ulos vietävistä metsäntuotteista, jotta tämä etu lakkaa vasta vuoden 1872 kuluttua.

Yliopiston korkein päämies on Keisarin määräämä *kansleri*. Konsistorilta tutkittavaksi jätetyt asiat, jotka ovat korkeimman vallan ratkaistavina, on kanslerin velvollisuus esitellä Keisarille; semmoiset tutkittavaksi lykättyt kysymykset taas, jotka koskevat yliopiston sisällistä järjestystä eivätkä ole voimassa olevia sääntöjä vastaan, voipi kansleri itse ratkaista. Kanslerin päätöksestä semmoisissa asioissa, joista hänelle on valitettu, ei ole oikeutta enää valittaa. Kanslerin asuessa toisella paikalla, kuin missä yliopistolla on asemansa, määrää Keisari *kanslerin sijaisen*, joka, kanslerin poissa ollessa, omi yliopiston korkein paikkakunnallinen esimies. Tämän johdattaessa hoitavat rehtori ja konsistori yliopistoa. *Rehtorin* määrää kolmeksi vuodeksi kansleri, kaikkein varsinaisten provessorein tekemän vaalin ja ehdoituksen mukaan. Rehtorin vaaliin, kelpaava on kukin varsinainen provessori, jolla on ollut virkansa vähintäkin kaksi vuotta. *Konsistoriin* kuuluu rehtori, puheenjohtajana, ja kaksitoista varsinaista professoria, jäsenenä, kaksi jumaluusopin, lainopin ja lääketieteen tiedekunnista kustakin, ja kolme kummastakin filosofian tiedekunnan kahdesta osastosta, historiallis-kielitieteellisestä sekä fysikillis-matematillisesta. Provessorein oikeuttaminen päästä konsistorin jäseniksi riippuu heidän virkajästänsä tiedekunnassa. Konsistorin tehtävänä on yliopiston omaisuuden yleinen silmällä pitäminen sekä sen taloudellisten asiain hoitaminen. Paitsi sitä tulee konsistorin tuomita asioissa ja kysymyksissä, jotka koskevat yliopiston opettajain ja virkamiesten vikoja ja laiminlyömiä heidän viroissansa, tahi riitoja heidän välillänsä palkkaeduista y. m. Kaikkein varsinaisten professorien tulee ottaa osaa rehtorin vaalissa sekä kaikissa suorataan tieteellisissä kysymyksissä, niinkuin ehdoitusta tehtäissä avonaisiin opettajavirkoihin, tieteellisiä raha-apuja annettaessa j. n. e. Konsistorin jäsenistä valitaan suljetuin lipuin kolme kolmeksi vuodeksi erältänsä, ynnä rehtorin ja vararehtorin kanssa, olemaan *talousoastossa*, jolla on hoidettavanansa yliopiston huonerakennukset ja varastot, joka myöntää lainoja sen rahastoista, pitää tointa palkkojen, eläkerahain y. m. jakamisesta.

Niihin tieteisin katsoen, joita yliopistossa luetaan, on se jaettu neljään tiedekuntaan: *Jumaluusopin* 4 varsinaisella provessorin viralla, *Lainopin* 4 varsinaisella ja 1 ylimääräisellä provessorin viralla, *Lääketieteen* 6 varsinaisella ja 1 ylimääräisellä provessorin viralla sekä 1 Anatomianneuvojan-viralla, ja *Filosofian tiedekunta* 17 varsinaisella ja 4 ylimääräisellä provessorin viralla, joista 10 varsinaista ja 3 ylimääräistä kuuluu *Historiallis-Kielitieteelliseen osastoon*, ja jälellä olevat 7 varsinaista ja 1 ylimääräinen provessorin virka *Fysi-killis-Matematilliseen Osastoon*. Joka tiedekunta omi itsenäinen tieteellinen akatemiallinen virkakunta ja on oikeutettu jakamaan opinarvoja. Tiedekunnan tehtävänä on tutkia ja arvostella ne opinnäytteet, jotka siihen kuuluviin opettajan-virkoihin pyrkijät suorittavat. Tiedekunnan esimies kutsutaan *dekaaniksi*, jonka, kanslerin sijaisen ehdoituksesta, kansleri määrää tiedekunnan varsinaisista provessoreista kolmeksi vuodeksi kerrassaan. Rehtori, puheenjohtajana, ja dekaanit, jäseninä, tekevät *kurinpidon-toimikunnan*, joka tuomitsee yliopistolaisten horjahduksia ja rikoksia.

Hakuvaltaisia provessorin viran hakijoita ovat ne, jotka ovat saaneet lisensiaatin tahi tohtorin arvon siinä tiedekunnassa, jossa virka haetaan, ja sen ohessa ovat opinnäytteeksi tehneet saman tiedekunnan hyväksymän akatemiallisen väitöskirjan. Hakijoista panee konsistori kolme ehdolle avonaiseen virkaan, ja niistä määrää sitten Keisari yhden. Muita opettajia yliopistossa ovat *ylimääräiset provessorit*, jotka, kanslerin ehdoituksesta, Keisari määrää, *dosentit*, joita, suoritettuansa täksi tarpeeksi hyväksytyt opinnäytteet, kansleri, konsistorin ilmoituksesta, asettaa virkoihin, ja joiden lukua ei ole määrätty; *lehtorit* elikkä kielen opettajat; *anatomian neuvojat* sekä *harjoitusmestarit*, joille, konsistorin tekemän vaaliehtoituksen mukaan, kansleri antaa virkavahvistus-kirjan. Jokainen varsinainen provessori on velvoitettu pitämään yleisiä luennoita vähintäänkin neljä tuntia viikkoonsa, ja sitä paitsi tunnin viikkoonsa kuulustelemaan kuulijoitaan siitä, mitä on luettu. Ylimääräiset provessorit, palkatut dosentit, lehtorit ja harjoitusmestarit ovat velvolliset pitämään luentoja tahi antamaan opetusta kaksi tuntia viikkoonsa.

Yliopistoon kuuluu seuraavat laitokset ja kokoelmat:

Yleinen kirjasto (Unioninkatu 36) noin 120,000 nioksella. Sen virkamiehiä ovat: *kirjastonhoitaja*, joka nimittää virkaansa samalla tavalla ja samankaltaiset opinnäytteet tehtyänsä kuin proessorit, *kirjastonhoitajan-apulainen*, jonka myöskin tulee olla lisensiaati, ja jonka kansleri nimittää, 3 varsinaista *amanuensia* sekä ylimääräisiä *amanuenseja* tarpeen mukaan, jotka konsistori määrää.

Venäjän kirjasto, yliopiston-rakennuksessa, sisältävä noin 20,000 niosta venäläistä ja puolalaista kirjallisuutta. Sitä hoitaa venäjän kielen proessori, jonka apulaisena on amanuensi.

Anatomiasali ja anatomillisten laitteiden kokoelma (Fabianinkatu 35), anatomian proessorin hoidettavana.

Tähtitieteellinen observatoriumi Ulrikanporin vuorella Unioninkadun eteläisessä päässä. Siinä toimittaa virkaa proessori tähtitieteessä, apulaisensa amanuensi.

Fysikillinen kalusto, proessorin fysikissä hoidettavana.

Magneettillinen observatoriumi (Wuorikatu 24.) On erinäisesti palkatun hoitajan johdon alla. Apulaisina on joukko amanuenseja, joidenka palkinto luetaan tuntein jälkeen, joita vuorokauteensa ovat virassa.

Kemiallinen laboratoriumi (Nikolainkatu 3), jota hoitaa proessori kemiassa, apulaisensa laboraatori.

Kivennäis-kokous ja

Kansatieteellinen eli Historiallinen museumi, kumpikin samassa rakennuksessa kuin viimeksi mainittu, ja ollen, edellinen mineralogian proessorin ja jälkimäinen proessorin Suomen ja Pohjanmaiden historiassa hoidettavana.

Farmasiallinen laboratoriumi, (Fabianinkatu 35) lääkkeentekoa oppivaisia varten, on fysiologillis-kemian ja farmakologian proessorin hoidettavana.

Eläintieteellinen museumi, yliopiston-rakennuksen kolmannessa kerrassa. Museumia hoitaa proessori eläintieteessä. Häntä paitsi on siinä virkamiehinä amanuensi, valmistaja ja säilyttäjä.

Raha- ja mitalli varasto, yliopiston-rakennuksessa.

Yliopiston soittokunta, jota johtaa harjoitusmestari musiksissa.

Piirrustussali (Nikolainkatu 3), riittaustaidon harjoitusmestarin hoidettavana.

Miekkailusali ja voimistelulaitos, yliopiston kartanossa, rakennuksessa Fabianinkadun varrella. Nämä ovat miekkailutaidon sekä voimistelunopettajan hoidettavina. Jälkimäisellä on 2 alaopettajaa apulaisena.

Kasvitieteellinen Tarha, Kaisaniemen puiston ja Unioninkadun välillä. Siinä on kasvitieteen provessorin sekä puutarhurin asunnot. Kasvikuntaan kuuluvien luonnonesineiden kokoelma on kasvitieteen provessorin hoidettavana. Apulaisensa on amanuensi.

Rehtorin lähimmän katsannon alla on *yliopiston kanslia*, jonka virkamiehiä ovat *sihteeri, asianajaja, notarius*, ja 2 *amanuensia*. Kaksi ensiksi mainittua saavat virkavahvistuskirjansa kanslerilta, ja jälkimmäiset konsistorilta. *Yliopiston räntteri* on vararehtorin ja yhden toisen siihen määrätyn provessorin hoidon alla; virkamiehenä siinä on *kamreeri*, jolla apulaisena puhtaaksi kirjoittamisessa y. m. on *kamarikirjoittaja*. Kamreerin määrää konsistori. Hän ylöskantaa kaikki yliopiston tulot sekä tekee niistä tilin, ja toimittaa kaikki rehtorin määräämät ulosmaksut.

Ylioppilaat ovat siveydellisen käytöksensä silmällä pidon suhteen jaetut kuuteen *osakuntaan*, jotka perustuvat entiseen maakunnan-jakoon, vähillä muutoksilla. Osakunnat ovat: *Uusmaalainen, Savo-Karjalainen, Hämeäläinen, Länsisuomalainen, Wiipurilainen ja Pohjalainen Osakunta*. Joka osakuntaa johtaa lähinnä yksi provessori, *inspehtorina*, ja dosentti tahi lisensiaati, *kuraatorina*. Inspehtorin määrää kolmeksi vuodeksi kansleri, ja kuraatorin valitsee yhtä pitkäksi ajaksi osakunnan jäsenet vaalilla, joka on kanslerilta vahvistettava. Kunkin ylioppilaan tulee olla kirjoitettuna johonkin näistä osakunnista, eikä saa kenkään suorittaa ylioppilastutkintoa, ennenkuin on ilmoittanut, mihinkä osakuntaan haluaa tulla sisäänotetuksi, ja tähän on saanut tältä suostumuksen. Osakunnilla on tuomionvalta jäsentensä yli kuria koskeissa asioissa, ja antavat ne yliopistosta croaville, taikka erityisistä syistä sitä pyytävälle, todistuksen käytännöstä ja ahkeruudesta. Yleinen ylioppilaitten silmälläpito on rehtorin tehtävänä, jolla tässä on apunansa *ylioppilas-inspehtori*, mikä virka kuitenkin

kin (Keis. kuulutuksen mukaan 13 p:ltä Kesäkuuta v. 1870) vastaiseksi tulee lakkautettavaksi. Erityisen poliisimiehistön tekevät yliopiston *pedellit*. Keis. kuulutuksen mukaan 30 p:ltä Toukokuuta v. 1871 on yliopiston nuorison oikeus kuntana näyttäitä vastaiseksi peruutettu. Ylioppilaitten yhteisistä asioista, niinkuin heidän huoneensa (ylioppilashuone), kirjaston ja rahaston hoidosta, pitää huolta valitut, joita ylioppilaitten tulee osakunnittain valita yhdeksi vuodeksi erältänsä. *Ylioppilas-huone* (Itäinen Henrikinkatu 7), joka on rakettu lahjoilla ja raha-avulla koko maasta, sekä tuloilla laulajaisista y. m., ja 26 p. Marraskuuta v. 1870 vihittiin, sisältää paitsi juhlasalia, sekä huoneita tiede- ja osakuntain viikkokokouksia varten, *akatemiallisen lukuyhteyden* huoneet, sekä *ylioppilaskirjaston*, viimeksi mainittu sisältävä noin 15,000 niosta. Ulostulleen luettelon mukaan oli kevät-lukukaudella v. 1872 yliopistossa läsnä olevien ylioppilaitten lukumäärä 621, jotka siinä määrässä kuin seuraava taulu osoittaa olivat jaetut kuhunki eri osa- ja tiedekuntaan.

Osakunta.	Jumalunusopin tiedek.	Lainopin tiedek.	Lääkeopin tiedek.	Filos. tiedek.		Summa.
				Hist.-kiel. osasto.	Fys.-Mat. osasto.	
Uusmaalainen . . .	4	42	11	33	35	125
Savo-Karjalainen . .	16	37	4	20	28	105
Hämäläinen	11	16	4	16	22	69
Länsisuomalainen . .	22	26	8	32	37	125
Wiipurilainen	6	27	1	12	11	57
Pohjalainen	25	33	11	44	27	140
Summa	84	181	39	157	160	621

Opettajain luku oli samaan aikaan 60, joista 25 varsinaista provessoria, 4 ylimääräistä provessoria, 1 anatomian-neuvoja, 8 joko varsinaista tahi ylimääräistä lehtoria, 19 do-senttia ja 3 harjoitusmestaria. Kahdeksan varsinaista provessorin virkaa oli avoinna.

Yliopiston tulot nousivat vuonna 1870 aina 1,162,153 markkaan 27 penniin. Siitä oli 407,890 markkaa 92 penniä valtion määrärahoja, 166,241 markkaa 7 penniä korkorahoja, 456,336 markkaa 8 penniä muita tuloja puhtaassa rahassa (tullirahoja y. m.), 215 markkaa 20 penniä lisäksi tulleita saatavia ja 131,470 markkaa lisäystä kasvulle pantuihin rahoihin. Yliopiston rahavarat tekivät vuoden 1871 alussa 3,249,790 markkaa 9 penniä, joista 3,045,400 markkaa korolle pantuja. *Palkkaedut*: Kanslerinsijainen saapi pöytärahaa ja huoneenvouraa 8,574 markkaa. Proessorein ja kirjastonhoitajan palkat maksetaan kymmenysjyvissä ja verorupla-luvun mukaan, jota paitsi vanhimmat niistä nauttivat palkanlisiä ja palkintoja. Heidän palkkansa, jotka niinmuodoin vaihtelevat keski-verohinnan mukaan, voidaan arvata, nuorimpain 5,000 ja vanhimpain 8,000 markkaan. Rehtorilla on ylitse proffessorinpalkkansa 4,000 markkaa pöytärahoja, vararehtorilla 600 sekä kullakin dekaanilla ja inspehtorilla 1,200 markkaa. Anatomianneuvojalla on palkkaa 3,200 markkaa, lehtoreilla 2,400 à 2,500, voimistelu- ja miekkailu-opettajalla 2,730 markkaa, opettajalla piirrustustaidossa 2,140 markkaa, yliopiston sihteerillä 4,000 markkaa, kanslerin sihteerillä 2,400 markkaa, sijaiskanslerin-sihteerillä 1,600 markkaa, kamreerilla 5,200 markkaa, asianajajalla 1,800 markkaa, notariuksella 1,680 markkaa, kirjastonhoitajan-apulaisella 3,200 markkaa, kirjastonamanuenseilla 1,600, 1,400 ja 1,200 markkaa, konsistorin amanuenseilla 1,080 ja 800 markkaa j. n. e.

Dosenteista on kymmenellä dosentinpalkka, joka tekee, korkeampi 3,000 ja alempi 2,000 markkaa vuodelta. Yliopilaitten hyväksi löytyy melkoinen määrä kirjallisia raha-apuja ja stipendiumeja, sekä yleisiä, elikkä valtion kustantamia, että yksityisiä eli yksityisten tekemillä lahjoituksilla ja testamentteilla perustetuita. Säästö stipendiumi-varoissa teki vuoden 1870 lopulla 540,000 markan paikoilla, ja stipendiumein yhteen laskettu summa samalta vuodelta 57,000 markkaa.

Yliopiston kanslereja:

Kreivi *Pehr Brahe*, valtakunnandrotsi, y. m., 1646, † 1680.
 Kreivi *Bengt Oxenstjerna*, valtakunnan neuvos y. m., 1681
 —1686, † 1702.

- Kreivi *Gustaf Adolf De la Gardie*, valtakunnan neuvos y. m., 1687, † 1695.
- Kreivi *Lars Wallenstedt*, kuninkaan neuvos y. m., 1695, † 1703.
- Kreivi *Gabriel Falkenberg*, kuninkaan neuvos y. m., 1704, † 1714.
- Kreivi *Karl Gyllenstjerna*, kuninkaan neuvos y. m., 1719, † 1723.
- Kreivi *Arvid Bernhard Horn*, valtakunnan neuvos y. m., 1723—1735, † 1742.
- Kreivi *Ernst Johan Creutz*, valtakunnan neuvos y. m., 1735—1739, † 1742.
- Vapaherra *Olof Cederström*, valtakunnan neuvos y. m., 1739, † 1745.
- Kreivi *Karl Gustaf Tessin*, valtakunnan neuvos y. m., 1745—1761, † 1770.
- Kreivi *Klas Ekeblad*, valtakunnan neuvos y. m., 1761—1765.
- Kreivi *Hans Henrik Liewen*, valtakunnan neuvos y. m., 1766—1767, † 1781.
- Vapaherra *Karl Hermelin*, valtakunnan neuvos y. m. 1767—1769, † 1789.
- Kreivi *Klas Ekeblad*, toisen kerran 1769, † 1771.
- Kreivi *Erik Stockenström*, valtakunnan neuvos y. m., 1771—1772, † 1790.
- Kreivi *Ulrik Scheffer*, valtakunnan neuvos, 1772—1783, † 1799.
- Vapaherra *Karl Sparre*, valtakunnan neuvos, 1783, † 1791.
- Vapaherra *Gustaf Mauritz Armfelt*, yli-maaherra y. m., 1791—1792 (katso alempana).
- Kreivi *Karl Adam Wachtmeister*, yksi valtakunnan herroja y. m., 1793—1808, † 1820.
- Mikael Speransky*, salaneuvos y. m., 1809—1812, † 1839.
- Kreivi *Gustaf Mauritz Armfelt*, jalkaväen kenraali y. m., 1812, † 1814.
- K. K. Suuriruhtinas *NIKOLAI PAWLOWITSCH*, sittemmin H. M. Kejsari Nikolai I, 1816—1825, † 1855.
- K. K. Suuriruhtinas, Perintöruhtinas *ALEKSANDER NIKOLAIEWITSCH*, nykyinen Keisarimme, 1826—1855.
- K. K. Suuriruhtinas, Perintöruhtinas *NIKOLAI ALEKSANDROWITSCH*, 1855, † 1865.

K. K. Suuriruhtinas, Perintöruhtinas *ALEKSANDER ALEKSANDROWITSCH*, 1865.

Virkaa toimittavia kanslereja ja kanslerin apulaisia:

Kreivi *Robert Henrik Rehbinder*, 1826, † 1841.

Kreivi *Alexander Armfelt*, 1841.

Kanslerin sijaisia:

(Virka asetettiin 9 p. Syyskuuta v. 1821 ja vastaa entistä varakanslerin virkaa, joka oli yhdistetty piispanvirkaan Turussa ja vuonna 1817 lopetettiin.)

Kreivi *Johan Fredrik Aminoff*, salaneuvos, 1821—1827, † 1842.

Alexander Amatus Thesleff, kenraaliluutnantti, v. t. 1828—1830.

Kreivi *Alexander Steven-Steinheil*, kenraaliluutnantti, v. t. 1830—1831, † 1842.

Peter Georg Thesleff, kenraalimajuri, v. t. 1831—1832, † 1844.

Alexander Amatus Thesleff, (toisen kerran) v. t. 1832—1847, † s. v.

Johan Mauritz Nordenstam, kenraaliluutnantti, 1847—1855 (katso senaatoreja).

Vapaherra *Johan Reinhold Munck*, jalkaväen kenraali, 1855, † 1865.

Bernhard Indrenius, kenraaliluutnantti, 1866—1869 (katso senaatoreja).

Vapaherra *Casimir von Kothén*, kenraaliluutnantti, v. t. 1869.

Rehtoreja Helsingissä:

Daniel Myréeén, 1828—1829, † 1831.

Gustaf Gabriel Hällström, 1829—1832, † 1844.

Erik Gabriel Melartin, 1832—1833, sitte arkkipiispa.

Fredrik Wilhelm Pipping, 1833—1839 (katso senaatoreja).

Nils Abraham af Ursin, 1839—1845, † 1851.

Wilhelm Gabriel Lagus, 1845—1848, † 1859.

Gabriel Rein, 1848—1858, † 1867.

Adolf Edvard Arppe, 1858—1869.

Lorenz Leonard Lindelöf, 1869—1872.

Adolf Moberg, 1872.

b. Koululaitoksen Ylihallitus.

(Helsingissä.)

Sittekuin uudessa, Säätyjen v. 1867 hyväksymässä, kirkkolaissa oli määrätty että kouluhallitus oli eroitettava tuomiokapituleista, annettiin 24 p. Marraskuuta v. 1869 asetus koululaitoksen ylihallituksen asettamisesta Suomen Suuriruhinnanmaassa. Ylihallitus alkoi vaikutustansa 1 p. Heinäkuuta v. 1870 ja siihen kuuluu puheenjohtaja ja kuusi jäsentä, joista jälkimmäisistä kaksi valitaan epämääräiseksi ajaksi maan korkeammista virkamiehistä, kolme ovat yli-inspektoreja alkeisopistoja varten ja yksi on kansankoulujen yli-inspektori. Yli-inspektorein tulee olla tieteellisesti sivistyneitä miehiä, jotka viran toimittamisella maan opistoissa ovat saaneet kokemusta opetustavassa. Puheenjohtajan sekä kaikki jäsenet määrää Keisari kenraalikuvernöörin esittelystä. Ylihallituksessa tekevät paitsi näitä virkaa sihteeri, jolta vaaditaan taitoa ja kokemusta lainopissa, sekä notarius, ja kumpikin määrätään ylihallitukselta.

Ylihallitus pitää kokouksia niin usein kuin asiain käyteleminen vaatii ja voipi tehdä päätöksiä kolmen jäsenen osaa ottaessa keskustelemiseen. Niin usein kuin mahdollista on antaa ylihallitus asianomaisten yli-inspektorein kautta katsastaa opistoja. Uskonnon opetus on, niinkuin ennen, piispan ja tuomiokapitulin valvottavana, ja heidän tulee, kunkin hippakunnassansa tapahtuvissa katselmuksissa tutkia, mitenkä opetusta kristinopissa oppilaille annetaan.

Palkkaedut. Puheenjohtajalla ei ole palkkasäännöllistä palkkaa. Kumpikin maan korkeammista virkamiehistä määrätty jäsen saapi vuotista palkkaa 2,400 markkaa, yli-inspektoreilla on kullakin palkkaa ja hyyryrahaa 7,000 markkaa, sihteerillä 4,000 markkaa ja notariuksella 2,200 markkaa. Puheenjohtajan käytäntävallassa on vuosittain 4,200 markkaa, erinäisellä tilinvelvollisuudella käytettävänä kehoitukseksi taidokkaammille opettajille. Koko koululaitoksen ylihallituksen palkkasääntö tekee 45,600 markkaa vuodelta.

Ylihallituksen virkahuone on tätä nykyä Aleksanderinkadun varrella N:o 6, ja on avoinna k:l 10—12 e. p. p.

Koululaitoksen ylihallituksen puheenjohtaja:

Vapaherra *Kasimir von Kothen*, kenraaliluutnantti, 1870.

c. Alkeisopistot.

Suomessa, niinkuin useimmissa muissakin maissa, tulee koulun kiittää kirkkoa synnyttänsä sekä ensimmäisestä muodostumisestansa. Uskonpuhdistuksen muutettua kirkon ja luostarein tulot maallisen vallan alle, oli kouluilla Suomenmaassa jonkun aikaa eteenpäin riutuvat olot. Vasta kuningas Gustaf II Adolfin hallitessa tuli opetustoimi sekä Suomessa että Ruotsissa ajanmukaisemmalle kannalle. Vanhimmassa koulutointa varten eriksensä ulos annetussa ohjesäännössä, eli kouluasetuksessa vuodelta 1611, mainitaan kahta lajia kouluja, *maakunnallis-koulut*, sittemmin kutsutut *trivialikouluiksi*, ja *katedrali-koulut*. Vuonna 1623 tuli lisäksi *kymnaasit*, joista ensimmäinen Suomessa perustettiin vuonna 1630 Turussa. Trivialikoulut jaettiin korkeampiin eli täysinäisiin kouluihin, joissa oli neljä luokkaa, ja alempiin kasvatuslaitoksiin elikkä *pedagogioihin*, yhdellä tahi korkeintakin kahdella luokalla. Tätä jaotusperustusta noudatettiin sekä kuningatar Kristinan kouluasetuksessa 7 p:ltä Elokuuta v. 1649, että jälkimmäisissä kouluasetuksissa 31 p:ltä Tammikuuta v. 1693 ja 4 p:ltä Helmikuuta v. 1724. Keisarillisen asetuksen kautta 21 p:ltä Kesäkuuta v. 1841 sekä tähän asetukseen perustuvan kymnaasi- ja koulu-asetuksen kautta 6 p:ltä Marraskuuta v. 1843 järjestettiin alkeisopistot maassa uudellensa, ja kutsuttiin nyt *kymnaaseiksi*, *ylä-alkeiskouluiksi* ja *ala-alkeiskouluiksi*. Vieläkin uudestansa järjestäminen, vaikka vanhaa jaoitusta säilyttämällä, tapahtui alkeiskouluille uuden kymnaasi- ja koulu-asetuksen kautta 7 p:ltä Huhtikuuta v. 1856. Ammattiopetus laajennettiin aina kouluihin saakka, ja opettajain palkat järjestettiin uudestansa. Useiden sittemmin ulos tulleiden asetusten kautta on tämäkin koulujärjestys tätä nykyä monessa hyvinkin tärkeässä kohdassa muutettuna. Tässä ainoastaan mainittakoon Armollinen ilmoitus 30 p:ltä Tammikuuta v. 1862, joka kymnaasin- ja koulunoppimääristä ulossulki joukon opinaineita, lakkautti konrehtorinvirat ja teki rehtorinviran kou-

luissa kiertäväksi, siten että kouluopettajat itse saivat vaalilla keskenänsä määrätä rehtorin kolmeksi vuodeksi erältänsä. Sama ilmoitus antoi myöskin maan opettajille lupaa joka kolmas vuosi kokoontumaan yleisiin kouluopettaja-kokouksiin yliopiston kasvatus- ja opetusopin provessorin johtamalla. Keis. julist. kautta 11 p:ltä Kesäkuuta v. 1864 avattiin Helsingin kaupungissa *normalikoulu*, joka pantiin mainitun provessorin johdon alaiseksi. Tässä koulussa käyvät opettajankandidaatit harjoittelemassa opettajiksi ja suorittavat käytännöllisen opin- näytteensä. Keis. julistuksen johdosta 9 p:ltä Helmikuuta v. 1863 lakkasi Wenäjän kieli olemasta välttämättömänä opin- aineena; mutta tehtiin semmoiseksi jälleen kuulutuksen kautta 30 p:ltä Marraskuuta v. 1871. Samaan aikaan kuin uusi koululaitoksen ylihallitus asetettiin tuli myöskin paikkakun- nallinen oppilaitosten katselmus muutetuksi ja osaksi jätetyksi *kouluneuvostolle*, joissa istuu kolme tahi viisi jäsentä ja jot- ka kolmeksi vuodeksi erältänsä valitaan siltä kunnalta, jossa koulu löytyy.

Ylipäänsä ovat muutokset koululain-säädännön alalla näi- nä viimeisinä vuosina seuranneet toisiansa niin tiheään, että la- veampi esittely näistä ei voi sopia käsillä olevan teoksen tar- koitukseen. Paitsi sitä lienee vielä uusia asetuksia olevan odotettavana. Nykyistä asiain laitaa sentähden monessakin kat- sannossa voi pitää niin epävakaisena, että mitäkään todellista esittelyä asiassa ei edes ole mahdollistakaan tehdä. Muun muassa tulee oppilaitokset jaettaviksi *lyseoihin* tieteellistä ope- tusta varten ja *realikouluihin*, joidenka tarkoituksena on pit- kittää kansankouluin oppimäärät. Ensiksi mainitut elikkä ly- seot jaetaan taas täysinäisiin lyseoihin seitsemällä luokalla sekä vaillinäisiin neljällä luokalla. Rehtorit ei aseteta virkoi- hinsa enää opettajilta vaalin kautta, vaan senaatilta ylihalli- tuksen esittelystä. Wenäjän kieli tulee näissä oppilaitoksissa olemaan välttämättömänä opinaineena, ja näitä paitsi tulee, erityis-tarkoituksella hankkia perinpohjaista taitoa viimeksi mai- nitussa sekä muissa uudenaikaisissa kielissä, seitsenluokkai- nen lyseo asetettavaksi Helsinkiin, joka lyseo tulee olemaan koululaitoksen ylihallituksen puheenjohtajan erityisen johda- tuksen alla.

Oppiajat ovat edelleen vanhoillansa. Lukuvuosi alkaa 1:stä p:stä Syyskuuta, ja jakauu *syys-lukukauteen*, joka alkaa mainittuna päivänä ja loppuu 15 p. Joulukuuta, sekä *kevät-lukukauteen*, jota kestää 15 p:stä Tammikuuta Toukokuun loppuun asti. Opetustuntien lukumäärä viikossa on ollut ala-alkeiskouluissa 28, ja ylä-alkeiskouluissa 36.

Mitä *opetuskieleen* tulee, niin ovat tätä nykyä Jyväskylän ja Joensuun oppilaitokset sekä toinen rinnakkais-osasto Kuopiossa suomalaisia, ja oppilaitokset Tampereella, Oulussa, Savonlinnassa ja Hämeenlinnassa sekanaisesti sekä suomalaisia että ruotsalaisia. Helsingin normalikoulussa on suomalainen osasto neljällä luokalla. Kysymystä tämän osaston olemisesta ja lopullisesta laajentamisesta toiselta puolen, tahi täydellisestä lakkauttamisesta toiselta puolen, ei vielä voitane pitää lopullisesti ratkaistuna. Kaikki muut ylemmät alkeisopistot ovat opetuskielen suhteen ruotsalaisia. Sama on kaikkein valtion kustamain tyttökoulujenkin laita. Mitä taas ala-alkeiskouluihin tulee, on opetus niissä annettu sillä kielellä, jota paikkakunnalliset olot ovat vaatineet, niin että muutamat koulut ovat olleet suomalaisia, toiset ruotsalaisia, toiset taas osaksi suomalaisia osaksi ruotsalaisia, aina sen mukaan kuin oppilaat ovat olleet yksin suomen- tai ruotsin kielisiä, tahi osaksi kumpaakin.

Vuoden 1871 alkaessa lyötyi Suomessa seuraavat valtiovaroilla kustannetut alkeisopistot:

Täydellisiä opistoja 7 luokalla	4.
Kymnaaseja	5.
Ylä-alkeiskouluja	12.
Tyttökouluja	7.
Ala-alkeiskouluja	33.

Kevät-lukukaudella tänä vuonna (1872) lakkaavat kymnaasit, ja täydellisten alkeisopistojen lukumäärä tulee siten olemaan 9, tähän lukematta tulevaa kielilyseota Helsingissä sekä vielä toimeen pantamainta lyseota Mikkelissä. Opettajia oli vuonna 1871

4 normalikoulun opettajaa;

39 lehtoria;

276 kymnaasin-apulaista, kollegaa, kielen-, riittaustaidon-, voimistelun- y. m., opettajaa;

- 45 apulais-opettajaa;
 26 opettajatarta;
 5 apulais-opettajatarta;
 22 tuntiopettajaa.

Oppilaitten yhteenlaskettu lukumäärä teki lukuvuosina:

	1866-67.	1867-68.	1868-69.	1869-70.	1870-71.
täydellisissä alkeisopistoissa, kymnaaseissa ja ylä-alkeis- kouluissa	2,587.	2,697.	2,662.	2,681.	2,575.
ala-alkeiskouluissa	2,368.	2,190.	1,824.	2,438.	2,212.
tyttökouluissa	732.	705.	750.	820.	753.
Summa	5,687.	5,592.	5,236.	5,939.	5,540.

Neljän ensimmäisen lukuvuoden summoihin on myöskin luettuna oppilaitten lukumäärä Helsingin *Lyseossa*, joka tosin on yksityinen oppilaitos, mutta saapi valtioapua ja on oikeutettu laskemaan oppilaita yliopistoon. Muuten on taululiitteeseen n:o 30 pantu tarkempia erityistietoja kunkin koulun oppilaitten lukumäärästä y. m.

Palkkaedut. Vuonna 1856 ulosannetun Suomenmaan alkeisopistoille määrätyn palkkasäännön mukaan tekivät kymnaasein lehtorein palkat 3,400 à 3,000 markkaa, koulun rehtorein 3,000 à 2,800 markkaa, konrehtorein ja kymnaasin-apulaisten 2,500 à 2,300 markkaa, koulun kollegain 1,600 à 1,400 markkaa, laulun-, riittaustaidon- ja voimistelun-opettajain 600 à 400 markkaa, ala-alkeiskoulujen rehtorein 1,600 à 1,200 markkaa ja opettajain samoissa kouluissa 1,000 markkaa, tyttökoulujen opettajatarten palkat, paitsi vapaita asuinhuoneita, 1,200 à 400 markkaa, sekä opettajain 2,000 à 1,500 markkaa. Keis. kuulutuksen johdosta 30 p:ltä Tammikuuta v. 1862 annettiin toiselle puolelle opettajista, eli viroissansa vanhimmille opettajille ja opettajattareille, eri luokkiin jaettuina, vuotinen palkkalisäys, nouseva kymnaasin-lehtorein 1,200 markkaan, kymnaasin-apulaisten, rehtorein, konrehtorein, kollegain ylä-alkeiskouluissa ja opettajain tyttökouluissa 920 markkaan, opettajain ala-alkeiskouluissa sekä kielenopettajain 600 markkaan, tyttökoulujen opettajatarten 400 markkaan sekä laulun-, riittaustaidon- ja voimistelun-opettajain 200 markkaan. Jälkeisemmän asetuksen kautta 15 p:ltä Huhtikuuta v. 1869 on oikeus yllämainittuun palkkalisäykseen tätä ny-

kyä laajennettu siten, että kukin opettaja ja opettajatar, joka nuhteettomasti on palvellut koululaitosta kymmenen vuotta tahi sitä enemmän, tulee siitä osalliseksi.

Kullakin normalikoulun neljällä yliopettajalla on palkkaa 5,400 markkaa, ja lehtorilla 4,000 markkaa. Muitten opettajain palkat luetaan antamainsa opetustuntien jälkeen.

Arm. kuulutuksen mukaan 30 p:ltä Marraskuuta v. 1871 tulevat lehtorit uudessa Mikkelin lyseossa palkattaviksi 2,800 markasta 4,800 markkaan, ja tulevain realikouluin kollegat 3,000 à 2,400 markalla.

Kasvatusopillisen tiedon ja kokemuksen edistämiseksi opettajissa on valtiovaroista määrätty 4,000 markan suuruinen vuotinen summa annettavaksi matka-apurahaksi yhdelle opettajalle, joka, hakemuksesta ja saatuansa koulun-ylihallituksen puoltosanan, valitaan senaatilta vuoroitellen maan kolmesta hippakunnasta, ollen hän velvoitettu seuraamaan sitä matkasuunnitusta, jonka senaati on määrännyt, ja tultuansa takaisin antamaan alammaista matkakertomusta, joka sitten painettuna julkaistaan. Tämän vuoden valtiokulunki-arviossa lasketaan valtion kustannukset alkeisopistoja varten 858,126 markkaan 54 penniin.

d. Kuuromykkäin opistot.

Ensimmäinen valtion kustantama koulu kuuromykkiä varten perustettiin *Turussa* ja järjestettiin ohjesäännön kautta 16 p:ltä Joulukuuta v. 1858. Myöhemmin perustettiin semmoisia kouluja *Kuopioon* (julist. 15 p:ltä Toukok. v. 1862), *Pietarsaaren pitäjään* *) (julist. 17 p:ltä Tammik. v. 1863 ja Syysk. 13 p:ltä v. 1865) ja *Porvoon* **) (julist. 3 p:ltä Helmik. v. 1863). Kaikkiin näihin kouluihin otetaan sekä mies- että naispuolisia oppilaita, ja ehtona tulla sisään otetuksi on että oppilas on täyttänyt vähintäänkin kahdeksan vuotta eikä ole vaivattu semmoiselta taudilta tahi pahalta ta-

*) Perustettiin provasti Henrik Heikel'in anomuksesta, joka omalla kustannuksella rakennutti oppilaitokselle tarpeelliset huoneukset.

**) Oli jo ennen olemassa yksityisenä oppilaitoksena, mutta sai vasta vuonna 1863 valtioapua.

valta, että sen kautta yhdessä-olo toisten kanssa tulisi näille vaaralliseksi taikka vaivaloiseksi. Warattomain oppilasten elatus ja koulunkäynti kustannetaan joko asianomaisilta kunnilta tai maksetaan kirkoissa kerätyillä rahoilla. Kuuromykkäin opistolle Turussa on sitä paitsi yksityisiltä lahjoitettu 48,000 markan suuruinen pääoma, josta tulevat korot käytetään samaan tarkoitukseen.

Opettajain ja oppilasten lukumäärä oli lukuvuotena 1869—1870.

	Opettajia.	Opettaria.	Oppilaita	
			miespuolisia.	naispuolisia.
Kuuromykkäin opistossa Turussa . 3.	1.	1.	31.	16.
” Pietarsaarella 1.	1.	1.	12.	14.
” Porvoossa . . 1.	1.	1.	9.	14.
” Kuopiossa . . 1.	1.	1.	7.	4.
	Summa 6.	4.	59.	48.
		10.		107.

Opinaineita ovat: uskonoppi, laskuoppi, geometria, luonnontiede, maantiede, historia, ruotsin- tai suomenkieli, käsi- ja oikokirjoitus, viivanto sekä daktylogia eli sormipuhe, jonka ohessa tilaisuutta oppilaille on hankittava saadaksensa taitoa ja kätevyyttä jossakin käsityössä.

Palkkaeduct tekevät Turun kuuromykkäin-opistossa: johtajan 3,000 markkaa, kahden opettajan 2,400 markkaa kummankin ja opettajattaren 1,600 markkaa. Muissa kouluissa ovat palkanmäärät vähemmät. Mitä tulee oikeuteen virkavuosia lukea ja saada eläkerahaa, niin ovat näitten koulujen opettajat ja opettajattaret, jos heillä on täysi puheen ja kuulon voima, samalla kannalla kuin opettajat alkeisopistoissakin, ja saavat myöskin (julistuksen mukaan 22 p:ltä Maaliskuuta v. 1871), samate kuin nämä, kymmenen vuotta nuhteettomasti palveltuansa, palkkalisäystä, johtaja Turun opistossa 920 markkaa, muut opettajat 600 markkaa ja opettajattaret 400 markkaa.

e. Sokeiden oppilaitokset.

Sokeita varten on aina viimeisiin aikoihin asti oppilaitoksia puuttunut maassa. Vasta vuonna 1866 avattiin so-

keiden-oppilaitos Helsingissä ruotsinkielisiä lapsia varten, ja on oppilaitten luku siinä ollut:

		Poikia.	Tyttöjä.
lukuvuotena	1866—1867	—	5.
„	1867—1868	—	6.
„	1868—1869	—	9.
„	1869—1870	3.	6.

Melkein kaikki oppilaat ovat olleet sisäoppilaita. Opetusta on siinä toimittanut johtajatar, jota on auttanut muutama tuntiopettaja.

Toinen oppilaitos sokeita varten perustettiin Säätyjen siinä 1867 vuoden valtiopäivillä tehdystä alammaisesta anomuksesta, Keis. julistuksen kautta 17 p:ltä Marraskuuta v. 1870 Kuopion kaupunkiin. Tämä oppilaitos on vastaiseksi, ja siksi kuin Säädyt ovat lausuntonsa antaneet siitä laajuudesta, jollenko se on perustettava, pantu väliaikaiselle kannalle, sillä lailla että siihen on asetettu sijaa kymmenelle sisäoppilaalle. Sokeiden oppilaitos Kuopiossa on yksinomaisesti Suomen kieltä puhuvia lapsia varten, sekä mies- että nais-puolisia, ja maksetaan sen ylläpidon kustannukset suostuntavaroilla. Lähimpänä hoitajana siinä on *johtaja*, joka julistetun hakemusajan kuluttua ja koululaitoksen ylihallitukselta tehdyn ehdoituksen johdosta määrätään Senaatin Talous-Osastolta. Oppilaitoksessa on tätä paitsi yksi *opettaja* ja yksi *opettajatar*, jotka, asianomaiset opinnäytteet suoritettuansa, asetetaan virkoihin koululaitoksen ylihallitukselta. Jokaisella heistä on vapaat asuinhuoneet ynnä lämpimän kanssa, sekä palkkaa rahassa, johtajalla 4,000, opettajalla 3,000 ja opettajattarella 1,600 markkaa.

f. Seminarit kansankoulu-opettajain ja opettajattarien kasvattamista varten.

1. **Seminari Jyväskylässä.** Julistuksessa 19 p:ltä Huhtikuuta v. 1858, koskeva perusteita kansanopetuksen järjestämiseen Suomenmaassa, ilmoitti hallitus että oppilaitos kansankoulu-opettajain ja opettajattarien kasvattamista varten olisi valtion kustannuksella asetettava. Nykyisen kansankoulujen

yli-inspehtorin, Cygnæus'en, tehtäväksi annettiin sen perästä ensiksikin maan eri paikkakunnissa ympäri matkustamalla hankkia tietoa kansansivistyksen kannasta ja kerätä siihen kuuluvia valaisevia selityksiä, ja sitten Saksassa, Schweitzissä ja muissa maissa käynnillä, joissa kansanopetus pidetään olevan tarkoituksen-mukaisimmalle kannalle järjestetyn, laajentaa tietonsa ja kokemuksensa asiassa. Häneltä tehdyn ehdoituksen johdosta annettiin sitten 17 p. Maaliskuuta v. 1863 armollinen asetus väliaikaisen seminarin asettamisesta kansankouluopettajain ja opettajattarien kasvattamista varten Suomenmaassa. Seminari alkoi vaikutustyötänsä 1 p. Elokuuta samana vuonna Jyväskylän kaupungissa ja pantiin vastaiseksi kansakoulujen yli-inspehtorin johdon alle. Muut opettajat olivat myöskin valtion kustannuksella olleet tilaisuudessa pitemmän ajan ulkomaalla, eritenki Saksassa, olemisella valmistaita virkoihinsa. Sittekun maan Säädyt 1863—1864 vuosien valtiopäivillä olivat määränneet kansankoulu-laitokseen tarpeelliset varat, järjestettiin seminary lopullisesti Keis. julistuksen kautta 11 p:ltä Toukokuuta v. 1866.

Jyväskylän seminarissa, joka on perustettu maan suomenkieltä puhuvan väestön tarpeeksi, on kaksi toisestansa eroitettua osastoa, toinen miespuolisia ja toinen naispuolisia oppilaita varten. Oppilaitos omi, kunnes sille tarpeellisia eri rakennuksia ehditään rakentamaan, ulkopuolella kaupunkia, vouratuissa huoneissa. Yhdeksänkymmentä oppilasta, tahi viisiviidettä kummasakin osastossa, otetaan oppilaitokseen sisäoppilaina. Opetus annetaan kaikille maksutta; mutta asunnosta ja ruuasta maksaa kukin sisäoppilas 120 markkaa vuodelta. Tästä maksusta voipi ainoastaan kummallakin korkeammalla luokalla viisi köyhimpää sisäoppilasta tulla vapautetuksi. Oppiaika seminarissa on sovitettu nelivuotiseksi, siten että varsinainen opetus on jaettu kolmelle luokalle, joista kukin oppilailta voidaan läpikäydä yhdessä vuodessa, jonka jälkeen neljäs vuosi tahi lyhyempi aika käytetään käytännölliseksi harjoittamiseksi opettajanvirassa seminarin kanssa yhteydessä olevassa normalikoulussa. Lukuvuosi alkaa 1 p. Elokuuta ja loppuu Kesäkuun keskiaikoilla. Se jakauu joululuvan kautta, jonka pituuden opettaja-kollegiumi määrää, kahteen lukukauteen.

Opin- ja harjoitusaineita ovat: raamatun historia ja pip-
lian selitys, kristillinen uskon- ja siveysoppi, kansantajuinen
psykologia, kasvatus- ja opetusoppi, suomen- ja ruotsinkie-
let, suuretiede, maantiede, karttain riittaaminen, historia ja Suo-
men tilastotiede, luonnontiede ja sen käyttäminen, kirjoitus-har-
joitus ja vähempien kirjoitusten tekeminen, piirustus ja mal-
litus, laulu ja soitanto, voimistelu, kansantajuinen anatomia,
fysiologia ja fysikillinen lastenhoito, jota paitsi miespuoliset
oppilaat saavat harjoitusta teknillisissä käsitöissä, puutarhan-
hoidossa ja maanviljelyksessä, sekä naispuoliset käsitöissä,
taloustoimissa ja puutarhan-hoidossa.

Jotta seminarin oppilailla sekä opettajiksi ja opettajatta-
riksi pyrkijöillä yleensä olisi tilaisuutta harjoitukseen opetta-
misessa ja koulua pitämisessä, on seminarin kanssa yhdistetty
normalikoulu, joka on seminarin johtajan hoidon alla ja jo-
honka kuuluu alempi kansankoulu, lapsia varten kuudennesta
aina yhteentoista vuoteen asti, ja korkeampi kansankoulu, jaettu
kahteen osastoon, toinen poikia ja toinen tyttöjä varten yhdes-
tätöistä aina seitsemänteentoista vuoteen asti. Viimeksi mainitun
koulun kanssa on vielä yhdistetty lapsukais-seimeksi kutsuttu
laitos lapsia varten, jotka ovat alla viiden vuoden. Opetta-
jattaren kandidaatit saavat tässä johdatusta pienoisten lasten
tarkoituksen mukaisessa hoidossa.

Oppilaitten lukumäärä Jyväskylän seminarissa on vuosi-
tutkinnessa allamainittuina vuosina ollut:

	Miespuoli- sessa osas- tossa.	Naispuoli- sessa osas- tossa.	Summa.	Joista sisä- oppilaita.
vuonna 1864	25.	15.	40.	20.
„ 1865	43.	26.	69.	40.
„ 1866	58.	42.	100.	60.
„ 1867	66.	59.	125.	60.
„ 1868	58.	57.	115.	60.
„ 1869	62.	67.	129.	60.
„ 1870	66.	63.	129.	60.
„ 1871	76.	78.	154.	90.

Niissä viidessä päästössä, joita sitte vuoden 1867 cu
tapahtunut, on oppilaitoksesta laskettujen oppilaitten lukumäärä
ollut seuraava:

	Opettajan kan- kandidaatteja.	Opettajatar- kandidaatteja.	Summa.
vuonna 1867	15.	7.	22.
„ 1868	13.	10.	23.
„ 1869	15.	19.	34.
„ 1870	13.	14.	27.
„ 1871	10.	9.	19.
	Summa 66.	59.	125.

Tästä luvusta oli tämän vuoden (1872) alussa ainoastaan 104 opettajina ja opettajattarina kansankouluissa.

Oppilaitten lukumäärä normalikoulussa ja siihen yhdistetyssä lapsukaistarhassa ja lastenseimessä oli vuonna 1871 yhteensä 202.

Palkoitus Jyväskylän seminarissa tekee: johtajan 5,200 markkaa, 8 lehtorin à 3,200 markkaa, johtajattaren 2,000 markkaa, 3 opettajattaren à 1,600 markkaa, opettajan normalikoulussa poikia varten 2,800 markkaa, opettajattarien normalikoulussa tyttöjä varten ja lapsukaistarhassa, kummankin 1,400 markkaa, taloudenhoitajan sekä työmestarin 1,200 markkaa, puutarhurin 1,000 markkaa j. n. e., jota paitsi kaikki palkkasäännössä luetellut palkanottajat ovat oikeutetut saamaan vapaat asuinhuoneet ynnä lämpimän kanssa.

2. **Seminari Tammisaaressa.** Senaatin tästä tehdyn ehdoituksen johdosta määräsi Keis. Majesteetti julistuksella 17 p:ltä Toukokuuta v. 1871 että kansankoulu-opettajain ja opettajattarien kasvattamista varten maamme ruotsinkielisen väestön tarpeeksi perustettaisiin kaksi eri seminari-osastoa ja asetettaisiin, miehenpuolinen osasto Uuteen Kaarlepyyhyn ja naispuolinen Tammisaareen. Viimemainittu alkoi syksyllä samana vuonna vaikutustansa aluksi yhdellä luokalla ja tulee tästä lukein vuosittain laajennettavaksi uusilla luokilla kunnes niitten lukumäärä tekee neljä. Neljännen lukuvuoden alkaessa tulee sen ohessa normalikoulu asetettavaksi, seminarinoppilaitten saadaksensa käytännöllistä harjoitusta tulevilla ammattiteissa. Sisäoppilas-paikkain luku on määrätty 30:ksi, elikkä 10:ksi kullakin kolmella ensimmäisellä luokalla. Opetus y. m. on muuten järjestetty yllämainitun Keis. julistuksen mukaan 11 p:ltä Toukokuuta v. 1866.

Palkkaukseksi on määrätty: johtajalle 4,600 markkaa, 2:lle lehtorille, kummallekin 3,400 markkaa, johtajattarelle 2,000 markkaa, 2:lle seminarin opettajattarelle sekä normalikoulun opettajattarelle, kullekin 1,700 markkaa y. m., jota paitsi johtaja ja johtajatar saavat vapaat asuinhuoneet ja polttopuut.

Seminari on asetettu Tammisaaren karjakartano-säterin tilalle ja omistaa sen huoneet ja huoneukset ynnä puutarhan, minkä kaiken Tammisaaren kaupungin asujamet päätösten mukaan 21 p:ltä Helmikuuta ja 3 p:ltä Lokakuuta sille ovat lahjoittaneet.

Jyväskylän seminarin johtajat:

Uno Cygnaeus, kansankoulujen yli-inspehtori, v. t. 1864—1869.

Karl Gabriel Leinberg, 1869.

Tammisaaren seminarin johtaja:

Anders Wilhelm Floman, 1871.

g. Kansankoulut.

Armollisen asetuksen johdosta kansankoulu-laitoksen järjestämisestä Suomen suuriruhtinaan-maassa 11 p:ltä Toukokuuta v. 1866 on jokainen maamme kaupungeista velvoitettu rakentamaan ja ylläpitämään kansankouluja siihen määrään ja siinä laajuudessa että kaikki ne lapset, jotka eivät kodissansa tai muissa kouluissa saa samaa, tahi korkeampaa sivistystä, voivat tulla opetetuiksi kahdeksannesta vuodesta aina viidenteentoista ikävuoteensa asti. Kaupunkien kansankoulut jaetaan alempiin ja ylempiin kansankouluihin, ensiksi mainitut lapsia varten kuudennesta ikävuodesta aina kymmenenteen, ja viimeksi mainitut poikia tahi tyttöjä varten järeällä olevassa kouluijässä. Alemmissä kansankouluissa annetaan opetusta uskonnossa, äidinkielessä, kirjoituksessa, luvunlaskussa, piirrustuksessa, laulussa ja voimistelussa. Ylemmissä tulevat uusina opinaineina lisäksi: maantiede ja historia, pintain ja kappalten mittaaminen, luonnontiede ja sen käyttäminen, sekä soveliaita käsitöitä.

Maalaiskunnissa taasen on ensimmäinen opetus niinkuin tätä ennen jätetty kodon tehtäväksi. Kuitenkin tulee kuntain pitää huolta siitä että kaikki ne lapset, jotka toisesta tai toisesta syystä eivät voi saada opetusta kotona, lähetetään siksi tarpeeksi asetettuihin kiinteihin tahi kiertäviin lastenkouluihin. Ylempäin kansankoulujen perustamiseksi ovat maamme säädetyt 1863—1864 vuosien valtiopäivillä määränneet varoja varallisuus-suostuntaverosta, ja saapi jokainen kunta, joka tahoo itselleen hankkia semmoista koulua, koululaitoksen-ylihallituksessa tehdä anomusta saada raha-apua tähän. Raha-avut annetaan palkanlisinä, nim. 600 markkaa kansankoulun opettajalle ja 400 opettajattarelle. Opinaineet ovat samat kuin kaupunkien alemmissa kansankouluissa.

Seuraavat taulut tarjoavat yleistä katsausta kansankoululaitokseen maassa.

a. Kansankoulut kaupungeissa.

Kaupunki.	Kansankouluja.		Oppilaitten lukumäärä.					Valtion antaman raha-avun suuruus markassa.
	Ylempi.	Alempi.	Poikia.	Tyttöjä.	Summa.	Joista Suomalaisia.	Ruotsalaisia.	
Helsinki . . .	4	8	382	444	826	218	608	8,000
Porvoo . . .	2	—	73	98	171	—	171?	1,000
Loviisa . . .	1	—	—	78	78	—	78	400
Turku . . .	4	5	?	?	?	?	?	6,000
Pori	1	—	103	91	194	170	24	600
Hämeenlinna	2	2	?	?	?	?	?	2,000
Lappeenranta	1	—	?	?	49	49?	—	600
Mikkeli . .	2	1	?	?	?	?	?	1,000
Nikolainkaupunki . .	2	2	117	151	268	—	268?	1,000
Kristiinankaupunki . .	2	1	?	?	?	?	?	1,600
Rahe	2	1	?	?	?	?	?	2,000

Kansankouluja on näitä paitsi päätetty perustettaviksi Raumaan, Tampereelle ja Wiipuriin. Maan muissa 19 kaupungissa kansankoulu-laitos sitä vastaan ei vielä ole järjestelty asetusta noudattamalla.

b. Ylempiä kansankouluja maalla.

Lääni.	Seurakuntain luku,		Ylempien kansankoulujen luku.	Seurakuntain luku, joissa kansankouluja on päätetty toimeen pantavaksi, vaikk'eivät vielä ole toimessa.
	lääniissä.	joilla on ylempiä kansankouluja.		
Uusmaan	41	19	27	3
Turun ja Porin	110	4	5	12
Hämeenlinnan	48	24	33	3
Wiipurin	52	10	16	2
Mikkelin	22	9	18	3
Kuopion	30	5	11	1
Waasan	80	16	20	5
Oulun	67	5	6	—
Summa	450	92	136	29

Yksi seikka, joka jossakin määrässä on hämmentänyt kansankoulujen asettamista, on ollut opettajain ja opettajattarien puute, koska maassa tähän asti löytyvä ainoa kansankoulu-opettajaseminarin Jyväskylässä ei ole saattanut hankkia tarvetta vastaavaa lukumäärää semmoisia.

Kansankoulu-laitoksen kehittyminen maassa sitte uuden asetuksen julkaistamisen tulee selväksi seuraavasta taulusta, joka osoittaa niiden seurakuntien lukumäärää, jotka ovat saaneet valtioapua suostuntaveroista kansankoulu-opettajain ja opettajattarten palkkaamiseksi.

Wuonna.	Maaseu- rakuntia.	Ylempiä kansan- kouluja.	Opettajia.	Opetta- jattaria.	Palkka-apua markassa.
1866.	6.	7.	6.	1.	4,000.
1867.	9.	17.	9.	8.	8,600.
1868.	15.	23.	14.	9.	12,000.
1869.	24.	36.	23.	13.	19,000.
1870.	33.	61.	32.	29.	30,800.
1871.	25.	46.	31.	15.	24,600.
Summa	112.	190.	115.	75.	99,000.

Paitsi yllämainittuja löytyy useissa kaupungin- sekä maa-seurakunnissa kansankouluja, jotka, mitä opetukseen ja opin-aineisiin tulee, ovat jokseenkin samankaltaisia kuin ylemmät kansankoulut, vaikka eivät nauti mitään valtion-apua. Täm-
möisistä kouluista mainittakoon *Siitoisen kansankoulu* Sor-
tavalassa, perustettu asessori *H. Hallonblad'ilta*, joka sille
lahjoitti erään maatilan, Kymölän kartanon, siihen kuuluvan
karjan, juhtain ja maanviljelys-kalujen sekä uudesta rakettujen
asuin- että kouluhuoneitten kanssa, ja vielä rahassa 200,000
markkaa suuren pääoman. Koulussa on kaksi osastoa, toi-
nen miespuolisia ja toinen naispuolisia oppilaita varten sekä
kolme opettajaa ja kaksi opettajatarta. Oppilaitten luku-
määrä oli lukuvuotena 1870—1871: 112, joista 13 oli si-
säoppilasta. Entisistä ajoista löytyy myöskin muutamissa seu-
rakunnissa (Pirkkalan, Messukylän ja Kangasalan) asetettuja
kansankouluja, jotka ylläpidetään korkorahoilla siitä pääomasta,
jonka asessori *G. Ahlman* testamentissa 22 piltä Heinäkuuta
v. 1798 täksi tarpeeksi lahjoitti, ja mitkä koulut ovat Suo-
men Talousseuran hoidon alla. Kaikkein niitten seurakuntain
luetteleminen, joilla on kansankouluja, ylläpidettyjä joko it-
siltään yksinensä tai apurahoilla suostuntaverosta, tahi yksi-
tyisten tekemillä testeinteillä ja lahjoituksilla, tulisi liian
pitkälliseksi. Erittäin on kuitenkin yhdessä kansankoulu-lai-
toksen kanssa mainitseminen:

*Köyhäin ja orpolasten kasvatuslaitos Kylliälän eli
Nygård'in talossa* lähellä Wiipuria. Tämä laitos kustan-
netaan valtiovaroilla ja tarkoittaa köyhäin orpolasten hoita-
mista, jotka ovat Wiipurin läänistä kotoisin, eivätkä voi tulla

vanhemmilta tai sukulaisilta elätetyiksi, ja joidenka eläkettä ja kasvatusta ei myöskään mikään seurakunta ole velvoitettu kustantamaan. Semmoisia lapsia ylläpidetään laitoksessa neljäkymmentä luvultaan, jotka siinä saavat myöskin opetusta, sekä kansankoulun opinaineissa, että sopivissa käsitöissä. Laitos onpi (ohjesäännön mukaan 2 p:ltä Maaliskuuta v. 1869) kasvatusopillisessa katsannossa koululaitoksen ylihallituksen huolenpidon alaisena. Paikkakunnallinen vaarinpito on läänin kuvernöörin toimena, apunansa johtokunta. Laitoksen vuosirahan-sääntö on määrätty 17,000 markkaan. Johtajattarella on palkkaa 1,000 markkaa, opettajalla 1,000 ja opettajattarella 600, jota paitsi kaikilla heistä on vapaat huoneet, polttopuut sekä valo.

h. Kirkollisvirasto.

Evankelis-Lutherilainen kirkko on Suomenmaan valtiokirkko. Korkeinta hallitusta sen ylitse pitää maan esivalta. Oikeutta ehdoittaa lakia kysymyksissä, jotka ainoastaan koskevat kirkollisia asioita, on sitä vastaan yksistänsä kirkon edusmiehillä kirkolliskokouksissa. Laillista voimaa saadaksensa ovat nämä tällä tavoin ehdotellut lait kuitenkin vielä tarkastettavat sekä vahvistettavat Keisarilta ja maan Säädylt valtiopäivillä.

Kirkon jäsenet ovat jaetut seurakuntiin, joidenka ulkoinen aluskunta tekee kirkkokunnan. Joka seurakunta palkkaa yhden tahi useamman varsinaisen papin. Yhteisen jumalanpalveluksen pitämisestä, nuorison kristillisestä kasvatuksesta ja kirkonkurin kannattamisesta onpi *pastori* eli *kirkkoherra* edesvastauksessa; hänen sen ohessa tulee valvoa kirkon omaisuuden säilyttämistä, tehdä luettelo seurakunnan jäsenistä, syntyneistä, kuolleista, ripille lasketuista, vihityistä y. m. Saarnat ja muut papilliset virantoimitukset jaetaan seurakunnan kirkkoherran ja muitten varsinaisten pappien, *kappalaisen*, *pitäjänapulaisen* j. n. e. välillä, jos semmoisia seurakunnassa löytyy. Vuosittain pitävät papit *lukukinkeitä*, tutkiaksensa ja edistääksensä uskonnonopetusta kodoissa. Samoin pidetään vuosittain *rippikoulua* rippilapsia varten.

Useilla seurakunnilla voipi olla yhteinen kirkkoherransa; siinä tapauksessa tekevät yhteensä *pitäjän* eli *kirkkoherra-kunnan*. Se seurakunta, jossa kirkkoherra asuu, on *emäseurakunta*; toiset ovat *kappeli-seurakuntia*. Seurakunnan yhteiset asiat valvotaan yleisessä *kirkkokokouksessa*, jossa kirkkoherra, tahi hänen sijaisenansa kappalainen on puheenjohtajana. Kirkkokokous valitsee *kirkkoneuvostonkin*, jonka toimena on kristillinen siveyshoito ja kirkonkurin ylläpitäminen seurakunnassa, kirkonpalvelijain asettaminen virkoihinsa sekä niistä luovuttaminen, ja lähin vaarinpito kirkon tavarasta, joka on jätetty *kirkkovärtin* haltuun. Kirkkoherrat, ja samate muutkin varsinaiset papit, valitaan seurakuntain jäseniltä. Kun virka tulee avonaiseksi, ilmoittaa tuomiokapituli sitä haettavaksi. Tuomiokapituli sen perästä panee kolme hakijoista vaaliin. Näitten tulee sitten siinä seurakunnassa, jossa avonainen virkapaikka on, pitää vaalisaarnan ja toimittaa alttaripalvelusta. Sitten pidetään seurakunnassa vaali, ja se hakijoista, joka on saanut enimmäkseen huudot, vahvistetaan virkaan tuomiokapitulilta. Poikkeusta tästä tekevät *Keisarin* sekä *patroonien annettavat kirkkoherrakunnat*, joissa kirkkoherrat, ja välistä muutkin papit, määrätään virkoihinsa Keisarilta tahi yksityiseltä henkilöltä. *Lukkarit* ja *urkunistit* myöskin asetetaan virkoihinsa seurakunnan jäseniltä vaalin kautta.

Kirkonhallitusta varten seurakunnissa on maa jaettu *hippakuntiin* ja joka hippakunta *provastikuntiin*. Koko hippakunnassa on tämä hallitus *piispan* ja *tuomiokapitulin* asiana, ja kussakin provastikunnassa kuuluu se yhdelle kirkkoherroista, jonka toiset ovat valinneet *lääninprovastiksi*. Piispa asetetaan virkaan vaalilla, johonka ottavat osaa kaikki hippakunnan varsinaiset papit ja ne, jotka varsinaisia papinvirkoja omalla edesvastauksella seurakunnissa pitävät. Vaali tapahtuu yhtä aikaa koko hippakunnassa Keisarilta määrättyinä päivinä, sillä tavoin että kunkin provastikunnan papit kokoontuvat lääninprovastin luo ja siellä suljetuin lipuin antavat huutonsa kolmelle miehelle. Tuomiokapitulin jäsenet ja virkamiehet antavat huutonsa tuomiokapitulin edessä. Arkkipiispan vaaliin saavat ulkopuolella arkkhippakunnan papistoa myöskin muitten hippakuntien piispat ja tuomiokapitulein jäsenet ottaa osaa.

Sittekuin vaali on tehty, panee tuomiokapituli ehdolle virkaan ne kolme, jotka ovat saaneet enimmät huudot, ja näistä siten Keisari asettaa ja määrää yhden piispaksi. Piispan tulee vuosittain pitää keräjiä hiippakunnassansa ja sovittaa ne sillä lailla, että jokainen seurakunta kumminkin joka viides vuosi tulee katsastetuksi. Tuomiokapitulissa on piispa puheenjohtajana. Sen muut jäsenet ovat: kirkkoherra siinä kaupungissa, jossa tuomiokapitulilla on istuntonsa, ja joka *tuomioprovas-tina* siihen on itsestensä oikeutettu, kaksi hiippakunnan varsinaisista papeista kolmeksi vuodeksi erältään valittua *asesсорia* ynnä tuomiokapitulin *sihteeri*. Sihteeri, jonka pitää oleman lakitieteessä oppineeksi ja harjaantuneeksi koeteltu mies, määrätään konsistorilta, tavallisella tavalla julkaistun hakemusajan kuluttua. Samalla tavalla määrätään *notariuskin* virkaansa.

Vanhin piispanistuin Suomenmaassa on yhden aikainen Kristinuskon saarnaamisen kanssa täällä. Koko keskiajan kuluessa oli Suomenmaa ainoastaan yhtenä hiippakuntana (Turun). Vasta uskonpuhdistuksen jälkeen asetettiin (v. 1554) toinen piispanistuin Wiipuriin, ja täältä se vuonna 1721 muutettiin Porvoosen. Kolmas hiippakunta, elikkä Kuopion, sai alkunsa Keisarillisen julistuksen johdosta, annettu 6 p. Maaliskuuta v. 1850. Turun hiippakunta julistettiin 8 p. Heinäkuuta v. 1817 arkkihiippakunnaksi.

Turun arkkihiippakuntaan kuuluu koko Turun ja Porin lääni ynnä Ahvenanmaan kanssa, koko Waasan lääni, paitsi Laukaan kihlakunta, sekä vielä Raasporin itäinen ja läntinen kihlakunta Uusmaan lääniä, ja Ruoveden, Pirkkalan, Tammelan kihlakunnat ynnä suurempi osa Hauhon kihlakuntaa Hämeenlinnan lääniä.

Porvoon hiippakuntaan kuuluvat jälellä olevat osat Uusmaan, Hämeenlinnan ja Waasan lääneistä, sekä koko Wiipurin ja Mikkelin läänit.

Kuopion hiippakuntaan kuluvat maamme kaksi pohjaisimpaa lääniä, Kuopion ja Oulun läänit.

Eri hiippakuntain jaotus ja väkiluku oli vuonna 1870 seuraava:

	Väki- luku.	Provasti- kuntia.	Pitäjiä.	Seura- kuntia.	Väkiluvun keskimäärä kussakin seu- rakunnassa.
Turun arkkihippak.	718,781.	17.	122.	249.	2,887.
Porvoon hippak.	624,101.	14.	89.	127.	4,914.
Kuopion ”	389,739.	9.	55.	109.	3,575.
Summaa	1,732,621.	40.	226.	485.	3,572.

Pitäjistä olivat

	Keisarin an- nettavia.	Konsistorin annettavia.	Vuoroitellen Keis. ja kon- sist., annet- tavia.	Patroonien annettavia.
Turun arkkihippak.	66.	53.	1.	2.
Porvoon hippak.	64.	21.	4.	—
Kuopion ”	25.	30.	—	—
Summa	155.	104.	5.	2.

Aina katolis-ajoista asti voimassa oleva *indigenati* eli *syntyperäis-oikeus*, joka kielsi pappia toisesta hippakunnasta hakemaan itseänsä toiseen, lakkautettiin Keis. asetuksen kautta 2 p:ltä Huhtikuuta v. 1864.

Palkkaus: Turun Arkkipiispalla on palkkana 1:ksi niin kutsutut arkkipiispan tynnyrit, 192 tynnyriä jyviä; 2:ksi Turun kaupungilta keskiverohinta 25 tynnyristä jyviä; 3:ksi kruunulta 530 markan vaiheilla puhtaassa rahassa ja 4:ksi tulot Paraisten ja Närpiön kirkkoherranviroista, noin 20,500 markan vaiheilla yhteensä. Tätä paitsi on arkkipiispan hal- lussa virkatalo Turussa, Koroisten palkkatalo Maarian pitä- jässä, sekä useita niittyjä Pöytyän ja Piikkiön pitäjissä. *Por- voon piispa* saapi palkkaa: kruunulta keskiverohinta 750 tynnyristä jyviä, puoleksi rukiita, puoleksi ohria, ja huoneen- hyyryrahoja 1,200 markkaa. Sitä paitsi isännöittää hän Ströms- berg'in kartanossa Porvoon läheisyydessä. *Kuopion piispan* vuotinen palkka on 625 tynnyriä jyviä, puoleksi rukiita ja puoleksi ohria, jotka maksetaan keskiverohinnan jälkeen, sekä virkatalon korvausta ja huoneen-hyyryrahaa 3,200 markkaa puhtaassa rahassa.

Tuomiokapitulein asessorit nauttivat tulot papinpaikoistansa ja saavat lisäksi tähän kruunulta 3,000 markkaa kukin. Tu- run arkkihippakunnan sihteerin palkka on 4,000 markkaa, ja

kummassakin toisessa hippakunnassa 3,500 markkaa. Notariuksella Turussa on 1,800 markkaa ja niillä Porvoossa ja Kuopiossa 1,600 markkaa kummallakin (K. asetus 12 p:ltä Toukokuuta v. 1870).

Perusteet pappein palkkaukseen seurakunnissa ovat aina siitä ajasta, jolloin Kristinusko tuotiin maahan. Kristinuskon kanssa määrättiin *tihunnin* maksaminen kirkolle. Tästä tihunnista sai piispa kolmanneksen, tuomiokirkko toisen kolmanneksen ja pitäjän pappi jällelle jääneen kolmanneksen. Uskonpuhdistuksen matkaan saatua, peruutti Gustaf I, valtiopäiväin päätösten johdosta Wadstenassa ja Tukholmassa v. 1526 ja Vesterås'in recessin kautta v. 1527, kruunulle ensiksi mainitut kaksi kolmannesta, mutta antoi kirkkoherrain edelleen saada heille tulevan kolmanneksen eli tertialin. Tämä suoritettiin alkuansa vuoden tulon jälkeen "varressa", mutta määrättiin sittemmin useimmissa paikoin vissiksi määräksi, niin ett'ei se enää riippunut sopimuksesta palkanottajain ja maksajain välillä. Poikkeuksen tästä tekevät ainoastaan Pohjanmaa ja Ahvenanmaa, joissa Kuninkaallisten asetusten nojassa 18 p:ltä Tammikuuta v. 1743 ja 19 p:ltä Helmikuuta v. 1776 kirkkoherroille on pidätetty vanha oikeutensa saada tertiali "varressa", ja heillä niinmuodoin on laillinen valta saada ei vähempää kuin joka kolmaskymmenes tynnyri vuoden tulosta näissä maakunnissa. Ahvenanmaalla lankee kirkkoherroille vielä osa kruunun kymmenyksistäkin, niin että kruunu siellä kahden kolmanneksen sijassa saapi ainoastansa puolet kysymyksessä olevista jyivistä. Paitsi jyväkymmenyksiä tulee kirkkoherroille muun muassa *voitihunti* eli naula voita jokaisesta lehmästä, *karjatihunti* vasikoista, lampaista, vohlista, porsaista ja hanhista, *kalantihunti*, *pääsiäisrahat* ja *ruumiinrahat* eli *testamenttimaksot*.

Kappalaisten palkoitus suoritetaan, asetusten mukaan 8 p:ltä Helmikuuta v. 1681 ja 23 p:ltä Helmikuuta v. 1694, 8 kapalla jyviä tiloista, jotka ovat ylitse neljännen osan manttaalia, ja 4 kapalla tiloista, jotka ovat neljäs osa manttaalia ja sitä vähempiä. Pohjanmaalla sitä vastoin saavat kappalaiset 16 kappa edellämainituista, ja 8 à 10 kappaa jälkimmäisistä tiloista, ja vielä sen lisäksi voita, juustoja ja leipiä.

Pappein palkkoihin kuuluvat vielä *papintalot*, joiksi maatiloja on luovutettu joko kruunulta, tai seurakunnilta. Papilain huoneukset rakennetaan ja kunnossa pidetään seurakunnilta; mitä muihin papintaloihin koskee, on paikkakunnallisista asetuksista riippuva, ovatko haltijat vai pitäjänmiehetkö tähän velvolliset.

1867 vuoden valtiopäivillä tehdyn likinääräisen arvion mukaan nousivat pappien tulot

	Kirkko- herrain.	Muitten pappien.	Summa.
Turun arkkihippakunnassa	641,400.	381,300.	1,022,700.
Porvoon hippakunnassa	386,200.	238,500.	624,700.
Kuopion hippakunnassa	310,400.	188,200.	498,600.
Summa markkaa	1,338,000.	808,000.	2,146,000.

Kirkkoherra-kunnista laskettiin alla oleva lukumäärä jätävän vuotisen tulon

	Turun arkkihipp.	Porvoon hipp.	Kuopion hipp.	Summa.
15,000 markan ja korkeamman	4.	—	1.	5.
10,000—15,000 markkaan	9.	3.	8.	20.
5,000—10,000 ”	48.	37.	23.	108.
Alle 5,000 markan	49.	34.	11.	94.

Kappalaisten ja muitten varsinaisten pappein tulot arvat tiin samate niin, että alla oleva lukumäärä tiloja pidettiin tuottavan

	Turun hipp.	Porvoon hipp.	Kuopion hipp.	Summa.
5,000 markkaa	—	1.	—	1.
3,000 markasta 5,000 markkaan	20.	22.	14.	56.
1,500—3,000 markkaa	57.	62.	53.	172.
Alle 1,500 markan	174.	29.	25.	288.

Kysymys papiston palkkain järjestämisestä on ollut esillä kolmella viime valtiopäivillä, vaikka tähän saakka ilman mitäkään käytännöllistä seurausta. Näyttää siltä kuin tulisi se vielä edelleen olemaan asia, joka tulee käsille otetuksi seuraavillakin valtiopäivillä.

Luettelo Suomen piispoista.

1. Piispoja ja (v. 1817 jälkeen) arkkipiispoja Turussa:

a) katolis-ajalla.

Henrik, 1157, † 1158.*Rudolf*, 1158—1178?*Folqvinus*, 1178?—1198?*Thomas*, 1220?—1245.*Bero I*, 1245, † 1258.*Ragvald I*, 1258, † 1266.*Catillus*, 1266, † 1286.*Johannes I*, 1286—1290, jälemin arkkipiispana Upsalassa,
† 1291.*Magnus I*, 1291, † 1308.*Ragvald II*, 1308, † 1321.*Benedictus*, 1321, † 1338.*Hemming*, 1338, † 1366.*Henrik II Hartmanni*, 1366, † 1368.*Johannes II Petri*, 1368, † 1370.*Johannes III Westfal*, 1370, † 1384.*Bero II Balk*, 1385, † 1412.*Magnus II Olai Tavast*, 1412, † 1450.*Olaus Magni*, 1450, † 1460.*Konrad Bitz*, 1460, † 1489.*Magnus III Nilsson Stjernkors*, 1489, † 1500.*Laurentius Suurpää*, 1500, † 1506.*Johannes IV Olavi*, 1506, † 1510.*Arvid Kurki*, 1510, † 1522.*Erik Svensson*, 1523—1527.

b) uskonpuhdistuksen jälkeen.

Martin Skytte, 1528, † 1550.*Mikael Agricola*, 1554, † 1557.*Petrus Follingius*, 1558—1563, jälemin piispana Räävelissä,
† 1565.*Paul Juusten*, 1563, † 1576.*Ericus Eriki*, 1583, † 1625.*Isak Rothovius*, 1627, † 1652.

- Eskil Petraeus*, 1652, † 1657.
Johan Terserus, 1658—1664, jättemmin piispana Linköpingissä, † 1678.
Johan Gezelius, vanhempi, 1664, † 1690.
Johan Gezelius, nuorempi, 1690, † 1718.
Herman Witte, 1721, † 1728.
Lars Tammelin, 1728, † 1733.
Jonas Fahlenius, 1734—1747, † 1748.
Johan Brovallius, 1749, † 1755.
Karl Fredrik Mennander, 1757—1775, jättemmin arkkipiispana Upsalassa, † 1786.
Jakob Haartman, 1776, † 1788.
Jakob Gadolin, 1788, † 1802.
Jakob Tengström, 1803 (1817 arkkipiispa), † 1832.
Erik Gabriel Melartin, 1833, † 1847.
Edvard Bergenheim, 1850.

2. Piisvoja Wiipurissa ja (v. 1721) Porvoossa:

- Paul Juusten*, 1554—1563, jättemmin piispana Turussa.
Canutus Johannis, 1563, † 1564.
Erik Herkepæus, 1568, † 1578.
- (1578—1618 oli hippakunta yhdistetty Turun hipp. kanssa).
- Olaus Elimæus*, 1618, † 1629.
Nikolaus Karelius, 1630, † 1632.
Gabriel Melartopæus, 1633, † 1641.
Petrus Bjugg, 1642, † 1656.
Nikolaus Nykopensis, 1658, † 1664.
Petrus Brommius, 1664, † 1672.
Abraham Thauvonius, 1672, † 1679.
Henrik Carstenius, 1679, † 1683.
Petrus Bång, 1683, † 1696.
Petrus Laurbecchius, 1696, † 1705.
David Lund, 1705—1711, jättemmin piispana Wexiö'ssä, † 1729.
Johan Gezelius, 1721, † 1733.
Daniel Juslenius, 1734—1744, jättemmin piispana Skarassa, † 1752.
Johan Nylander, 1745, † 1761.

Gabriel Fortelius, 1762, † 1788.

Paul Krogius, 1789, † 1792.

Zacharias Cygnæus, 1792, † 1809.

Magnus Jakob Alopæus, 1809, † 1818.

Zacharias Cygnæus, jun. 1819—1820, jätettiin piispana lutherilaisissa seurakunnissa Pietarin piirissä, † 1830.

Johan Molander, 1821, † 1837.

Karl Gustaf Ottelin, 1838, † 1864.

Frans Ludvig Schauman, 1865.

Piispa Kuopiossa:

Robert Valentin Frosterus, 1851.

Wierasuskoisia.

Samaan aikaan kuin Ruotsalaiset länsipuolella laajensivat roomalais-katoolista uskoa Suomessa, alkoivat Venäläiset idässä tekemään kääntämystointia Karjalassa. *Kreikkalais-venäläisen uskon* syntyä maassamme on siis hakeminen aina syvässä keskiajassa saakka. Sen tunnustajain lukumäärä ilmoitettiin vuonna 1860 olevan 40,161 henkeä, joista 32,021 asuivat Wiipurin, 7,370 Kuopion ja 666 Uusmaan läänissä. Kahdessa edellä mainitussa läänissä ovat he eri seurakuntia maanseudulla. Muualla maassamme on kreikkalais-venäläisillä uskolaisilla vaan kirkot muutamissa kaupungeissa. Kirkonhallituksen suhteen kuuluvat he metropolitin alle Pietarissa. Liikeisintä huolenpitoa seurakunnista maassamme pitää *kreikkalais-venäläinen hengellishallitus Wiipurissa*.

Keis. julistuksen kautta 14 p:ltä Elokuuta v. 1827 saivat Suomen kreikkalais-venäläiset uskolaiset oikeuden päästä siviili- ja sotavirkoihin Suomenmaassa. Uuden valtiopäivä-järjestyksen mukaan 15 p:ltä Huhtikuuta v. 1869 ovat he, kuten kaikki muutkin kristityt uskolaiset maassa, samojen valtiollistenkin oikeutten nautinnossa kuin Lutherilaiset. Kuitenkaan eivät he saa mennä toiseen uskontoon, vaan ovat tällä tavoin sitä uskonvapautta vailla, joka omi muilla Suomenmaan kansalaisilla. Kreikkalais-venäläisten pappein lailliset suhdet ovat tarkemmin määrättyt muun muassa Keis. asetuksen kautta 25 p:ltä Marraskuuta v. 1826, Keis. kirjeen kautta

7 p:ltä Syysk. v. 1830, Keis. asetuksen kautta 4 p:ltä Mar-rask. v. 1836 y. m. Lutherilainen pappi on kielletty puut-tumasta, olkoonpa mistä syystä tahansa, kreikan-venäläis-uskolaisten ripilläkäymiseen, vihkimiseen y. m. uskonnollisiin toimituksiin. Lutherilainen pappi, joka saattaa kreikan-usko-laisen luopumaan uskonnostansa, menettää virkansa ijäksi (Keis. kirjeen mukaan 19 p:ltä Jouluk. v. 1843 ja Keis. julist. mu-kaan 6 p:ltä Jouluk. v. 1869).

Muista kristinuskolaisista on yksistään *katoolisilla*, joi-denka lukumäärä v. 1865 laskettiin 830 hengeksi, järjestelty kirkollishallitus ja omat kirkkonsa maassamme (Helsingissä ja Wiipurissa.) Kirkollis-asioissa kuuluvat he katoolisen ark-kiipiispan alle Mohilevissa. *Reformeeratut, baptistit* j. m., joita vähemmäksi määräksi löytyy maassa, eivät ole uskolais-kuntiin yhtyneet. Maahamme sijoitetun venäläisen sotaväes-tön kautta on joukko *Juutalaisia* ja *Muhametilaisia* tullut maahan ja, palveltuansa määrätyn aikansa sotapalveluksessa, asettaunut vakinaisiksi asujamiksi muutamiin suurempiin kau-punkeihin, eritenkin Helsinkiin ja Wiipuriin. Kummassakin näissä kaupungissa on Juutalaisilla synagogansa, vaikka vou-ratuissa yksityisten huonerakennuksissa.

i. Suomen Valtionarkisto.

(Helsingissä.)

Haminan rauhanpäättöksen XII Art. nojassa jätettiin Ruot-sista Suomelle Kunink. Ruotsin kamarikollegiumin ja muissa yleisissä arkistoissa löytyvät, Suomenmaata koskevat vero- ja maakirjat sekä muut asia- ja tilikirjat. Sillä tavoin saatu ke-räymä, joka sisältää asiakirjoja vuodesta 1265 vuoteen 1807, on pääosa nykyisestä vanhemmasta Suomen valtionarkistosta. Sitä sitten on enennetty suurella joukolla lahjoituksia ja os-toksia, joista ainoastansa mainittakoot: 1:ksi *Oikeus-minis-terin arkistosta Moskovassa* enemmän kuin 600 niosta asia-kirjoja ajalta 1316—1798, koskevia eritenkin Wiipurin lää-niä, eli vanhaa Suomea, sekä koko Suomenmaata Wenäläisten valloittamuksen ajoilta vuosina 1713—1721 ja 1742—1743,

2:ksi *Ruotsin kamarikollegiumin arkistosta* noin 230 niosta tili- ja asiakirjoja vuosilta 1540—1807, jotka myöskin suuremmaksi osaksi koskevat vanhaa Suomea; 3:ksi *Grönblad'in kokoelma*, ostettu arkistoon 3,000 markalla, ja enimmäksi osaksi sisältävä kopioja historiallisista, Suomenmaan historiaa 1500- ja 1600-luvulta koskevista, asiakirjoista Pohjois-Saksan ja muista ulkomaan arkistoista, 4:ksi *Waarasen kokoelma*, kopioja Moskovan ulkomaan-ministerin arkistosta sekä Ruotsin valtionarkistosta, lunastettu 2,000 markalla, 5:ksi *Gottlund'in kokoelma*, 5,000 nioksen vaiheilla historiallisia asiakirjoja, enimmäksi alkukirjoituksia suuresta arvosta ja eritenkin nuijasodan ja isovihan ajoilta, lunastettu 20,000 markasta; 6:ksi *Bomansson'in kokoelma*, tohtori Bomansson'in lahjoittama arkistoon ja enimmäksi osaksi sisältävä asiakirjoja, jotka erittäinkin koskevat Gezeliusten aikakautta; y. m.

Uudemmassa arkistossa säilytetään vuoden 1809 jälkeiset yleiset tili- ja asiakirjat. Suomenmaan valtio-asiakirjat, niinkuin valtiopäivä-päätökset y. m., löytyvät myöskin siellä alkukirjoituksina.

Suomen valtionarkisto kutsuttiin aina vuoteen 1869 saakka *Keisarillisen Senaatin arkistoksi* ja hoidettiin (sitte 25 p. Marraskuuta v. 1816) yhdeltä Senaatin virkamieheltä arkivarion virkanimellä. Keis. asetuksen kautta 10 p:ltä Toukokuuta v. 1869 sai arkisto nimen *Suomen Valtionarkisto*, ja 1871 vuoden alussa asetettiin siihen kaksi virkamiestä, *arkistonhoitaja* ja *amanuensi*. Edellisen palkoitus on 4,000 ja jälkimmäisen 2,000 markkaa. Suomen Valtionarkisto on Keisarillisen Senaatin Kirkollisasiain-Toimituksen valvonnan alla. Sen asemapaikka on Senaatinhuone, koillispuolinen kylkirakennus, ja se pidetään yleisölle avoimna arkipäivinä kl. 11—2.

Valtionarkiston-hoitaja:

Karl August Bomansson, (1859) 1871.

7. Maanviljelyn Toimituskuntaan kuuluvia laitoksia ja virkakuntia.

a. Tie- ja Vesiyhdistysten Ylihallitus.

(Helsingissä.)

Suomen sisämaan rikkaus järivistä ja vesistöistä saattoi hallitusta jo entis-aikoina tarkkaamaan mahdollisuutta kanavain rakentamisella ja järvien perkaamalla tehdä nämä luonnon itsen osoittamat yhdistysneuvot käytännöllisemmäksi ja hyödyttävämmäksi. Niin ovat esim. ne yritykset tunnetut, joita keskiajan lopulla Erik Thurenpoika Bjelke teki kanavalla yhdistääksensä Saimaan ja Suomenlahden, yritykset, joita taasen sata vuotta jälemin uudistettiin Karl IX:n hallitessa, mutta jotka vasta meidän aikoinamme ovat tulleet tädeksi todeksi, j. n. e. Koskenperkaus-työt kuitenkin saivat peruksellisemman ja koko maata käsittävän laveuden vasta erinäisen johtokunnan asettamisella *koskenperkauksia varten Suomenmaassa* (Kunink. kirje 17 p:ltä Joulukuuta v. 1799). 1808 vuoden sodan tähden hajosi johtokunta; mutta uusi perustettiin vähää myöhemmin Keis. kirjeitten kautta 20 p:ltä Helmikuuta ja 31 p:ltä Toukokuuta v. 1816. Tämä muutettiin sittemmin 17 p. Syyskuuta v. 1860 *Tie- ja Vesiyhdistysten ylihallitukseksi* ja sen nyt voimassa oleva johdesääntö on annettu 30 p. Kesäkuuta v. 1869.

Tie- ja vesiyhdistysten ylihallituksen, jonka asemapaikka on oleva maamme pääkaupunki, tulee käsitellä teknillisiä ja hallitushoidollisia asioita, jotka koskevat rautateiden, sananlennätinten, kanavain, sulkujen ja siltojen rakentamista ja ylläpitämistä, laivanveistämöin ja satamain rakentamista, koskenperkausta, järvenlaskemista ja soitten sekä rahkioitten kuivattamista y. m. Ylihallituksen alle kuuluu insinöörikuunta ja koko virkamiehistö ja palvelusväki valtion rautateitä ja kanavia varten. Ylihallitukseen kuuluu *ylitirehtööri*, puheenjohtajana, ja kolme jäsentä, joista kahdella täytyy olla taitopillisiä tietoja insinööriasioissa ja kutsutaan *yli-insinööriksi*, ja kolmas, jonka tulee olla lainopillisissa ja hallitushoidolli-

sisä asioissa harjaantunut, kutsutaan *asessoriksi*. Ylitirehtööri, joka samalla on insinöörikuunnan päällikkö, määrätään suorastansa Keisarilta Senaatin esittelystä; samalla lailla asetetaan yli-insinööritkin virkoihinsa. Myöskin asessorin määrää Keisari, sittekun alamainen ehdoitus, asianomaisella tavalla julistetun hakemusajan kuluttua, ylihallitukselta on tehty ja Senaatilta sisäänlähetetty. Ylihallituksessa on näitä paitsi vielä asetettu yksi *sihteeri*, yksi *kamreeri*, yksi *kanslisti* ja kaksi *riittaajaa*, joista kaksi ensinmainittua, ylihallituksen julkaistua hakemusajan, ja ehdoitusta virkaan tehtyä, määrätään Senaatilta ja kolme jälkimmäistä valitaan sekä virasta erotetaan ylihallitukselta.

Ylitirehtöörin tulee yksin ja omalla edesvastauksellansa käsitellä kysymyksiä, jotka koskevat insinöörikuunnan täydentämistä sekä nimitysasioita siinä, työapulaisten määräämistä ja insinööreihin, rakennusmestareihin ja oppilaitten sijoittamista insinööripiireihin, niitten töitten määräämistä, jotka insinöörikuunta toimittaa, sekä vielä rakennusmestareihin eroittamista viroistansa. Yli-insinööreistä tulee toisen tutkia ja, ylihallitukselle esiteltäväksi, teknillisessä suhteessa valmistaa kaikki sisään jätetyt työ- ja kustannus-ehdotukset, paitsi kustannusarvioita, jotka koskevat liikenteelle jo avattujen kulkuneuvojen ylläpitämistä ja korjausta, sekä kysymyksiä, jotka koskevat vesilaitosten rakentamista y. m., joidenka asiain valmisteleminen ja esitleminen on toisen yli-insinöörin tehtävänä. Asessori esittelee juttuja ja asioita, jotka koskevat kruunun tahi yksityisten koskenperkaamis- sekä muista töistä riippuvaa oikeutta, sekä kaikki tilinteko- kysymykset, jota paitsi hänelle kuuluu kansliasiain lähin johdattaminen ja tilikirjain tarkastaminen. Asessori säilyttää avaimen ylihallituksen raha-arkun toiseen lukkoon, ja kamreeri toiseen.

Katsonnan ja johdannon suhteen yhteisiä tie- ja vesilaitoksia rakennettaessa ja tähän kuuluvien rakennusten kunnossa pitämistä varten on Suomenmaa jaettu kuuteen insinööripiirikuntaan, nimittäin: *Oulun piiri*, johonka kuuluu koko Oulun lääni; *Waasan piiri*, joka sisältää Waasan läänin länsi- eli Pohjanmaan maakuntaan kuuluvan osan; *Länsi-Hämeen piiri*, johonka kuuluu Warsinais-Suomen, Satakunnan ja Ahvenanmaan

maakunnat, ja ne osat Hämeestä sekä Uusmaasta, jotka ovat Hämeenselän länsipuolella aina Hankoniemeen asti; *Päijänteen piiri*, sisältävä Itä-Hämeen vesistöt ja niinmuodoin ne osat Hämeen, Savolahden ja Uusmaan maakunnista, jotka ovat Suomenselän välillä pohjassa ja Suomenlahden etelässä, Hämeenselän lännessä ja Savonselän idässä; *Kuopion piiri*, johonka likimäärin kuuluu Kuopion lääni; sekä *Saimaan piiri*, sisältävä Saimaan vesistöt ja melkein vastaava Wiipurin ja Mikkelin läänejä. Joka piiriä johtaa piiri-insinööri, jonka asemapaikan Senaati ylihallituksen ehdoituksen mukaan määrää.

Palkkaedut ovat: ylitirehtöörin 11,000 markkaa, yli-insinööriin, 7,800 markkaa kummankin, asessorin 7,000 markkaa, sihteerin 4,000 markkaa, kamreerin 4,800 markkaa, kanslistin 1,400 markkaa, ensimmäisen riittaajan 1,500 markkaa ja toisen riittaajan 1,200 markkaa. Tie- ja vesirakennus-töitä varten on vuosittain määrätty 160,000 markkaa. Nämä määräykset, palkat, ulosmaksut y. m. luettuina, tekee koko tie- ja vesiyhdistysten ylihallituksen vuosimääräys 212,730 markkaa.

Ylihallituksen asemapaikka on Senaatinhuone, eteläpuolinen kylkirakennus, toinen huonekerta, ja pidetään avoinna arkipäivinä kl. 11—2.

Koskenperkaaja- eli insinöörikunnan päällikköjä:

Vapaherra *Karl von Rosenkampff* 1817—1846.

Alfred Stjernvall, 1847—1856, † 1869.

Knut Stjernvall, 1856—1861.

Julius Mickwitz, 1861.

b. Tie- ja Wesiyhdistysten Insinöörikunta.

Tie- ja Wesiyhdistysten insinöörikunnalla, joka ennen kutsuttiin *Suomen koskenperkaaja-kunnaksi*, on tarkoituksena toimeen panna ne yhteiset tie- ja vesirakennus- sekä järven- ja vedenlaskemis-työt, jotka tie- ja vesiyhdistysten ylihallitus määrää. Armollisen ohjesäännön mukaan 30 p:ltä Kesäkuuta v. 1869 on insinöörikunta tätä nykyä luettuna siviili-virastoihin. Siihen kuuluu, paitsi päällikkö, joka samalla on äskennaitun ylihallituksen ylitirehtööri ja molemmat yli-insinöö-

rit, 4 ensimmäisen luokan, 4 toisen, 4 kolmannen ja 14 neljännen luokan insinööriä, joista viimeksi mainituista 6 ovat vanhempia ja 8 nuorempia insinöörejä. Insinöörikuntaan kuuluu näitä paitsi vielä 32 rakennusmestaria, jaotetut kolmeen luokkaan siten että 8 ovat ensimmäisen luokan rakennusmestareita, ja 12 kummankin toisista luokista. Kuusi ensimmäisen ja toisen luokan insinööriä ovat samalla piiri-insinöörejä.

Insinöörikuntaan pääsevät ei ainoastaan ne, jotka ovat päättäneet täydellisen oppimäärän tie- ja vesiyhdistysten insinöörikunnan oppilaitoksessa Pietarissa ja loppututkinnon suorittetuansa ovat saaneet insinööri-arvokirjan sekä oikeuden ruveta virkaa toimittamaan kymmenennessä arvoluokassa, vaan myöskin Suomen kadettikoulusta lasketut oppilaat ja semmoiset, jotka koti- taikka ulkomaan-oppilaitoksissa, tahi insinöörikunnan oppilaina ovat hankkineet tarpeellisia tietoja insinööreille kuuluvissa erityis-tieteissä; kuitenkin, mitä viime mainittuun kolmeen ehtoon kuuluviin tulee, vasta vuoden palveltuansa rautatien- tahi vesirakennus- töissä maassamme ja siten ylihallituksessa hyväksytyyn tutkinnon suorittetuansa.

Palkkaedut ovat: 4 ensimmäisen luokan insinöörein 4,800 markkaa, johonka 10 vuotisen palveluksen perästä tulee 1,200 markan suuruinen palkankorotus, 4 toisen luokan d:o 3,000 markkaa, 4 kolmannen luokan d:o 2,400 markkaa, 6 vanhemman neljännen luokan insinöörin 2,080 markkaa, ja 8 nuoremman d:o samassa luokassa 1,900 markkaa. Piiri-insinöörit sitä ilman saavat kirjoittajan-apurahaa, ulosmaksuja varten ja vourarahaa 1,400 markkaa kukin. Muut insinöörit myöskin saavat vourarahaa kruunulta. Ensimmäisen luokan rakennusmestarit saavat palkkaa 720 markkaa ja, uutteruudella palveltuansa kymmenen vuotta, vielä 300 markkaa lisäystä, toisen luokan 600 markkaa ja kolmannen luokan 480 markkaa. Toimituksesta kruunun asioissa saavat sekä insinöörit että rakennusmestarit eri maksun, edelliset kyyti- ja päivärahaa matkasetuksen mukaan, ja jälkimäiset yhden hevoisen kyytirahan ja päiväpalkkaa 2 markkaa 80 p., 2 markkaa 40 p., ja 2 markkaa päivältä, aina sen jälkeen, mihinkä luokkaan kuuluvat.

c. Saimaan Kanava.

Ajatus Saimaan ja Suomenlahden yhdistämisestä on, kuten edellä on mainittu, jo hyvin vanha. Wiipurin päällikön, Erik Thurenpoika Bjelken (1500—1509) aloittamat kaivamiset Lauritsalasta (”vanha kaivanto”), ja samate myöskin Karl IX:n käskystä v. 1608 aloitettu kanavatyo (”Uusi” elikkä ”Pontuksen kaivanto”) eivät tulleet kumpikaan valmiiksi, vaan keskeytettiin pian, pääasiallisesti niitten vaikeusten tähden, joita työala tarjoi senaikuiselle taidolle tämmöisten rakennusten tekemisessä. Kun Suomenmaa sittemmin Uudenkaupungin ja Turun rauhantekojen kautta jaettiin kahtia, tämmöinen kanavanrakennus tietysti enää ei voinut tulla kysymykseen jo valtiollisistakin syistä. Kun Suomenmaa jälleensä oli yhdeksi yhdistetty, nostettiin kysymys, joka 200 vuotta oli ollut siksensä jätettynä, uudelleen ja tällä kertaa maan rahvaalta. Maaliskuun alussa v. 1826 tuli lähettikunta, jossa oli kolmetoista talonpoikaa Kuopion ja Nilsiään pitäjistä, Pietariin ja jätti Keisari Nikolai I:selle alamaisen pyynnön kanavan avaamisesta yhteisillä varoilla Saimaan ja Suomenlahden välillä. Pyyntö voitti armollista huomiota, vaikka aluksi valtion puuttuvaliset varat ja sitten pitkät valmistavaiset tutkimukset y. m., teki-vät, että työtä vasta v. 1845 voitiin aloittaa. Sitä sitten lakkaamatta kesti aina vuoteen 1858, jolloin lopullisesti päättyi, vaikka kanavaa jo ennen, eli 7 p. Syyskuuta v. 1856, samana päivänä, jolloin H. M. Keisari kruunattiin Moskovassa, oli voitu yleisön käytettäväksi avata. Työtä johdatti alussa Suomen koskenperkaaja-kunnan päällikkö, vapaherra von Rosenkampff, ja hänen kuoltua, mainio ruotsalainen insinööri, översti N. Ericsson (1847—1854), joka näinmuodoin Suomessakin on itselleen pystyttänyt kestäväen muistopatsaan.

Kanava ottaa alkunsa Lauritsalan kartanosta Saimaan rannalla seitsemän virstaa itäänpäin Lappeenrannasta ja käypi tästä 22 virstan matkaa Nuijamaajärveen. Siitä menee se Lietjärven, Rättijärven, Särkkijärven, Parvilaisen ja Juustelanjärven vähäisten järvien poikki 32½ virstan pituudella Wiipurin merenlahteen. Kanavan yhteenlaskettu pituus niinmuodoin on 55½ virstaa, josta kaivettu osa tekee 30 virstaa. Sy-

vyys on 9 jalkaa ja leveys pohjalla 40 jalkaa. Vedenkorkeuden järjestämistä varten, joka Saimaan järvessä on 256,5 jalkaa ylitse merenpinnan, on 28 sulkua rakettu. Siltoja löytyy 13. Rakennuskulungit luetaan nousseen 3,095,450 hopearuplaan eli 12,381,800 markkaan.

Saimaan kanavan lähin silmälläpito ja hallinto on, Keis. johdesäännön mukaan 14 p:ltä Huhtikuuta v. 1858, annettu *kanavan päällikölle*, joka valitaan tie- ja vesiyhdistysten insinöörikunnan vanhemmista insinööreistä. Hänen alla ovat kaksi *piirinpäällikköä*, toinen kanavan ylipiirissä Saimaasta Nuijamaajärvelle, ja toinen viimemainitusta järvestä mereen saakka. Muita virka- ja palvelusmiehiä ovat: 2 *rahanhoitajaa*, 2 *majoitusmiestä*, 2 *vaakakirjoittajaa* ja 20 *sulun- ja sillanvahtia*, trenkejä mainitsematta.

Palkkaedut ovat, paitsi rahanmääräyksiä puita ja valoa varten, kanavan päällikön: se palkka, joka hänellä on insinöörinä ja siihen lisäksi kirjoittajan-apua, hevoisten elatuskustannusta y. m. 2,520 markkaa; 1:sen piirinpäällikön 3,680 markkaa, 2:sen d:o 2,880 markkaa, kummankin rahanhoitajan 2,240 markkaa, kummankin rakennusmestarin 1,440, majoitusmiesten 520 markkaa, sekä vaakakirjoittajain 840 markkaa j. n. e.

Tietoja liikenteestä, sekä tuloista ja menoista Saimaan, Konnuksen, Taipaleen, Wiannan, Murolan, Utran, Kajaanin, Walkiakosken ja Nerkon kanavista, löytyy tauluissa 31—33.

d. Valtion rautatiet Suomessa.

Kysymys rautatien rakentamisesta Helsingin ja Hämeenlinnan kaupungein välillä nostettiin hallituksessa jo vuonna 1849. Ehdoituksia ja kustannusarvioita olikin valmiiksi tehtyinä, kun itämaiden sota tuli väliin ja esti yritykseen rupeamista. Kohta rauhan tehtyä antoi Keisari Aleksander II käskyn Senaatille sisäänjättämään ehdotusta yhdistysneuvon parantamiseen rautateiden ja kanavain kautta, ja jätettiin tästä syystä muntamalta tätä varten asetetulta toimikunnalta uusi ehdotus yllämainitun linjan rakentamiseen. Suunnitus hyväksyttiin, ja 4 p. Maaliskuuta v. 1857 ilmaantui armollinen käsky rautatien rakentamisesta Hämeenlinnan ja Helsingin

välillä, johonka kulungit olivat otettavat Suomen valtiovaroista. Työt alkoivat keväällä v. 1858 ja kestivät 1862 vuoden alkuun asti, kunnes rautatie 17 p. Maaliskuuta avattiin liikenteelle. Sen rakentaminen oli maksanut vähän yli 12,800,000 markan. Sitten jätettiin Säätyjen käsiteltäväksi 1863—1864 sekä 1867 vuosien valtiopäivillä esityksiä uusista rautatien-rakennuksista, jotka voittivatkin heidän suostumuksensa. Tämän nojassa antoi hallitus 29 p. Marraskuuta v. 1867 käskyn rautatien rakentamisesta Riihimäen pysäyspaikasta Helsingin-Hämeenlinnan rautatiellä Pietariin. Suomenmaan Säädyt olivat täksi rautatien-rakennukseksi myöntäneet 18 miljoonaa markkaa, jonka ohessa Venäjän kruunu määrätyillä ehdoilla, joiden muassa se että saisi kolmannen osan puhtaasta voitosta tien tuloista, auttoi yritystä 2,500,000 hopearuplalla kovaa rahaa. Koko rautatie, sekin osa, joka ulottuu Venäjän rajalta Pietariin, tulisi kuitenkin kuulumaan suomalaisen hallituksen alle. 18 p. Helmikuuta v. 1868 alkoi linjalla työ, ja oli siinä jotkut kuukaudet vuosina 1868 ja 1869 10,000 ja 11,900 miehen vaiheilla yhtähaavaa työssä. Vuoden 1869 kuluessa oli eri osia jo avattu liikenteelle, ja 11 p. Syyskuuta v. 1870, eli Keisari Aleksanderin nimipäivänä, taidettiin jättää koko linja samaan tarkoitukseen. Rakennustöistä tällä rautatiellä, jotka ansaitsevat eri huomiota, mainittakoon suuri 221 jalan pituinen rautasilta Kymijoen ylitse. Yhteenlasketut kustannukset tämän linjan rakentamisesta tekivät vähän ylitse 27½ miljonan markkaa. Emäradoista on muutamia vähempiä syrjätratoja vähitellen rakettu. Seuraavat numerot osoittavat valtion rautateiden laajuutta ja lisäytymistä Suomenmaassa:

	Rautateiden yhteen- laskettu pituus pe- ninkulmissa.	Pysäyspaik- kain lukunäärä.
Vuonna 1865	10,4.	12.
” 1866	10,4.	12.
” 1867	10,4.	12.
” 1868	10,4.	12.
” 1869	15,9.	18.
” 1870	45,2.	42.
” 1871	45,8.	43.

Yksityisille yhtiöille on myönnytyksiä annettu rautateiden rakentamiseen Hämeenlinnan-Tampereen ja Turun, Helsingin (Keravan pysäyspaikasta) ja Porvoon, sekä Riihimäen ja Hankoniemen välillä.

Valtion rautateiden johdanto ja hallinto kuuluu *rautatiepäällikölle*, jolla on asemapaikkansa Helsingissä ja joka on tie- ja vesiyhdistysten ylihallituksen alaisena. Tehtävät on jaetut neljälle osastolle: *Toimipaikan-Osasto*, *Liikenteen-Osasto*, *Rata-Osasto* ja *Masina-Osasto*. Ensiksi mainittu osasto, jossa on kanslia, kamreerin-, kontrollöörin-, ja tilastollinen konttori, kuuluu suorastaan rautatiepäällikön johdon alle. Muut osastot johdatetaan kukin tirehtööriltänsä alapäällikkönä. Enimmät virkamiehistä ovat väliaikaisiksi määrättyitä.

Palkkaedut ovat: rautatien päällikön 11,000 markkaa, hänen apulaisensa (asemapaikka Pietarissa) 7,500, sihteerin 3,500, kamreerin 5,500, tarveaineitten-hoitajan 4,000, päärahanhoitajan 4,000, 2 linja-rahamhoitajan 3,300 markkaa, kamarikirjoittajan 2,000 markkaa, 2 kontrollöörin 2,600 markkaa, 4 kontrollaus-konttorin kirjurin 2 à 1,500, 1 à 1,200, 1 à 1,000 markkaa, tilastollisen konttorin johtajan 3,000, saman konttorin kirjurin 1,200 markkaa, liikenteenjohtajan 6,500 markkaa, Pietarin pysäyspaikan päällikön 5,000 markkaa, Helsingin d:o 3,800 markkaa, Wiipurin d:o 3,300 markkaa, Hämeenlinnan d:o 3,100 markkaa ja muitten pysäyspaikkain d:o 3,050 ja 2,000 markan välillä, pysäyspaikkain-mestarein 1,600 à 850 markkaa j. n. e. Ratatirehtöörillä on 6,500 markkaa, 1:sen ratakunnan ratainsinöörillä 5,000 markkaa, 2:sen, 3:nen ja 4:nen d:o 4,000 markkaa kullakin, ja 5:nen ratakunnan d:o 4,480 markkaa, masinatirehtöörillä 6,500 markkaa, konstruktöörillä 2,400 markkaa, kirjanpitäjällä 2,000 markkaa j. n. e. Rautatiepäällikkö, kamreeri, kaikki tirehtöörin ja pysäyspaikan-päälliköt saavat vapaat asuinhuoneet tahi vastaavan vourarahan.

Tuloista ja menoista sekä liikenteestä valtion rautateillä katso tauluja N:is 34—36.

Rautatien-päällikkö:

Georg Strömberg, 1871.

e. Maanmittauksen Ylihallitus.

(Helsingissä.)

Vuonna 1603 asetettiin ensimmäinen maanmittaus-virasto Ruotsissa. Sen päälliköksi nimitettiin tuo mainio matemati- kus ja maantieteen oppinut Andreas Bureus. Kuningas Gu- staf II Adolf antoi 4 p. Huhtikuuta v. 1628 uudelle viras- tolle sen ensimmäisen ohjesääntönsä, jota sitten aikojen kulu- essa seurasi joukko uusia semmoisia, niink. vuosina 1683, 1688, 1766 y. m. Vanhimmat tunnetut ohjesäännöt talonmittausten tekemisestä Suomessa ovat julkaistut 19 p. Kesäkuuta v. 1633 ja 2 ja 18 p. Huhtikuuta v. 1634 maanmittareille Olaus Gan- gius'elle ja Andreas Sträng'ille. Seuraavina aikoina edistyi kuitenkin maanmittaus maassamme ainoastaan vähässä mää- rässä. Muutos tässä tapahtui vasta vapausajaksi kutsutulla aikakaudella, jolloin Suomenmaata varten asetettiin erinäinen mittaus-toimikunta, päällikkönä maanmittaus-tirehtööri (v. 1747). Joku vuosi jätettiin (asetus 5 p:ltä Huhtikuuta v. 1757) annettiin käsky *isojaosta*, jonka toimeenpanemisen kautta, tä- hän asti yleisen *sarka-* eli *ilmansuuntaisen jaon* sijaan, uusi aikakausi koitti Suomen maanviljelylle. Isojakoja jatkettiin aika vauhtia eritenkin kuningas Gustaf III hallitessa, jolloinka myöskin sen maanalan suuruus, joka murtoja tehtäessä, oli kullekin manttaalille annettava, tarkemmin määrättiin 600 aina 1,200 ja muutamissa tapauksissa aina 2,000 tynnyrin alaksi ja vielä ylitsenkin. Wiipurin lääniin laajennettiin isojako Keis. asetuksen kautta 12 p:ltä Heinäkuuta v. 1816.

Maanmittauksen Ylihallituksella, joka ennen kutsuttiin *Maanmittauksen Ylikonttoriksi* ja perustettiin Keis. ohje- säännön kautta 14 p:ltä Marraskuuta v. 1812, on nyt voi- massa oleva ohjesääntönsä 15 p:ltä Toukokuuta v. 1848. Siihen kuuluu *ylitirehtööri*, joka Senaatin Talous-Osaston esityksestä määrätään Keisarilta, pitää silmänsä alla asiain yleistä menoa virastossa ja ompi koko maanmittaus-viraston päällikkönä, sekä *ylitirehtöörin apulainen*, joka samate mää- rätään Keisarilta, ylitirehtöörin julkaistua hakemusajan ja vaa- liehdoituksen tehtyä, jonka ehdoituksen Senaati laillisessa järjestyksessä on tutkinut. Muita virkamiehiä ovat neljä in-

sinööriä, jotka asetetaan virkoihinsa samalla lailla kuin ylitirehtöörin apulainen, *sihteeri*, jonka Senaati määrää tavallisen hakemusajan kuluttua ja ylitirehtöörin tehtyä vaaliehdotusta siihen, *kanslisti*, *kopisti* ja kaksi *kartanriittaajaa*, jotka ylitirehtööri valitsee.

Palkkaedut ovat: ylitirehtöörin 8,600 markkaa, ylitirehtöörin apulaisen 5,200 markkaa, 4 insinöörin 3,200 markkaa, sihteerin 3,200 markkaa, kanslistin 1,000 markkaa, kopistin 800 markkaa ja kummankin kartanriittaajan 1,200 markkaa. Koko maanmittauksen ylihallituksen vuosimääräys, siihen luetuina syrjä määräykset stipendioihin ja maantieteisen kartaston tekemiseen Suomenmaan yli, nousee 44,324 markkaan.

Maanmittauksen ylihallituksen virkahuone on Senaatinhuoneessa, eteläisessä kylkirakennuksessa, toisessa huonekerrassa, ja pidetään avoinna arkipäivinä kl. 10—1.

Ylitirehtöörejä:

Abraham Nordenstedt, 1812, † 1820.

Abraham Joachim Molander, 1821—1828, sittemmin maaherrana Mikkelin läänissä.

Karl Gustaf Tavaststjerna, 1829—1843, † 1855.

John Bergenheim, 1843—1845, sittemmin kuvernöörinä Waasan läänissä.

Aleksander von Rechenberg, 1847—1854, sittemmin kuvernöörinä Waasan läänissä.

Clas Wilhelm Gylden, 1854, † 1872.

Berndt Otto Nymalm, 1872.

f. Maanmittausvirasto.

Kussakin läänissä on läänin pääkaupungissa maanmittauskonttori, jonka johtajana on *lääninmaanmittari*. Tämä asetetaan virkaan samalla lailla kuin ylitirehtöörin apulainen ja hänellä on apunansa *sihteeri*. Maanmittaukseen kuuluvat tehtävät ja toimitukset maassa toimitetaan varsinaisilta ja ylimääräisiltä *komisioni-maanmittareilta*, joidenka apulaisina on *vara-maanmittareita* ja *uskultantteja*. Tätä nykyä löytyy:

	Varsinaisia komisioni maanmittareita.	Ylimääräisiä komisioni-maanmittareita.
Uusmaan läänissä	4.	1.
Turun ja Porin läänissä	6.	2.
Hämeenlinnan	7.	1.
Wiipurin	10.	1.
Mikkelin	6.	1.
Kuopion	6.	1.
Waasan	8.	2.
Oulun	14.	5.
	Summa 61.	14.

Palkat ovat: läänin-maanmittarein 3,360 markkaa, läänin-maanmittauskonttorein sihteerien 800 markkaa, varsinaisten komisioni-maanmittarein 800 markkaa ja ylimääräisten komisioni-maanmittarein 560 markkaa. Kysymys maanmittaus-virkamiesten palkkain koroittamisesta jo kauan aikaa on ollut nostettuna ja ehkä pian tulee ratkaistuksi.

g. Mittainvakaas-virasto.

Maamme mittainvakaas-viraston päällikkönä on maanmittauksen ylitirehtööri, jonka tulee vakaajoiksi valita ja määrätä hyvin tunnetuita ja taitavia maanmittareja ja heille jakaa eri piirejä, joissa ovat edesvastauksessa vakaamisesta. Merikaupungit kuitenkin ovat oikeutetut itse valitsemaan ja palkkaamaan valantehneitä vakaajoina, nämä kun vaan ensin ovat tulleet ylitirehtööriltä tutkituiksi ja taitonsa puolesta vakaamis-toimissa hyväksytyiksi. Vakauksen suhteen voimassa olevat määräykset löytyvät ohjesäännössä, joka koskee maanmittausta, maanjaon- ja veroitus-tointa sekä mitan, määrän ja painon vakausta Suomessa 15 p:ltä Toukokuuta v. 1848.

Suomenmaan vahvistetut mitat ovat:

Pituuden mitat.

- 1 *Kyynärä* = 2 jalkaa = 4 korttelia = 24 tavallista tuumaa.
 1 *Syli* = 3 kyynärää.

1 *Tanko* = 10 jalkaa = 100 kymmenjakoista tuumaa = 1,000 linjaa.

1 *Peninkulma* = 10 *virstaa* = 18,000 kyynärää.

Muutettu metrilliseen systeemiin tekee yksi kyynärä lähes 0,59381 mètres.

Pintojen mitat.

1 *Tynnyrinala* = 14,000 neliökyynärää = 56,000 neliöjalkaa = 0,49365 hectares.

Kuivain tavarain mitta-astiat.

1 *Tynnyri* = 30 kappaa = 63 kannua = 2,016 jumprua = 6,3 kuutiojalkaa = 6300 kuutio-kymmenjakoista tuumaa.

1 *Kappa* = 2,1 kannua = $67\frac{1}{5}$ jumprua = 210 kuut. kym. tuumaa.

1 *Kannu* = 2 tuoppia = 8 korttelia = 32 jumprua = 100 kuut. kym. tuumaa.

1 *Kortteli* = 4 jumprua = 12,5 kuutio-kymmenjakoista tuumaa.

Juomatavarain mitta-astiat.

1 *Tynnyri* = 48 kannua = 1,536 jumprua = 4,800 kuutio-kymmenjakoista tuumaa.

1 *Aami eli vati* = 60 kannua = 6,000 kuutio-kym. tuumaa.

1 *Ankkuri* = 15 kannua. j. n. e.

Kuivain tavarain tynnyri = 1,6489125 hectolitres ja juomatavarain = 1,2563 hectolitres.

Painomitat.

1 *Kippunta* (ruokatavarain painoa) = 20 leiviskää = 400 naulaa.

1 *Leiviskä* = 20 naulaa = 640 luotia = 176,960 ässiä.

1 *Naula* = 32 luotia = 128 kintiniä = 8,848 ässiä.

1 *Luoti* = 4 kintiniä = $276\frac{1}{2}$ ässiä.

1 *Laiivan lästi* = 288 leiviskää.

1 *Sentneri* = 5 leiviskää = 100 naulaa.

1 *Kippunta* (tapulikaupungin painoa) = 16 leiviskää = 320 naulaa.

1 *Kippunta* (maakaupungin rautapainoa) = 16,8 leiviskää = 336 naulaa.

1 *Kippunta* (vuori- ja vasarapainoa) = 17,6 leiviskää = 352 naulaa.

1 *Kippunta* (harkkorauta-painoa) = 457,6 naulaa.

1 naula ömpi 425,076 grammia.

h. Metsänhoitohallitus ja Metsänhoitovirasto.

Kruunun metsäin hoitamista varten perustettiin asetuksen kautta 14 p:ltä Tammikuuta v. 1851 väliaikainen metsänhoitovirasto, joka pantiin maanmittauksen ylihallituksen silmälläpidon alle. Koska kuitenkin vähäinen metsänhoito-virkamiesten luku, tekevä ainoastaan 17 henkeä, katsottiin piisaamattomaksi, tuli käsky metsänhoitoviraston uudelleen järjestämisestä. Täksi tarpeeksi, sekä sovittelemaan metsänhoidon yhteisiä perusteita meidän maassamme ja sen eri osissa tavallisiin oloihin, kutsuttiin Saksin yli-metsänhoitoneuvos, paroni von Berg, maahan, joka täällä matkusteltuansa teki ehdituksen asiassa. Tämä pääasiallisesti pantiin perustukseksi kuulutuksen mukaan 7 p:ltä Toukokuuta v. 1858 toimeen pantavalle, uudestaan järjestettävälle metsänhoitovirastolle.

Metsänhoitovirastolla oli sama ylihallitus kuin maanmittausvirastolla aina 1863 vuoden loppuun asti. Viimemainittuna vuonna, 1 p. Elokuuta, julkaistiin asetus eri metsänhoitohallituksen asettamisesta kruunun metsäin hoitamista ja hallintoa varten Suomessa. Metsänhoitohallitukseen, jonka asemapaikka on Helsinki, kuuluu *ylitirehtööri*, jonka, Senaatin Talous-Osaston esittelystä, Keisari määrää, *insinööri*, *sihteeri*, *kamreeri* ja kolme *alametsänhoitajaa*, jotka kaikki asetetaan virkoihinsa Senaatin Talous-Osastolta, sittekun metsänhoitohallitus, laillisen hakemusajan kuluttua, on sisäänjättänyt ehdituksen virkojen asettamiseen.

Ylitirehtöörillä, joka myöskin on metsänhoitoviraston päällikkö, on metsänhoitohallituksessa yksinänsä päätösvalta. Hänen sen ohessa tulee matkoilla maanseuduilla tiedustella kruunun metsäin tilaa, ja mitenkä metsänhoito-virkamiehet tekevät tehtävänsä. Insinööri tutkii kaikki metsänhoitohallitukseen

jätetyt taloustuumat ja käyttämis-ehdotukset, järjestää ja täydellisentää kruununmetsäin kartaston ja omppi, ylitirehtöörin poissa ollessa, metsänhoitohallituksen päällikkönä. Sihteerin hallussa, jolta vaaditaan että on suorittanut tuomari- tahi korkeamman kameralitutkinnon, on toimisto, hän kirjoittaa päiväkirjat y. m. Kamreeri tekee metsänhoitohallituksen ja metsänhoitoviraston luvunlaskut, erityisen hänen seurattavaksi annetun ohjesäännön mukaan 25 p:ltä Kesäkuuta v. 1869. Alametsänhoitajat käytetään osaksi metsänhoitohallituksessa tapah-tuviin toimituksiin, osaksi avonaisia metsänhoitajan-virkoja toimit-tamaan j. n. e.

Kruununmetsät eli kruununpuistot maassamme jaetaan *tarkastuspiireihin*, joidenka alaosat ovat revierit elikkä *hoito-alueet*, jotka viimeainitut taasen jaetaan *vartioitsemusaloihin*. Tarkastuspiirejä hoitaa *ylimetsänhoitajat*, hoitoalueita *metsänhoitajat*, joilla kussakin vartioitsemusosalassa on apunansa *metsänvartija*. Seuraavat numerot näyttävät kruununmetsäin laajuuden ja jaoituksen maassamme.

	Hoito- alueiden luku.	Vartioit- semusalu- eiden luku.	Tynnyrin- alaa maata.
Evoisten kruununpuistossa . . .	—	7.	18,539.
Tarkastuspiirissä:			
Turun ja Porin läänin	6.	35.	375,802.
Hämeenlinnan läänin	4.	39.	80,987.
Impilahden-Suistamon	2.	7.	131,970.
Kuopion länsi-	4.	50.	403,691.
Kuopion itä-	6.	80.	643,477.
Waasan länsi-	5.	62.	395,228.
Waasan itä-	6.	65.	297,427.
Oulun	4.	43.	572,533.
Kajaanin	3.	31.	1,478,007.
Iin	4.	56.	5,089,455.
Kemin	8.	90.	20,193,972.
	Summa 52.	565.	29,681,088.

Sen toimikunnan alamaisten kertomusten mukaan vuosilta 1866—1868, joka asetettiin kruununmetsäin laita Suomen-

maassa tutkimusta varten, oli viljeltyjen maitten ala, sekä kansanluku edellämainitulla alalla:

Tarkastuspiirit.	Luku		Tynnyrinalaa viljeltyä maata.			Asukkaita.
	metsänvarti- jain puustellein.	torppain ja mökkien.	Pel- toa.	Niit- tyä.	Summa.	
Evoisten kruununsalo . .	8	20	123	367	490	150
Turun ja Porin läänin . .	—	291	1,027	5,100	6,127	2,018
Hämeenlinnan läänin . .	39	117	590	1,843	2,433	1,042
Kuopion länsi-	49	90	308	554	862	671
" itä-	77	66	354	1,987	2,341	726
Waasan länsi-	49	197	464	1,585	2,049	1,319
" itä-	58	99	336	1,126	1,462	898
Oulun	43	213	497	2,546	3,043	1,263
Kajaanin	11	291	506	174	680	1,544
Iin	42	487	261	10,112	10,373	1,453
Kemin	—	112	120	2,085	2,205	722

Valtion tulot metsänhoidosta ovat, vuotisten saatavaksi pantujen summojen mukaan, tehneet:

Vuonna 1866	154,274	markkaa.
" 1867	142,836	"
" 1868	140,956	"
" 1869	159,871	"
" 1870	230,249	"
" 1871	387,112	"

Nämä tulot eivät ole peittäneet ulosmaksuja metsänhoitoviraston ja palvelusväen palkkaamisesta y. m.; vaan on valtio saanut kärsiä vahingoita, jotka nousivat:

Vuonna 1866	214,760	markkaan.
" 1867	222,869	"
" 1868	251,527	"
" 1869	200,592	"
" 1870	126,232	"

Vuonna 1871 olivat tulot ulosmaksuja suuremmat. Sama tulee, niistä kauppasopimuksista päättäen, joita on tehty puuainetten myymisestä kruununmetsistä, vielä korkeammassa määrässä olemaan laita tänä vuonna ja seuraavina.

Palkkaedut ovat metsänhoitohallituksessa: ylitirehtöörin 8,600 markkaa, insinöörin 5,200 markkaa, sihteerin ja kamreerin 3,600 markkaa kummankin, sekä ala-metsänhoitajain 2,000 markkaa kunkin. Metsänhoitovirastossa saavat palkkaa, pöytä- ja matkarahaa: ylimetsänhoitajat 4,000 à 4,400 markkaa, metsänhoitajat 2,800 markkaa, ja metsänvartijat paitse torppansa, 2 ja 5 tynnyrin välillä jyviä, sekä 20 à 100 markkaa puhtaassa rahassa.

Metsänhoitoviraston päällikköjä:

Clas Wilhelm Gylden, 1851—1863.

Vapaherra *Rabbe Wrede*, 1864—1870.

Alexander af Forselles, 1870.

i. Evoisten Metsänhoito-opisto.

(Lammin pitäjässä.)

Jotta niillä nuorukaisilla, jotka antautuvat metsänhoitajavirkoihin, olisi tilaisuutta saadaksensa sekä tieteisopillista että käytännöllistä oppia kaikessa, mikä sanottuun ammattiin kuuluu, säädettiin julistuksen kautta 10 p:ltä Maaliskuuta v. 1859 että Evoisten kruununpuistoon Lammin pitäjässä, Hämeenlinnan lääniä perustettaisiin metsänhoito-opisto. Tämä sitten 15 p. Huhtikuuta samana vuonna täydellisesti järjestettiin ja pantiin johtajan likeisimmän huolenpidon alle. Samalla asetettiin opistoon kolme lehtoria ja riittauksenopettaja. Oppilaat, joidenka, tullaksensa sisäänotetuiksi, piti suorittaneen ylioppilastutkinnon taikka saaneen täydellisen päästökirjan joistakin maamme siviili-kymnaaseista, saavat laitoksessa maksutta opetusta, asuntonsa ja lämpimän. Koko opisto kuitenkin viimeisinä vuosina on ollut suljettuna oppilaitten puutteesta.

Palkkaedut ovat, paitsi vapaita huoneita ja puita: johtajan (virka tätä nyk. avoinna) 6,080 markkaa, kunkin lehtorin 3,400 markkaa ja riittauksenopettajan 1,600 markkaa.

j. Kalastusten kaitsija.

(Helsingissä.)

Kun monelta taholta valituksia kuului kalastuksen huonontumisesta, saattoi tämä hallitusta tarkkaamaan niitä kalanviljelemis-kokeita, joita vierailta mailla par'aikaa tehtiin. Tätä asiaa ymmärtäväinen henkilö valittiin sen tähden sekä tutki- maan syitä kalan vähentymiseen ja keinoja tämän estämiseen, että ulkomaan matkoilla hankkiaksensa tarkempaa tietoa kalanviljelemis- sekä kalankäyttämis-tavoissa. Seuraukset näistä toimista tulivat näkyviin ei ainoastaan suuressa joukossa hallituksen toimesta ilmestyneitä rahvaan kirjoja kesäkalojen viljelemisestä y. m., vaan möyskin niissä kalastus-sopimuk- sissa kalastuksen suojelemiseksi ja kartuttamiseksi, joita useissa seurakunnissa tehtiin.

Sittemmin asetettiin 8 p. Maaliskuuta v. 1860 kalastus- ten kaitsija, jonka tehtävinä, jotka likemmin määrätään virka- ohjeessa 16 p:ltä Tammikuuta v. 1861, ovat valvominen että kalastuksesta voimassa olevat ohjesäännöt ja asetukset nou- datetaan, että kruununkalastuksia koskevat välikirjat oikein seurataan, että rahvaalle opetetaan, mikä voipi olla kalasikiö- jen menestyttämiseksi ja kartuttamiseksi, ja lausuntoa antami- nen kysymyksissä, jotka koskevat kruunun kalavesien vou- ralle panemista, kalastussopimuksia y. m. Kalastusten kait- sijan määrää sekä luovuttaa virasta Senaatin Talous-Osasto. Palkkaetunsa tekevät tätä nykyä 4,800 markkaa, siihen matka- määrärahat luettuina.

Kalastusten kaitsijoita:

Henrik Johan Holmberg, 1860, † 1864.

Anders Johan Malmgren, v. t., 1865.

k. Keisarillinen Suomen Talousseura.

(Turussa.)

Suomen Talousseuran perusti 1 p. Marraskuuta v. 1797 joukko Suomen kansalaisia, joista mainittakoon Turun piispa J. Gadolin, laakmanni O. Wibelius, kamarineuvos Winter, pro-

vessori J. Tengström ja provessori J. Pipping. Se sitten 4 p. Helmikuuta v. 1798 sai esivallan vahvistuksen, luvalla saadaksensa kutsua itseänsä Kuninkaallinen Suomen Talousseura. Niinkuin nimestä voi päättää, oli seuran tarkoituksena hyödyllisiä tietoja ja kokeita levittämällä, sopivia kehoituksia ja palkintoja jakamalla, sekä muitten tarkoituksenmukaisten tointen kautta, edesauttaa maanviljelyn ja muitten teollisten elinkeinojen kehkeämistä ja vaurastumista maassa. Varsin hyödyllinen ja hedelmiä tuova on seuran vaikutus ollut harrastusten suhteen saadaksensa potaattikasvun viljelystä yleisemmälle levitetyksi, jonka vuoksi se hallitukselta saikin vuotuisen apurahan, ensin 1,000 riksiä pankossa ja sitten, Suomen eroitettua Ruotsista, 642 ruplaa 90 kop. hopeassa, joka kesti aina vuoteen 1859 asti, jonka alkaessa se, tähän tarkoitukseen tarpeettomana pidettynä, lakkautettiin. Pellavan ja hampun kasvattamista y. m. edistääksensä on seura myöskin saanut valtioapua.

Paitsi näitä ja muita hallituksen antamia raha-apuja on Talousseuran vaikutusta melkoisessa määrässä auttanut yksityisten tekemät testamentit ja lahjoitukset, joista mainittakoon, asessori G. Ahlman'in 2 p:ltä Heinäkuuta v. 1798, apteekari A. Svahn'in 1 p:ltä Toukokuuta v. 1801, provessori J. Bilmark'in 2 p:ltä Syyskuuta v. 1797 y. m. s. Seuran tätä nykyä hallittavat varastot olivat Joulukuun viimeisenä päivänä v. 1870 seuraavat:

Yksityinen varasto, joka on koottu jäsenten antamalla avunlisillä ja jonka varat puhtaassa rahassa tekivät 5,187 markkaa 53 penniä.

Ahlman'in varasto, määrätty koulujen ylläpitämiseksi rahvaan lapsia varten Tampereen läheisimmissä pitäjissä y. m., 93,498 markkaa 97 penniä.

Bilmark'in varasto maanviljelyn edistämiseksi, 12,373 markkaa 15 penniä.

Valtiovarasto, 543 markkaa 53 penniä puhtaassa rahassa.

Hisinger'in varasto, pellavan viljelemisen edistämiseksi maassamme, 4,105 markkaa 60 penniä.

Svahn'in varasto, jonka tarkoituksena on maanviljelyn ja metsänhoidon parantaminen ja sitä paitsi erinäisten sairas-

ten hoitaminen Hämeenlinnan läänin sairashuoneessa. Varoja 44,793 markkaa.

Thulin'in varasto, 32,184 markan 86 pennin suuruinen; ja paitsi näitä muutamia vähempiä varastoja. Seuran varat tekivät yhteenlaskettuna 252,439 markkaa 76 penniä. Siihen on myöskin, 56,090 markan arvoisena, luettuna seuran omistama kaupunkitalo Suuren Hämeenkadun varrella, 2 osaa (n:ot 23 ja 26) Ruissalossa, jotka käytetään koetusalueena, sekä kirjasto, irtain tavara ja työäset. Talousseuran vuotuiset tulot nousevat noin 40 à 50 tuhanteen markkaan. Valtion antama raha-apu laskettiin 1872 vuoden valtiokulungin vuosiehoituksessa 14,628 markaksi 80 penniksi.

Palkintoja ja kehoituksia, joita Suomen talousseura on oikeutettu jakamaan, ovat 1. jetonit kullasta, hopeasta tahi valovaskesta, jotka annetaan seuran kunnioituksen osoitukseksi oman maan henkilöille ja laitoksille ansiollisuudesta jollakin eri alalla, taikka kiitettävästä nerollisuudesta isänmaallisissa pyrinnoissä yleensä, sekä ulkomaalaisille oivakuntoisuudesta aloilla, jotka kuuluvat seuran piiriin; 2. kunniarahat kullasta sekä hopeasta, kannettavat viheriäisessä nauhassa joko kaulassa tahi napinreiässä, ja jotka annetaan samain perusteiden mukaan kuin jetonit; 3. valovaski-kunniarahat, kannettavat viheriäisessä nauhassa napinreiässä, sekä hopeiset kunniamerkit, rinnalla kannettavia viheriäisessä nauharuusussa, jotka annetaan ansiollisuudesta ahtaammilla ja alemmilla vaikutusaloilla sekä kehoitukseksi pitkällisestä ja uskollisesta palveluksesta; 4. kulta- ja hopeakalut, joita lahjoitetaan uskollisille palvelijoille; 5. rahapalkinnot, 6. julkiset kiitokset ja 7. Ahlman'in hopeajetonit, joita annetaan palkinnoksi eteville oppilaille Ahlman'in kouluissa. Seuran kunniarahoilla on, toisella puolella Keisarin rintakuva kehäkirjoituksella "Suomen Suuri-Ruhtinas" ja toisella päällekirjoitus "Taito ja Toimi" tammilehden-seppeleessä, ja sanat "Suomalainen Huoneen-Hallituksen Seura". Ahlman'in nimeä kantavassa kunniarahassa on asessori Gabriel Ahlman vainajan rintakuva.

Talousseuran asiat toimittaa *delegationi*, jonka jäsenet valitaan kahdeksi vuodeksi erältään, *johtokunta* ja *tarkastuskomisioni*. Neljä kertaa vuoteensa, nim. Helmi-, Kesä-

ja Syyskuussa sekä seuran vuosijuhlana 1 p. Marraskuuta, kokoontuu seura täysi-istuntoon. Seuran *puheenjohtaja* ja *vara-puheenjohtaja* valitaan täysi-istunnossa yhdeksi vuodeksi kerrassaan. Muita virkamiehiä ovat *sihteeri* 2,438 markan suuruisella palkalla, *kamreeri* 960 markan palkalla ja *notarius*, jolla on 1,600 markkaa vuodelta. He valitaan myös täysi-istunnossa, sittekun toimikunta on virat avonaisiksi julistanut.

Koetusaluetta, jonka seura on perustanut Ruissalon saarelle lähellä Turkua, pitää täksi tarpeeksi asetettu *inspehtori* katsomuksessansa, joka inspehtori kahdeksi vuodeksi erältänsä valitaan seuran juhlapäivänä.

Talousseuran nyt voimassa olevat ohjesäännöt ovat 2 p:ltä Marraskuuta v. 1863.

1. Maanviljelysopisto Mustialassa. Maanviljelyskoulut.

Suomen Talousseuran siitä ehdoiteltua, antoi H. K. Majesteettinsa 24 p. Elokuuta v. 1836 käskyn, että laitos nimityksellä "maanviljelys-opisto" olisi perustettava, "tullen sanottu opisto sisältämään: maanviljelys-koulun, jossa oppilaille kumpaakin sukupuolta on täydellistä opetusta annettava paremmassa ja tarkoituksen-mukaisemmassa maanviljelys-tavassa sekä niityn- ja karjanhoidossa Suomenmaassa; opiston pellavan valmistamista varten, jossa oppilaille niinkään annetaan tilaisuutta oppimaan enimmästi hyväksytyitä menetystapoja tällä alalla; sekä siintölammas-tarhan hienovillaisia lampaita varten, johonka rotu on ulkomaalta haettava ja josta Suomen maanviljelijät voivat saada ei ainoastaan tarpeellisia siintöeläimiä, vaan myöskin ilman maksutta antaa lampaanhoitajiksi opettaa siihen halukkaita henkilöitä". Tämän laitoksen asemapaikaksi määrättiin 30 p. Marraskuuta v. 1837 Mustialan ent. Uusmaan rakuunarykmentin överstilutnantin-puustelli Tammenlan pitäjässä, 12,000 tynnyrialalla maata. Maanviljelysopisto on sitten eri tilaisuuksissa saanut uusia sääntöjä. Sen nyt voimassa oleva ohjesääntö on 26 p:ltä Toukokuuta v. 1864 ja siinä sanotaan opiston tarkoituksena olevan antaa tilaisuutta

maanviljelijöille Suomenmaassa tieteisopillisen ja käytännöllisen opetuksen saamiseen maanviljelyksessä, antaa nuorille miehille työntekevästä säädystä tietoa ja taitoa että eritenkin käytännöllistä harjoitusta ja taitavuutta täydellisemmässä maanviljelyksessä, ja vielä antaa opetusta karjanhoidossa. Opisto oli vuoteen 1860 asti talousseuran hoidon alla, mutta kuuluu nyt suorastansa Senaatin alle.

Lähinnä hoitajana siinä on *tirehtori*, joka asetetaan virkaan ja siitä luovutetaan Keisarilta, Senaatin siitä tehdyn esitelyn mukaan. Paitsi hänettä on siinä 2 *lehtoria*, *metsäpalstan-hoitaja*, *eläinlääkinnön-opettaja*, *kamreeri*, *inspektori*, *kynnönneuvoja*, *puutarhan-hoitaja*, *karjataloudenhoitaja*, *työmestari*, sekä *seppä* ja *hevosenkengittäjä*, joista ensiksi luetellut aina inspektoriin asti, Maanviljelyn-Toimituskunnan julkaistua hakemusajan, määrätään Senaatilta, mutta muut, tirehtorin ehdoituksen mukaan, pannaan virkoihinsa ja viroistansa luovutetaan Maanviljelyn-Toimituskunnalta.

Kaikilla opiston opettajilla ja palvelusväellä on siinä vaapat huoneensa ja poltinpuut. Rahassa saatavat palkat ovat: tirehtorin 5,600 markkaa, ensimmäisen lehtorin 4,000 markkaa, toisen lehtorin 3,400 markkaa, eläinlääkinnön-opettajan ja metsäpalstan-hoitajan 2,600 markkaa kummankin, kamreerin 3,000 markkaa, ja muitten se määrä, jonka Maanviljelyn-Toimituskunta, heitä virkaan asetettaissa, on määrännyt. Koko maanviljelysopiston kulunkimääräys nousee 43,000 markkaan, johonka ei ole luettuna tulot maksavista oppilaista sekä maatilain tuotteista.

Vuonna 1856 säädettiin, että valtion kustannuksella vielä useampia maanviljelys-kouluja tulisi perustettavaksi, jotka myöskin Keis. Senaatin kirjeiden mukaan 19 p:ltä Toukokuuta ja 13 p:ltä Lokakuuta v. 1858, vähittäin ovat vaikutustansa alkaneet. Niitä tätä nykyä on 9 yhteensä, 2 Waasan ja 2 Oulun läänissä, sekä 1 kussakin toisista lääneistä, paitsi Hämeenlinnan. Opetuskieli on Suomen kieli, paitsi Uusmaan läänin maanviljelys-koulussa ja toisessa (Korsholman) maanviljelys-koulussa Waasan läänissä.

m. Maanviljelysneuvojat, Kynnönneuvojat, Läänin- karjakot.

Maanviljelyksen edistämiseksi on aika ajoin asetettu eri virkoja, joista tässä mainittakoon:

Maanviljelysneuvojat (agronomit) ja *läänin-maanviljelysneuvojat (läänin-agronomit)*. Virat perustettiin Keis. asetuksen kautta 30 p:ltä Kesäkuuta v. 1858, sekä asetusten kautta vuosilta 1861, 1864, 1865 ja 1868. Maanviljelysneuvoin tehtävänä on antaa maanviljelijöille neuvoja ja tehdä ehdotuksia uudispelto-, vedenlasku-, ja niittyjen kastelamis-töissä, vuoroviljelykseen ruvettaissa ja muihin ajanmukaisiin toimiin, jotka edistävät suurempaa ja parempaa vuodentuloa pellostä, niitystä ja karjasta.

Yhteiset kynnönneuvojat ja läänin-kynnönneuvojat, joidenka tehtävänä on maan maanviljelijäin opettaminen paremmassa ja tarkoituksen-mukaisemmassa peltojen korjuussa. Virat ovat perustetut Keis. Senaatin kirjeitten mukaan 10 p:ltä Heinäkuuta v. 1860, 4 p:ltä Lokakuuta v. 1867 ja 6 p:ltä Helmikuuta v. 1868.

Läänin karjakot. Heidän velvollisuutena on enin osa vuodesta matkustaa ympäri läänissä ja, oleskellen jonkun ajan kussakin paikkakunnassa, opettaa rahvaan naisia lypsämisessä ja voinvalmistamisessa sekä eläinten tarkemmassa ruokkimisessa ja hoitamisessa. He ovat asetetut Senaatin kirjeiden kautta 7 p:ltä Huhtikuuta v. 1865, 21 p:ltä Marraskuuta v. 1867 ja 29 p:ltä Lokakuuta v. 1868.

n. Maanviljelysseurat.

Herättääksensä ja elvyttääksensä halua maamiehen-elan-
toon ja maanviljelyyn, sekä vähemmissä piireissä vaikuttaak-
sensa samojen tarkoitusten hyväksi, kuin Suomen talousseura
suuremmassa, on maamme maanviljelijät eri seuduilla perusta-
neet yhdistyksiä eli maanviljelysseuroja, joille hallitus on an-
tanut laillisen voiman. Vanhin näistä yhdistyksistä, *Ilma-
joen maanviljelijä-seura*, perustettiin v. 1803. Tätä lähinnä
iältään on *Oulun läänin talousseura*, perustettu v. 1828.

Muut maanviljelysseurat ovat syntyneet viimeis-aikoina ja ovat: *Uusmaan ja Hämeenlinnan läänien maanviljelysseura*, perustettu v. 1856, ja jonka johtokunta on Helsingissä, *Satakunnan maanviljelysseura* (johtokunta Porissa), *Wiipurin läänin m.* (johtokunta Wiipurissa), *Mikkelin läänin d:o* (Mikkeli), *Kuopion läänin* (perustettu v. 1861; johtokunta Kuopiossa), *Waasan läänin* (Nikolainkaupungissa) ja *Pohjais-Suomen maanviljelijä-seura*, erityisesti Kemin ja Tornion pitäjiä varten, ja jonka johtokunta on Kemissä. Maanviljelys-seurat kokoontuvat kerran vuoteensa yhteisiin kokouksiin johonkuhun edellä määrättyyn paikkaan piirikunnassa, jolloinka ei ainoastansa erityisiä maanviljelyä koskevia kysymyksiä keskustella, vaan myös näyttelöitä, peltokalujen, sekä maan- ja karjantuotteiden, että koto- ja käsitöiden, on järjestetty. Paitsi näitä kokouksia on myös koko Suomelle *yhteisiä maanviljelys-kokouksia* väliajoittain pidetty. Viimeinen semmoinen oli koolla Helsingissä 5—7 p. Syyskuuta v. 1870.

Suomenmaan Säädyt.

Suomen perustuslakien mukaan, jotka ovat Hallitusmuoto 21 p:ltä Elokuuta v. 1772, Yhdistys- ja vakuutuskirja 21 p:ltä Helmikuuta ja 3 p. Huhtikuuta v. 1789 sekä Valtiopäiväjärjestys 15 p:ltä Huhtikuuta v. 1869, on Suomen kansa oikeutettu valtiopäiville kokoontuneiden edusmiestensä kautta ottamaan osaa lainsäädäntöön, hyväksymään tahi hylkäämään ehdoituksia säätyjen erioikeuksien muuttamiseen y. m., ja vapaasti käyttämään itseänsäveroittamis-valtaa. Säätyjen suostumatta ei voida uutta lakia säätää tahi vanhaa kumota, eikä uusia veroja tahi sotaväen ottoja määrätä. Suomenmaan Valtiosäädyt ovat: Ritaristo ja Aateli, Pappissäätö, Porvarissäätö ja Talonpoikaissäätö. Säädyt kokoontuvat *varsinaisille valtiopäiville* ainakin joka viides vuosi, Keisarin ja Suuriruhtinaan annettua kutsumuksen viimeistäänkin kolme kuukautta ennen, mutta voidaan, milloinka Keisari ja Suuriruhtinas sen tarpeelliseksi katsoo, väliaikoinakin kokoon kutsua *väliaikaisille valtiopäiville*, joihinka siinä tapauksessa kut-

sumus on ulosannettava viimeistäänkin kuusi viikkoa ennen sitä päivää, jona Säätyjen pitää koolle tuleman. Valtiopäivät pidetään maan pääkaupungissa, paitsi milloin se vihollisen maahankarkauksen tahi muiden tärkein esteiden tähden on mahdotointa tahi Valtiosäätyjen turvallisuudelle vaarallista, jossa tapauksessa Keisari määrää muun paikan maassa heidän kokoontulollensa. Varsinaiset valtiopäivät eivät saa kestää kauemmin kuin neljä kuukautta; ja voipi Keisari ja Suuriruhtinas, jos hän sen hyväksi näkee tahi Säädyt sitä pyytävät, joko pitkittää tahi tätä ennen lakkauttaa niitä.

Kukin Sääty kokoontuu eri huoneeseen; kuitenkin voivat he myöskin kokoutua samaan huoneeseen yhteisesti keskustelemaan, mutta silloin ilman oikeudetta siellä päätöstä tehdä. Kysymysten ratkaisemiseen, jotka koskevat perustuslakia, erioikeuksia ja suostuntaveroa, vaaditaan kaikkein neljän Säätyjen yksimielistä päätöstä; muut kysymykset ratkaistaan, kolmen Säädyn suostuessa asiaan. Ritariston ja Aatelin puheenjohtajaa sanotaan *maamarsalkiksi*, muitten Säätyjen *puhemiehiksi*. Maamarsalkin sekä Porvaris- ja Talonpoikaissäättyjen puhemiehet määrää Keisari joka valtiopäiviksi erittäin; Pappissäädyn puhemiehenä on aina arkkipiispa ja, laillisen esteen tapahtuessa, joku piispoista.

Ritaristona ja Aatelina on kunkin Suomen Ritarihuoneeseen sisäänotetun kreivillis- vapaherrallis- tahi aatelissuvun päämies tahi hänen sijassansa suku-urho tahi joku suvun päämieheltä valtuutettu aatelismies. Suvun päämiehenä on perisä ja, hänen jälkeensä, vanhin miespuolinen jäsen siitä sukuhaarasta, joka kussakin polvessa on ollut vanhempi kuin kukaan suvun muista elävistä haaroista. Suvun edusmiehenä valtiopäivillä on päämies, ja hänen poissa ollessa se sukuurho, joka on häntä lähinnä. Jollei kummassakaan ensimmäisessä ylöskirjoituksessa ketään suku-urhoa ole saapuville tulut, niin on sillä aatelismiehellä, jonka päämies taikka päämiehen oikeutta hoitava siksi on valtuuttanut oikeus suvun edustajana Ritarihuoneeseen astua. Kukin Ritariston ja Aatelin säädynjäsen käy edustamansa suvun puolesta sille tuolille, joka on suvun numerolla varustettu, siten että kreivit istuvat etumaisina, niitä lähinnä vapaherrat ja sitten muu aatelisto

järjestyksessä numeronsa jälkeen. Asiat ratkaistaan yksinkertaisella änten enemmyydellä.

Pappissäätyinä ovat: arkkipiispa ja piispat, jotka ovat itse-oikeutetut, sekä vähintäänkin 28 vakinaisessa virassa olevain hippakunnan pappismiesten valitsemaa edusmiestä (12 Turun, 10 Porvoon ja 6 Kuopion hippakunnan puolesta), 1 tahi 2 yliopiston edusmiestä, ja 3 tahi 6 d:o, alkeisoppilaitosten kaikkein vakinaisten opettajain valitsemia. Valtiopäivämiesten luku pappissäädyssä on siis vähintäänkin 35, mutta voipi olla suurempikin.

Porvarissäätyinä ovat Suomenmaan kaupunkien edusmiehet, sillä tapaa että jokaisen kaupungin puolesta, jossa henkikirjan mukaan väkiluku on vähempi kuin 6,000, valitaan 1 valtiopäivämies, ja kaupunkien puolesta, joidenka väkiluku on suurempi 1 kultakin täydeltä 6,000 hengen luvulta. Kaupungilla, jossa on vähemmän kuin 1,500 asukasta, on oikeus suostua yhteisestä valtiopäivämiehestä jonkun toisen kaupungin kanssa. Oikeutetut vaalissa osallisina olemaan ovat: porvarit, laivanomistajat, vapriikinhaltijat, elinkeinojen harjoittajat erinäisillä erioikeuksilla, ja talonomistajat, jos ovat kaupungissa verollekirjoitetut, sekä kaupunkien vakinaiset pormestarit ja raatimiehet. Vaalioikeutta kuitenkaan eivät nauti: vaimoihmiset, talonomistajat, jotka ovat vapasukuisia taikka kuuluvat pappissäätyyn, kauppamerimiehet, alhainen sotaväestö, vahtipalvelijat sekä henkilöt, jotka ovat toisen palveluksessa y: m.

Talonpoikaissäätynä ovat edusmiehet, valitut yksi maan kunkin tuomarikunnan puolesta. Vaali toimitetaan valitsijamiesten kautta, jotka ovat valitut jokaisesta tuomarikuntaan kuuluvasta kunnasta tahi kunnan osasta siten että 1 valitsijamies valitaan kultakin täydeltä 2,000 hengen luvulta. Valitsijamiehen vaalissa on osallisena jokainen kunnassa asuva hyvämaineinen mies, jolla on manttaaliin pantua rälssi- tahi perintömaata, taikka joka vakaalla asukasoikeudella hallitsee kruununtilaa tahi arennilla pitää kruununpuustellia, kuninkaanlatokartanoa ja ei kuulu muuhun säätyyn tahi ole maan palveluksessa. Valitsijamiehet kokoutuvat paikkaan sekä ajalla, jonka tuomari on määrännyt, ja valitsevat valtiopäivämiehen.

Valtiopäivämiehen vaaliin käypä aatelittomassa säädyssä on jokainen joko vaalipiirissä taikka siitä ulkona asuva säädynjäsen, joka on kristinuskoa ja 25 vuoden ikäinen ja jolla itsellään on oikeus olla osallisena saman säädyn valitsijamiehen tahi edusmiehen vaalissa.

Edusmiesten luku valtiopäivillä on ollut:

	1809.	1863—64.	1867.	1872.
Ritaristossa ja Aatelissa	70.	154.	124.	110.
Pappissäädyssä	8.	33.	27.	37.
Porvarissäädyssä	19.	38.	31.	38.
Talonpoikaissäädyssä .	30.	48.	56.	56.
Summa	127.	273.	238.	241.

Maamarsalkkeja:

Porvoon Valtiopäivillä v. 1809: Kreivi *Robert Wilhelm De Geer*, maaherra.

Valtiopäivillä Helsingissä v. 1863—64: Vapaherra *Johan Mauritz Nordenstam*, kenraaliluutnantti.

„ Helsingissä v. 1867: d:o d:o.

„ „ 1872: d:o d:o jal-
kaväen kenraali.

Pappissäädyn puhemiehiä:

Porvoossa v. 1809: *Jakob Tengström*, Turun piispa.

Helsingissä v. 1863—1864: *Edvard Bergenheim*, arkkipiispa.

„ 1867: d:o d:o d:o.

„ 1872: d:o d:o d:o.

Porvarissäädyn puhemiehiä:

Porvoossa v. 1809: *Kristian Trapp*, kauppaneuvos Turusta.

Helsingissä v. 1863—1864: *Robert Isidor Örn*, pormestari
Wiipurissa.

„ 1867: *Frans Wilhelm Frenckell*, kauppaneu-
vos Tampereelta.

„ 1872: *Henrik Johan Wilhelm Zilliacus*, por-
mestari Helsingissä.

Talonpoikaissäädyn puhemiehiä:

Porvoossa v. 1809:	<i>Petter Klockars</i> , Uuden Kaarlepyyn pittäjästä.			
Helsingissä v. 1863—64:	<i>August Mäki-Peska</i> , Ruovedeltä.			
”	1867:	d:o	d:o	d:o.
”	1872:	d:o	d:o	d:o.

Suomen Ritarihuone.

(Helsingissä.)

Aatelisto, erinäisenä erioikeuksilla varustettuna säätyinä, lukee Ruotsissa ja Suomessa alkunsa aina vuodesta 1285 asti, jolloin Kuningas Magnus Latolukko Alsnö-säännön kautta myönsi veronvapauden sille maalle, jonka omistajat sitoutuivat sodanaikana ylläpitämään hevoisen ja miehen valtakunnan varaksi. Ne jotka tällä tavoin olivat vapauttaneet (”frälsat”) maansa veroista kutsuttiin aatelis- eli rälssimiehiksi ja heidän tilansa veronvapaiksi (rälssi) taloiksi. Aatelinen ratsupalvelus olikin olemassa aina 1600-luvun alkuun asti; mutta tästä lukien lakattiin sitä kokoonkutsumasta sotaan. Aatelislipusto oli kuitenkin olemassa paperilla aina v. 1809 asti. Aatelille ajan kuluessa tätä paitsi suodut erioikeudet ovat ensiksikin sen etuoikeus olla itsemäärättyinä edustajakuntana valtiopäivillä, sekä jotkut muut etuusoikeudet, joista tätä nykyä ainoastaan harvat jostakin painavuudesta ovat jälellä, niinkuin esim. aatelis-talojen vapaus majoituksesta, niin kutsuttu itsepanntaus-oikeus y. m. Aatelin yksinomainen oikeus hallita säterejä ja rälssimaata lakkautettiin Keis. asetuksen kautta 2 p:ltä Huhtikuuta v. 1864.

Niinkauan kuin Suomi oli yhdistetty Ruotsiin, oli Suomen ja Ruotsin aateli yhtä, ja heillä oli yhteinen Ritarihuone, joka, Gustaf II Adolfin 6 p. Kesäkuuta v. 1626 antaman Ritarihuone-järjestyksen mukaan, rakennettiin Tukholmassa aatelin ”siellä säilyttääksensä etuuskirjojansa, pitääksensä keskuuksiansa, häitänsä ja muita juhliansa, niin myös laittaaksensa siihen koulun eli opetuslaitoksen nuorisollensa”. Suomen erottua Ruotsista, antoi Keisari Aleksander I Hei-

näkuun 1 p:nä v. 1816 kaikille Suomessa asuville Ruotsin Ritarihuoneeseen sisäännotetuille suvuille oikeuden 1817 vuoden kulluttua antaaksensa sisäänkirjoittaa itsensä Suomen Ritarihuoneeseen, joka perustettiin v. 1818. Omaa kartanoa oli Suomen aateli kuitenkin kauan vailla; sillä vasta vuonna 1858 alettiin nykyistä Suomen Ritarihuonetta rakentamaan (Helsingissä, Maariankatu 6). Siinä muun muassa on komea ritarsali, jonka seinät kaunistetaan kaikilla Suomen krevillisten, vapaherrallisten ja aatelisten sukujen vaakunoilla, ja joka kolmella viimeisillä valtiopäivillä on ollut se huone, jossa Ritariisto ja Aateli on täysi-istuntonsa pitänyt.

Nyt voimassa oleva Ritarihuonejärjestys on vahvistettu 21 p. Huhtikuuta v. 1869. Ritarihuoneen asioita valvoo valtiopäivittäin Ritaristolta ja Aatelilta valittu *Ritarihuoneen johtokunta*, jossa on 7 jäsentä ja 5 varajäsentä, ja joidenka toimitus kestää seuraaviin valtiopäiviin saakka. Jokaisen hengen, jonka Keisari ja Suuriruhtinas on koroittanut kreivilliseen, vapaherralliseen tahi aateliseen arvoon, pitää, viimeistäänkin kahdessa vuodessa sen jälkeen, Ritarihuoneen johtokunnalle näyttämän Keisarin arvokirja alkukirjoituksena sekä kuitit suorittamistansa sisäänotto-maksoista, nimittäin: ritarihuonekassaan kreiviltä 4,000, vapaherralta 3,200 ja aatelimieheltä 2,400 markkaa, sekä neitsyapulaitoksen kassaan kreiviltä 1,200, vapaherralta 800 ja aatelimieheltä 400 markkaa. Sen ohessa pitää hänen antaman ei ainoastansa kilpikirjaa sekä vaakunakuvausta, siihen kuuluvan selityksen ja täydellisesti tehdyn elämäkertaisen sukutaulun kanssa kaikista sukuun kuuluvista hengistä, vaan myös suorittaman makso vaakunalaatasta, joka Ritarihuoneen johtokunnan toimella hankitaan.

Seuraavat suvut ovat Suomen Ritarihuoneeseen sisäännotetut:*)

Kreiveja:

1 Creutz (1719).
2 Cronhjelm Hakunge'sta
(1719).

3 De Geer Tervik'istä (1809)†.
4 Armfelt (1812).
5 Aminoff (1819).
6 van Suchtelen (1822).

*) Vuosiluku nimen perässä merkitsee aikaa, jolloin suku on krei-

- 7 Steven-Steinheil (1812).
- 8 Mannerheim (1823).
- 9 Zakrewsky (1830) †.
- 10 Kuscheleff-Besborodko (1849).
- 11 Berg (1856).

Vapaherroja:

- 1 Fleming Liebelitz'istä (1651) †.
- 2 Wrede Elimäestä (1653).
- 3 Rehbinder (1680).
- 4 Mellin (1691).
- 5 Lybecker (1707).
- 6 Cedercreutz (1719).
- 7 Silfverhjelm (1719).
- 8 Stjerncrantz (1720).
- 9 von Knorring (1720).
- 10 Stackelberg (1727).
- 11 von Friesendorff (1705) †.
- 12 Cederström (1731) †.
- 13 Armfelt (1731) †.
- 14 von Nolcken (1747).
- 15 Hjerta (1771).
- 16 von Kothen (1771).
- 17 Klinckowström (1759).
- 18 Mannerheim (1768).
- 19 Carpelan (1771).
- 20 Boye Gennäs'istä (1771).
- 21 Munck (1778).
- 22 af Klercker (1809).
- 23 von Willebrand (1806) †.
- 24 von Troil (1809).

- 25 Aminoff (1808).
- 26 Tandefelt (1809).
- 27 Rosenkamppf (1817).
- 28 van Suchtelen (1812) †.
- 29 Hisinger (1819).
- 30 Nicolaij (1822).
- 31 Gyldenstolpe (1827) †.
- 32 Rotkirch (1830).
- 33 von Willebrand (1830).
- 34 Hjärne (1841).
- 35 von Haartman (1849).
- 36 Freedericksz (1853).
- 37 Rokassowsky (1855).
- 38 Walleen (1854).
- Stjernvall-Walleen (1854).
- 39 De la Chapelle (1856).
- 40 Ramsay (1856).
- 41 Sackleen (1859).
- 42 von Hauff (1859).
- 43 af Schultén (1859).
- 44 Linder Svartå'sta (1859).
- 45 Langenskiöld (1860).
- 46 Nordenstam (1860).
- 47 von Born (1864).
- 48 Gripenberg (1865).
- 49 von Bonsdorff (1868).
- 50 Cronstedt (1870).
- 51 Indrenius (1871).

Ritari- ja Aatelismiehiä:

- 1 Boye Gennäs'istä *.
- 2 Roos Hjelmsäter'istä * †.
- 3 Tavast *.

villiseen, vapaherralliseen tai aateliseen säätyyn koroitettu. Risti (†) nimen jälkeen merkitsee että suku Suomessa on kuollut, joko kokonansa, taikka miehisellä puolella. Tähti (*) taasen merkitsee että suku semmoisenaan (kreivillisenä, vapaherrallisena tai aatelisena) oli olemassa jo ennenkuin ritarihuone (v. 1626) perustettiin.

- 4 Ugglå *.
 5 Jägerhorn Spurilasta *.
 6 Munck Fulkilasta *.
 7 Svinhufvud Qvalstad'ista *.
 8 Finckenberg *.
 9 Spåre *.
 10 Lode (1631).
 11 Forbes (1631) †.
 12 Rotkirch (1634).
 13 Schulman (1634).
 14 Hästesko Målagård'ista *.
 15 Bäck Suomessa *.
 16 Brand *.
 17 Ramsay (1633).
 18 Stark *.
 19 Jägerhorn Storby'stä * †.
 20 Sölvverarm (1634).
 21 Jordan (1638).
 22 Blåfjeld *.
 23 De la Motte (1642).
 24 Schildt (1642).
 25 Ekestubbe (1639).
 26 De Geer (1641).
 27 Stålhane (1641).
 28 Lilliebruun (1641) †.
 29 Hjulhammar (1642) †.
 30 Pistolekors (1645).
 31 Kuhlefelt (1645).
 32 Sass (1645) †.
 33 Ollonberg (1648).
 34 Gyllenbögel (1648).
 35 Stjerncreutz (1648).
 36 Aminoff *.
 37 Armfelt (1648).
 38 von Schrowe (1650).
 39 Stålhammar (1650) †.
 40 Gyldenstolpe (1650) †.
 41 von Qvanten (1650).
 42 Järnefelt (1651).
 43 Torvigge (1651).
 44 Teetgren (1652).
 45 von Burghausen (1652) †.
 46 Rennerfelt (1652).
 47 De la Chapelle (1653) †.
 48 Eneskjöld (1653).
 49 Bosin (1653) †.
 50 von Numers (1653).
 51 Tandefelt (1650).
 52 von Becker (1653).
 53 Möllersvärd (1654) †.
 54 Klingstedt (1660).
 55 von Post (1664) †.
 56 Brunow (1664).
 57 Prytz (1661).
 58 von Essen (1663).
 59 Fraser (1663).
 60 Taube (1668).
 61 Nassokin (1668).
 62 Reiher (1668) †.
 63 von Gertten (1663) †.
 64 Charpentier (1664).
 65 von Rohr (1672) †.
 66 Knorring (1672).
 67 Furumark (1675) †.
 68 Grönhagen (1678).
 69 Gripenberg (1678).
 70 Cronstedt (1686).
 71 de Carnall (1751) †.
 72 af Klercker (1780).
 73 Ehrnroth (1687).
 74 von Kothen (1681).
 75 Rosenlew (1682).
 76 Grotenfelt (1677).
 77 Wallenstjerna (1678) †.
 78 Örnhjelm (1684).
 79 Jägerskjöld (1686).

- 80 Freidenfelt (1686) †.
 81 Tavaststjerna (1687).
 82 Lindcrantz (1687) †.
 83 Palmfelt (1687).
 84 Gyllenhök (1687) †.
 85 Ehrnrooth (1687).
 86 Lagermarck (1688).
 87 Hjärne (1689) †.
 88 Ridderstorm (1690) †.
 89 Godenhjelm (1691).
 90 Riddersvärd (1691).
 91 Ehrenstolpe (1691).
 92 Tigerstedt (1691).
 93 Ehrenström (1692) †.
 94 De Besche (1692) †.
 95 von Schantz (1693).
 96 Schauman (1686).
 97 Adlercreutz (1700).
 98 Wadenstjerna (1702).
 99 Ridderborg (1704).
 100 Lilljenberg (1705) †.
 101 Stjernschantz (1705).
 102 von Baumgarten (1712) †.
 103 Jerlström (1717) †.
 104 Ladau (1718).
 105 Lagerborg (1719).
 106 Reuterskjöld (1719) †.
 107 Ridderstad (1719).
 108 Glansenstjerna (1719).
 109 Bergenstråle (1719).
 110 von Christierson (1720).
 111 Ehrenmalm (1720) †.
 112 Brummer (1723).
 113 Toll (1723).
 114 von Rehausen (1685).
 115 Munsterhjelm (1726).
 116 Bruncrona (1726).
 117 Stjernvall (1727).
 118 Klick (1654) †.
 119 von Willebrand (1676).
 120 Fock (1651).
 121 von Törne (1731).
 122 von Hartmansdorff (1743) †.
 123 von Marquard (1691) †.
 124 von Morian (1739) †.
 125 von Hauswolff (1743) †.
 126 Olivecreutz (1751) †.
 127 Nordenskjöld (1751).
 128 von Fieandt (1751).
 129 De Carnall (1751) †.
 130 von Platen (1751) †.
 131 Nordenstam (1751) †.
 132 Clementeoff (1680) †.
 133 von Kræmer (1691).
 134 Montgomerie (1736).
 135 Pinello (1751).
 136 Segercrantz (1756).
 137 Granfelt (1756).
 138 von Knorring (1756).
 139 Brakel (1756).
 140 Schützererantz (1769) †.
 141 Hisinger (1770).
 142 af Stenhof (1772) †.
 143 af Forselles (1767).
 144 Conradi (1769) †.
 145 Wallenstråle (1756) †.
 146 Furuhjelm (1762).
 147 Fredensköld (1770) †.
 148 Mannerstråle (1756) †.
 149 von Wright (1772).
 150 Toll (1772).
 151 von Konow (1772).
 152 Langenskjöld (1772).
 153 von Born (1772) †.
 154 af Enehjelm (1770).
 155 von Zansen (1772).

- 156 Segerstråle (1773).
 157 Nordensvan (1772).
 158 Standertskjöld (1772).
 159 Krabbe (1779).
 160 von Sticht (1801).
 161 Wårnhjelm (1802).
 162 Wasastjerna (1808).
 163 af Schultén (1809) †.
 164 Idestam (1814).
 165 Pippingsköld (1812).
 166 af Petersen (1810) †.
 167 von Rancken (1809) †.
 168 von Haartman (1809).
 169 af Tengström (1809).
 170 Walleen (1809) †.
 171 Falckenheim (1810).
 172 von Müller (1816).
 173 von Hellens (1816).
 174 von Briskorn (1816).
 175 von Cederwald (1809) †.
 176 von Thomsen (1818) †.
 177 Edelheim (1817).
 178 Edelsköld (1818).
 179 Feuerstern (1816) †.
 180 af Gadolin (1816) †.
 181 von Bonsdorff.
 182 Thesleff (1812).
 183 Silfversvan (1648).
 184 von Boisman (1808) †.
 185 Kuhlman (1649).
 186 Pomell (1821) †.
 187 Rosenbröijer (1647).
 188 Törnngren (1826).
 189 Ståalarm-Tavast (1830).
 190 af Hållström (1830).
 191 af Heurlin (1830).
 192 Falck (1830).
 193 Linder (1830).
 194 Wallensköld (1832).
 195 Nordenheim (1833).
 196 von Heideman (1668,
 1832).
 197 Björkenheim (1834).
 198 Adlerstjerna (1834).
 199 von Daehn (1834).
 200 von Weissenberg (1835).
 201 Bergenheim (1812).
 202 Sackleen (1837) †.
 203 Benzeltjerna (1837).
 204 von Ammond (1836).
 205 von Böningh (1838).
 206 von Schoultz (1840).
 207 Pipping (1839).
 208 af Brunér (1840).
 209 Steven †.
 210 von Etter (1843).
 211 af Ursin (1845).
 212 Hedenberg (1846).
 213 von Wendt (1847).
 214 von Julin (1849).
 215 Fischer (1851).
 216 af Björkstén (1853).
 217 von Tesche (1854).
 218 Roediger (1854).
 219 von Blom (1854).
 220 von Wulfert (1855).
 221 von Nottbeck (1855).
 222 Törnqvist (1856).
 223 Indrenius (1854) †.
 224 Lavonius (1855).
 225 Etholén (1856).
 226 Etholén (1857).
 227 Forsman (1856).
 228 von Nandelstadh (1858).
 229 Martinau (1854) †.
 230 Gripenwaldt.

231 Nordman (1858).	238 Agricola (1584, 1864).
232 Rein (1856).	239 Oker-Blom (1865).
233 Arppe (1863).	240 von Alfthan (1866).
234 Bruun (1863).	241 Snellman (1866).
235 Schatellovitz (1863).	242 Antell (1866).
236 Molander (1863).	243 von Frenckell (1868).
237 Edelfelt (1864).	244 von Trapp (1868).

Viisvuotis-taulujen mukaan vuodelta 1870 kuuluivat Suomen aatelistoon 2,912 henkeä, joista 1,295 miespuolta ja 1,617 naispuolta. Tästä luvusta oli lapsia alla 15 vuoden: 1,021 eli 470 poikaa ja 551 tyttöä. Ritaristoon ja Aateliin kuuluvista, 1872 vuoden valtiopäivillä läsnäoleista jäsenistä oli 19 sotaväkeen kuuluvaa, 47 siviili virka- ja palvelusmiehiä, 20 kartanonomistajia, 3 kauppiaita ja tehtaanisäntiä, ja jällellä ovat 21 joko kirjailijoita ja sanomalehden kirjoittajia, tahi virka-aikansa palvelleita virkamiehiä ja yksityisten yhtiöin palveluksessa olevia j. n. e.

Eläkeraha-laitoksia.

1. Suomen Siviliviraston leski- ja orpokassa.

(Helsingissä.)

Julistuksella 16 p:ltä Joulukuuta v. 1824 antoi Keisari Aleksander I käskyn eläkeraha-laitoksen perustamisesta kuolleiden sivilivirka- ja palvelusmiesten jälkeen jääneille leskille ja orvoille Suomenmaassa. Tämän johdosta asetetun toimikunnan tehtyä ehdotusta asiassa, perustettiin Keis. ohjesäännön kautta 7 p:ltä Elokuuta v. 1826 mainittu laitos, jonka alkuvarastoksi annettiin 100,000 ruplaa pankin assignationeja yhteisistä varoista. Paitsi tätä vakuutettiin eläkeraha-laitokselle ikipäiviksi ne tulot, joita valtiovarastolla tähän asti oli ollut palkan-, viran- koroitus- ja vakanssisäästöistä. Nämä tulot, sekä ne maksut, joita kaikkien sivilivirastoon kuuluvien ja vuosimääräistä palkkaa nauttivain virka- ja palvelusmiesten vuosittain tulisi varastolle suorittaa, tekevät sen rahaston, josta eläkerahat maksetaan. Siviliviraston leski- ja orpokassan nyt voimassa ole

van ohjesäännön mukaan 19 p:ltä Heinäkuuta v. 1859 hoitaa eläkeraha-laitosta *johtokunta*, johonka kuuluu 6 jäsentä, mitkä kaikilta osakkailta valitaan viiteen ensimmäiseen eläkeraha-luokkaan kuuluvista virka- ja palvelusmiehistä. Näistä jäsenistä luopuu joka toinen vuosi kolme johtokunnassa vanhinta, ja niiden sijaan valitaan uusia. Johtokunnan esimiehellä on 1,200 markan palkka, ja kullakin jäsenellä 800 markkaa vuoteensa. Avuksensa on johtokunnalla *sihteeri*, 2 *kamreeria* ja *rahanhoitaja*, joilla kaikilla on vuotuista palkkaa 2,000 markkaa, sekä *asiamies* 2,000 markan palkalla. Nämä virkamiehet valitsee johtokunta.

Eläkeraha-laitoksesta lähtevät eläkerahat ovat jaetut 8 luokkaan, nimittäin:

1	luokka:	vuotuinen eläkeraha	2,000	markkaa;	vuosimaksu	200	markkaa.
2	"	"	1,600	"	"	160	"
3	"	"	1,200	"	"	120	"
4	"	"	880	"	"	88	"
5	"	"	560	"	"	56	"
6	"	"	400	"	"	40	"
7	"	"	280	"	"	28	"
8	"	"	100	"	"	8	"

Tämän eläkeraha-laitoksen varasto oli 1870 vuoden lopulla 7,057,436 markkaa 55 penniä, nim.:

Puhdasta rahaa kassassa ja ränttereissä . . .	124,725: 88.
Ulkona olevia lainoja intekkiä ja takausta vastaan	6,385,884: 99.
" " pääomia velkaseteleissä	314,772: 75.
Saatavia korkorahoja	232,052: 93.

Ulosmaksettujen eläkerahain määrä teki samalta vuodelta 522,495 markkaa 75 penniä sekä osakkaiden vuosimaksut 113,335 markkaa 41 penniä. Kaikki tulot yhteensä, palkansäästöt (267,842 markkaa 31 penniä), korkorahat y. m. siihen luetuina, nousivat 787,980 markkaan 26 penniin, ja menot yhteensä 617,634 markkaan 83 penniin. Kassan varasto niinmuodoin kasvoi mainittuna vuonna 170,345 markalla 43 pennillä.

2. Suomen Sotaviraston leski- ja orpokassa.

(Helsingissä.)

Tämä eläkeraha-laitos, joka perustettiin Keis. ohjesäännön kautta 11 p:ltä Lokak. v. 1819, tuli sen Ruotsin armeijan elä-

kekassan sijaan, jossa Suomen sotaväki Ruotsin aikana oli ollut osallisena. Kassan alkuvarasto saatiin siten että v. 1809 hajoitetun Suomen armeijan upsierit ja siviilivirkamiehet kokosivat pääoman. Sen varat ovat: 1. äskenmainittu pääoma ynnä korot siitä, 2. tulot vakansseista ja armovuoden-säästöistä, 3. osakkaiden vuosimaksut, sekä 4. vuotuinen lisäyssi, jonka Keis. Majesteetti on myöntänyt kassalle tarpeen mukaan eli siksi kuin kassan omat varat riittävät eläkerahain ulosmaksamiseen.

Kassan nyt voimassa oleva ohjesääntö on annettu 19 p. Joulukuuta v. 1862 ja on julistusten kautta 20 p:ltä Kesäk. v. 1865 ja 15 p:ltä Tammik. v. 1867 muutamissa osissa muutettu. Eläkeraha-laitosta hoitaa *johtokunta*, jolla on asemapaikkansa maan pääkaupungissa ja johonka kuuluu neljä jäsentä, puheenjohtaja siihen luettuna. Ne valitaan kassan osakkailta neljäksi vuodeksi erältänsä, sillä tavoin että toinen puoli aina joka toinen vuosi luopuu. Puheenjohtajalla on 1,200 markan suuruinen palkka vuoteensa, ja jäsenillä 800 markkaa kullakin. Eläkeraha-laitoksessa on virkamiehinä *sihteeri*, joka samalla on asiamies, 1,800 markan vuotuisella palkalla, *kamreeri*, samalla palkalla kuin sihteerillä on, ja *rahanhoitaja* 1,200 markalla.

Eläkeraha-laitoksen osakkaat, sekä heidän leskillensä ja orpolapsilleen lankeevat eläkerahat, ovat jaetut 7 luokkaan, jotka, mitä eläkerahain suuruuteen sekä vuosimaksuihin tulee, vastaavat 6 ensimmäistä sekä kahdeksatta luokkaa Suomen siviiliviraston leski- ja orpokassassa. Sotaviraston leski- ja orpokassan pääoma tekee noin puolentoista miljonaa markkaa.

3. Kirkollis- ja Kouluviraston leski- ja orpokassa.

(Turussa.)

Kirkollis- ja kouluviraston leski- ja orpokassan (jolla on alkunsa 1 p:stä Toukokuuta v. 1842) varastot ovat: 1. yhteisistä varoista, 1 p:stä Toukok. v. 1842, 12 vuodeksi myönnetty vuotuinen, 10,000 hopiaruplan suuruinen rahanmääräys; 2. puhtaat tulot kaikista arkkipiispan- ja piispanviroista Suomessa, niiltä vuosilta, jolloin nämä virat ovat avoinna eikä armovuosia ole; ja 3. tulot (sitte 1857) kaikista varsinaisista

pappien ja kouluopettajain paikoista, täydellisen virkavälin sattuessa, jolloinka nämä tulot välttämättömästi yhdeltä vuodelta ja enemmänkin lankeevat eläkeraha-laitokseen.

Kirkollis- ja kouluviraston leski- ja orpokassaa hoitaa ohjesäännön mukaan 21 p:ltä Huhtikuuta v. 1864 johtokunta, jossa istuu kuusi jäsentä, eläkeraha-laitoksen osakkailta valitut neljäksi vuodeksi erältään. Näistä jäsenistä luopuu joka toinen vuosi kolme johtokunnassa vanhimpaa. Se jäsen, jonka toiset ovat valinneet puheenjohtajaksi, saapi vuotuista palkkaa 1,000 markkaa, muut jäsenet saavat 400 markkaa kukin. Eläkerahalaitoksessa oleva sihteeri, joka samalla on asiamies, saa palkkaa 1,200 markkaa ja kamreeri 1,600 markkaa.

Eläkerahat jakautuvat 5 luokkaan, joista jotkut jaetaan alasiin. Ne ovat

1:nen luokka, jossa eläkeraha on 1,600 m:kaa ja vuosimaksu 160 m:kaa.			
2:sen luokan 1:nen osasto "	1,000	"	100 "
" " 2:nen osasto "	600	"	60 "
3:nnen " 1:nen osasto "	560	"	56 "
" " 2:nen osasto "	320	"	32 "
" " 3:as osasto "	200	"	20 "
4:s luokka "	160	"	16 "
5:nen luokan 1:nen osasto "	120	"	12 "
" " 2:nen osasto "	60	"	6 "

Tämän kassan varat (velat poisluettuina) nousevat noin kolmeen miljonaan markkaan. Tulot kuitenkin tähän saakka eivät ole sallineet eläkerahoja täydeksi määräksi jaettaviksi.

Kaupunkien yleinen Paloapukunta.

(Helsingissä.)

Sittekun vuonna 1816 perustetulle *Palovakuutus-konttorille* Suomessa, sen tulipalon kautta, joka v. 1827 hävitti koko Turun kaupungin, kävi mahdottomaksi velvoituksiansa täyttää, perustettiin uusi yleinen paloapukunta huoneen- ja talonomistajilta kaupungeissa ja maalla, jolle yhtiölle ohjesääntö vahvistettiin 11 p. Joulukuuta v. 1832. Seuraavan vuoden Lokakuun 1 p:nä alkoi tämä yhtiö vaikutustansa ja sai 26 p. Marraskuuta v. 1861 nimityksen: *Kaupunkien Yleinen Paloapukunta Suomessa*. Viimemainittuna päivänä yhtiölle an-

nettu uusi ohjesääntö on sittemmin Keis. kuulutuksen kautta 21 p:ltä Heinäkuuta v. 1870 muutamissa osissa muutettu.

Yhtiön tarkoituksena on huoneiden ja rakennusten sekä muun kiinteän omaisuuden vakuuttaminen palovahinkoa vastaan, jolloinka se ei tapahdu sodanaikana ja synny joko vihollisen päällekkarkauksesta, tahi vihollista vastaan tehtyjen ryntäys- tai puolustuskeinojen kautta. Jokainen yhtiön osakas on velvollinen, siihen tullaksensa, maksamaan pääsymaksu omaisuuden arvon, paikan ja laadun suhteen määrätyn taksan mukaan. Tämä maksu välttämättömästi maksetaan viisi vuotta. Yhtiön kassan tekee pohjavarasto (48,000 markkaa), josta ainoastaan korkorahat, itse pääomaan kajoomatta, saadaan laitoksen menoihin käyttää, ja säästövarasto, joka on syntynyt pääsy- sekä syrjämaksuista, ja jonka vähintäänkin pitää vastaaman kaksi prosenttia yhtiön vuotuisesta edesvastaus-summasta. Jos säästövarasto, tapahtuneiden palovahinkojen kautta, tulisi tätä määrää vähemmäksi, määrätään, aikaan katsomatta, jolloinka ovat yhtiöön ruvenneet, kaikilta osakkailta syrjämaksuja maksettaviksi, jotka vuosittain suoritetaan samaan määrään kuin pääsymaksut ja kestävät kunnes kassa jälleen on noussut kahdeksi prosentiksi edesvastaus-summasta.

31 p. Joulukuuta v. 1870 oli yhtiössä vakuutettuna 4,887 omaisuutta, joista 4,611 kaupungissa ja 276 maalla yhteenlaskettuun summaan, suuri 80,348,552 markkaa 35 penniä. Kassan säästö, pohjavarasto sekä laissahakemuksen alaiset vakuutusmaksut y. m. tästä poisvedettyinä, teki samana päivänä 1,833,331 markkaa 62 penniä. Ulosmaksetut palovahinkopalkinnot sekä saatavaksi kirjoitetut vakuutusmaksut nousivat:

	Palovahinko- palkinnot.	Saatavaksi kir- joitetut vakuutus- maksut.
Vuonna 1862	30,782: 59.	281,957: 85.
” 1863	374,400: 26.	759,989: 42.
” 1864	216,555: 33.	267,385: 10.
” 1865	398,584: 1.	789,005: 71.
” 1866	79,126: 97.	235,473: 61.
” 1867	165,677: 47.	130,842: 96.
” 1868	162,704: 1.	82,842: 20.

Vuonna 1869	41,816: 83.	75,353: 63.
” 1870	16,735: 69.	72,548: 96.

Yhtiön asiat toimittaa *johtokunta*, jossa istuu *puheenjohtaja* ja kaksi *jäsentä* sekä 4 varajäsentä, jotka kaikki yleisessä yhtiökokouksessa, joka aina joka kolmas vuosi pidetään Helsingissä 10 p. Heinäkuuta tahi ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen, valitaan kolmeksi vuodeksi. Johtokunnan apuna on *sihteeri*, *kamreeri*, *rahanhoitaja* ja *kanslisti*, jotka johtokunta valitsee. Palkoitukset ovat: puheenjohtajan 2,500 markkaa, kummankin jäsenen 2,000 markkaa, sihteerin 2,200 markkaa, kamreerin 5,000 markkaa, rahanhoitajan 4,400 markkaa ja kanslistin 800 markkaa.

Maalaisten paloapukunta.

(Helsingissä.)

Yhtiö huonerakennusten sekä irtaimen omaisuuden vakuuttamista varten palovahinkoa vastaan maalla perustettiin syksyllä v. 1856 ja sai ohjesääntönsä vahvistetuksi 20 p. Lokakuuta v. 1857. Ohjesääntö sittemmin on monta erää muutettu. Nyt voimassa oleva on 29 p:ltä Marraskuuta v. 1864, lisäyksillä 6 p:ltä Marraskuuta v. 1866 ja 16 p:ltä Marraskuuta v. 1869. Yhtiön tekevät ne, jotka, äsken mainittua ohjesääntöä noudattamalla, keskenänsä antavat ja ottavat paloapua, ja omi kukin yhdysmiehenä sen rahamäärän mukaan, jonka hän paloapuna maksaa, joka kutsutaan hänen edesvastaus-summaksi. Mitäkään kassaa yhtiö ei kokoo, vaan suoritetaan avunlisät palovahingon-palkkioihin ja kustannuksiin kunkin yhdysmiehen huoneista ja irtaimesta omaisuudesta yhteenlasketun edesvastaus-summan suhteen, sekä sen, mikä palanut on ja omi palkittavana. Nämä avunlisät, joidenka määrä niinmuodoin riippuu palovahinkojen suuruudesta ja yhdysmiesten luvusta ja edesvastaus-summasta, kerätään kerta vuoteensa.

Yhtiön ohjissa omi varsinaisessa yhtiökokouksessa kahdeksi vuodeksi erältään valittu *johtokunta*, jossa on 7 jäsentä ja jonka asemapaikka on maan pääkaupunki. Paikkakunnallisen hallinnon suhteen on maa jaettu *piirikuntiin*, joihin

kuuluu useampi tahi harvempi seurakunta. Kussakin piirikunnassa on yhtiöllä palkattu *asioitsijansa*, joka määrätään johtokunnalta ja panee arvon vakuutettavaksi ilmoitetulle omaisuudelle sekä pitää palokatselmukset ja palovahinko-tutkimukset. Asioitsija samalla on paloapu-toimikunnan puheenjohtajana piirikunnassa.

Johtokunnalla on avuksensa: 1 *ensimmäinen asiamies*, joka, johtokunnan katsannon alaisena, nimenomaan pitää huolta hallinnosta, kaikesta kirjeenvaihdosta, pöytäkirjain pitämisestä, oikeudenkäynti-asiain valvomisesta, palkintovaatimusten tarkastamisesta y. m., 1 *toinen asiamies*, jolla on huolenpidossansa kaikki, mikä koskee uusien vakuutuksien hyväksymistä ja vanhojen muuttamista sekä rekistratorin (sisäänkirjoittajan) ja expeditöörin (toimittajan) tehtävät, ja *kamreeri*, jolla on kirjanpito, rahanhoito ja vuosimaksujen maksonlasku tehtävänänsä.

Yhtiön perustamisesta saakka aina 14 p:ään Maaliskuuta v. 1871 on se palovahingon-palkinnoissa maksanut, sekä maksuissa osakkailta taksierannut täysissä markoissa seuraavat summat kustakin läänistä:

Lääni.	Palovahinkojen		Ulostaksieratuita maksuja markassa.	Edesvastaussumma 14 p. Maaliskuuta v. 1871.
	luku.	suuruus markassa.		
Uusmaan läänissä .	451	608,756	849,155	22,851,920
Turun ja Porin l. .	1,131	1,105,110	1,344,978	22,724,020
Hämeenlinnan l. . .	464	474,895	661,621	16,521,560
Wiipurin läänissä .	230	510,529	579,609	15,384,390
Mikkelin ” . .	157	305,050	239,411	6,376,770
Kuopion ” . .	339	492,712	333,973	7,162,860
Waasan ” . .	557	614,461	653,799	8,110,620
Oulun ” . .	601	558,362	569,939	9,037,580
Koko maassa	3,930	4,669,875	5,232,485	108,169,720

Edellämainituista 4,669,875 markasta, jotka yhtiö palovahingon-palkintoina on maksanut, ovat vuotuiset maksut viimeisiltä vuosilta tehneet:

vuonna 1866—1867 :	677,020	markkaa.
„ 1867—1868 :	507,246	„
„ 1868—1869 :	586,728	„
„ 1869—1870 :	434,278	„
„ 1870—1871 :	349,263	„

Yhtiön edesvastaus-summa, joka vuonna 1866 teki 226,450,440 markkaa, on, osaksi katovuosina tapahtuneiden taajain palovahinkojen ja siitä seuraavain enentyneiden ulostaksierausten tähden, osaksi myöskin syystä että vähempiä paikakunnallisia paloapu-kuntia on perustettu, samalta vuodelta melkoisessa määrässä alentunut. Olojen taasen paremmaksi tultua, ei enempää alentumista enää liene pelättävänä.

Johtokunnan jäsenillä, joista vuosittain yksi valitaan puheenjohtajaksi, on vuoteensa palkkaa 600 markkaa. Ensimmäisen asiamiehen palkka on 7,200 markkaa, toisen d:o 4,000 markkaa ja kamreerin 4,000 markkaa. Sitä paitsi näillä virkamiehillä yhteensä on 2,800 markkaa puhtaaksikirjoittamis-palkintoa.

Suomen Hypoteekkiyhdistys.

(Helsingissä.)

Kun maanviljelyksen parantamiseksi maassa yhä suurempia liikevaroja aina oli tarpeena, annettiin 25 p. Toukokuuta v. 1859 armollinen kuulutus ehdoista ja yleisistä perusteista hypoteekkiyhdistyksille Suomenmaassa. Vähän jälemin koontui joukko tilanomistajia Helsingissä ja päätti koko maalle yhteisen hypoteekkiyhdistyksen perustamista, alayhdistyksillä eri lääneissä. Se ehdotus ohjesääntöön, jonka silloin asetettu toimikunta teki, sittemmin tarkastettiin yhteisessä maanviljelys-kokouksessa Haminassa (Heinäkuussa v. 1860) ja jätettiin tämän perästä hallituksen tutkittavaksi ja vahvistettavaksi. Sitte kun päätös, jonka mukaan kysymyksessä oleva ohjesääntö pääasiassa hyväksyttiin, oli annettu 24 p. Lokakuuta v. 1860, alkoi hypoteekkiyhdistys vaikutustointansa. Lainausliike kuitenkin vasta alkoi 1 p. Helmikuuta v. 1862.

Hypoteekkiyhdistyksellä tarkoitetaan, sekä kasvua tuottavain velkasetelien antamisella, että kohtipäisen lainanoton

kautta, ja osamiesten yhteisellä edesvastauksella, hankkia heille tilaisuutta lainan saantiin panttausta eli intekkiä vastaan semmoisilla ehdoilla, että laina määrätyn ajan sisään tulee kuitiksi maksetuksi, jos vaan siitä eräät säännetyt vuosimaksut suoritetaan. Lainat kuoletetaan siten että lainanottaja puolen vuoden päähän seisotettuina määräpäivinä maksaa 5 % à 5 $\frac{1}{2}$ % vuoteensa kasvuksi, $\frac{3}{4}$ à $\frac{1}{4}$ % vuoteensa pääsumman vähentämiseksi ja vähintänsä $\frac{1}{2}$ % vuoteensa laitoksen hoitamiskulunkien suorittamiseksi, eli yhteensä 6 % vuoteensa alkuperäisestä lainasummasta, kuitenkin niin että lainanottaja pääsumman lyhennysrahasta saa hyväksensä kasvua kasvulta.

Hypoteekkiyhdistys ulosantaa osamiesten yhteisellä vastuunalaisuudella kasvua tuottavia velkaseteleitä, joidenka summa kuitenkin ei saa nousta yhdistyksellä osamiehiltänsä olevia, panttauksella varustettuja saamia enemmäksi. Velkasetelit, joidenka alle kaksi johtokunnan-jäsentä kirjoittaa nimensä, ja jotka kamreeri nimikirjoituksellansa vahvistaa, ovat asetetut omistajan maksettaviksi ja ulosannetaan seuraavan arvoisina: 100, 300, 500, 1,000 ja 5,000 markan, paitsi niitä, erästä ulkomaanlainaa otettaessa (v. 1865), ulosannettuita velkaseteleitä, jotka ovat talareissa. Korko maksetaan puolen vuoden maksuaikoina. Vuosittain lunastetaan arpaheiton mukaan niin monta velkaseteliä, kuin on kuoletettavaa, ett'eivät liikkeessä olevat velkasetelit nousisi säädettyä korkeinta määräsummaa enemmäksi.

Yhdistyksen hallitusta hoitaa *johtokunta*, jolla on asemapaikkansa Helsingissä ja johonka kuuluu puheenjohtaja, 4 jäsentä ja 3 varajäsentä, jotka yhteisessä yhdyskunnan-kokouksessa valitaan kahdeksi vuodeksi. Kussakin läänissä, jossa tilanhaltijat ovat kirjoittaneet itsensä yhdyskunnan osamiehiksi semmoisilla kiinteillä omaisuuksilla että niiden arvo yhtenlaskettuna nousee vähintäänkin 2,000,000 markkaan, on sitä paitsi *lääninkomitea* asetettuna, joka ottaa tutkiaksensa läänistä tulevia lainahakemuksia ja, antamansa lauseen ohessa, lähettää ne johtokunnalle. Kerta vuoteensa, Kesäkuun alkupuolella, kokoontuvat hypoteekkiyhdistyksen osamiehet Helsinkiin, yhdyskunnan yhteistä vakinaista kokousta pitämään, jol-

loinka tilintutkijain kertomus ylösluetaan, johtokunta valitaan y. m. asiat keskusteltaviksi ja päätettäviksi esitellään.

31 p. Joulukuuta v. 1869 oli annettujen kuoletuslainain luku sekä niiden alkuperäinen suuruus:

	Lainain luku.	Päävelkain alkup. suur.	Lainain keskimäärä.
Uusmaan läänissä . . .	176.	2,902,800.	16,493.
Turun ja Porin läänissä .	142.	2,399,000.	16,894.
Hämeenlinnan läänissä .	137.	2,187,100.	15,964.
Wiipurin ” .	81.	2,330,000.	28,765.
Mikkelin ” .	290.	1,851,900.	6,386.
Kuopion ” .	542.	2,961,200.	5,463.
Waasan ” .	636.	2,657,960.	4,179.
Oulun ” .	243.	1,020,500.	4,200.
Summa	2,247.	18,310,460.	8,149.

31 p. Joulukuuta v. 1871 oli hypoteekkiyhdistyksen tila seuraava: *varoja*, 19,058,383, joista maksamattomia lainoja yhdistyksen omissa maataloissa *) 2,274,002 markkaa, muissa maataloissa 14,648,513 markkaa, maksamattomia jo maksettavia korkoja 845,098 markkaa, puhdasta rahaa kassassa 73,706 markkaa, j. n. e. *Weloista* mainittakoon: velkoja kotimaalla ulkona olevissa velkaseteleissä 8,569,400 markkaa ja ulkomaan-velkoja velkaseteleissä 9,165,855 markkaa.

Puheenjohtajan palkka tekee 8,000 markkaa; jäsenten palkka luetaan kokousten luvulta; asiamiehen on 6,000 markkaa, ensimmäisen ja toisen kamreerin, 5,000 markkaa kummankin, hallituksen edusmiehen (jonka valtio palkkaa) 1,000 markkaa.

Yhdyspankki Suomessa.

(Helsingissä.)

Samaan aikaan kuin hypoteekkiyhdistys syntyi myös uusi yhdyskunta sitä tarkoitusta varten, että keventää rahaliikettä Suomen maanviljelyksen, teollisuuden ja kaupan hyväksi. Sittekin tarpeellisiin valmistustoimiin yhdyskunnan perustami-

*) Joita ryöstöavisionissa oli huutanut hätävuosina vahinkoja välttääksensä.

seksi ja sääntöjen valmistamiseksi 1860 vuoden loppupuolella oli ruvettu, alkoi lopullinen osakkeenkirjoitus 1 p. Toukokuuta seuraavana vuonna, jonka perästä yhdyskunta perustui ja 21 p. Toukokuuta v. 1862 sai sekä armollisen vahvistuksen säännöillensä, että esivallan luvan kymmeneksi vuodeksi, (tätä nykyä 12 p. Jouluk. v. 1870 vielä pidennetty 10 vuotta 21 p:ään Toukok. v. 1882). Yhdyspankin vaikutustoimi alkoi 1 p. Heinäk. v. 1862, jolloinka pankin päätoimikunta Helsingissä, sekä alatoimikunnat Turussa, Tampereella, Hämeenlinnassa, Loviisassa, Viipurissa ja Kuopiossa ja agenturi Porvoossa perustettiin. Sittemmin on toimikuntia perustettu Porissa, Waasassa, Raahessa, Oulussa ja Porvoossa sekä agentureja Kokkolassa, Haminassa, Joensuussa, Mikkelissä, Jyväskylässä ja Tammisaaressa. 1 p. Elokuuta v. 1866 myönnettiin Yhdyspankille setelinanto-oikeus 1,500,000 markan määrään asti, eli puoleksi pankkiin puhtaassa rahassa maksetuista pohja-pääomista. Setelit ovat 15, 25 ja 100 markan. Seuraava numerollinen osoitus tekee Yhdyspankin vuosi vuodelta enennetyt vaikutuksen selväksi:

Vuonna.	Yhteenlaskettu liikesumma, päätoimikunnassa, alatoimikunnissa ja agentureissa ulosannettuna.	Sisään jätettyjä talletuksia 31 p. Jouluk.	Pankkiliikkeen tulo:	
			koko tulo.	puhdas tulo.
1862	25,823,963.	1,836,690.	148,460.	105,666.
1863	97,932,559.	5,708,958.	343,170.	155,091.
1864	135,396,358.	11,235,187.	521,476.	263,362.
1865	178,251,013.	15,209,897.	656,658.	373,653.
1866	177,526,240.	13,535,494.	603,306.	341,362.
1867	192,466,133.	15,501,946.	607,621.	303,995.
1868	200,924,581.	17,995,762.	990,550.	378,585.
1869	216,662,152.	17,552,967.	973,131.	353,607.
1870	239,250,421.	18,556,215.	1,088,717.	469,745.
1871	285,976,907.	19,286,083.	2,025,860.	418,105.

Yhdyspankin liikkeessä oleva setelimäärä teki 31 p. Joulukuuta viimeksi mainittuna vuonna 881,425 markkaa.

Palkoitus tekee: toimeenpanevan tirehtöörin 16,000 markkaa, 2 tirehtöörin 9,000 markkaa, kamreerin 7,200 markkaa,

rahanhoitajan 7,000 markkaa, 2 kirjanpitäjän 5,000 markkaa, 1 kirjanpitäjän 4,800 markkaa, 1 d:o 3,800 markkaa, 1 d:o 3,000 markkaa, 1 d:o 2,800 markkaa ja 1 d:o 2,400 markkaa.

Suomen Pipliäseura.

(Turussa.)

Suomen Pipliäseura, jonka tarkoituksena on, minkä jo itse nimi osoittaa, pyhän kirjain aina laveammassa määrässä levittäminen Suomenmaassa, perustettiin 24 p. Maaliskuuta v. 1812. Seuralla, joka on Hänen Majesteettinsa Keisarin korkean suojeluksen alla, on alaosastoja eli apu-piipiäseuroja Helsingissä, Porvoossa, Wiipurissa, Kuopiossa, Porissa, Waassassa ja Oulussa. Vaikutustoimimensa on pipliäseura vuosittain saanut apua Britannian ja Ulkomaan pipliäseuralta Lontoossa. Suomen pipliäseuran toimesta myytyjen ja jaettujen pyhän kirjain, pipliäin, uusien testamenttien ja psaltarien, luku teki v. 1868: 9,309, v. 1869: 8,408 ja v. 1870: 5,886 kappaletta. Viimeksi mainitun vuoden lopulla oli pipliäseuralla Turussa, osaksi myytäväksi jätettynä, osaksi säilytettynä arkistossa, 55,757 markan 91 pennin arvoinen kirjavarasto, sekä säästöä kassassa 34,106 markkaa 58 penniä. Apu-piipiäseurojen varat olivat paljoa vähemmät. Suomen pipliäseura Turussa viettää vuosijuhlaansa Syyskuun keskipäivillä, jolloinka myös kertomus sen ja apu-piipiäseurain vaikutuksesta annetaan.

Suomen tiedeseura.

(Helsingissä.)

Suomen tiedeseura, joka perustettiin 15 Suomen tiedemieheltä, enimmäksi osaksi yliopiston provessoreja, sai korkean esivallan vahvistuksen 21 p. Toukokuuta v. 1838. Seura jakauu kolmeen osastoon: *Matematillis-fysikillinen* (7 jäsentä), *luonnontieteellinen* (10 jäsentä) ja *historiallis-kielitieteellinen* (14 jäsentä). Varsinaisiksi jäseniksi seurassa valitaan

tieteellisesti ansiollisia miehiä ja eritenkin niitä, jotka ulosantamalla tieteellisillä teoksilla tiedeseuran alalla ovat tehneet itsensä tunnetuiksi itsetyisinä tiedoitsijoina. Kunniajäseniksi kutsutaan miehiä, jotka ovat tunnetut tieteiden harrastajina ja suosijoina. Seuran varsinaiset jäsenet valitsevat keskenään puheenjohtajan ja vara-puheenjohtajan, siten että vara-puheenjohtajan vaali tapahtuu vuosittain seuran vuosijuhlana (29 p. Huhtik.), ja tämä sitten seuraavaksi vuodeksi, mitäkään toista vaalia tapahtumatta, ottaa puheenjohtajan toimet tehtäväkseen. Sihteeri taas on pysyväinen ja valitaan seuran jäsenistä.

Suomen tiedeseura saa valtiolta 8,000 markan suuruisen vuotisen raha-avun, seuran teoksien painattamiseksi y. m. Nämä viimeksimainitut, eli teokset, ovat julkaistut nimityksellä: *Acta societatis scientiarum Fennicæ* (9 osaa in 4:to). Sitä paitsi on seura julkaissut: *Öfversigter af förhandlingarne* (Katsauksia keskustelumuksiin), *Bidrag till Finlands naturkännedom, etnografi och statistik* (Lisiä Suomen luonnon tuntemiseen, kansatietoon ja tilastotieteesen (10 osaa) sekä *Bidrag till kännedom om Finlands natur och folk* (Lisiä Suomen luonnon ja kansan tuntemiseen (18 osaa). Suomen tiedeseura harjoittaa kirjallista vaihtoa 96 tieteellisen seuran kanssa ulkomaalla, joista 17 Wenäjällä, 6 Ruotsissa, 2 Norjassa, 2 Tanskassa, 25 Saksanmaalla, 10 Itävallassa, 2 Unkarissa, 2 Sweitsissä, 2 Alankomailla, 4 Belgiassa, 7 Ranskassa, 1 Italiassa, 7 Isossa Britanniaassa ja Irlannissa sekä 9 Pohjois-Amerikassa. Tiedeseuran kirjasto on muutamissa tieteenosissa hyvin rikas.

Tiedeseuran sihteerejä.

Nathanael Gerhard af Schultén, 1838—1855.

Adolf Edvard Arppe, 1855—1867.

Lorents Leonard Lindelöf, 1867.

Yhdistys pro Fauna et Flora Fennica.

(Helsingissä.)

Tämän seuran perusti 1 p. Marraskuuta v. 1821 professorit *C. R. Sahlberg* ja *J. M. af Tengström*, tohtori *M.*

Kalm, maisteri *F. G. Sanmark* ja ylioppilaat *F. J. Rabbe*, *A. von Nordmann*, *F. W. Brummer*, *A. W. Wegelius*, *A. W. Dammert* ja *C. S. M. Tams*. Yhdistyksen tarkoituksena on kerätä ja viljellä tarpeellisia aineita mitä suinkin täydellisimpään Suomen faunaan ja floraan. Tässä tarkoituksessa kokoo yhdistys kaikenlaisia Suomenmaan alalla löytyviä elimellisiä luonnontuotteita ja kokee niistä saadaksensa tietoja ja ilmoituksia, mitkä tiedot sitten julkaistaan. Luonnontieteisiä tutkimuksia ja matkustuksia varten eri osissa Suomenmaata ja Suomenmaan luonnonhistorialliseen aluskuntaan kuuluvissa rajamaissa jakaa Flora et Fauna-yhdistys vuosittain raha-apuja. Suomen eläinten ja kasvujen kokoelmansa lahjoitti yhdistys v. 1858 muutamilla määräyksillä yliopiston luonnonhistorialliseen museumiin, joka jälemminkin on omaksensa saanut kaikki yhdistyksen kokoelmat. Yhdistyksen julkaisemat teokset ovat ulostulleet nimellä: *Notiser ur sällskapet pro Fauna et Flora Fennica förhandlingar* (Tietoja yhdistyksen pro Fauna et Flora Fennica keskustelemuksista).

Suomen Lääkäri-Seura.

(Helsingissä.)

Jotta saataisiin kirjallista yhdistystä Suomen lääkärein kesken, sekä yhteisellä aikakaus-kirjain ostamisella y. m. syrjäisiin paikkakuntiin sijoitetuille lääkäreille hankittaisiin tilaisuutta uudemman ajan lääkintäopillisen kirjallisuuden lukemiseen, perustettiin silloisen lääkintölaitosten v. t. päätirehtöörin, von Haartman'in, ehdoituksesta 11 p. Lokakuuta v. 1835 Suomen Lääkäri-Seura, joka samana vuonna sai esivallan vahvistuksen. Lääkäriseuraan kuuluu virkamiehinä vuodeksi valittu puheenjohtaja, sekä 1 sihteeri, rahastonhoitaja ja kirjastonhoitaja, jotka valitaan kolmeksi vuodeksi erältään. Seura pitää 10 à 12 kokousta vuoteensa, joissa joko pidetään esitelmia ja ilmoitetaan havainnoita lääkintätieteen eri haaroissa, tahi pidetään väittelyitä y. m. Vuosikokous tavallisesti on Tammi- tahi Helmikuussa. Lääkäriseuran tulot tekee: vuotuinen valtion raha-apu, 1,200 markkaa, sekä jäsenten vuosimaksut (12 markkaa vuodelta kultakin jäseneltä). Tulot käy-

tetään aikakaus-kirjain painattamiseksi, lääketieteellisten teosten ostamiseksi y. m. Lääkäriseuran ulosantamat teokset ovat: *Finska Läkaresällskapetets Handlingar* (Suomen Lääkäriseuran toimituksia), joita on ilmestynyt 13 niosta, sekä *Notisblad för läkare och farmaceuter* (Tietosanomia lääkäreille ja lääkkeentekijöille), jota alettiin ulosantamaan v. 1849 ja joka lakkasi 20 vuosikertaansa v. 1869 (Vuonna 1853 ei tullut näitä tietosanomia ulos). Suomen lääkäriseuran kirjasto on ostoksien sekä vaihetusten kautta tieteellisten yhdistysten kanssa ulkomaalla karttunut rikkaimmaksi lääketieteellisestä kirjallisuudesta maasamme.

Lainopillinen Yhdistys.

(Helsingissä.)

Armollisen päätöksen kautta 11 p:ltä Helmikuuta v. 1862 annettiin lupaa lainopillisen yhdistyksen perustamiseen, tarkoituksella että hankkia lainoppineille ja muille oikeustiedettä ja lakitointa harrastaville kansalaisille tilaisuutta julkiseen ajatusten ja kokemusten vaihtelemiseen tähän kuuluvissa asioissa. *Lainopillisen yhdistyksen pääosasto* on Helsingissä ja sillä on *alaosastoja* Turussa ja Waasassa. Yhdistyksen asiat hoitaa johtokunta, jossa on puheenjohtaja, 4 jäsentä ja 2 varajäsentä, jotka valitaan yhdistykseltä ja yhdistyksestä vuosikokouksessa. Yhdistyksen keskustelut ja päätökset sekä jäseniltä tehtyjä lainopillisia kirjoituksia y. m. julkaistaan aikakaus-kirjassa "*Juridiska föreningens i Finland tidskrift*" (Suomen Lainopillisen Yhdistyksen aikakaus-kirja).

Kasvatusopillinen Yhdistys.

(Helsingissä.)

Niiden toiveiden mukaan, joita ensimmäisessä yhteisessä kouluopettajain kokouksessa Hämeenlinnassa (Kesäkuussa v. 1863) lausuttiin koko maata käsittävän kasvatusopillisen yhdistyksen perustamisesta, kokoontui provessori Z. J. Cleven kutsumuksesta joukko henkilöitä Helsingissä 11 p. Marraskuuta v. 1863 ja päätti edellisesti valmistaa tällöisen

yhdistyksen toimeenpanemista. Tämän jälkeen tehty ehdotus ohjesääntöön sai hallituksen vahvistuksen 24 p. Maaliskuuta v. 1864 ja syksyllä samana vuonna oli ei ainoastansa *Kasvatusopillisen yhdistyksen pääosasto* Helsingissä perustunut, vaan myös *alaosastoja* Turussa, Jyväskylässä, Waasassa, Haminassa, Heinolassa, Hämeenlinnassa, Kajaanissa, Porvoossa, Loviisassa, Tampereella, Kuopiossa, Porissa ja Oulussa.

Kasvatusopillinen Yhdistys Suomessa tarkoittaa paremman taidon levittämisellä kasvatuksessa ja opettamisessa edistää kasvavan sukupolven sivistystä. Yhdistykseen, johonka kuuluu pääosasto Helsingissä ja sen kanssa kirjeenvaihdossa olevia alaosastoja maanseuduilla, voipi vanhemmat, opettajat ja opettajattaret, sekä muut kasvatusta ja opetusta harrastavat kansalaiset, ruveta ehdoilla, jotka kukin osasto erikseen on määrännyt. Yhdistys on aina vuodesta 1864 saakka ulos antanut oman aikakaus-lehden.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

(Helsingissä.)

Tämä Suomen kansallis-työssä ja Suomalaisen kirjallisuuden historiassa ijäti muistettava seura perustettiin 16 Helmik. v. 1831 muutamilta nuoremmilta yliopiston-jäseniltä. Nämä olivat Suomen kielen lehtori *K. N. Keckman*, apulainen, sittemmin provessori ja tätä nykyä Ruotsin valtionarkiston-hoitaja, *J. J. Nordström*, apulainen, sittemmin provessori, *I. Ilmoni*, dosentit, sittemmin provessorit, *G. Rein*, *N. A. Gyldeń*, *J. A. Gadolin*, *B. O. Lille* ja *J. L. Runeberg*, kandidaatti, sittemmin provessori, *E. Lönnrot*, tohtori *M. J. Lindfors*, konrehtori *A. G. Lindfors*, ja maisterit *K. H. Ståhlberg* ja *J. F. Ticklén*. Näihin sitten yhdistyi joukko vanhempia ja nuorempia tiedemiehiä, jotta perustajain luku yhteensä teki 31. Seuran ohjesäännöt ovat vuosien kuluessa monessa kohden tulleet muutetuksi. Nyt voimassa olevat ovat 30 p:ltä Maaliskuuta v. 1858. Seuran tarkoituksena sanotaan niissä olevan isänmaan tuntemisen ja Suomen kielen viljelyksen edistäminen, jonka tähden seuran tehtävänä on l:ksi kerätä ei ainoastaan kaikenlaisia Suomenmaan historiaa,

runoutta, taruoppia, maan- ja tilastotiedettä, sekä kieltä ja muita senkaltaisia isänmaallisia aineita koskevia teoksia, olkootpa painetuita, tai käsikirjoituksia, Suomen tai vieras-kielisiä, vaan myös Suomalaisia runoja, tarinoita, muinaismuistoja ja kirjoja mitä sisältöä tahansa, kun vaan ovat Suomen kielellä; ja että, jos varat myöntävät, sekä antaa painattaa teoksia, jotka ovat hyödyksi maan historialle ja kirjallisuudelle, että myös toimittaa erinäinen aikakaus-kirja äskenmainituissa aineissa; 2:ksi että, palkintoja määräämällä, kehoittaa siihen kykeneviä henkilöitä sekä ulosantamaan teoksia näissä aineissa, että suomentamaan rahvaalle sekä enemmän sivistyneille lukijoille sopivia kirjoja; sekä 3:ksi määrätä ja julkaista kilpakirjoituksia Suomen historian, kielen ja kirjallisuuden alalla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura kokoontuu varsinais-kokoukseen ensimmäisenä keskiviikkona joka kuussa, paitsi Heinä- ja Elokuussa. Vuosikokous, jossa esimiehen, vara-esimiehen, sihteerin, kirjastonhoitajan, rahanvartijan sekä muiden virkamiesten vaali tapahtuu, pidetään 16 p. Maalisk., eli Porthanin kuolinpäivänä.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seurassa on viimeis-aikoina syntynyt seuraavat osakunnat, jotka, samalla kuin ovat olleet tarkastus-valiokuntina, sen ohessa myöskin ovat olleet tieteellisiä yhdistyksiä erityisellä vaikutustoimella:

Historiallinen osakunta, perustettu 4 p. Huhtik. v. 1864;
Kaunetieteinen osakunta, ” 16 p. Maalisk. v. 1865;
Kielitieteellinen osakunta, ” 16 p. Maalisk. v. 1868.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran aikakaus-kirjaa *Suomea* on ilmestynyt yhtenäen 29 osaa, joista 20 ensimmäistä ruotsinkielisellä nimilehdellä. Historiallisen osakunnan aikakaus-kirjaa *Historiallinen Arkisto* on 3 osaa julkaistu. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ”toimitukset” muuten 67 numerossansa sisältää suuren osan siitä, mitä parahinta Suomalaisessa kirjallisuudessa löytyy.

Seuran varat rahassa tekivät tilinteon mukaan vuosikokouksessa 16 p:nä Maalisk. v. 1872 yhteensä 130,191 markkaa 47 penniä, joista *yleinen varasto*, syntynyt jäsenten vuosimaksuista y. m., teki 25,949 markkaa 44 penniä, *Rabbe'n varasto* (testamentilla antanut apukamreeri Fabian Fredrik

Rabbe vainaja) 20,073 markkaa 2 penniä, *Blomberg'in varasto* (testamentilla antanut pakarimestari Karl Blomberg vainaja Helsingissä ynnä puolisonsa 31 p. Lokakuuta v. 1857) 60,068 markkaa, *Sirén'in varasto* (kirkkoherra K. Sirén'in lahjoittama) 4,440 markkaa, *Kellgren'in varasto* (proessori H. A. Kellgren'in perillisten lahjoittama) 3,972 markkaa 79 penniä, ja *Stenberg'in varasto* (kauppias J. D. Stenberg'in lahjoittama Helsingissä) 10,000 markkaa. Seuran menot vuotena 1871—1872 nousivat 26,393 markkaan 32 penniin, joista painokustannuksia 7,377 markkaa, kirjailijain palkintoja y. m. 1,901 markkaa, matkaraha-apuja 2,150 markkaa j. n. e. Menot suoritettiin osaksi korkorahoilla (4,533 markkaa) ja myydyillä kirjoilla (8,070 markkaa), osaksi jäsenten vuosimaksuilla y. m. Hänen Majesteettinsa Keisarin käsivaroista nauttii Suomalaisen Kirjallisuuden Seura vuotuista raha-apua 1,200 markkaa.

Seuran kirja-varasto arvattiin kirjakaupan hinnan mukaan samana päivänä 99,683 markkaan 55 penniin. Kirjasto ja käsikirjoitus-kokoelma (Hallituksenkatu 3) ovat jokseenkin rikkaat.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran perustettua ovat seuraavat olleet siinä esimiehinä ja sihteerinä:

Esimiehiä:

- Erik Gabriel Melartin*, proessori, 1831—1833, sittemmin arkkipiispa.
Johan Gabriel Linsén, proessori, 1833—1841, † 1848.
Gabriel Rein, proessori, 1841—1853.
Frans Johan Rabbe, asessori, 1853—1854.
Elias Lönnrot, proessori, 1854—1863.
Gabriel Rein, toisen kerran, 1863, † 1867.
Mathias Akiander, täysinpalvellut proessori, 1867—1870, † 1871.
Johan Wilhelm Snellman, senaatori, 1870.

Sihteerejä:

- Elias Lönnrot*, katso ylempänä, 1831.
Karl Niklas Keckman, lehtori, 1831, † 1838.
Mathias Akiander, katso ylemp., 1838—1839.
Karl Henrik Ståhlberg, maisteri, 1839—1840.

- Mathias Alexander Castrén*, maisteri, 1840—1841, sittemmin provessori, † 1852.
- Fabian Collan*, maisteri, 1841—1844, sittemmin yliopiston apulainen, † 1851.
- Erik Alexander Ingman*, maisteri, 1844—1845, sittemmin provessori, † 1858.
- Herman Abraham August Kellgren*, maisteri, 1845—1846, sittemmin provessori, † 1856.
- Sven Gabriel Elmgren*, maisteri, 1846—1861, kirjastonhoitajan apulainen.
- Karl Gustaf Borg*, lehtori, 1861—1863.
- August Engelbrekt Ahlqvist*, provessori, 1863—1865.
- Julius Leopold Fredrik Krohn*, dosentti, 1865—1868.
- Karl Alexander Slöör*, maisteri, 1868—1870.
- Frans Wilhelm Rothstén*, maisteri, 1870.

Suomen taideyhdistys.

(Helsingissä.)

Suomen taideyhdistys, jonka tarkoituksena on kuvaama-taiteen tunnon edistäminen sekä sen harjoittamiseen kehoittaminen isänmaassa, perustettiin 10 p. Maaliskuuta v. 1846, mikä päivä, joka on yhdistyksen korkean suojelijan K. K Perintöruhtinaan syntymäpäivä, on määrätty taideyhdistyksen vuosipäiväksi. Taideyhdistys lunastaa taideteoksia, etupäässä oman maan taideniekkein tekemiä, toimittaa vuotuisia yhteisiä taidenäyttelöitä sekä ylläpitää taidevaraston ja riittäuskouluja Helsingissä ja Turussa. Kukin yhdistyksen jäsen maksaa joko kerta kaikkiansa 120 markkaa, taikka vuosittain 12 markkaa 15 vuoden kuluessa, ja on yhdellä arvalla osallisena vuotuisiin lunastettujen taideteosten ulosarvoittamisiin. Hallitukselta saa taideyhdistys vuoteensa 8,000 à 12,000 markan suuruisen raha-avun.

Yhdistyksen asioita ajaa vuodeksi valittu johtokunta pääkaupungissa, jossa johtokunnassa on puheenjohtaja ja 6 jäsentä. Näistä jälkimmäisistä on 1 sihteerinä, 1 kokoelmain hoitajana, 1 riittäuskoulun inspektorina Helsingissä ja 1 rahan- ja taloudenhoitajana. Paitsi taideyhdistyksen juhlapäivänä 10 p.

Maalisk. pidetään vuosittain varsinaiskokouksia 25 p. Toukok. ja 25 p. Lokakuuta.

Suomen taideyhdistyksen kokoelmassa (Unioninkatu 20, kolmas huonekerta) on 220 taulua, joista 147 Suomen taide-
niekkain tekemiä, 20 veistokuvaa y. m.

Suomen taideyhdistyksen puheenjohtajia:

Vapaherra *Karl Johan Walleen*, 1846—1849.
(Vapaherra) *Karl Olof Cronstedt*, 1849—1855.
Vapaherra *Casimir von Kothen*, 1855—1861.
(Vapaherra) *Sebastian Gripenberg*, 1861—1863.
Fredrik Cygnaeus, 1863.

Sihteerejä:

Zachris Topelius, 1847—1869.
Karl Gustaf Estlander, 1869.

Kokoelmain hoitaja:

Berndt Otto Schauman, 1868.

Wankihuone-Yhdistys Suomessa.

(Helsingissä.)

Tämä yhdistys, jonka ohjesääntö sai esivallan vahvistuksen 15 p. Syyskuuta v. 1869, perustettiin 19 p. Tammikuuta v. 1870. Sen tarkoituksena on koettaa estää vapaaksi laskeutuita rangaistusvankeja rikokseen takaisin lankeamasta sekä yleensä kokea edistää vankien siveydellistä parantamista heidän vankiusaikansa. Jäsen yhdistyksessä on kukin, joka siihen maksaa vuotuisen makson 2 markasta 6 markkaan. Yhdistykseen kuuluu *päätoimikunta* Helsingissä sekä *alaosaston-toimikuntia* Hämeenlinnassa, Porissa, Lappeenrannassa, Mikkelissä, Oulussa, Turussa, Nikolainkaupungissa ja Wiipurissa.

Suomen Lähetykseura.

(Helsingissä.)

Suomen Lähetykseura, joka perustettiin 19 p. Tammik. (Pyh. Henrikin päivänä) v. 1859, tarkoittaa Evankelis-Lut-

herilaisen uskonnon levittämistä pakanakansoissa. Varsinainen seuran jäsen on jokainen, mies tahi vaimoihminen, joka seuran kassaan on maksanut vähintäänkin 40 markkaa; maksava jäsen, oikeutettuna ottamaan osaa seuran yleisiin keskustelumuksiin siltä vuodelta, jolloin sisäänmaksu on tehty, on se, joka kerrassaan on maksanut vähintäänkin 2 markkaa sen kassaan. Seura, jonka toimikunta, missä on 9 valittua jäsentä, on Helsingissä, on tähän saakka ylläpitänyt oman *lähetyskoulunsa*. Tässä on henkilöitä, joissa tapahtuneen tutkimuksen nojassa on luultu löytyvän siihen tarpeelliset omaisuudet, kasvatettu lähetyssaarnaajiksi. Nyt kuitenkin koulu, syystä että varat tätä nykyä eivät salli laveampaa Suomen lähetystoimen laajentamista, tulee vastaiseksi suljettavaksi.

Suomen lähetysseura on asettanut oman asemapaikan lähetystoimelle pakanakansoissa lounaisessa Ahrikassa Ovambónimisessä maassa Damaran pohjois-puolella noin 18 $\frac{1}{2}$ eteläisellä leveydellä. Sikäläisten Suomen lähetyssaarnaajain luku on 11, 9 pappia ja 2 käsityöläistä. Papeista on 7 lopettanut oppimääränsä Suomessa ja 2 Saksanmaalla.

Lähetysseuran varat, jotka ovat karttuneet jäsenten maksuista, vapaaehtoisista lahjoista, kolehteista y. m., tekivät 1 p. Toukukuuta v. 1870: varasto lähetystointa varten ulkomaalla 44,050 markkaa 9 penniä, varasto lähetystointa varten omassa maassa 357 markkaa 26 penniä, varasto juutalaislähetystä varten 327 markkaa 14 penniä, varasto lähetyshuoneen rakentamista varten Suomessa 2,161 markkaa 80 penniä ja varasto turvalaitosta varten langenneille naisille 2,164 markkaa 14 penniä. Tulot vuodelta Toukok. 1869 — Toukok. 1870 nousivat 34,513 markkaan 7 penniin ja menot 68,496 markkaan 13 penniin. Vuodelta 1871—1872 nousivat tulot 45,630 ja menot 50,113 markkaan.

Suomen Muinaismuisto-yhtiö.

(Helsingissä.)

Tämä yhtiö perustettiin v. 1870 ja sai säännöillensä esivallan vahvistuksen 9 p. Syysk. s. v. Muinaismuisto-yhtiön tarkoituksena on valaista, koota sekä hävityksestä ja unohtuk-

sesta säilyttää isänmaan taide- ja muinais-jäännöksiä, runoja, lauluja ja taruja, sekä Suomen kansassa elvyttää mieltä sen muinais-muistoihinsa. Muinainmuisto-yhtiö kokoontuu varsinaiseen kokoukseen kerran kuukauteensa. Keskustelemukset näissä kokouksissa ovat tähän asti vaan julkaistut sanomalehdeissä. Piakkoin tulee toki muinainmuisto-yhtiö tilaisuuteen ulosantamaan oma aikakaus-kirjansa.

Suomen Passivirasto.

(Pietarissa.)

Ministeri-Valtiosihteerin valvonnan alla löytyy Pietarissa asetettuna passivirasto, jonka tulee antaa passeja Wenäjällä oleskeville Suomalaisille. Passivirastoon kuuluu *päällikkö*, jonka, ministeri-valtiosihteerin esityksestä, Keisari määrää, 1 ensimmäinen ja 1 toinen *sihteeri*, *sihteerinapulainen*, *rahanhoitaja*, *kontrollööri*, *rekistratori*, *kirjuri*, *kirjurinapulainen*, 2 vanhempaa ja 2 nuorempaa *kopistia*, sekä *oikeudenkäymis-apulainen* Suomen alamaisille Pietarissa ja *lääkäri*.

Palkkaedut ovat: päällikön 12,800 markkaa, ensimmäisen sihteerin 7,200 markkaa, toisen d:o 4,000 markkaa, rahanhoidajan 4,000 markkaa, rekistratorin 3,000 markkaa, kirjurin 3,000 markkaa, oikeudenkäymis-apulaisen 6,800 markkaa, kirjurinapulaisen 2,400 markkaa, sihteerinapulaisen 2,400 markkaa ja 4 kopistin 2,000 markkaa kunkin.

Suomen Kauppa-asiamiehet.

Keisarillisen asetuksen mukaan 17 p:ltä Heinäkuuta v. 1835 sai Suomen hallitus oikeuden Wenäjän eri kaupungeissa asettaa *kauppa-asiamiehiä*, velvollisuudella suomalaisille kaupap miehille, laivureille ja elinkeinolaisille antamaan kaikenlaista laillista apua tulliasioissa ja muissa toimissa, sekä sisääntulevain ja ulosmeneväin tavarain, että Suomen asukkaiden kauppayritysten suhteen keisarikunnassa ylipäänsä. Kauppa-asiamiehille samana päivänä annettu ohjesääntö on sittemmin 24 p. Huhtikuuta v. 1850 ja 2 p. Joulukuuta v. 1856 saanut muutamia lisäyksiä. Kauppa-asiamiehet, joiden tulee olla tai-

tavia Wenäjän, Suomen ja Ruotsin kielissä, määrätään Suomen Suuriruhtinanmaan ministeri-valtiosihteeriltä. Ne ovat oikeutetut viran puolesta tekemään sekä ilmoituksia asianomaisissa Wenäjän virkakunnissa, että myös asioissa, jotka koskevat kauppatavarain tullissa käyttämistä, ruveta välittömään kirjeenvaihtoon tullin yli-johtokunnan ja tullivirastojen kanssa Suomessa. Tätä nykyä löytyy Suomen kauppasiamiehiä asetettuina Pietarissa, Kronstadt'issa, Räävelissä, Riassa ja Odessassa.

Keisarilliset Wenäjän Ritarikunnat.

Mitäkään erityistä ritarikuntaa Suomessa ei ole, vaan on Keisarillisia Wenäjän tähtiä aina vuodesta 1808 asti, kuten sitä ennen Kuninkaallisia Ruotsin tähtiä, annettu palkinnoiksi ja hallituksen suosiosoitukseksi Suomen virkamiehille, sekä muille, joita on katsottu niitä ansainneeksi. Kun Wenäjän ritarikunnat tällä tavoin ovat niin sanoakseni saaneet porvaruutta Suomessa, lienee lyhyet tiedot niistä tässä paikallansa. Keisarilliset Wenäjän Ritarikunnat ovat:

S:t Andrean ritarikunta, Wenäjän valtakunnan korkein ritarikunta, perustettu 30 p. Marraskuuta (12 p. Jouluk.) v. 1698 Pietari Suurelta. Ritarikunnan merkinä on: 1. tummansininen, emaljeerattu andrean-risti kullasta, keskellä apostoli Andrean kuva ja kruunu sen yli, sekä kirjaimet S. A. P. R. (Sanctus Andreas, Patronus Russiæ) ristin 4 haaralla. Risti kannetaan leveässä taivaansinisessä, oikean olkapään ylitse käyvässä, läikehtivässä nauhassa, ja 2. kahdeksankulmainen hopeatähti sinisellä ristillä, jonka keskessä luetaan sanat: "за веру и вѣрность" (uskosta ja uskollisuudesta). Kaikki miespuoliset Keisarillisen huoneen jäsenet eli Suuriruhtinaat saavat Andrean-tähden kohta kasteessa. Tähti annetaan ystävyyden ja kunnioituksen osoitteeksi ulkomaan hallitsijoille ja ruhtinaille, sekä erinomaisista ansioista valtakunnan korkeimmille virkamiehille. Andrean ritarikunnassa on ainoasti yksi luokka; kuitenkin pidetään tähdistön arvomerkkien saaminen timanteissa erinäisenä suosiolahjana.

S:t Katharinan ritarikunta, rouvas-ihmisille, perustettiin 24 p. Marraskuuta (6 p. Jouluk.) v. 1714 Pietari Suurelta puolisonsa Katharina I:sen kunniaksi. Ritarikunnan merkit ovat: hopeinen tähti ja punaiseksi emaljeerattu kultakilpi, joka riippuu punaisessa hopeaan juotetussa nauhassa ja jonka etupuolella on pyhän Katharinan kuva, valkea risti kädessä. Tässä ritarikunnassa on kaksi luokkaa. Keisarinna on ritarikunnan ylimestarinnana.

S:t Georgin ritarikunta, perustettu 26 p. Marraskuuta (8 p. Jouluk.) v. 1769 Katharina II:lta sota-ansioista annettavaksi. Ritarikunnan merkit ovat: 1. kultainen valkeaksi emaljeerattu risti, johon on kuvattu Pyhä Georg, ratsastava hevosella lohikärmeen yli; tämä risti riippuu rusokellervässä, mustaraitaisessa nauhassa, sekä 2. nelikulmainen kulta-krasaani, Pyhän Georgin nimimerkki keskellä. S:t Georgin ritarikunta, joka on hyvin suuressa arvossa pidetty, jakauu 4:ään luokkaan, joista 1:nen ainoastansa annetaan sotapäälliköille, jotka ovat saaneet voiton valtakunnan vihollisista, taikka valloittaneet tärkeämmän linnan.

S:t Wladimirin ritarikunta, Katharina II:sen perustama 22 p. Syyskuuta (4 p. Lokak.) v. 1782, ja jaettu 4:ään luokkaan. Ritarikunnan merkit ovat 1:ssä ja 2:ssa luokassa: tummanpunainen, mustaraitainen nauha, jossa riippuu punaiseksi emaljeerattu kultaristi. Ristissä on B (Suuriruhtinas Wladimirin nimimerkki) levitetyllä kärpänkaapulla. Sen ohessa kannetaan vasemmalla puolella rintaa hopeinen krasaani vaihtelevilla hopea- ja kultasäteillä, kirjaimet C. P. K. B. ja kehäkirjoitus "польза, честь и слава" (hyöty, kunnia ja kiitos) koskellä. Ritarit 3:ssa ja 4:ssä luokassa kantavat vaan ristin, edelliset kaulassa, jälkimmäiset napinrei'ässä soukermassa nauhassa.

S:t Alexander Newskin ritarikunta, Pietari Suuren perustama 30 p. Elokuuta (11 p. Syyskuuta) v. 1722. Siinä on ainoastaan 1 luokka, josta kuitenkin merkki priljanttien kanssa on korkeampana osastona. Ritarikunnan merkit ovat: tummanpunainen nauha vasemman olkapään ylitse, punaiseksi emaljeerattu risti, viilokotka uurroksissa, ja keskellä Suuriruhtinas Alexander Newskyn kuva hevosen selässä, sekä ho-

peakrasaani ruhtinaan nimimerkillä ja kehäkirjoituksella ”за труды и отечество” (vaivoista ja isänmaan edestä).

Walkean kotkan ritarikunta, alkuansa Kuninkaallinen Puolalainen, perustettu Wladislaw I:lta v. 1325, ja uudistettu August II:lta v. 1705. Ritarikunnan merkit ovat: musta kruunattu viilokotka kultaisilla päillä sekä keskellä kultaisessa tähdessä punainen risti, jossa on valkea kotka. Tämä kunniamerkki kannetaan tummansinisessä, läikehtivässä nauhassa vasemman olkapään ylitse. Vasemmalla rinnalla sitä paitsi kannetaan kulta-krasaani.

S:t Annan ritarikunta, jonka 3 (15) p. Helmikuuta v. 1736 Kiel'issä perusti Holstein-Gottorp'in Herttua Karl Fredrik puolisonsa, Anna Petrownan, kunniaksi. Poikansa Pietari III kautta tuli se Wenäjälle, ja Paul I julisti sen v. 1791 Wenäläiseksi tähdeksi. Ritarikunnan merkit ovat: punainen, vasemman olkapään ylitse käyvä, keltareunainen nauha, jossa riippuu punainen risti Pyhän Annan kuvalla, sekä oikeammalla rinnalla hopeakrasaani, jossa on punainen risti keskellä ja ympärikirjoitus ”Amantibus Pietatem, Justitiam, Fidem”. Tämä ritarikunta jakauu 4:ään luokkaan. Ritarit 1:ssä luokassa kantavat äskenmainitut arvomerkit, 2:n luokan ritarit ristin soukemmassa nauhassa kaulassa ja 3:nen luokan ristin nauhassa, joka on napinrei'ässä. Annan tähti 4:ssä luokassa annetaan ainoasti sotilaille ja kannetaan miekankahvassa.

S:t Stanislain ritarikunta, samate kuin Walkean kotkan ritarikuntakin alkuansa Puolalainen, ja perustettu v. 1765 Stanislaus Poniatowsky'ltä. Ritarikunnassa on 3 luokkaa. Ensimmäisen luokan kunniamerkit ovat: hopeinen krasaani kirjaimilla S. S. sydänkilvessä, punainen, läikehtivä, valkeareunainen nauha vasemman olan ylitse ja siinä riippuva punaiseksi emaljeerattu risti, kotkat uirroksissa. Toisessa luokassa kannetaan risti kaulassa ja kolmannessa napinrei'ässä.

Suomenmaan valtiokalenterissa vuodelta 1872 luetellaan seuraava luku ritareita:

Andrean ritarikunnassa	2.
Georgin ritarikunnan 3:ssa luokassa	1.
” 4:ssä ”	12.

Wladimirin ritarikunnan 1:ssä luokassa . . .	3.
” 2:ssa ” . . .	10.
” 3:ssa ” . . .	48.
” 4:ssä ” . . .	46.
Aleksander Newskyn ritarikunnassa	5.
Walkean kotkan ritarikunnassa	12.
Annan ritarikunnan 1:ssä luokassa	34.
” 2:ssa ”	93.
” 3:ssa ”	271.
” 4:ssä ”	28.
Stanislain ritarikunnan 1:ssä luokassa	44.
” 2:ssa ”	171.
” 3:ssa ”	285.
Hengelliseen säätyyn kuuluvain jäsenten luku oli:	
Wladimirin ritarikunnan 2:ssa luokassa	1.
” 3:ssa ”	3.
Walkean kotkan ritarikunnassa	1.
Annan ritarikunnan 1:ssä luokassa	2.
” 2:ssa ”	8.
” 3:ssa ”	42.
Stanislain ritarikunnan 1:ssä luokassa	2.
” 2:ssa ”	11.
” 3:ssa ”	34.

Wenäläisten tähtien luku, joita Suomen virkamiehiltä, sotilailta ja muilta kannettiin, oli niinmuodoin 1,169. Suomenmaan valtiokalenterissa lueteltujen tähdeillä koristettujen henkilöin luku oli noin 700 paikoilla.

II.

Tilastollisia Tauluja.

**Taulu 1. Valtakuntain suuruus ja väkiluku
Europassa.**

	Suuruus maan- tieteisissä nelio- peninkulmissa.	Väkiluku.	Asukasta nelio-penin- kulmassa.
Wenäjä ynnä Suomen ja Puolan kanssa	99,185	68,425,285	690
Ruotsi 8,026 nel. p. 4,168,882)	13,777	5,898,573	428
Norja 5,751 ” 1,729,691)			
Itävalta-Unkari	11,267	35,553,000	3,155
Saksan valtakunta	9,882	40,200,000	4,068
Siitä Preussi	6,387	24,043,296	3,764
Bäijeri	1,361	4,875,000	3,582
Württembergi	354	1,778,396	5,024
Baadi	278	1,490,000	5,359
Saksi	272	2,423,401	8,909
Mecklenburg-Schwerin	244	560,618	2,298
Elsass-Lothringi	208	1,597,219	7,678
Hessi-Darmstadt	140	823,138	5,879
Oldenburgi	116	315,622	2,721
Ranska	9,594	36,800,000	3,835
Hispania	9,200	16,682,486	1,813
Turkinmaa	6,302	10,510,000	1,667
Iso-Brittania ja Irlanti	5,762	30,157,473	5,234
Italia	5,375	24,368,787	4,533
Rumenia	2,197	3,864,848	1,759
Portukali	1,623	3,986,558	2,456
Kreikanmaa	910	1,348,522	1,503
Servia	791	1,222,000	1,545
Sweitsi	752	2,510,494	3,338
Tanskanmaa (paitsi Islanti j. Fär- saaristo)	696	1,717,802	2,468
Alankomaat	596	3,592,416	6,027
Belgia	535	5,021,336	9,386
Montenegro	80	96,238	1,203
Luxemburgi	46	199,958	4,346
Andorra	9	12,000	1,333
Liechtenstein	3	8,320	2,773
San Marino	1	7,303	7,303
Monaco	0,3	3,127	—

Taulu 2. Yleinen katsaus muutamain maiden valtiotuloihin, valtiomenoihin sekä valtiovelkoihin.

Maa.	Valtio- tuloja.	Valtio- meno- ja.	Valtiovelkaa.	Kullekin asukkaalle tulee.	
	Miljonaa markkaa.			Valtio- tuloja.	Valtio- meno- ja.
Pohjois-Amerikan Yhdysvallat (1871) . .	1,977,9	1,507,6	11,826,8	51,31	306,82
Ranska (1871)	1,867,2	2,023,2	noin 20,000	50,74	543,47
Iso-Britannia ja Irlanti (1871)	1,759,1	1,749,1	20,137,1	58,33	667,73
Wenäjä (1872)	1,715,3	1,714,6	8,000	22	100
Italia (1871)	1,397	1,558	9,020	57,33	370,15
Itävalta-Unkari (1871) .	1,243	1,367,3	6,483,1	34,96	182,35
Preussi (1871)	648,4	648,4	1,597,2	26,97	66,43
Hispania (1872)	588,6	627,4	6,677,8	35,28	400,28
Turkinmaa (1870) . . .	377,7	389,1	3,103,4	35,94	295,28
Bäijeri (1869)	186,4	186,4	910,2	38,24	186,71
Alankomaat (1871) . .	186	204,5	1,058,8	51,78	294,73
Belgia (1871)	178,1	169,7	705,8	35,47	140,56
Ruotsi *) (1872)	66,5	74,1	128,8	15,95	30,09
Tanskanmaa (1872) . .	59,3	58,3	331,3	34,52	192,86
Norja (1869)	29,4	29,4	42,1	17,00	24,33
Suomenmaa (1872) . .	21,1	19,5	44,6	11,90	25,15

*) Ruotsin valtiotuloihin ja valtiomenoihin ei ole laskettuna kullungit ruotu-sotaväkeä varten y. m. Mitäkään luotettavaa tämän maan valtiovaraston vertailemista muitten maiden oloihin ylläseisovat numerot siis ei tarjoa. Merkittävä myöskin on, että valtiomenojen valtiotuloja suurempi määrä tältä vuodelta ainoastansa on satunnaista, johonka on syynä erinomaiset kustannukset puolustus-neuvoista. Ylipäänsä on koko taulusta sanottava että todellinen eri maitten tulojen ja veronmäärän toisiinsa vertaileminen ei ole mahdollista, niinkauan kuin veronmaksotapa ja muoto ovat niin toisistansa eroavaiset, että toisen maan valtiovaraston arvioon luetaan jaksoja, joita toisen maan arvioissa ei näy, vaikka ne kyllä siinäkin ylöskannetaan, olkoonpa kunnallisveroina, papiston palkkauksena j. n. e. tai eri elinkeinoille ja kansaluokille pantuina velvollisuuksina, niink. kyyditseminen, tienteon-velvollisuus y. m.

Taulu 3. Yleinen katsaus eri maiden kauppasuhteisiin.

	Maahan- tuonnin arvo.	Ulos- viennin arvo.	Maahan- tuonnin määrä kullekin asuk- kaalle.
	Miljonaa markkaa.		
Alankomaat	982,3	1,080	273
Iso-Britannia ja Irlanti	7,628,2	6,139,9	252
Sveitsi	457,2	417,8	182
Belgia	903,6	691,6	180
Ranska	3,174,2	3,097,4	83
Norja	135,4	110,5	78
Kreikanmaa	80,9	45,9	60
Ruotsi	196,7	181,3	47
Italia	891	578,6	36
Turkinmaa	316,7	138,5	31
Itävalta-Unkari	1,061,7	989,7	30
Suomenmaa	54,1	32,9	30
Hispania	445,5	288,7	27
Rumenia	72,5	158,3	19
Wenäjä	1,197	925,5	18

**Taulu 3b. Kaupunkeja Europassa, joissa on
enemmän kuin 100,000 asukasta.**

	Tuhatluku asukkaita.		Tuhatluku asukkaita.
Lontoo (70)	3,214	Bristol (70)	171
Parisi (67)	1,889	Palermo (61)	167
Konstantinopoli (64)	1,003	Elberfeld (71)	160
Berlini (71)	828	Prag (69)	157
Wieni (69)	825	Lille (66)	155
Pietari (69)	667	Bradford (70)	143
Glasgow (70)	568	Bucharest (67)	141
Liverpool (70)	517	Tukholma (69)	134
Manchester & Salford (70)	496	Newcastle (70)	133
Neapeli (61)	419	Hull (70)	130
Moskova (69)	399	Köln (71)	130
Birmingham (70)	370	Genoa (61)	128
Lyon (66)	324	Toulouse (66)	127
Dublin (70)	321	Antwerpen (68)	123
Madrid (69)	317	Portsmouth (70)	122
Marseille (66)	300	Rotterdam (69)	121
Amsterdam (69)	275	Belfast (61)	120
Leeds (70)	260	Gent (68)	120
Warsowa (69)	255	Odessa (65)	119
Sheffield (70)	247	Venedig (57)	118
Hampur (71)	240	Florence (61)	114
Lissabon (63)	224	Nantes (66)	112
Rooma (69)	220	Königsberg (71)	112
Pest (71)	210	Magdeburg (71)	110
Breslau (71)	200	Leipzig (71)	107
Milano (61)	196	Hannover (71)	105
Bordeaux (66)	194	Lüttich (68)	104
Barcelona (60)	190	Frankfurt am Main (71)	104
München (71)	190	Riika (61)	102
Kööpenhamina (70)	180	Stoke-sur-Trent (69)	101
Turin (61)	180	Sunderland (70)	101
Edinburg (70)	179	Rouen (66)	101
Dresden (71)	177	Adrianopel	100
Brüssel (69)	175	Danzig (71)	100

Numerot sulkumerkkien välissä merkitsevät sitä vuotta, jonka väkilukusuhteet ovat olleet ylläseisovain tietoin perusteena.

Taulu 4. Vleinen katsaus Suomenmaan valtiotuloihin ja valtiomenoihin allamainittuina vuosina.

(Vuositain julkaistuin valtiokulunkiarvioin mukaan. Numerot osoittavat tasaisia tuhatlukuja markassa.)

	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1871.
Tuloja.										
Weroja maasta ja tiloista maalla	2,427	2,504	2,551	2,562	2,420	2,295	2,276	2,221	2,170	2,271
Walmistustalaitosten veroja	92	103	99	109	106	102	100	95	85	71
Henkiveroja	1,220	1,238	1,252	1,265	1,316	1,368	1,368	1,378	1,338	1,315
Wälillisiä veroja ja ulostekoja	7,311	7,437	7,776	7,778	7,172	7,063	6,758	6,971	7,518	7,604
Satunnaisia tuloja	901	920	1,346	1,366	1,377	1,473	1,406	1,547	1,524	3,126
Suostuntavero-rahoja	—	—	—	—	700	630	600	545	500	510
Wiinanpoltto-vero	—	—	—	—	1,216	528	330	703	1,000	1,500
Vaivais- ja työhuone-rahasto	445	445	440	418	389	420	425	405	401	436
Yleisen sotilaskassan tulot	2,516	2,520	2,663	2,676	2,670	2,603	2,647	2,635	2,703	2,681
Sotilaspuustelli-kassa	27	21	22	22	24	24	23	22	22	22
Sotilashuone-kassa	87	118	119	120	134	134	135	127	127	126
Summa	15,026	15,306	16,268	16,316	17,524	16,640	16,068	16,649	17,388	19,662

Menoja.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1871.
Ensimmäinen maksoluokka *)	1,190	1,273	1,282	1,293	1,282	1,294	1,288	1,290	1,272	1,284
Oikeuskunta	435	447	451	443	457	491	488	483	512	579
Sotilaskunta **)	2,800	2,706	2,910	3,013	3,026	3,137	2,264	2,013	2,011	1,974
Yleinen Siviilikunta	3,050	3,191	3,290	3,354	3,381	3,437	3,448	3,459	3,459	3,593
Kirkollisvirasto, opetuslaitokset ja tieteet	1,311	1,469	1,613	1,695	1,700	1,715	1,725	1,736	1,764	1,786
Armelaat laitokset, yhteisjärjestys ja terveydenhoito	1,075	1,149	1,196	1,231	1,249	1,254	1,269	1,319	1,321	1,432
Yleisiä satunnaisia menoja	2,120	2,126	2,097	2,069	2,026	1,965	1,868	2,728	3,266	3,260
Maanviljelys, kauppa ja elinkeinot	1,188	1,261	1,924	1,876	1,885	1,749	1,614	1,614	1,513	2,974
Lahjoituksia ja yleisiä apuja	630	659	707	715	711	720	822	844	842	833
Menot suostuntavaroista kansankoulutoimeen, majakkalaitoksiin ja kulkuneuvoihin	—	—	—	—	495	668	458	530	493	489
Viinanvalmistuksen silmälläpito ja korvaus kunnille y. m.	—	—	—	—	1,368	40	40	43	57	99
Vaivais- ja työhuone-rahasto	440	444	440	413	420	419	421	400	397	436
Vähennyksiä	181	108	97	96	97	92	120	125	124	124
Summa	14,420	14,833	16,007	16,198	18,097	16,981	15,825	16,584	17,031	18,863

*) Tähän kuuluu Keisarillisen Majesteetin käyttämISRahat, sekä palkka y. m. Kenraalikuvernöörille, Keisarilliselle Senaatille, valtiosihteeri-virastolle, komitealle Suomen asioita varten ja Kenraalikuvernöörin kanslialle.

**) Tähän kuuluu kaikki sotilasrahaston valtakulunki-arviossa löytyvät menot.

Taulu 5. Tilastollinen taulu Suomenmaan lääneistä.

a) maanala ja väkiluku.

Lääni.	Maanala			Väkiluku 31 p. Joulukuuta 1870.	Väentiheys	
	maan- tietei- sissä neliö- penink.	neliö- virs- tassa.	tynnyrin alassa.		jokaisella neliö- penink.	jokaisella virstalla.
Uudenmaan . . .	214,07	10,316	2,387,450	168,215	786	16
Turun ja Porin .	446,05	21,495	4,974,456	293,633	658	14
Hämeenlinnan .	400,94	19,321	4,471,429	185,900	464	10
Wiipurin	650,95	31,369	7,259,568	276,527	425	9
Mikkelin	415,54	20,024	4,634,228	155,169	373	8
Kuopion	812,56	39,156	9,061,895	217,948	268	6
Waasan	755,77	36,420	8,428,608	297,059	393	8
Oulun	3,027,60	145,897	33,764,678	179,161	59	1
Koko maa	6,723,48	323,998	74,982,312	1,773,612	264	5

b) maanalan suhteita, pelto- ja niittyä.

Lääni.	Koko ala tynnyrin alassa.	Siitä oli			
		peltoa ja pelto- maata.	niittyä ja niitty- maata.	vuoria.	vesiä.
Uudenmaan . . .	2,387,450	198,271	680,686	206,689	152,233
Turun ja Porin .	4,974,456	270,244	835,979	236,587	512,753
Hämeenlinnan .	4,471,429	262,941	456,923	257,009	648,859
Wiipurin	7,259,568	263,594	708,647	296,332	780,262
Mikkelin	4,634,228	157,817	358,752	323,559	1,277,252
Kuopion	9,061,895	134,506	589,262	535,797	1,547,800
Waasan	8,428,608	239,726	1,117,059	443,852	654,638
Oulun	33,764,678	163,723	1,069,962	?	?
Summa	74,982,312	1,690,822	5,817,270	—	—

c) vuotuinen viljansato keskiluvussa aikakautena 1861—1865
allamainituista viljalajeista.

Lääni.	Tynnyriä					
	nisuja.	rukiita.	ohria.	kau- roja.	her- neitä.	peru- nia.
Uudenmaan . . .	3,900	223,200	40,900	147,100	10,400	260,000
Turun ja Porin .	10,000	400,900	101,800	188,500	22,700	300,000
Hämeenlinnan . .	—	195,900	80,100	106,100	16,900	180,000
Wiipurin	—	241,800	73,600	199,800	?	?
Mikkelin	—	184,200	80,400	96,400	?	?
Kuopion	—	209,400	194,200	64,000	2,400	200,000
Waasan	—	273,300	255,400	94,900	—	310,000
Oulun	—	82,400	186,800	12,300	—	120,000
Koko maa	13,900	1,811,100	1,013,200	909,100	?	?

d) talven yli elätettyin eläinten luku v. 1865.

Lääni.	Hevo- sia.	Sonneja ja härkiä.	Leh- miä.	Hie- hoja.	Lam- paita.	Sikoja.	Vuohia.	Poroja.
Uudenmaan .	26,820	9,554	54,196	26,510	78,021	20,243	1,373	—
Turun ja Porin	44,013	16,252	97,918	44,090	197,279	27,290	5,529	—
Hämeenlinnan	30,414	8,870	72,768	29,600	96,700	27,100	7,250	—
Wiipurin . .	35,600	4,000	87,600	19,300	106,000	60,000	680	—
Mikkelin . .	26,000	7,300	80,500	25,000	62,900	30,900	1,700	—
Kuopion . .	31,960	7,000	79,880	23,360	87,920	32,860	1,600	—
Waasan . .	46,995	7,331	122,322	31,883	183,341	24,475	6,707	—
Oulun . . .	20,444	4,653	75,713	18,721	97,517	4,042	107	40,274
Koko maa	262,246	64,960	670,897	218,464	909,678	226,910	24,946	40,274

e) Läänien kameralinen jako ja maasta suoritellettavat suoranaiset kruununnaksot v. 1864.

Lääni.	Manttaali.			Tärkeimmät suoranaiset kruununnaksot.						
	Vero.	Kruunuu.	Rälssi.	Summa.	Talon saavuja.	Varsinaista veroa.	Kruunun tihuntia.	Knihiti-, puosmanni- ja rustholli-vakanssi-veroa.	Muita suoranaisia naisia kruununnaksot.	Summa.
Uudenmaan	1,642,506	213,513	412,308	2,268,327	7,324	248,316	49,230	266,023	86,890	650,459
Turun ja Porin . . .	4,069,296	569,833	637,731	5,276,860	12,536	732,564	122,411	478,898	179,836	1,513,709
Hämeenlinnan . . .	1,598,592	398,417	206,090	2,203,099	7,509	317,967	50,601	242,837	83,287	694,692
Viipurin . . .	647,352	698,421	1,012,430	2,358,203	24,779	48,509	84,748	95,308	94,854	323,419
Mikkelin . . .	834,978	376,835	16,626	1,228,439	8,559	183,887	23,343	99,151	60,956	367,337
Kuopion . . .	938,782	553,685	7,187	1,499,654	12,741	223,019	14,413	76,803	63,370	377,605
Wasan . . .	2,325,986	348,178	7,500	2,681,664	17,774	481,569	76,584	117,641	129,750	805,544
Oulun . . .	1,406,468	569,675	2	1,978,143	12,278	285,150	51,749	75,074	81,012	492,985
Summa	13,463,960	3,728,557	2,301,872	19,494,389	103,500	2,520,981	473,079	1,451,735	779,955	5,925,750

6. Tuomio- ja kärjäkuntain väkiluku v. 1870.

Tuomio- kunta.	Kärjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.
		kärjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.	
	Turun hovioikeuteen kuuluvia.			
Sata- kunnan.	Orihvesi, ynnä osa Ruovettä, Kurua ja Kuorehettä . . .	10,300	} 24,718	Hämeen- linna & Kangas- ala.
	Kangasala, ynnä osa Messu- kylää ja Teiskoa	10,205		
	Lempäälä, ynnä osa Pirkkalaa ja Wesilahtea	4,213		
Ylä-Sata- kunnan Yläpuo- len.	Osa Wesilahtea ja Totkijärvi Osa Pirkkalasta, Messukyläs- tä ja Teiskosta ynnä Ylöjärvi	4,215	} 41,683	Tampere. { Ikaali- nen.
	Osa Ruovettä ja Kurua . . .	6,008		
	Osa Ruovettä ja Kurua . . .	5,585		
	Ikaalinen, Parkano ja Jämijärvi Kankaanpää, Karvia ja Hon- kajoki	10,780		
Ylä-Sata- kunnan Alapuo- len.	Hämeenkyrö ja Wiljakkala .	8,443	} 46,605	Tampere & Karkku.
	Alastaro, Loimaa, Metsämaa ja osa Orihpäätä	6,652		
	Huittinen, Wampula, Kauvatsa ja Punkalaidun	11,764		
	Tyrvää, Kiikka ja Kiikoinen .	14,406		
Ala-Sata- kunnan.	Karkku, Suoniemi, Mouhijär- vi, Lavia ja Suodenniemi .	9,956	} 46,863	{ Pori. { Eura & Kiukai- nen.
	Ulvila, Porin maaseurakunta, Normarkku, Ahlainen, Poo- markku, Levanpelto ja Nak- kila	10,479		
	Merikarvia ja Siikainen . . .	20,755		
	Eura, Kiukainen, Honkilahti, Köyliö, Säkylä ynnä osa Ylänettä	8,132		
	Kokemäki ja Harjavalta . . .	11,170		
	Eurajoki, Luvia, Lappi, Hin- nerjoki ja Rauman maa- seurakunta	6,806		
Weh- maan.	Laitila ja Pyhämaa	12,000	} 33,689	Rauma.
	Uusikirkko ja Uudenkaupun- gin maaseurakunta	8,433		
		4,168		

Tuomio- kunta.	Käräjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.	
		käräjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.		
Weh- maan.	Taivassalo, Iniö, Kivimaa ja Welkua	4,965	}	Turku & Askainen.	
Mynä- mäen.	Wehmaa ja Lokalahti	4,123			
	Korpo ja Houtskari	3,621			
Maskun.	Navo	2,518	}		Turku & Askainen.
	Rymättylä ja Merimasku . . .	2,798			
Maskun.	Lemu, Askainen, Mynämäki, Karjala ja Mietoinen	7,405	}		Turku & Raisio.
	Pöytyä, Prunkkala ynnä osia Yläneestä & Orihpäästä . . .	5,947			
	Marttila, Kosken kapp., Eura ja Karinainen	6,145			
	Lieto ja Paattinen	4,074			
	Masku, Wahto ja Nousiainen Raisio, Röntämäki, Rusko ja Naantalin maaseurakunta . . .	4,457			
Ahvenan- maan.	Saltviikki	4,721	}	Kastel- holma & Jomala.	
	Sundi ja Wordöö	1,744			
	Kumlinki ja Brändöö	2,481			
	Föglöö, Kөөkari ja Sottunka . .	1,867			
	Lemlanti ja Lumparlanti	2,198			
	Hammarlanti ja Ekkeröö	1,967			
	Jomala	2,528			
Finströmin pit. ja Geeta	2,072				
Piikkiön ja Halikon Yläpuo- len.	Kisko, Suomensjärvi, Kiikala ynnä osa Someroa	2,745	}	Turku.	
	Halikko, Angelniemi, Uskela, Pertteli, Muurla ynnä osa Someroa	7,060			
	Paimio	12,097			
Piikkiön ja Halikon Alapuo- len.	Piikkiö, Kuusisto, Nummen pit. ja Kaksikerta	3,512	}	Turku & Karuna.	
	Paraisten pit.	4,448			
	Savo ja Karuna	4,323			
	Kemiö, Dragsfjerdi ja Wes- tanfjerdi	3,988			
	Perniö, Finbyy ja Ylikylä . . .	7,544			
Raas-	Hiiittinen ja Kyrkosundi . . .	6,458	}	Turku & Karuna.	
	Pohja, Tenhola, Bromarvi ja Tammisaaren maaseurak. . . .	1,237			
		9,784			

Tuomio- kunta.	Käräjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.
		käräjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.	
porin.	Ingo ja Degerbyy	4,490	21,497	Karja.
	Karja, Snappertuuna ja Mustio	4,833		
	Karjalohja ja Sammatti . . .	2,390		
Raasporin itäinen.	Espo	3,918	28,190	Helsinki & Navala.
	Kirkkonummi	4,702		
	Siuntio	3,500		
	Lohja, Pusula ja Nummen kapp.	8,409	29,827	Evoinen & Padasjoki.
	Wihti ja Pyhäjärvi	7,661		
Jämsän.	Jämsä ja Korpilahti	15,731		
	Längelmäki, Eräjärvi ja Kuo- rehvesi	5,145	33,677	Hämeen- linna & Sääks- mäki.
	Padasjoki ja Kuhmoinen . .	8,951		
Sääks- mäen.	Kalvola ja Sääksmäki . . .	6,053		
	Akaan pit., Urjala ja Kylmä- koski	9,187	30,151	Hämeen- linna.
	Tammela, Jokioinen, Perttula ja Humpvila	13,254		
Janak- kalan.	Somero ja Somerniemi . . .	5,183		
	Lopen pit. ja Renko	6,622	27,929	Hämeen- linna & Lampi.
	Wanaja, Janakkala ja Haus- järvi	11,736		
	Pälkäne, Sahalahti ja Kuh- malahti	6,629		
	Hattula, Tyrvöntö ja Hämeen- linnan maaseurakunta . .	5,164	29,162	Loviisa & Orimat- tila.
Hollolan.	Hauho, Tuulos ja Luopioinen	8,900		
	Kärkölä ynnä osa Hollolaa .	6,189		
	Koski ynnä osia Asikkalasta ja Hollolasta	7,192	35,117	Helsinki.
	Lampi	5,648		
Iitin.	Artjärvi ja Orimattila . . .	9,671		
	Iitin pit.	10,014	35,117	Helsinki.
	Nastola ynnä osia Hollolasta ja Asikkalasta	9,477		
Porvoon.	Mäntsälä, Porneesi ynnä osia Pukkilasta, Askolasta ja Poryoon pit.	13,871		
	Sipo, Östersundomi ja Tuusula	9,066	6,878	
	Nurmijärvi	5,302		
	Helsingin pit.	6,878		

Tuomio- kunta.	Käräjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.
		käräjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.	
Kymin.	Ruotsin Pyhtään pit. ja Lap- treski	6,709	} 29,292	Utti & Anjala.
	Pernaja, Liljendaali ja Myrs- kylä	8,464		
	Elimäki ja Anjala	7,000		
	Osia Porvoosta, Pukkilasta ja Askolasta	7,119		
	Waasan Hovioikeuteen kuu- lulia.			
		568,355		
Lapin- maan.	Muonionniska ynnä Enonteki- jäisten kappeli	1,328	} 6,476	Tornio & Kittilä.
	Sodankylä	2,251		
	Kittilä	1,745		
	Inari	720		
	Utsijoki	432		
Tornion.	Alatornio ja Karunki	6,169	} 19,508	Tornio.
	Ylitornio, Turtola ja Kolari	4,921		
	Kemijärvi ja Kuolajärvi	4,275		
	Rovaniemi	4,143		
	Pudasjärvi ja Jokijärvi	7,133		
Kemin.	Kuusamo	5,860	} 30,856	Oulu.
	Kemi, Simo ja Tervola	6,906		
	Iin pit., Kuivaniemi, Kiimin- ki, Haukipudas ja Ylikii- minki	10,957		
	Hyrnsalmi, Ristijärvi, Suo- mussalmi ja Puolanka	11,264		
	Sotkamo	5,935		
Kajaanin.	Kuhmonniemin	5,141	} 30,047	Kajaani.
	Paltamo ja Säresniemi sekä Kajaanin maaseurakunta	7,707		
	Oulun pit., Oulunsalo ja Hai- luoto	4,669		
Oulun.	Siikajoki ja Revolahti, Paa- vola ja Ranttila	7,650	} 27,704	Oulu.
	Muhos ja Utajärvi	6,137		
	Liminka, Lumijoki, Törnävä, Temmes ja Kempele	9,248		

Tuomio- kunta.	Käräjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.
		käräjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.	
Saloisten.	Saloisten pit., Saloisten kapp., Wihanti	6,166	31,441	Raahe.
	Pyhäjoki, Merijärvi, Oulainen ja Haapavesi	11,556		
	Kalajoki, Alavieska, Ylivieska, Rautio ja Evijärvi	13,719		
Piippol- lan.	Piippola, Pulkkila ja Kestilä Haapajärvi, Pidisjärvi ja Reis- järvi	5,775	20,767	Oulu & Haapa- järvi.
	Kärsämäki ja Pyhäjärvi	9,377		
	Kärsämäki ja Pyhäjärvi	5,615		
Kokko- lan.	Lohtaja, Himanko ja Ylikan- nus, Toholampi ja Lestijärvi Kokkolan pit., Alaveteli, Käl- viö ja Ullava	11,044	33,082	Kokkola.
	Veteli, Perho, Halsova, ja Kaustisenkylä	9,931		
	Kruunupyy ja Teerijärvi	6,551		
Uuden Kaarle- pyyn.	Pietarsaari, Ahtävä, Luoto ja Purmo	5,556	31,434	Uusi- Kaarle- PYY.
	Uuden Kaarlepyyn pit., Jeppo ja Munsala	11,774		
	Kauhava, Ylihärma ja Ala- härma	8,429		
Kors- holman.	Wöyri, Oravais ja Maksanmaa Mustasaari, Raippaluoto ja Koivulahti	11,868	36,273	Nikolain- kaupunki.
	Wähäkyrö	12,113		
	Laihia ja Jurva	3,992		
Närpiön.	Maalahti, Petolahti, Bergöö, Sulva ja Pirttikylä	8,300	43,884	Nikolain- kaupunki.
	Närpiö ja Korsnääsi	11,243		
	Teuva	15,291		
	Lapväärtti, Karijoki, Isojoki ja Sidebyy	3,878		
	Kristiinankaupungin maaseu- rakunta	12,192		
Ilmajoen.	Ilmajoki, ja Kurikka, Seinä- ja Peräseinäjoki, Kauhajoki ja Jalasjärvi	1,280	40,666	Ilmajoki.
	Isokyrö ja Ylistaro	28,223		
		12,443		

Tuomio- kunta.	Käräjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.
		käräjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.	
Alavuu- den.	Lapua ja Nurmo	9,607	} 36,707	Alavuus.
	Kuortane, Alavuus, Töysä, Ala- järvi, Soini ja Lehtimäki, ynnä osa Peräseinäjokea	16,387		
	Lappajärvi, Evijärvi, Kortte- järvi ja Wintala	10,713		
Jyväskylän.	Jyväskylä ja Petäjävesi	8,183	} 24,863	Jyväskylä.
	Wirtain ja Ätsärin pit.	7,671		
	Keuruu, Multia ja Pihlajavesi	9,009		
Laukaan.	Laukaan pit. ja Sumiainen	8,958	} 35,949	Jyväskylä.
	Saarijärvi, Urainen ja Kars- tula	14,404		
	Wiitasaari ja Pihtipudas	9,444		
	Kivijärvi	3,143		
Wiipurin Hovioikeuteen kuuluvia.			449,657	
Kymin.	Säkkjärvi	9,309	} 35,923	Hamina & Wirolahti.
	Wirolahti	9,281		
	Pyhtään ja Kymin pit. ynnä Suursaaren ja Tytärsaaren ulkosaarten kanssa	6,773		
Lappeen.	Wehkalahti ja Sippola	10,560	} 32,218	Lappeen- ranta.
	Walkeala	7,054		
	Luumäki	4,556		
	Lemi ja Taipalsaari	6,812		
Jääsken.	Savitaipale ja Suomenniemi	7,771	} 29,115	Wiipuri.
	Lapeen pitäjä	6,025		
	Joutseno	2,835		
	Ruokolahti ja Rautjärvi	9,935		
	Jääsken pit.	4,327		
Rannan.	Kirvun pit.	5,546	} 34,988	Wiipuri.
	Antrean pit.	6,472		
	Koivisto ja Johanneksen pit. ynnä ulkosaaret Seiskari, Lavansaari ja Pienisaari	10,524		
	Uusikirkko ja Kuolemajärvi	12,366		
	Wiipurin pit.	12,098		

Tuomio- kunta.	Käräjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.
		käräjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.	
Äyrä- pään.	Walkjärvi	4,990	} 32,108	Wiipuri.
	Raudun pit.	3,418		
	Muola ja Heinjoki	10,716		
	Kivennapa	12,984		
Käkisal- men.	Räisälä	4,270	} 26,894	Käkisalmi & Pyhä- järvi.
	Käkisalmen maaseurak. ynnä Kaukola	4,546		
	Sakkola ynnä Metsäpirtti	6,835		
	Pyhäjärvi	4,466		
	Hiitola ynnä Ilmes ja Tiurula	6,777		
Kurki- joen.	Parikkala	9,277	} 23,143	Käkisalmi & Jaak- kima.
	Jaakkima	7,869		
	Kurkijoki	5,997		
Sorta- valan.	Uukuniemi	3,894	} 21,265	Sorta- vala.
	Ruskeala ynnä Leppälahti	3,861		
	Sortavalan maa- ja kaupun- ginseurakunnat	13,510		
Salmin.	Salmin pit.	7,559	} 25,465	Impilahti.
	Impilahti ynnä Kitelä	8,089		
	Suistamo	5,212		
	Se osa Suojärven pit., joka kuuluu Wiipurin lääniin	3,109		
Pielisen.	Korpiselkä	1,496	} 23,710	Nurmes.
	Pielisen pit.	8,483		
	Nurmes	8,514		
Ilomant- sin.	Juuva	6,713	} 29,041	Tohma- järvi.
	Ilomantsi sekä osa Suojärveä	10,582		
	Eno	3,601		
	Tohmajärvi ja Pälkjärvi	9,106		
Kiteen.	Kiihtelysvaara	5,752	} 29,939	Savon- linna.
	Kides	10,156		
	Rääkkylä	4,592		
	Kesälahti	3,041		
Liperin.	Kerimäki	12,150	} 28,754	Joensuu & Liperi.
	Kaavi	7,256		
	Liperi ynnä Polvijärvi	16,119		
Kuopion.	Kontiolahti	5,379	} 29,274	
	Kuopio, Maaninka ja Kart- tula	23,123		
	Tuusniemi	6,151		

Tuomio- kunta.	Käräjäkunta.	Väkiluku v. 1870		Tuoma- rien adressi.
		käräjä- kun- nassa.	tuomio- kun- nassa.	
Iisalmen.	Iisalmi ja Lapinlahti	19,300	} 24,411	Iisalmi.
	Kiuruvesi	5,111		
Pielave- den.	Pielavesi	12,181	} 24,188	Kuopio.
	Nilsää	12,007		
Rauta- lammin.	Pieksänmäki	12,157	} 28,476	Kuopio & Rauta- lampi.
	Rautalampi ynnä Wesanto	13,439		
	Hankasalmi	2,880		
Leppä- virran.	Leppävirta	12,516	} 25,349	Jorois & Leppä- virta.
	Suonenjoki	5,411		
	Jorois	7,422		
Ranta- salmin.	Rantasalmi	9,723	} 22,918	Savon- linna.
	Heinävesi	6,741		
	Sääminki	6,454		
Juvan.	Juva	11,331	} 22,200	Mikkeli.
	Puumala	5,810		
	Sulkava	5,059		
Mikkelin.	Mikkelin pit.	10,996	} 23,485	Mikkeli.
	Kangasniemi	9,613		
	Haukivuori	2,876		
Mänty- harjun.	Mäntyharju	11,330	} 23,101	Mikkeli & Kristiina.
	Hirvensalmi	5,672		
	Kristiina	6,099		
Heinolan.	Heinola	5,161	} 28,787	Heinola.
	Sysmä	7,982		
	Kustaavuksen pit.	7,033		
	Luhanko ja Joutsa sekä Lei- vonmäki	8,611		
			624,752	

Taulu 7. Yleinen katsaus Suomenmaan kaupunkien väkilukuun allamainituina vuosina.

	1805.	1840.	1850.	1860.	1870.
Helsinki	4,237	16,592	19,461	21,698	* 32,113
Porvoo	2,088	2,767	2,950	3,118	3,478
Loviisa	2,709	2,488	2,703	2,571	2,221
Tammisaari	1,260	1,305	1,445	1,353	1,366
Turku	11,300	13,145	17,178	16,870	* 19,793
Pori	2,510	5,353	6,243	7,130	6,959
Rauma	1,651	1,847	2,344	2,825	2,909
Uusikaupunki	1,682	2,097	2,890	3,079	3,495
Naantali	705	606	562	531	447
Maarianhamina	—	—	—	—	258
Hämeenlinna	1,689	2,697	2,581	2,915	3,065
Tampere	602	1,819	3,207	5,232	6,986
Wiipuri	?	4,737	8,618	5,194	* 13,466
Hamina	?	3,356	3,613	2,647	2,627
Lappeenranta	?	1,130	1,331	1,030	1,103
Käkisalmi	?	1,473	1,435	1,181	1,242
Sortavala	?	460	665	589	631
Mikkeli	—	—	563	692	947
Heinola	422	1,029	963	973	994
Savonlinna	?	579	836	1,046	933
Kuopio	819	2,071	2,849	4,066	5,600
Joensuu	—	—	129	598	884
Kokkola	1,710	2,560	2,379	2,231	1,977
Pietarsaari	1,088	1,439	1,542	1,884	2,010
Uusikaarlepyy	765	963	1,154	1,101	1,018
Kristiinankaupunki	1,152	2,102	2,404	2,495	2,530
Kaskinen	358	699	729	851	774
Nikolainkaup. (Waasa)	2,538	3,047	3,665	3,966	4,561
Jyväskylä	—	177	587	858	1,331
Oulu	3,345	5,096	5,761	7,018	* 7,288
Raahe	1,169	1,984	2,301	2,512	2,960
Tornio	666	558	606	693	791
Kajaani	313	423	518	563	656
Summa	44,728	84,599	104,212	109,510	137,413

* Näiden kaupunkien väkiluku saman vuoden väenlaskun mukaan.

Taulut 8—11. Tilastollinen taulu Helsingin, Turun, Wiipurin ja Oulun kaupungeista.

(Maalisk. v. 1870 tapahtuneen väenlaskun mukaan.)

1. Taloja, Huoneuksia ja Huoneita.

	Taloja.				Huoneuksia.						Huoneitten luku, joissa oli tulensijoja.	
	Näistä oli				Näistä oli							
	Koko luku.	Suomen valtion.			Yksityisten.	Koko luku.	toinen puoli kivistä ja toinen puoli puusta.	puusta.	asuinhuoneuksia.	ulkohuoneita, makuusiinejä y. m.		Koko luku.
Wenäjän valtion.		Kaupungin.	Yksityisten.									
Helsinki .	1,076	25	10	26	1,015	3,624	517	73	3,034	2,296	1,328	18,416
Turku . .	929	6	2	23	898	2,644	288	14	2,342	1,756	888	11,490
Wiipuri .	728	15	2	18	693	2,499	233	21	2,245	1,237	1,262	6,480
Oulu . . .	743	4	—	10	729	2,311	60	21	2,230	1,207	1,104	4,529

Muist. Tehdyn laskun mukaan on Helsingin kaupunki tullien sisäpuolella (tähän luettuna Siltasaari, Kamppi (Kampmalmen) ja Hautausmaat) 982,6 tynnyrinalaa maata, eli 4,2 neliö-virstaa. Tästä on Siltasaari 12,2 tynnyrinalaa, Katajannokka 55,4 tynnyrinalaa, Hautausmaat ja Lapinniemi 93,1 tynnyrinalaa, Kaisaniemi ja Kasvitieteellinen Tarha 36,6 tynnyrinalaa ja Kaivopuisto 58,5 tynnyrinalaa. Loput eli varsinainen kaupunki (tähän lukematta enimmäksi osaksi vielä planeeraamattomana olevaa Katajannokkaa) siis on 726,8 maantieteistä tynnyrinalaa. Tästä on vähän ylitse 300 tynnyrinalan asutettuja tontteja; loput ovat katuja, toreja, kävelypaikkoja, autioita aloja, planeeraamattomia tontteja ja vuoria.

2. Asukkaat, äitinkieleen, uskontoon ja sivistyksen kantaan katsoen.

Äitinkieli.

	Suomi.	Ruotsi.	Wenäjä.	Saksa.	Muita kieliä.	Summa.
Helsinki	8,309	18,322	3,878	562	1,042	32,113
Turku	9,594	8,566	1,283	79	271	19,793
Wiipuri	6,845	2,261	3,257	610	493	13,466
Oulu	5,923	1,273	44	23	25	7,288

Uskonto.

	Lutherilaisia.	Kreikkalais-Wenäläisiä.	Roomalais-Katoolisia.	Muita Kristinuskolaisia.	Juuralaisia ja Muhameittaisia.	Summa.
Helsinki	27,279	4,100	425	39	270	32,113
Turku	18,286	1,226	172	33	76	19,793
Wiipuri	9,802	3,120	376	26	142	13,466
Oulu	7,248	40	—	—	—	7,288

Sivistyksenkanta.

	Luvun taitavia ja kirjotuksen taitavia.	Yksistään luvun taitavia.	Yhteensä 10 vuoden jotka eivät taida lukea.	Muita lapsukaisia jotka eivät taida lukea.	Summa.	Henkilöistä yhteensä 10 vuoden, jotka eivät taitaneet lukea, oli vierasta kansallisuutta.
Helsinki	15,871	10,039	1,244	4,959	32,113	1,103
Turku	7,839	7,527	560	3,867	19,793	407
Wiipuri	5,136	4,723	18	3,589	13,466	8
Oulu	2,874	3,444	45	925	7,288	20

**Taulu 12. Summittainen luettelo Suomen sairaanhoito-laitoksiin
sisäänotetuista ja niissä hoidetuista sairaista.**

	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
Huolinhoitolaitokset	310	313	312	320	312	304	309	315	327	341
Sotaväen sairaushuoneet	445	297	226	294	183	190	152	278	150	136
Lääkin-sairashuoneiden lasa- rettiosastot	4,956	5,306	5,294	5,333	5,758	6,115	6,366	7,759	5,188	4,539
Lääkin-sairashuoneiden kup- patandin osastot	3,626	3,475	3,780	4,236	5,068	5,528	6,328	6,312	7,235	8,629
Vankihuoneiden, ojeennuslai- tosten ja kehruhuoneiden sairashuoneet	1,106	1,134	1,098	1,019	1,039	1,215	1,499	3,891	1,410	1,111
Kuumeitanti-sairashuoneet	203	228	210	202	212	473	1,049	1,011	576	320
Kasvatustalot Wiipurin pit.	29	30	20	15	13	15	21	34	15	—
Wälivaraiset sairaushuoneet	—	—	—	—	—	1,084	205	9,772	150	—
Rautatien-sairashuoneet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	119
Summa	10,675	10,783	10,940	11,419	12,585	14,924	15,929	29,372	15,051	15,195
Edelläseisovasta luvusta:										
Uloskirjoitettiin terveinä	7,524	7,377	7,508	8,027	8,669	10,428	11,380	20,976	10,876	10,962
” parantuneina	1,102	1,099	1,153	1,060	1,419	1,520	1,325	1,780	1,150	1,319
” parantamattomina	391	465	484	499	600	554	479	515	458	478
” kuolleina	425	493	513	437	491	858	792	4,320	658	496
Jäivät alallensa	1,233	1,349	1,282	1,396	1,406	1,564	1,953	1,781	1,909	1,940
Summa hoidettuja	10,675	10,783	10,940	11,419	12,585	14,924	15,929	29,372	15,051	15,195

Taulu 13. Suomenmaan postitoimituksista lähetettyjen kirjeiden luku allamainituina vuosina.

	1845.	1855.	1865.	1866.	1870.
Alavuuden	—	—	4,268	5,611	5,806
Ekkeröön	1,070	3,035	1,354	—	1,096
Euran	—	—	421	1,022	1,378
Evoisten	—	—	2,710	2,551	2,610
Haapaveden	—	—	—	—	1,150
Haminan	22,220	41,997	34,126	32,231	29,140
Heinolan	3,358	9,231	7,311	7,979	8,849
Helsingin	140,024	258,483	223,013	230,319	233,871
Hämeenlinnan	15,543	37,434	37,675	40,100	44,409
Iisalmen	—	—	4,002	4,388	4,503
Ikalisten	—	—	1,649	2,565	2,959
Ilmajoen	—	—	—	—	3,146
Impilahden	—	—	—	1,700	1,896
Joensuun	—	3,626	8,608	8,935	10,512
Joroisten	3,159	4,022	9,532	9,746	10,598
Jyväskylän	2,198	4,890	11,394	12,386	15,460
Jämsän	—	—	—	—	2,483
Jääsken	—	—	—	—	212
Kajanin	1,698	2,261	4,045	4,262	5,737
Kalajoen	—	—	2,405	2,308	2,770
Karjan	2,878	7,852	8,894	9,882	10,309
Kaskisten	616	1,891	2,446	2,442	3,097
Kastelholman	7,058	—	4,228	5,044	4,211
Kausalan	—	—	—	—	2,038
Keravan	—	—	—	2,564	2,075
Kokkolan	4,354	13,048	12,186	12,278	13,800
Kristiinankaupungin	3,931	9,350	16,847	17,178	13,980
Kuopion	11,501	21,784	31,646	33,495	34,457
Käkisalmen	6,969	10,677	9,312	9,559	9,697
Lahden	—	—	1,169	1,411	5,628
Lappeenrannan	4,165	12,425	13,268	12,204	12,792
Lauttakylän	—	—	2,697	3,695	3,120
Lohjan	—	—	1,471	2,146	2,064
Loviisan	17,208	33,159	22,136	21,712	20,574
Maarianhaminan	—	—	—	459	3,715
Mikkelin	8,021	12,684	17,847	19,995	19,211
Mohlan	—	—	1,121	3,858	4,194
Mustialan	—	—	2,314	2,949	3,648

	1845.	1855.	1865.	1866.	1870.
Mäntsälän	—	—	210	1,179	1,539
Naantalın	483	1,295	1,579	1,814	1,755
Nikolainkaupungin kat- so Waasa	—	—	3,332	3,064	3,371
Nurmeksen	—	—	3,332	3,064	3,371
Oulun	10,339	16,102	30,139	29,922	34,656
Parikkalan	—	—	1,779	1,636	1,511
Pietarsaaren	2,978	8,117	10,674	11,179	11,420
Porin	9,869	13,338	28,983	28,414	27,162
Porvoon	13,147	34,559	24,301	22,778	21,300
Raahen	3,515	5,539	11,102	10,777	12,227
Rauman	2,775	5,845	8,728	6,978	6,518
Salmin	—	—	—	1,703	1,364
Salon	—	—	9,194	11,084	10,647
Savonlinnan	5,487	6,628	12,892	13,824	14,741
Sortavalan	6,917	9,531	10,543	9,232	9,856
Tammisaaren	7,473	15,165	9,907	10,625	12,061
Tampereen	7,108	12,980	24,328	27,158	30,342
Tohmajärven	1,718	3,367	7,811	6,589	7,191
Tornion	2,397	4,064	5,777	5,487	6,873
Turun	70,734	105,833	94,873	99,981	105,154
Uuden Karlepyyn	2,211	5,211	8,041	8,279	10,349
Uuden kaupungin	2,511	8,377	7,765	8,303	9,375
Uuden kirkon	—	—	1,885	1,780	1,923
Waasan	17,963	27,819	40,040	41,285	44,583
Wiaporin	—	—	13,754	13,470	13,399
Wihdin	—	—	—	1,303	1,319
Wiipurin	63,020	113,979	102,100	91,399	106,880
Rautatien postitoimitus	—	—	—	—	10,380
Summa	486,616	885,598	970,332	996,217	1,075,112
Joista yksityisten	283,994	558,314	755,687	774,092	841,943
” vapakirjeitä	202,622	327,284	214,645	222,125	233,169
Näitä paitsi lähetettiin tavara-paketteja	—	—	24,450	30,801	31,668
Ristisiteitä	—	—	—	819	27,622

136. Vleinen katsaus Suomen postilaitoksen tuloihin allamainitruna vuosina.

Luvut ovat yltä ylitse markoissa (4 markkaa ruplaan), pennejä poisjättämällä.

	1820.	1825.	1830.	1835.	1840.	1845.	1850.	1855.	1860.	1865.	1870.
Postimaksuja lä- hetetyistä ja tulleista kir- jeistä	120,685	131,177	134,240	144,037	153,076	144,987	152,885	280,206	272,408	361,320	368,978
Transito postira- haa	—	37,696	44,692	57,757	77,383	37,811	46,109	26,623	48,627	66,086	38,200
Wakuusrahaa . .	24,061	24,417	33,164	43,138	41,842	32,601	47,726	85,738	61,707	45,819	45,592
Lentopostituloja	520	2,099	427	787	2,642	1,533	689	5,971	4,433	4,161	960
Sanomalehtien postimaksuja . .	4,935	5,370	6,208	3,491	7,096	7,762	8,400	15,186	21,083	21,984	15,491
Syrtämaksuja . .	2,231	1,454	5,162	611	2,865	875	1,868	1,103	5,378	3,800	1,783
Korvausta Wenä- jän postiviras- toilta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lisäystä Suomen valtiovarainista .	28,000	2,666	—	—	—	—	43,600	—	—	—	25,000

Taulu 14. Katsaus tullituloihin Suomen tul-

(Numerot merkitsevät

	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.
Tornion	94,7	37,5	34,6	48,2	46,6	56,5
Oulun	263,3	295,5	264,7	337,5	331,5	345,7
Raahen	114,1	89,7	67,5	81,2	59,4	69,5
Kokkolan	90,6	83,4	85,9	78,7	82,1	107,1
Pietarsaaren	104,7	110,2	66,9	91,6	75,4	107,4
Uuden Kaarlepyyn	72,5	47,3	31,5	38,8	47,8	71,6
Nikolainkaupungin	188,3	180,4	165,9	165,1	189,0	230,6
Kaskisen	30,1	22,4	30,0	42,0	15,7	26,9
Kristiinankaupungin	206,6	310,0	287,3	225,7	143,5	240,7
Porin	365,0	307,3	288,6	278,4	310,6	376,0
Rauman	175,1	266,5	165,9	113,8	132,5	156,6
Uudenkaupungin	135,3	185,5	106,4	145,6	135,8	148,0
Naantalin	9,2	0,3	8,8	—	0,1	—
Turun	1,022,6	1,097,8	804,0	957,9	1,015,5	1,338,1
Ekkeröön	39,9	5,9	6,1	7,5	3,5	5,3
Maarianhaminan	—	—	—	—	—	7,2
Degerbyyn	30,6	19,8	34,8	28,9	29,0	35,7
Tammisaaren	183,9	87,4	62,8	34,0	40,9	45,8
Helsingin	1,234,3	1,104,9	934,8	1,096,9	1,335,0	1,448,7
Porvoon	249,6	311,5	352,4	252,4	267,9	395,2
Loviisan	165,5	97,2	125,5	106,0	97,5	147,9
Haminan	138,0	106,0	54,7	108,6	99,6	97,8
Wiipurin	1,212,3	1,211,9	1,155,7	1,191,1	1,067,1	1,370,9
Kuopion	—	—	36,5	59,9	76,4	67,0
Joensuun	—	—	—	—	25,4	67,3
Savonlinnan	—	—	—	—	—	—
Waltakunnan-rajalla	—	—	—	—	—	—
Pietarin tullitoimi-	—	—	—	—	—	—
tuksessa	—	—	—	24,4	73,9	77,4
Summa	6,126,2	5,978,4	5,171,3	5,514,2	5,701,7	7,040,9

likamareissa, vuosina 1856—1870.

1,000 markkaa.)

1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
70,1	37,1	46,5	50,3	76,2	61,9	76,9	84,0	99,3
408,1	400,2	302,9	276,5	193,3	205,7	229,1	255,6	246,9
78,9	72,2	72,2	75,2	74,3	67,9	68,6	88,1	70,4
125,2	132,7	133,8	110,4	116,2	106,6	97,6	121,7	129,2
116,6	110,6	68,2	93,8	78,3	79,2	73,1	126,2	79,8
74,4	94,7	87,2	68,2	62,6	60,6	62,8	57,3	56,0
335,4	310,4	293,2	272,0	258,7	211,7	218,0	294,4	305,4
17,7	98,1	13,3	9,9	10,1	7,9	26,7	7,4	10,3
235,9	232,6	230,3	168,8	166,8	156,7	161,6	203,1	179,6
500,6	609,1	447,2	468,4	373,5	301,8	255,1	321,3	263,7
197,7	244,8	242,8	144,9	128,8	98,3	79,5	60,3	56,9
138,2	144,7	129,0	149,7	130,5	116,2	90,5	96,3	75,4
0,1	0,5	—	—	—	—	—	—	—
1,309,1	1,398,1	1,257,8	1,307,5	1,182,9	1,036,7	1,004,4	1,345,5	1,192,5
7,4	5,9	3,7	7,1	4,3	4,3	8,0	7,8	9,5
13,7	11,7	15,5	16,7	16,1	17,6	21,2	23,8	30,8
34,2	32,5	37,0	96,3	27,1	26,9	25,6	22,1	30,7
34,3	44,4	26,1	44,2	36,2	31,2	17,6	26,9	36,0
1,790,5	1,834,6	1,729,2	1,544,6	1,229,7	1,163,0	1,477,9	1,824,3	1,524,2
472,1	425,1	381,9	387,0	415,2	408,6	308,8	313,3	342,4
127,3	137,9	133,1	81,7	90,5	84,1	88,1	99,6	96,3
112,8	111,4	102,3	140,0	117,8	136,6	127,2	143,0	128,0
1,190,0	1,456,7	1,323,6	1,220,1	789,5	945,8	950,4	1,027,9	965,5
108,1	102,8	65,7	72,7	83,4	91,6	109,8	163,7	102,0
135,5	123,3	98,2	35,5	44,8	46,3	67,9	94,9	106,6
—	—	—	—	9,3	12,2	24,9	48,5	37,5
—	86,2	92,4	6,7	4,3	2,2	2,5	2,4	1,0
73,1	—	—	57,0	93,5	77,1	102,6	79,8	145,7
7,707,0	8,258,3	7,333,1	6,905,2	5,813,9	5,558,7	5,776,4	6,939,2	6,321,6

Taulu 15. Suomen tavaraliikkeen arvo ulko-

(Numerot merkitsevät

	a) Maahan-					
	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.
Tornion	533,6	550,1	491,6	451,1	345,5	486,2
Oulun	2,466,5	3,327,3	1,304,4	1,440,9	1,708,9	1,691,3
Raahen	739,1	1,329,5	527,3	517,4	455,5	504,2
Kokkolan	393,3	672,1	322,9	217,9	290,0	554,6
Pietarsaaren	500,9	578,4	293,1	332,1	375,1	382,7
Uuden Karlepyyn	223,4	284,7	135,9	142,1	203,6	275,8
Nikolainkaupungin	1,033,0	1,553,0	1,000,3	1,123,8	1,608,0	1,770,7
Kaskisen	167,3	123,6	152,9	153,4	34,0	63,3
Kristiinankaupungin	1,749,5	2,661,5	1,752,4	2,616,5	1,925,0	2,383,2
Porin	1,942,1	3,078,1	1,451,0	1,743,4	1,592,4	2,336,9
Rauman	595,0	902,5	512,0	333,5	379,2	492,8
Uudenkaupungin	680,1	843,4	448,2	531,7	557,1	546,3
Naantalın	32,8	—	34,7	—	—	—
Turun	8,328,2	8,607,8	6,894,7	6,597,0	7,744,9	8,795,8
Ekkeröön	207,8	16,8	23,0	9,0	15,2	7,1
Maarianhaminan	—	—	—	—	—	23,9
Degerbyyn	285,2	151,5	220,2	105,6	130,5	300,4
Tammisaren	1,082,4	514,1	390,3	331,0	486,7	659,3
Helsingin	7,930,3	8,898,1	6,871,9	8,269,9	8,362,0	10,208,6
Porvoon	1,605,2	1,988,4	1,871,8	1,392,7	1,637,6	2,373,5
Loviisan	789,0	898,5	657,6	447,6	571,5	824,3
Haminan	1,461,3	988,8	726,2	752,1	717,7	706,3
Wiipurin	6,169,1	8,859,0	5,916,9	6,127,0	6,297,0	8,620,9
Kuopion	—	—	—	372,2	456,0	645,4
Joensuun	—	—	—	—	162,5	487,9
Savonlinnan	—	—	—	—	—	—
Laatokan yli	—	—	—	—	—	—
Waltakunnan-rajalla	—	—	—	—	—	—
Pietarin tullitoimituk- sessa	—	—	—	767,7	—	—
Summa	38,915,1	46,827,2	31,999,3	34,775,6	36,055,9	45,141,4

maan kanssa, eri tullikamareihin jaettuna.

1,000 markkaa.)

tuonti.								
1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
831,2	693,2	369,2	819,4	754,1	642,1	652,4	731,7	676,7
4,125,5	2,435,8	1,739,5	2,685,2	1,771,5	2,357,5	1,703,3	1,974,7	1,896,5
1,261,5	1,187,5	895,0	937,4	823,2	795,1	748,0	477,4	466,4
1,926,5	1,004,5	765,5	802,2	705,6	801,0	449,5	690,9	833,7
968,8	761,5	589,5	554,5	408,4	862,6	806,6	631,0	456,9
677,3	582,9	274,6	278,4	335,7	368,4	283,5	297,9	293,4
2,847,5	1,980,8	2,167,6	2,628,6	2,125,9	2,989,0	1,852,4	2,367,4	2,333,4
128,7	176,8	53,6	38,5	28,4	211,9	44,1	9,1	37,7
2,656,4	2,267,0	1,470,4	1,812,2	1,998,6	1,261,3	1,560,2	859,8	789,8
3,345,0	2,294,9	1,514,2	2,403,4	2,282,6	1,606,9	1,639,5	2,090,7	1,535,6
581,9	643,2	659,8	635,8	525,6	600,9	403,7	299,0	263,2
681,7	561,8	531,9	721,2	602,7	796,3	786,6	466,9	438,4
—	2,4	—	—	—	0,9	—	—	—
8,074,6	8,752,5	7,274,9	9,405,2	8,615,7	7,843,7	8,165,7	9,023,6	9,958,2
33,9	30,1	10,9	60,5	19,4	27,2	26,8	46,1	44,7
61,5	102,0	57,9	267,1	149,7	222,9	205,9	229,4	314,1
286,7	257,3	394,1	597,6	214,2	446,8	310,4	290,3	409,3
404,6	497,8	345,8	370,2	463,5	647,9	319,9	538,5	542,9
12,705,6	12,560,1	11,965,7	16,479,9	11,722,3	15,882,7	18,335,6	24,467,6	21,559,2
2,928,2	3,255,0	2,431,0	2,338,4	2,252,8	2,441,8	2,094,1	2,317,9	1,849,6
1,288,4	878,5	724,9	645,6	686,1	711,4	1,002,5	875,7	748,0
1,159,3	1,032,4	1,097,3	1,286,9	1,388,8	1,291,8	1,457,9	1,325,0	920,7
11,238,4	11,933,2	11,114,1	14,805,6	8,487,1	10,023,9	11,545,6	13,269,5	10,057,0
1,413,9	852,3	600,4	880,0	797,0	1,306,4	1,444,5	1,393,8	1,389,9
1,048,3	858,3	894,6	863,7	596,0	688,6	859,8	1,118,2	1,071,8
—	—	—	—	311,4	166,7	307,8	499,4	332,9
—	—	—	—	1,991,0	1,766,3	2,560,4	2,237,4	2,671,5
—	5,900,9	7,107,1	—	5,270,1	5,719,3	7,323,3	7,177,7	4,327,2
2,846,0	—	—	—	416,5	60,3	150,1	556,7	361,7
63,521,4	61,502,7	55,049,5	62,317,5	55,743,9	62,541,6	67,040,1	76,263,3	66,580,4

Taulu 16. Suomen tavaraliikkeen arvo ulko-

(Numerot merkitsevät

	b) Maasta-					
	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.
Tornion	753,6	502,7	566,1	436,1	538,7	575,0
Oulun	1,053,7	1,570,3	1,078,3	1,283,0	2,086,0	2,653,9
Raahen	309,2	422,3	244,1	295,3	317,2	425,4
Kokkolan	378,1	450,3	383,5	339,6	374,4	641,0
Pietarsaaren	255,7	356,4	290,3	257,7	379,6	565,3
Uuden Kaarlepyyn	793,5	496,1	244,1	390,0	392,3	625,0
Nikolainkaupungin	616,8	281,7	227,5	406,7	457,5	1,080,9
Kaskisen	172,8	173,6	136,4	172,7	214,8	296,5
Kristiinankaupungin	696,1	864,3	574,7	847,1	1,470,5	1,411,3
Rouvan	941,4	1,296,3	729,8	623,4	637,8	954,9
Rauman	405,8	441,4	215,3	218,3	321,7	428,6
Uudenkaupungin	266,2	378,7	317,1	377,6	362,8	320,4
Naantalin	46,2	54,4	36,5	42,0	37,4	39,2
Turun	1,047,3	1,657,3	898,9	1,586,7	2,136,0	3,473,0
Ekkeröön	89,1	149,2	79,6	49,3	36,7	82,4
Maarianhaminan	—	—	—	—	—	34,3
Degerbyyn	515,4	497,7	500,0	513,4	506,0	743,0
Tammisaaren	541,0	427,8	271,9	491,8	732,7	794,5
Helsingin	1,306,1	1,306,4	928,9	1,078,7	1,352,3	1,885,6
Porvoon	93,0	253,0	58,7	117,5	166,9	321,4
Loviisan	342,6	300,5	406,2	423,3	323,0	361,2
Haminan	438,2	479,0	643,0	521,8	535,8	729,7
Wiipurin	3,643,7	4,126,6	4,379,2	4,333,5	4,756,6	5,134,1
Kuopion	—	—	—	72,4	196,6	323,2
Joensuun	—	—	—	—	37,3	7,6
Savonlinnan	—	—	—	—	—	—
Latokan yli	—	—	—	—	—	—
Waltakunnan-rajalla	—	—	—	—	—	—
Pietarin tullitoimituksessa	—	—	—	—	—	—
Summa	14,705,5	16,486,0	13,210,1	14,877,9	18,370,6	23,907,4

maan kanssa, eri tullikamareihin jaettuna.

1,000 markkaa.)

vienti.								
1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
402,8	479,7	403,1	500,4	596,7	652,3	665,0	612,9	590,0
2,418,6	2,531,4	1,932,6	2,481,7	1,743,1	1,991,6	2,064,6	2,184,3	2,153,6
332,5	482,2	489,9	502,3	497,6	405,0	608,4	476,1	553,4
846,9	816,8	82,8	582,2	629,7	532,5	537,4	749,1	773,2
575,9	847,9	452,5	719,7	708,7	731,6	521,4	834,5	743,6
500,5	726,9	681,5	464,1	486,6	420,5	409,3	421,6	357,3
781,1	780,4	701,4	721,4	483,3	722,3	1,487,9	1,446,2	1,685,7
252,0	326,0	298,4	258,2	232,0	175,3	246,4	228,1	255,8
1,738,9	1,259,7	1,412,6	1,135,5	719,8	780,0	1,063,2	986,0	1,175,4
1,136,3	1,772,4	1,634,2	2,759,6	1,239,2	1,355,7	1,679,8	1,396,7	1,299,6
471,1	384,5	282,1	215,0	225,4	319,9	276,5	285,1	223,7
466,9	474,9	254,4	322,7	319,3	303,9	269,2	324,5	298,0
39,2	35,2	29,8	75,7	38,2	11,5	7,7	12,3	8,0
3,330,1	3,229,0	3,073,0	2,873,0	1,994,2	2,398,8	3,409,3	3,112,5	3,475,5
100,0	62,8	52,7	96,9	25,5	62,9	38,5	60,4	78,7
32,0	29,8	44,3	35,4	52,1	52,1	33,8	66,8	163,3
600,7	701,9	609,5	563,4	472,7	503,9	521,5	542,9	449,4
590,7	969,7	1,004,2	1,192,9	901,2	946,3	805,9	1,234,4	1,437,6
3,118,6	2,698,6	3,828,8	3,520,7	3,902,9	5,265,4	5,280,9	5,605,0	5,671,1
275,3	501,0	200,6	293,7	236,6	566,2	534,7	881,2	999,8
238,3	397,2	328,5	306,1	404,6	302,5	260,3	553,9	617,0
749,7	1,099,3	765,0	1,430,2	1,168,5	1,162,0	1,260,7	1,419,4	1,217,9
6,632,6	7,453,7	7,362,8	10,349,0	9,724,6	7,689,3	10,299,5	11,223,1	8,494,2
301,0	543,1	539,7	514,1	550,4	501,3	1,009,2	1,173,9	1,144,9
11,0	37,7	83,8	284,2	332,2	363,5	670,3	646,0	508,5
—	—	—	—	63,5	70,1	127,5	78,7	192,9
—	—	—	—	3,514,4	2,115,7	2,254,3	2,726,1	3,421,4
—	—	—	—	—	12,159,4	10,741,5	9,789,7	6,228,8
—	—	—	—	—	—	—	—	—
25,942,7	28,641,8	27,293,4	32,198,1	31,263,0	42,561,5	47,057,7	49,071,4	44,218,3

Taulu 17. Metsäntuotteiden ulosvienti vuosina 1864—70.

Vuonna.	Puuaineita ja halkoja.							
	Palkkeja.	Lautoja.		Ruoteita.	Lankkuja.		Parruja.	Halvoja.
	Kappaleita.	Toltteja.	Kuutiojalkaa.	Toltteja.	Toltteja.	Kuutiojalkaa.	Kappaleita.	Syltää.
1864	16,730	292,683	5,095,779	31,235	271,576	8,463,145	50,357	96,343
1865	31,942	470,075	6,078,838	50,614	415,123	14,063,190	120,663	85,949
1866	14,177	411,364	5,168,619	50,689	363,790	11,818,616	94,933	104,274
1867	11,097	387,991	4,712,009	64,403	268,549	9,468,589	88,294	106,142
1868	39,881	541,192	5,407,328	72,510	342,909	11,725,414	174,917	114,672
1869	33,451	610,402	6,079,653	57,533	350,007	11,676,012	133,214	98,848
1870	22,948	784,323	5,530,174	45,650	273,855	9,482,258	86,651	79,649

Taulu 18. Woinvienti v. 1856—1870.

	Leiviskää voita.					
	Wuotui- nen keski- määrä v. 1856—65.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
Tornion	8,529	6,433	6,265	10,721	8,493	8,271
Oulun	5,339	8,251	4,288	8,720	7,598	9,402
Raahen	13,622	23,230	17,786	30,534	26,757	31,109
Kokkolan	1,074	192	1,209	7,778	9,412	15,697
Pietarsaaren . .	694	8,237	6,204	1,846	15,273	7,287
Uuden Kaarle- pyyn	327	1,039	2,656	2,616	2,708	2,096
Nikolainkau- pungin	3,803	9,796	14,231	55,332	43,698	44,678
Kaskisen	8,070	10,606	10,077	10,060	10,349	9,628
Kristiinankau- pungin	12,767	4,009	6,764	22,299	17,893	30,297
Porin	4,180	3,770	4,135	4,867	9,967	11,758
Rauman	257	280	149	762	248	2,325
Uudenkaupungin	189	—	—	270	184	60
Naantalin	0,2	—	—	—	—	—
Turun	31,242	29,795	32,472	67,667	54,748	55,319
Ekkeröön	307	139	212	593	880	654
Marianhaminan	128	168	299	566	521	579
Degerbyyn	2,449	1,723	1,727	4,870	8,024	3,278
Tammisaaren . .	70	209	585	952	589	227
Helsingin	6,083	8,876	13,667	44,668	39,007	44,532
Porvoon	92	110	405	3,258	2,234	3,328
Lovisan	400	422	839	890	659	644
Haminan	107	839	493	896	571	562
Wiipurin	23,320	19,995	13,727	63,128	34,310	85,345
Kuopion	18,263	32,459	31,580	61,066	70,840	59,368
Joensuun	5,410	32,225	27,608	46,133	43,415	35,649
Savonlinnan . .	—	4,166	3,544	8,608	5,282	5,322
Sortavalan	—	—	—	—	30,000	22,000
Käkisalmen	—	—	—	—	10,422	9,829
Laatokan yli . .	25,633	—	23,559	37,596	2,270	2,408
Waltakunnan rajan yli	—	32,074	142,610	110,569	125,802	68,175
Summa	158,785	239,043	367,091	607,265	582,154	569,827

Taulu 19—20. Yleinen katsaus Suomen jyvä-

Vuonna.	Suomeen tuotuja jyviä.							
	Leiviskää: jauhatuita.	Tynnyriä: jauhamattomia.						Summa.
		Kau-roja.	Nisuja.	Ohria.	Rukii-ta.	Her-neitä.	Muita jyvälajia.	
1856	2,431,734	11,898	19	10,684	1,314	2,512	75	26,502
1857	7,678,340	4,489	16	64,346	36,690	3,672	97	109,310
1858	2,640,257	13,631	88	20,460	17,505	931	2	52,617
1859	2,323,459	17,093	342	6,969	2,020	1,100	120	27,644
1860	2,037,005	3,192	198	5,018	4,610	626	35	13,679
1861	2,869,682	8,300	76	4,815	12,231	642	8	26,072
1862	6,754,315	25,983	182	87,697	258,684	2,398	153	375,097
1863	5,050,338	30,337	90	34,288	195,203	6,629	49	266,596
1864	5,483,804	28,682	49	24,571	101,384	5,065	25	159,776
1865	8,603,540	34,766	52	35,274	137,096	3,121	220	210,529
1866	7,800,638	16,555	201	12,097	55,299	2,345	329	86,826
1867	7,413,123	11,481	29	29,289	60,743	5,166	8	106,716
1868	7,088,052	36,736	209	67,324	61,579	5,923	255	172,026
1869	5,575,010	22,360	59	8,189	25,506	3,732	3	59,849
1870	2,974,820	7,297	5	3,215	6,058	2,309	7	18,891

tuontiin ja vientiin allamainituina vuosina.

Vuonna.	Suomesta ulosvietyjä juviä.							
	Leiviskää: jauhatuita.	Tynnyriä: jauhamattomia.						Summa.
		Kau-roja.	Nisuja.	Ohria.	Rukii-ta.	Her-neitä.	Muita jyvälajia.	
1856	442,024	4,700	159	2,865	36,028	120	6	43,878
1857	3,986	87,070	1	5	5,666	1	—	92,743
1858	13,675	32	53	22	7,217	20	3	7,347
1859	88,820	1,484	—	795	7,882	41	12	10,214
1860	75,789	54,963	51	1,996	19,451	441	—	76,902
1861	91,552	91,933	54	17,796	64,482	879	—	175,144
1862	30,255	32,847	67	2,335	18,976	103	—	54,328
1863	12,831	43,086	267	53	7,218	13	—	50,637
1864	19,585	9,655	30	5	12,945	9	—	22,644
1865	22,916	11,538	21	1,121	16,990	2	6	29,678
1866	26,368	29,306	12	—	4,700	18	4	34,040
1867	137,274	64,562	—	1,323	22,677	3	—	88,565
1868	63,510	24,659	—	937	4,514	128	—	30,238
1869	99,345	79,188	—	752	22,546	37	—	102,523
1870	97,670	175,744	50	1,552	37,371	22	33	214,772

Taulu 21. Suolan-, kahvin- ja sokurintuonti Suomeen allamainituina vuosina.

Vuonna.	Suolaa: tynnyriä.	Kahvia: leiviskää.	Sokuria *) leiviskää.
1856	222,592	241,471	368,578
1857	243,636	257,755	314,590
1858	289,181	250,037	242,956
1859	164,371	248,250	310,972
1860	249,850	213,415	393,560
1861	245,863	365,092	400,948
1862	264,545	339,723	494,667
1863	328,839	242,932	517,553
1864	353,658	276,515	406,081
1865	284,371	296,664	509,829
1866	194,913	222,798	454,210
1867	207,835	216,924	504,267
1868	265,771	262,052	340,378
1869	375,846	281,807	441,444
1870	335,567	367,788	506,547

*) Sokuri-tuontiin kuuluu, eritenkin viime vuosina, raakasokuri, joka tekee likimmiten kolme-neljättä osaa koko määrästä.

Taulu 22. Katsaus Suomen kauppalaivaston suuruuteen ja laivaväkeen v. 1863—1870.

a) Kaupungit.

Vuonna.	Purjelai-vojen.		Höyrylaivojen.			Summa.		Laivaväki.		
	Luku.	Lästinluku.	Luku.	Lästinluku.	Hevosvoima.	Luku.	Lästinluku.	Laivareita.	Merimiehiä.	Summa.
1863	418	61,108	29	706	—	447	61,814	432	4,132	4,564
1864	417	62,004	34	845	—	451	62,849	433	4,242	4,675
1865	430	67,974	43	1,014	—	473	68,988	388	3,788	4,176
1866	583	81,141	57	1,450	2,295	640	82,591	543	5,219	5,762
1867	593	83,333	73	1,744	2,886	666	85,077	557	5,287	5,844
1868	594	86,426	68	1,676	2,699	662	88,102	544	5,448	5,992
1869	570	86,515	71	1,613	2,753	641	88,128	559	5,499	6,058
1870	580	85,980	78	2,193	3,027	658	88,173	527	5,209	5,736

b) Maaseutu.

Vuonna.	Purjelai-vojen.		Höyrylaivojen.			Summa.		Laivaväki.		
	Luku.	Lästinluku.	Luku.	Lästinluku.	Hevosvoima.	Luku.	Lästinluku.	Laivareita.	Merimiehiä.	Summa.
1863	1,097	40,687	—	—	—	1,097	40,687	1,052	3,371	4,423
1864	1,109	43,272	2	— ¹	95	1,111	43,272	993	3,288	4,281
1865	1,074	42,125	3	— ¹	125	1,077	42,125	1,006	3,274	4,280
1866	1,168	49,217	5	100 ²	137	1,173	49,317	1,036	3,875	4,911
1867	1,011	48,115	5	100 ²	137	1,016	48,215	999	3,781	4,780
1868	1,203	52,795	5	100 ²	137	1,208	52,895	1,080	3,974	5,054
1869	1,102	52,930	2	— ¹	52	1,104	52,930	998	4,105	5,103
1870	1,164	55,016	7	100 ²	52 ³	1,171	55,116	1,028	4,199	5,227

¹ Puuttuu tietoja höyrylaivojen lästinluvusta.

² Tämän summan tekee 3 höyrylaivan lästinluku; tietoja jällellä olevista puuttuu.

³ Puuttuu tietoja 5 höyrylaivan lästinluvusta.

**Taulu 23. Meriliike. Lasteilla ulkomailta Suomen-
maahan tulleiden sekä viimeksi mainitusta maasta
ulkomaille lähteneiden laivojen luku
ja yhteenlaskettu lastiveto.**

Vuonna.	Tulleita laivoja.		Lähteneitä laivoja.	
	Luku.	Lästin- luku.	Luku.	Lästin- luku.
1856	1,746	69,528	1,721	102,322
1857	2,047	104,195	2,150	143,390
1858	1,299	85,371	1,666	131,854
1859	1,716	98,700	2,112	145,868
1860	1,581	89,954	2,278	149,015
1861	1,769	102,022	2,636	160,854
1862	2,417	136,419	2,919	164,819
1863	2,393	146,622	3,095	191,992
1864	1,954	116,574	2,517	165,943
1865	2,236	131,067	3,718	229,658
1866	2,320	137,729	3,024	216,606
1867	3,748	175,546	6,484	284,605
1868	3,745	192,703	7,416	327,175
1869	3,629	200,988	7,258	347,512
1870	3,370	186,857	6,290	310,868

Taulu 24. Rahtipurjehtiminen elikkä välillinen meriliike, jota Suomen laivat ovat toimittaneet kahden vieraan maan välillä v. 1868.

	Tulleiden laivojen lästinluku.	Lähteneiden laivojen lästinluku.
Wenäjä: Wienanmeri	—	112
Itämeri	2,480	897
Musta meri	17,343	16,852
Ruotsi ja Norja	2,282	1,103
Tanskanmaa	1,044	—
Saksanmaa: Itämeri	206	206
Pohjanmeri	473	473
Iso-Britannia	35,395	43,456
Alankomaat	2,991	941
Belgia	2,589	2,469
Ranska	9,311	6,834
Hispania	4,188	7,530
Portukali	322	498
Italia ja Itävalta	3,789	3,298
Kreikan- ja Turkinmaa	3,172	2,719
Ahrika	8,436	7,079
Etelä-Aasia	11,034	11,122
Etelä-Amerika	3,521	2,140
Länsi-India	4,486	6,917
Pohjois-Amerika	6,057	5,174
Muita maita ilman tarkempaa ilmoitusta . .	426	—
Summa	119,545	119,820

Taulu 25. Vuorenviljelys.

Vasken ja tinan valmistus Orijärven ja Pitkärannan kaivoksista murretuista malmeista.

Vuonna.	Kippuntaa kasarivaskea.	Vastaava arvo markassa.	Kippuntaa tinaa.	Vastaava arvo markassa.
1861	998,4	399,360	140,4	76,624
1862	1,028,4	417,284	193	96,500
1863	743,5	297,424	387,7	193,850
1864	305,2	122,068	279,6	139,830
1865	609,3	243,740	108,9	54,485
1866	238,7	95,484	7,5	3,775
1867	215,8	86,330	—	—
1868	251	100,424	—	—
1869	233,8	93,540	123,3	69,076
1870	197,4	78,985	99,3	53,622

Taulu 26. Vuorenviljelys.

Katsaus raudanvalmistukseen.

Vuonna.	Mur- rettua malmia.	Ylös- otettua järvi- ja suo- malmia.	Ilmoitettu valmistus.					Raudan- valmis- tuksen ylipäinen arvo.
			Harkkorautaa.	Valannetta.	Rautalaakaa.	Kankirautaa.	Tukku-, pultti- ja käsiteh- das-rau- taa sekä terästä.	
Kippuntaa.			• Kippuntaa.					
1861	26,917	180,884	52,752	2,000	—	52,568	3,457	5,607,236
1862	22,840	145,929	66,455	4,000	507	56,134	3,328	6,283,964
1863	20,864	150,700	72,331	2,000	—	63,652	3,608	6,719,842
1864	19,896	221,845	79,694	2,400	—	70,325	3,796	7,122,912
1865	13,160	232,429	82,997	2,100	—	69,799	3,804	6,308,681
1866	22,947	253,584	96,621	6,811	488	66,221	7,585	6,719,420
1867	7,665	389,509	78,132	2,622	1,905	60,163	9,644	5,977,108
1868	3,757	293,328	96,908	2,679	6	61,775	12,166	6,201,148
1869	4,364	354,498	114,032	—	—	65,133	16,060	8,788,546
1870	15,527	242,328	114,852	3,417	—	63,717	21,932	7,203,501

Kun yllämainituista ylipäisistä arvomääristä lasketaan pois kustannukset ulkomaan malmista (jota vuosittain on tuotu noin 50,000 kippuntaa) sekä raudasta ja kivihiihlistä, niin tekee puhdas tulo kotimaan raudanvalmistuksesta vuorihallituksen laskujen mukaan: vuonna 1861: 3,328,124 markkaa, v. 1865: 3,986,943 markkaa ja v. 1869: 6,165,866 markkaa.

Taulu 27. Tehtaiden luku ja niiden teoksien arvo vuonna 1861—65.

Vuonna.	Kaupunkien majistraatin alle kuuluvia.				Kaupunkien majistratin alle kuulumatomia.				Summa.				Tehtaanlaintoksiin an- nettujen, maksamatto- main valtio- lainain yh- teenlaskettu määrä.	
	Tehtaita ja Manufaktureja.	Teh- taan työ- väen luku.	Teoksien arvo. Markka	p.	Tehtaita ja Manufaktureja.	Teh- taan työ- väen luku.	Teoksien arvo. Markka	p.	Tehtaita ja Manufaktureja.	Teh- taan työ- väen luku.	Teoksien arvo. Markka	p.	Mark	p.
1861	238	6,297	13,511,807	62	59	783	1,469,225	44	297	7,080	14,981,033	06	2,507,283	40
1862	250	6,182	18,559,206	24	69	819	2,193,254	40	319	7,001	20,752,460	64	2,384,600	96
1863	281	6,059	13,987,316	27	65	848	2,851,524	68	346	6,907	16,838,840	95	1,762,977	04
1864	302	6,034	14,301,721	69	83	900	2,194,488	45	385	6,934	16,496,210	14	1,671,309	80
1865	312	6,946	18,518,875	97	85	999	1,958,071	89	397	7,945	20,476,947	86	1,765,624	44

Taalu 28. Tehtaiden ja manufakturein luku sekä niiden teoksien arvo vuosilta 1858, 1861, 1866 ja 1870.

	1858.		1861.		1866.		1870.				
	Teoksien arvo.		Teoksien arvo.		Teoksien arvo.		Teoksien arvo.				
	Luku.	Markka p.	Luku.	Markka p.	Luku.	Markka p.	Luku.	Markka p.			
Koko luku . . .	201	8,017,990	297	14,981,033	6	410	24,288,784	57	400	26,748,504	48
Joista											
Puumpuli-kehruu- huoneita . . .	3	1,786,790	4	2,947,434	—	5	6,195,714	—	5	8,198,491	—
Sokuritehtaita . . .	1	310,140	2	2,519,408	—	2	3,688,091	—	2	3,957,240	—
Konepajaja . . .	9	629,401	15	1,154,452	—	13	1,319,290	—	13	2,474,084	—
Kynttilä- ja saip- puatehtaita . . .	4	512,920	5	1,041,160	—	5	1,305,908	—	5	1,636,390	—
Tupakan-, sikari- ja nuuska-teht.	33	1,551,832	27	1,270,470	—	28	1,274,287	—	26	1,620,021	—
Papperitehtaita . . .	8	400,434	10	649,342	40	7	697,491	—	7	994,562	—
Englannin nahka- tehtaita . . .	12	247,837	80	247,286	40 ¹	32	258,060	—	22	280,784	75
Lasiruukkeja . . .	11	420,778	20	597,921	28	18	492,085	—	15	264,471	—
Verkavapriikeja . . .	6	286,929	52	346,149	80	7	88,984	—	4	30,290	— ²

¹ Kahdesta Englannin nahkatehtasta teoksien arvo vuodelta 1861 ei ole ilmi annettu; samoin yhdestä vuodelta 1866.

² Yksi verkavapriikki ei ole ilmi antanut teoksiansa arvoa vuodelta 1870.

**Taulu 29. Katsaus oppilaitten lukumäärään
maamme sunnuntaikouluissa v. 1866—1870.**

	Oppilaitten lukumäärä.				
	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
Haminassa	30	33	31	22	23
Heinolassa	31	37	25	15	19
Helsingissä	386	258	218	253	275
Hämeenlinnassa	179	151	109	56	81
Joensuussa	73	73	50	33	50
Jyväskylässä	45	42	31	31	26
Kajaanissa	8	14	9	9	9
Kaskisessa	27	27	27	15	47
Kokkolassa	23	14	10	32	20
Kristiinankaupungissa	117	88	60	39	87
Kuopiossa	117	117	92	90	82
Käkisalmissa	22	20	13	14	13
Lappeenrannassa	27	19	19	17	13
Lovisassa	90	73	60	58	56
Mikkelissä	18	26	14	14	13
Naantalissa	0	15	32	28	19
Nikolainkaupungissa	149	137	128	57	165
Oulussa	100	94	?	?	?
Pietarsaaressa	49	61	44	15	38
Porissa	155	68	48	107	117
Porvoossa	90	77	58	?	87
Raahessa	127	81	59	?	59
Raumalla	75	73	55	39	52
Savonlinnassa	42	34	23	21	17
Sortavalassa	30	21	44	17	25
Tammisaarressa	54	47	29	?	62
Tampereella	291	317	300	221	313
Torniossa	26	20	21	21	21
Turussa	435	328	304	362	375
Uudessa Kaarlepyyssä	19	12	20	19	14
Udessakaupungissa	58	50	40	36	81
Wiipurissa	130	136	116	105	93
Summa	3,023	2,563	2,089	1,746	2,352

30. Taulu, osoittava oppilaitten lukumäärää y. m. kaikissa Suomenmaan alkeisopistoissa keväät-luku kauden alussa, 15 p. Tammik. v. 1871.

Opiston nimi.	Oppilaitten koko lukumäärä.	Opistoon otettaissa oli seuraavilla oppilailla äitinkielenä		Kuulu- maksoa kruunulle maksoi		Mitä kukin oppilas tuli kruunulle maksamaan sisääntulleet koulu- maksot pois lasket- tua.	
		ruotsi.	suomi.	luku- ansa.	sa- dal- ta.	<i>Fmf.</i>	<i>7i.</i>
Normalikoulu Helsingis- sä (8 luok.)	363	1)	1)	257	70	1)	—
Kymnaasi Porvoossa (2 luok.)	36	33	3	14	38,4	832	53 2)
Ylä-alkeiskoulu d:o (5 luok.)	108	100	8	54	48,7	113	96 3)
Kymnaasi Turussa (2 luok.)	104	97	7	65	62,5	295	40
Ylä-alkeiskoulu d:o (5 luok.)	351	299	52	163	46,4	100	60
Kymnaasi Hämeenlinna- sa (2 luok.)	24	15	9	13	56,2	1,551	33 4)
Ylä-alkeiskoulu d:o (5 luok.)	104	66	36 5)	45	43,0	133	23
Alkeisopisto Wiipurissa (7 luok.)	198	153	38 6)	94	47,4	209	5
Kymnaasi Kuopiossa (2 luok.)	83	46	37	28	33,0	180	50 7)
Ylä-alkeiskoulu d:o (5 luok.)	221	103	118	89	41,0		
Kymnaasi Nikolainkau- pungissa (2 luok.) . .	41	38	3	14	35,4	191	98
Ylä-alkeiskoulu d:o (5 luok.)	152	146	6	59	39,0	90	32
Alkeisopisto Jyväskylässä d:o Oulussa . .	165	?	?	?	?	?	?
	180	?	?	?	?	?	?

1) Tietoja puuttuu. 2) Lask. 3:lta luokalta. 3) Ainoastaan 4:ltä luok. lask. 4) Koko kymnaasin palkkasääntö jaettu 2 luokalle. 5) 2:lla joku muu kieli. 6) 7:llä joku muu kieli. 7) Likimäärin.

Opiston nimi.	Oppilaisten koko lukumäärä.	Opistoon otettaissa oli seuraavilla oppilailla äitinkielenä		Kuulu- maksoja kruunulle maksoi		Mitä kukin oppilas tuli kruunulle maksamaan sisääntulleet koulu- maksot pois lasket- tna.	
		ruotsi.	suomi.	luku- ansa.	sadal- ta.	Mark- kaa	p.
Ylä-alkeiskoulu Loviisassa (4 luok.) . . .	42	40	1 ¹⁾	8	18,2	371	13
D:o Porissa d:o	87	52	35	74	85,0	132	12
D:o Tampereella d:o . .	104	54	50	34	33,0	129	89
D:o Savonlinnassa d:o .	43	21	22	17	38	389	43
D:o Heinolassa d:o . .	39	23	16	13	33	365	75
D:o Joensuussa d:o . . .	77	24	50 ²⁾	31	40,7	157	41
D:o Kokkolassa d:o . .	53	50	3	24	45	215	—
—	2,575	—	—	—	—	—	—
Tyttökoulu Helsingissä (7 luok.)	253	228	14 ³⁾	174	69	74	4
D:o Turussa (3 luok.) .	82	81	4 ⁴⁾	48	58,5	106	87
D:o Wiipurissa d:o . .	94	77	9 ⁵⁾	51	55,6	89	8
D:o Kuopiossa d:o . . .	80	78	2	41	48,8	128	24
D:o Nikolainkaupungissa d:o	76	76	—	30	39,5	80	1
D:o Oulussa d:o	105	105	—	50	47,6	81	74
D:o Haminassa (2 luok.)	63	49	4 ⁶⁾	—	—	51	82
	753	—	—	—	—	—	—

(Muist. Haminan koulussa ei makseta koulumaksoja ollenkaan.)

- 1) 1:llä muu kieli. 2) 3:lla joku muu kieli. 3) 11 joku muu kieli.
 4) 1:llä saksankieli. 5) 8:lla joku muu kieli. 6) 10:llä joku muu kieli.

Ala-alkeskoulut

Opiston nimi.	Äitinkieli		Koko lukumäärä.	Kustannukset kustakin oppilaasta.		Muistutuksia
	ruotsi.	suomi.		M:k.	p.	
Helsingissä . . .	?	?	213	?	?	
Porvoossa . . .	101	5	106	46	83	
Loviisassa . . .	53	—	53	67	69	
Tammisaarella . . .	?	?	50	?	?	
Turussa . . .	162	62	224	1)	—	1) tietoja puuttuu.
Naantalissa . . .	?	?	14	?	?	
Uudessa Kaup.	29	100	129	55	77	
Raumalla . . .	13	30	43	110	6	
Porissa	43	42	85	60	9	
Maarianhamin.	42	1	43	105	6	
Hämeenlinnassa	17	55 ²⁾	73	54	57	2) 1:llä muu kieli.
Tampereella . .	41	56	97	63	80	
Wiipurissa . . .	35	49 ³⁾	93	50	70	3) 9:llä muu kieli.
Haminassa . . .	43	23 ⁴⁾	74	57	45	4) 8:llä muu kieli.
Lappeenrann. .	8	16 ⁵⁾	25	179	30	5) 1:llä muu kieli.
Sortavalassa . .	1	13	14	253	17	
Käkisalmissa . .	12	9 ⁶⁾	23	179	3	6) 2:llä venäjänkieli.
Mikkelissä . . .	6	23	29	75	74	
Savonlinnassa . .	3	9	12	185	69	
Heinolassa . . .	7	14	21	75	57	
Kuopiossa . . .	41	99	140	49	91	
Joensuussa . . .	4	35	39	60	24	
Nikolainkaup. .	103	6	109	40	82	
Kristiinankaup.	48	—	48	76	29	
Kaskisessa . . .	?	?	12	?	?	
Uudessa Kaar- lepyyssä . . .	36	1	37	80	78	Koko luku ala- alkeisk. . . 2,212
Pietarsaarella	64	—	64	71	80	D:o tyttökoul. 755
Kokkolassa . . .	42	9	51	106	81	D:o Kymnaa- seissa ja ylä- alkeisk. . . 2,575
Jyväskylässä . .	11	17	128	69	—	
Oulussa	?	?	45	?	—	
Raahessa	?	?	46	?	—	S:ma 2,540
Torniossa	3	34	37	—	—	
Kajaanissa . . .	4	31	35	73	94	
	—	—	2,212	—	—	

b) Menot.

Vuonna.	Saimaan kanava.		Konnus.		Taipale.		Wianto.		Murola.		Utra.		Kajaanin kanava.		Walkeakoski.		Nerkon kanava.	
	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.
1861	64,180	19	440	—	2,160	—	688	68	520	—	1,057	60	1,000	—	—	—	—	—
1862	64,138	72	506	67	2,709	14	1,269	13	1,235	38	680	—	1,680	—	—	—	—	—
1863	70,192	10	678	79	3,774	—	1,796	34	1,890	65	680	—	2,292	34	—	—	—	—
1864	65,469	10	680	—	4,387	39	1,773	39	1,520	—	3,850	55	1,894	20	—	—	—	—
1865	78,164	88	680	—	3,601	48	1,701	56	1,701	56	680	—	2,018	92	—	—	—	—
1866	82,274	18	680	—	3,280	—	1,520	—	871	47	680	—	2,115	43	—	—	—	—
1867	62,693	13	680	—	4,178	59	1,816	02	875	68	1,437	47	1,880	—	—	—	—	—
1868	61,000	20	2,677	04	2,680	—	2,117	51	2,104	31	680	—	1,884	80	—	—	—	—
1869	55,099	17	2,977	96	2,680	—	1,524	—	840	—	680	—	2,456	54	461	10	221	10
1870	55,515	27	680	—	3,316	34	1,607	50	862	46	680	—	8,172	06	994	75	720	—

Taulu 32. Vleinen katsaus kanavaliikkeesen Suomenmaassa.

	Saimaan kanava.	Konnus.	Taipale.	Wianto.	Murola.	Utra.	Kajaanin kanava.	Walkeakoski.	Nerkon kanava.
Vuonna.									
	Läpikulkeneiden alusten luku.								
1861 . . .	2,397	—	—	115	428	1,690	—	—	—
1862 . . .	2,494	578	622	277	302	2,168	1,118	—	—
1863 . . .	3,027	617	676	394	327	2,781	1,223	—	—
1864 . . .	2,814	499	609	277	432	3,618	993	—	—
1865 . . .	3,239	690	782	366	366	2,729	1,265	—	—
1866 . . .	2,709	597	686	438	423	1,997	1,596	—	—
1867 . . .	2,195	900	1,831	189	264	1,659	1,473	—	—
1868 . . .	2,713	1,045	741	260	352	1,151	1,100	—	—
1869 . . .	2,927	1,116	850	230	283	1,731	1,163	135	161
1870 . . .	2,782	987	788	180	501	1,098	1,203	381	483

Taulu 33. Yleinen katsaus purjehdusaikaan kanavilla.

a) Kanavaliike alkoi.

Vuonna.	Saimaan kanava.	Konnuk-sessa.	Taipa-leessa.	Wian-nossa.	Muro-lassa.	Utrassa.	Kajaanin kanava.	Waikaa-kosken k.	Nerkon kanava.
1861 ..	4 Touk.k.	29 Touk.k.	27 Touk.k.	24 Touk.k.	16 Touk.k.	14 Touk.k.			
1862 ..	5 "	28 "	22 "	22 "	18 "	14 "	2 Kesäk.		
1863 ..	1 "	13 "	11 "	25 "	13 "	3 "	19 Touk.k.		
1864 ..	17 "	27 "	26 "	25 "	14 "	12 "	4 Kesäk.		
1865 ..	15 "	20 "	19 "	10 Kesäk.	19 "	15 "	24 Touk.k.		
1866 ..	11 "	14 "	24 "	2 "	15 "	14 "	14 Kesäk.		
1867 ..	11 "	11 Kesäk.	14 Kesäk.	2 Heinäk.	14 Kesäk.	8 Kesäk.	18 "		
1868 ..	9 "	17 Touk.k.	16 Touk.k.	2 Kesäk.	19 Touk.k.	10 Touk.k.	27 Touk.k.		
1869 ..	13 "	16 "	16 "	20 Touk.k.	30 Huhtik.	11 "	31 "	3 Heinäk.	17 Syysk.
1870 ..	7 "	11 "	6 "	11 "	7 Touk.k.	1 "	22 "	11 Touk.k.	11 Touk.k.

b) kanavaliike loppui.

1861 ..	9 Marr.k.	7 Marr.k.	28 Lokak.	31 Lokak.	9 Marr.k.	7 Marr.k.			
1862 ..	8 "	6 "	11 Marr.k.	5 Marr.k.	18 "	5 "	10 Lokak.		
1863 ..	16 "	19 "	13 "	7 "	18 "	9 "	7 "		
1864 ..	29 Lokak.	27 Lokak.	28 Lokak.	16 Lokak.	28 Lokak.	27 Lokak.	20 "		
1865 ..	13 Marr.k.	12 Marr.k.	11 Marr.k.	4 Marr.k.	7 Marr.k.	12 Marr.k.	1 Marr.k.		
1866 ..	11 "	2 "	16 "	31 Lokak.	13 "	2 "	19 Syysk.		
1867 ..	16 "	10 "	11 "	6 Marr.k.	16 "	8 "	30 Lokak.		
1868 ..	10 "	5 "	9 "	28 Lokak.	12 "	31 Lokak.	28 "		
1869 ..	13 "	9 "	10 "	29 "	11 "	10 Marr.k.	29 "	5 Marr.k.	3 Marr.k.
1870 ..	17 "	12 "	7 "	23 "	9 "	7 "	20 "	12 "	24 Lokak.

Taulu 34. Tulot ja menot valtionrautateilla Suomessa vuonna 1865—1871 ¹⁾.

Vuonna.	Tulot.		Menot.		Voittoa (+) tai vajausta (-) tulojen suhteen.	
	Markkaa	p.	Markkaa	p.	Markkaa	p.
	1865	511,072	40	438,753	56	+ 72,318
1866	455,674	20	420,878	83	+ 34,795	37
1867	421,448	95	428,948	67	- 7,499	72
1868	437,086	26	354,394	75	+ 82,691	51
1869	499,406	50	349,379	67	+ 150,026	83
1870	1,465,722	97	1,422,053	56	+ 43,669	41
1871	2,626,980	86	1,843,735	33	+ 783,245	53

¹⁾ Tässä ja seuraavissa tauluissa on kysymys ainoastaan varsinaisista liiketuloista, ei semmoisista, joita nimityksellä " muita tuloja" on tullut sisään: huoneenvuorosta ja arennista, heinänteosta y. m. Menoihin taas luetaan ainoastaan kulunkikustannukset, ei uutisrakennukset.

Taulu 35. Kunkautiset tulot valtio-rautateilla Suomessa
vuonna 1865—1871.

	1865.		1866.		1867.		1868.		1869.		1870.		1871.			
	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	M:kk.	p.	Mark	Rubel k.		
Tammik..	35,264	68	29,888	81	23,976	43	22,271	83	20,874	92	30,107	55	94,777	27	17,215	75
Helmikuun	31,562	17	31,256	4	20,515	49	22,640	52	19,814	70	32,492	5	78,193	97	15,660	71
Maalisk..	43,635	27	30,850	25	29,520	20	27,364	11	25,024	34	48,913	6	112,629	88	21,450	37
Huhtikuun	39,702	38	30,147	4	26,990	23	27,617	42	27,167	69	60,254	32	116,930	97	16,842	79
Toukok..	32,974	12	38,777	36	27,057	40	43,295	69	45,413	62	68,615	26	116,119	30	25,893	—
Kesäkuun	50,145	86	63,325	52	49,740	95	51,898	91	51,410	26	87,272	23	163,252	34	36,145	74
Heinäkuun	61,266	16	54,514	57	53,254	2	45,844	53	58,225	4	96,410	92	147,638	21	38,208	31
Elokuun .	49,841	66	44,251	15	46,531	2	41,474	19	59,051	50	85,206	80	177,980	88	35,976	56
Syyskuun	45,601	55	49,275	22	50,501	87	50,817	10	57,580	91	118,022	27	173,327	24	28,067	36
Lokakuun	45,425	88	37,523	21	40,708	22	42,846	1	54,746	11	123,877	6	182,921	90	28,138	5
Marrask..	32,261	16	27,341	25	29,007	68	38,768	30	48,270	54	92,701	56	112,223	70	22,776	85
Joulukuun	43,391	51	18,523	78	23,645	44	22,247	65	31,826	87	87,898	6	112,843	79	26,682	22
Summa	511,072	40	455,674	20	421,448	95	437,086	26	499,406	50	931,771	14	1,588,839	45	313,057	71

Taulu 36. Summittainen taulu osoittava liikettä

Vuonna.	Matkustajain luku.				
	I luok.	II luok.	III luok.	Sotaväen kuljetus.	Summa.
1865	1,893	16,985,5	53,109	7,489,5	79,477
1866	1,601	15,632	46,500	1,801	65,534
1867	1,237	12,955	37,423	5,489	57,104
1868	877	12,181	36,445	5,361	54,864
1869	883	13,755	41,363	6,909	62,910
1870	14,323	122,310	262,715	4,684	404,032
1871	16,424	147,223	441,109	6,919,5	612,704,5 ¹⁾

¹⁾ Summaan vuodelta 1871 luettuna 1,029 vangin kuljetus.

valtio-rautateillä Suomessa, vuonna 1865—1871.

Kunkin matkustajan matkan keskipituus.	Liike-tavaraa.	Lento-tavaraa.	Summa tavaraa.	Luontokappaleita.		
				Peninkulmaa.	Sentneriä.	Sentneriä.
5,18	1,042,381	Tietoja puuttuu.	1,042,381	254	165	422
5,01	1,122,858	7,926,1	1,130,784,1	150	103	325
5,45	1,037,206,5	5,937,1	1,043,143,6	202	141	278
5,64	1,221,899,5	7,291,3	1,229,190,8	107	101	298
5,41	1,833,661	8,470,9	1,842,131,9	210	151	296
4,23	3,080,948,5	17,407	3,098,355,5	1,185	575	1,536
4,66	4,225,229,5	28,239	4,253,468,5	3,789	1,446	2,436

Taulu 37. Liike Suomen valtorantateillä vuosina 1865—1871, kunkin pysäyspaikan osalta.

Pysäyspaikkojen nimet.	a) Vuonna 1865.									
	Makustavainsten luku.					Rahti-tavaraa.	Lento-tavaraa.	Summa tavaraa.	Tuloja *).	
	I luok.	II luok.	III luok.	Sota-väen kuljetus.	Summa.	Sentneriä.	Sentneriä.	Sentneriä.	M:kkaa p.	
Hel sinki	867	7,862,5	19,997	1,968,5	30,695	151,714,5	40,830,5	151,714,5	180,015,87	
Söömääsi	—	—	—	—	—	—	—	40,830,5	18,449,59	
Malm in seisahdus- paikka	22	715	2,350	—	3,087	—	—	69,627,5	1,820,4	
Tikkurila	44	895	3,390	—	4,329	69,627,5	130,576	130,576	7,781,62	
Kerava	95	996	4,678	2,590	8,35c	167,857	167,857	167,857	23,604,11	
Järvenpää	112	899	4,204	—	5,215	125,559,5	125,559,5	125,559,5	29,557,8	
Hyvinkää	90	477	1,926	—	2,493	46,282	46,282	46,282	28,023,25	
Riihimäki	12	215	1,173	—	1,400	48,163,5	48,163,5	48,163,5	12,308,67	
Ryhtylä	54	348	1,892	—	2,294	—	—	—	16,548,39	
Leppäkosken seisahdus- paikka	5	55	248	—	308	—	—	—	558,50	
Turenki	100	890	3,847	—	4,837	8,539,5	8,539,5	8,539,5	14,895,95	
Hämeenlinna	492	3,633	9,404	2,931	16,460	253,231	253,231	253,231	177,509,33	
Summa	1,893,	16,985,5	53,109	7,489,5	79,477	1,042,381	1,042,381	1,042,381	511,072,40	

* Tässä ja seuraavissa tauluissa ovat tulot lasketut kunkin pysäyspaikan rahanannon mukaan.

b) vuonna 1866.

Pysäyspaikkojen nimet.	Matkustavaisten luku.						Rahti-tavaraa.	Lento-tavaraa.	Summa tavaraa.	Tuloja.
	I luok.	II luok.	III luok.	Sotaväen kulljetus.	Summa.					
					Sentneriä.	Sentneriä.				
Helsinki	749	7,047	18,199	700	26,695	187,847,5	4,739,4	192,586,9	166,973	8
Söörnääsi	—	—	—	—	—	84,580	—	84,580	32,211	40
Malm'in seisahdus-paikka	14	669	1,543	—	2,226	—	—	—	1,572	7
Tikkurila	46	869	2,700	—	3,615	30,385	56,7	30,441,7	4,912	73
Kerava	57	1,251	4,480	97,5	5,885,5	221,147,5	462,8	221,610,3	26,009	75
Järvenpää	109	936	3,596	—	4,641	178,833,5	256,3	179,089,8	28,301	35
Hyvinkää	89	365	1,661	399	2,514	83,696,5	266,8	83,963,3	18,156	57
Riihimäki	7	227	1,170	—	1,404	32,901,5	139,8	33,041,3	8,084	44
Ryhtylä	38	253	1,311	—	1,602	94,138,5	275,7	94,414,2	19,866	11
Leppäkosken seisahdus-paikka	22	173	573	—	768	—	—	—	1,186	4
Turenki	59	811	3,024	—	3,894	9,437	418,4	9,855,4	14,276	36
Hämeenlinna	411	3,031	8,243	604,5	12,289,5	199,891	1,310,2	201,201,2	134,124	30
Summa	1,601	15,632	46,500	1,801	65,534	1,122,858	7,926,1	1,130,784,1	455,674	20

c) Vuonna 1867.

Pysäyspaikkojen nimet.	Matkustavaisten luku.					Rahti-tavaraa.	Lento-tava-raa.	Summa tavaraa.	Tuloja.
	I luok.	II luok.	III luok.	Sotaväen kuljetus.	Summa.				
					Sentneriä.				
Helsinki	565	5,803	15,292	1,327,5	22,987,5	188,670,5	3,148,7	191,819,2	156,252 40
Söörnäsi	—	—	—	—	—	78,323,5	—	78,323,5	28,841 91
Malm'in seisahduspaikka	13	566	1,014	—	1,593	—	—	—	1,176 34
Tikkurila	31	712	2,280	—	3,023	47,734,5	23,9	47,758,4	5,292 31
Kerava	54	1,153	3,792	208,5	5,207,5	161,143,5	220,8	161,364,3	20,374 69
Järvenpää	86	828	2,889	—	3,803	204,261,5	181	204,442,5	29,914 98
Hyvinkää	38	257	1,330	—	1,625	79,619	196,5	79,815,5	16,492 23
Riihimäki	5	138	659	—	802	25,647,5	185,2	25,832,7	6,753 36
Ryttylä	34	220	892	—	1,146	76,152,5	308	76,460,5	19,138 62
Leppäkosken seisahduspaikka	19	146	432	—	597	—	—	—	998 38
Turenki	51	594	2,198	—	2,843	23,709,5	318,5	24,028	15,183 72
Hämeenlinna	341	2,538	6,645	3,953	13,477	151,944,5	1,354,5	153,299	121,050 1
Summa	1,237	12,955	37,423	5,489	57,104	1,037,206,5	5,937,1	1,043,143,6	421,448 95

d) Vuonna 1868.

Pysäyspaikkojen nimet.	Matkustavaisten luku.					Rahti- tavaraa.	Lento- tava- raa.	Summa tavaraa.	Tuloja.
	I luok.		III luok.	Sota- väen kuljetus.	Summa.				
	II luok.	III luok.	—	—	Sentneriä.				
Helsinki	430	5,394	14,442	2,213	22,479	206,657	3,980,2	210,637,2	160,986,83
Söörnäsi	—	—	—	—	—	202,661	—	202,661	57,506,30
Malm'in seisahdus- paikka	7	479	889	—	1,375	—	—	—	1,065,74
Tikkurila	15	514	1,890	15	2,434	63,000	35,3	63,035,3	4,941,9
Kerava	30	872	2,783	334	4,019	136,340,5	322,8	136,663,3	18,232,71
Järvenpää	51	797	2,779	—	3,627	169,649	255,5	169,904,5	25,630,17
Hyvinkää	26	244	1,260	17	1,647	79,059	196,7	79,255,7	13,233,61
Riihimäki	7	251	1,520	—	1,778	37,648	118,6	37,766,6	23,342,22
Ryhtylä	14	238	954	—	1,206	196,448,5	251,1	196,699,6	16,760,91
Leppäkosken seisahdus- paikka	9	171	450	—	630	—	—	—	940,69
Turenki	17	628	2,359	—	3,004	16,098,5	347,4	16,445,9	12,119,10
Hämeenlinna	271	2,593	7,019	2,782	12,665	114,338	1,783,7	116,121,7	102,326,89
Summa	877	12,181	36,445	5,361	54,864	1,221,899,5	7,291,3	1,229,190,8	437,086,26

e) Vuonna 1869.

Pysäyspaikkojen nimet.	Matkustavaisten luku.					Rahti-tavaraa.	Lento-tavaraa.	Summa tavaraa.	Tuloja.
	I luok.	II luok.	III luok.	Sotaväen kuljetus.	Summa.				
Helsinki	419	5,767	15,603	2,569	24,358	174,167	3,400,2	177,567,2	177,267 20
Söörnäsi	—	—	—	—	—	237,807	—	237,807	67,067 85
Malm'n seisahdus- paikka	10	618	1,141	—	1,769	—	—	—	1,318 38
Tikkurila	25	506	2,090	14	2,635	678,428,5	45,2	678,473,7	19,291 94
Kerava	21	951	3,141	589	4,702	145,701,5	368	146,069,5	18,032 43
Järvenpää	33	704	2,599	—	3,336	142,077,5	241,4	142,318,9	21,645 34
Hyvinkää	48	304	1,283	—	1,635	74,714	290,8	75,004,8	15,119 28
Riihimäki	19	348	1,764	—	2,131	59,224	585,8	59,809,8	18,228 3
Ryhtylä	13	290	1,178	—	1,481	118,082	395,2	118,477,2	17,782 60
Leppäkosken seisahdus- paikka	6	238	421	—	665	—	—	—	937 56
Turenki	28	613	2,384	—	3,025	9,244	216,1	9,460,1	10,791 17
Hämeenlinna	261	2,889	7,725	3,737	14,612	184,901,5	2,718,2	187,619,7	123,512 63
Hikiä	—	—	—	—	—	—	—	—	207 5
Ois	—	—	—	—	—	—	—	—	285 25
Lappila	—	—	—	—	—	—	—	—	158 86
Järvelä	—	—	—	—	—	—	—	—	871 65
Herrala	—	—	—	—	—	—	—	—	404 2
Lahti	—	—	—	—	—	—	—	—	6,485 26
Summa	883	13,755	41,363	6,909	62,910	1,833,661	8,470,9	1,842,131,9	499,406 50

Pysäyspaikkojen nimet.	f) Vuonna 1870.												g) Vuonna 1871.														
	Matkustavaisten luku.					Rahti- tavaraa.	Lento- tavaraa.	Summa tavaraa.	Tuloja.				Matkustavaisten luku.					Rahti- tavaraa.	Lento- tavaraa.	Summa tavaraa.	Tuloja.						
	I luok.	II luok.	III luok.	Sotaväen kuljetus.	Summa.	Sentneriä.	Sentne- riä.	Sentneriä.	Mark.	p.	Rupl.	k.	I luok.	II luok.	III luok.	Sota- väen kuljetus.	Vankien kuljetus.	Summa.	Sentneriä.	Sentne- riä.	Sentneriä.	Mark.	p.	Rupl.	k.		
Helsinki	410	7,019	22,941	422	30,792	169,543,5	3,753,5	173,297	274,355	99	—	—	568	9,769	31,035	390	83	41,845	223,387,5	4,523,5	227,911	443,339	73	—	—		
Söörnäsi	—	—	—	—	—	175,060,5	—	175,060,5	126,084	77	—	—	—	—	—	—	—	—	147,731	—	147,731	207,924	9	—	—		
Malm'in seisahdusp.	9	488	1,886	—	2,383	—	—	—	1,478	61	—	—	10	866	2,862	—	—	3,738	—	—	—	2,351	24	—	—		
Tikkurila	7	427	2,806	—	3,240	558,287,5	3,5	558,291	6,553	64	—	—	30	823	3,748	—	—	4,601	112,906,5	365	113,269,5	8,422	37	—	—		
Kerava	36	964	4,355	425,5	5,780,5	138,151	1,809	139,960	15,006	5	—	—	22	1,474	6,182	11	—	7,689	122,540,5	54	122,594,5	22,764	—	—	—		
Järvenpää	9	566	3,415	—	3,990	178,239	1,308	179,547	12,569	94	—	—	15	712	4,390	—	—	5,117	260,633,5	399	261,032,5	16,315	13	—	—		
Hyvinkä	26	269	1,390	—	1,685	98,590,5	618,5	99,209	7,262	90	—	—	25	410	1,873	—	—	2,308	117,462,5	158	117,620,5	13,227	66	—	—		
Riihimäki	25	547	2,713	—	3,285	41,520,5	134,5	41,655	10,439	14	—	—	18	977	3,754	35	—	4,784	63,245,5	60,5	63,306	16,159	24	—	—		
Ryhtylä	6	324	1,173	—	1,503	167,913,5	321,5	168,235	9,575	84	—	—	1	633	1,334	—	—	1,968	112,903,5	137,5	113,041	8,263	76	—	—		
Leppäkosken seisahdusp.	1	248	816	—	1,065	—	—	—	1,355	21	—	—	5	459	658	—	—	1,122	—	—	—	1,603	52	—	—		
Turenki	9	311	1,907	2	2,229	32,824,5	213,5	33,038	6,971	49	—	—	14	489	2,290	—	—	2,793	38,965	748,5	39,713,5	8,919	63	—	—		
Hämeenlinna	174	2,639	8,660	3,518,5	14,991,5	302,363,5	1,405	303,768,5	105,745	24	—	—	131	3,169	10,502	219	—	14,021	358,673,5	4,460,5	363,134	181,272	97	—	—		
Hikiä	—	156	808	—	964	20,309	3	20,312	2,054	93	—	—	1	191	1,047	—	—	1,239	46,899	11,5	46,910,5	2,860	74	—	—		
Ois	—	128	805	—	933	16,028,5	41	16,069,5	3,485	29	—	—	—	206	788	—	—	994	29,103	60,5	29,163,5	6,751	53	—	—		
Lappila	—	62	548	—	610	6,532	21	6,553	2,057	50	—	—	5	84	618	—	—	707	17,330,5	16,5	17,347	3,760	30	—	—		
Järvelä	—	225	1,218	—	1,443	9,002	65	9,067	6,839	66	—	—	2	325	1,264	—	—	1,591	28,796,5	188	28,984,5	9,513	84	—	—		
Herrala	—	35	1,050	—	1,085	6,521	20	6,541	2,772	10	—	—	—	22	860	—	—	882	30,721,5	97,5	30,819	5,860	42	—	—		
Lahti	1	1,146	3,993	26	5,166	105,494	278	105,772	40,851	35	—	—	2	875	4,284	—	—	5,161	20,692,5	731,5	21,424	36,883	97	—	—		
Vesijärvi	—	—	—	—	—	83,801,5	—	83,801,5	247	41	—	—	—	—	—	—	—	—	408,280	23	408,303	9,665	71	—	—		
Uuskylä	—	126	547	—	673	4,111,5	51	4,162,5	5,486	84	—	—	5	404	1,442	—	—	1,851	9,747	235	9,982	13,792	6	—	—		
Kausala	—	141	498	—	639	1,042	17,5	1,059,5	3,886	46	—	—	1	404	1,779	—	—	2,184	10,871,5	685,5	11,557	17,176	45	—	—		
Kymi	—	191	700	—	891	3,312	155	3,467	5,565	47	—	—	14	585	1,931	—	—	2,530	30,935	548,5	31,483,5	18,779	62	—	—		
Utti	—	122	340	—	462	2,572	9,5	2,581,5	2,243	26	—	—	4	391	1,566	1	—	1,962	23,391	200	23,591	11,600	36	—	—		
Kaipiais	—	251	529	—	780	536	56	592	4,300	68	—	—	4	347	1,518	—	—	1,869	33,447,5	96	33,543,5	11,619	—	—	—		
Taavetti	—	128	598	—	726	1,206,5	114	1,320,5	3,853	—	—	—	—	378	1,983	1	—	2,362	7,372,5	241,5	7,614	14,705	9	—	—		
Pulsa	—	58	276	—	334	195	9	204	1,821	95	—	—	2	421	1,269	—	—	1,692	2,059	28	2,087	11,212	6	—	—		
Simola	6	240	760	—	1,006	14,848	49	14,897	5,540	85	—	—	21	747	2,523	7	—	3,298	19,226,5	97,5	19,324	23,536	19	—	—		
Nurmes	1	101	589	—	691	659	—	659	982	47	—	—	2	239	2,016	—	—	2,257	30,896,5	10,5	30,907	4,084	23	—	—		
Wiipuri	1,342	9,490	19,324	—	30,156	77,585	2,614	80,199	206,730	98	—	—	1,189	9,453	31,953	229	—	42,824	234,446	3,421,5	237,867,5	354,894	61	—	—		
Säiniö	17	672	2,486	—	3,175	2,012	220	2,232	4,995	63	—	—	45	697	4,174	—	—	4,916	108,871	2,015	110,886	11,026	22	—	—		
Galitzina	—	58	838	—	896	47	7	54	1,616	4	—	—	—	46	1,104	—	—	1,150	47,062,5	4,5	47,067	1,753	28	—	—		
Perkjärvi	85	433	1,748	—	2,266	25,996	577	26,573	7,515	73	—	—	139	555	3,855	—	—	4,549	86,578	1,944,5	88,522,5	17,950	10	—	—		
Uuskirkko	226	2,166	4,100	—	6,492	9,343,5	192,5	9,536	21,898	50	—	—	218	2,012	5,863	—	—	8,093	72,678	921	73,599	28,589	3	—	—		
Raivola	32	788	5,315	—	6,135	20,709,5	96	20,805,5	16,543	12	—	—	97	829	9,199	—	—	10,125	105,478	54	105,532	34,386	35	—	—		
Teerijoki	—	167	1,533	—	1,700	2,877	—	2,877	3,083	10	—	—	13	159	2,265	—	—	2,437	4,611	29	4,640	5,731	37	—	—		
Walkeasaari	276	2,807	20,924	—	24,007	32,047	356	32,423	—	—	10,322	21	379	2,903	31,854	—	—	35,136	115,648	79	115,727	—	—	21,223	3		
Levaschowo	110	1,003	2,477	—	3,590	6,5	9	15,5	885	84	—	—	314	1,629	4,882	—	—	6,825	27,016	13,5	27,029,5	—	—	1,684	1		
Pargala	1,133	11,093	20,464	1	32,691	5,430	8	5,438	—	—	7,152	78	1,301	11,021	37,621	1	—	49,944	9,942	414,5	10,356,5	—	—	10,297	68		
Schuvalowo	1,423	11,617	16,674	—	29,714	53	61,5	114,5	—	—	4,821	24	1,519	11,752	32,172	—	—	45,443	364,5	44,5	409	—	—	6,677	76		
Sudelnaja	1,202	10,227	11,565	—	22,994	8,557	52	8,609	—	—	4,428	74	1,262	11,372	24,030	—	—	36,664	218,909	79	218,988	—	—	10,073	73		
Lanskaja	1,514	9,312	4,483	—	15,309	—	6	6	—	—	2,384	87	1,980	12,901	7,971	—	—	22,852	—	1	1	—	—	3,314	46		
Pietari	6,243	45,565	85,463	289	137,560	757,601	2,752	760,353	—	—	140,595	96	7,015	56,080	147,859	45	—	210,999	882,774,5	5,028	887,802,5	—	—	253,788	33		
Summa	14,323	122,310	262,715	4,684	404,032	3,080,948,5	17,407	3,098,355,5	931,771	14	170,591	64															
Rajajoki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	414	2,666	—	—	3,131	2,322,5	14,5	2,337	—	—	1,793	24	—	
Suomen sotilaspiirikunnan tapi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,939,5	—	5,939,5	—	—	—	—	—	—	3,755	66	
Venäläisten merisotajouk- kojen kuljetus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	—	41	—	—	—	152	92	12	43	—	
Arrestantein kuljetus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	946	946	310	—	310	1,990	66	258	46	—	
Maapoliisein kuljetus	—																										

Luettelo.

	Siv.
Aateli, jäsenten luku	181.
Aateliset suvut, jotka ovat sisäänotetut Suomen Ritarihuoneeseen	176.
Akatemiallinen lukuyhteys	119.
Ala-oikeudet	33.
Ala-poliisimestari	49.
Aleksander Newskin Ritarikunta	204.
Aleksanterin Yliopisto	113.
Alhaisemmat oppilaitokset: oppilasten luku taululla osoitettu .	253.
Alkeisopistot	124.
Anatomiasali	117.
Andrean ritarikunta	203.
Annan ”	205.
Apteekkein luku	58.
Apteekinlaatikot	58.
Arkitehdit	64.
Augmenttitilat	109.
Collegium medicum	51.
” medicum’in puheenjohtajat	53.
Elukkain, yli talven elätettyjen, luku lääneissä	215.
Eläinlääkärit	57.
Eläintieteellinen museo	117.
Eläkerahalaitoksia:	
Apteekarein ja Farmasöitein pensionikassa	58.
Suomen kirkollis- ja kouluviraston leski- ja orpokassa	183.
” siviiliviraston leski- ja orpokassa	181.
” sotaviraston ” ”	182.
Esimiehiä Pankin johtokunnassa	80.
” Suomalaisen kirjallisuuden Seuran	198.
” Tilastollisen viraston	73.
European valtakuntain maanala	208.
” ” väkiluku	208.
Farmasiallinen laboratorio	117.
Farmasianoppilaat	58.
Flakureimarein luku	90.
Helsinki, tilastollinen taulu	226.
Henkikirjoittajat	39.
Kenkivartiaväen tarkk’ampuja pataljona	110.
Historiallinen museo	117.

	Siv.
Historiallinen osakunta	197.
Hoitaja, Keisarillisen Palatsin	10.
” Taideyhdistyksen kokoelmain	200.
Hovioikeus, Turun	26.
” Waasan	29.
” Wiipurin	31.
Hulluinhoidon johtokunta	56.
Hypoteekkiyhdistys	188.
Iltakoulut	100.
Insinöörikuunta, Tie- ja vesiyhdistysten	151.
Inspektori, Suomen armeijan	112.
Intendentti, Wuorihallituksen	94.
” Tehtaaston-johtokuunan	97.
Ivalojoeki, kullan saalis	93.
Jahtivoudit	40.
Johtaja, Jyväskylän Seminarin	134.
” Tammisaaren ”	134.
Johtokunta, Hulluinhoidon	56.
” Hypoteekkiyhdistyksen	189.
” Kaupunkien yleisen Palovakuutusyhtiön	186.
” Kirkollis- ja kouluviraston leski- ja orpokassan	184.
” Maalaisten Palovakuutusyhtiön	186.
” Ritarihuoneen	176.
” Suomen Siviiliviraston leski- ja orpokassan	182.
” ” Sotaviraston ” ”	183.
Järjestysoikeudet	44.
Jäsenet, Senaatin Oikeus-osastossa	16.
” ” Talous- ”	18.
” Komiteassa Suomen asioita varten	8.
Kadettikoulu	104.
Kahvin maahantuonti vuosina 1856—1870	242.
Kalastusten kaitsia	165.
Kamari-Toimituskunta	13.
” Toimituskunnan päälliköt	22.
Kameralinen jako, läänien	216.
Kanavain liike	256.
” menot	255.
” tulot	254.
Kansankoulut, kaupungeissa	135.
” maalla	136.
Kansatieteellinen museo	117.
Kanslia, Keisarillisen Majesteetin Suomen	9.
” Kenraalikuvernöörin	36.
Karttapaperikonttori	86.
Kasvitieteellinen tarha	118.
Katarinan ritarikunta	204.
Kauppa-asiamiehet	202.

	Siv.
Kauppalaivaston suuruus ja miehistö vuosina 1863—1870	243.
Kauppasuhteet, eri maiden	210.
Kasvatusopillinen Yhdistys	195.
Kemiallinen laboratorio	117.
Kenraalikuvernööri	3.
Kenraalikuvernöörin kanslia	36.
Keisarillinen Aleksanterin Yliopisto	113.
" Majesteetin Suomen kanslia	9.
" Palatsi Helsingissä	10.
" Suomen Senaati	10.
" Sotaväen ja Luotsiston Ylisotaoikeus	32.
Kihlakunnat	39.
Kihlakunnan oikeudet	33.
" tuomarit	33.
" vankihuoneet	68.
Kirjasto, Wenäjän	117.
" Yleinen	117.
" Ylioppilas	119.
Kirjeitten, postissa lähetettyjen, luku	229.
Kirkollis-asiain Toimituskunta	14.
" Toimituskunnan päälliköt	23.
Kirkkoneuvostot	139.
Kivennäiskokous	117.
Komentajat, Suomen kaartin	112.
" " merisotaväen kantaväestön	113.
Komisioni maanmittarit	158.
Kontrollivirasto, kulta-, hopea- ja tinateoksia varten	94.
Korkeammat kansankoulut maalla	136.
" opistot	124 ja 251.
Kreikkalais-Wenäläinen usko	146.
Kreivit, sisäänotetut Suomen ritarihuoneeseen	176.
Kruununmetsät	162.
Kruununnimismiehet	39.
Kruununverot, läänien vuonna 1864	216.
Kruununvoudit	39.
Kullan saalis Suomessa	93.
Kunnallishallitukset maalla	50.
" kokoukset	50.
" lautakunnat	50.
Kuopion hippakunta	140.
Kuparin valmistus	246.
Kustannukset vankihuoneista ja vanginhoidosta	70.
Kuvernöörit	38.
" luettelo	41.
Kuuromykkäin opetuslaitokset	128.
Kynnönneuvot	170.
Käräjät	33.

	Siv.
Käräjäkuntien väkiluku v. 1870	217.
Käräjänvankihuoneet	69.
Kätilöimet	56.
Köyhäin ja orpolasten kasvatustalossa Kylliälän eli Nygård'in talossa	137.
Lainopillinen Yhdistys	195.
Laitokset kuuluvat Kamari-Toimituskuntaan	102.
” ” Kirkollis-asiain ”	113.
” ” Maanviljelyn ”	149.
” ” Siviili ”	37.
” ” Sota-asiain ”	104.
Laivojen, lastilla tulleiden ja lähteneiden luku ja yhteenlaskettu lastiveto	244.
Lapvikin sairashuone	55.
Liike kanavilla Suomessa	256.
” Suomen valtiorautateillä vuosina 1865—1871	260.
” ” ” kunkin pysäyspaikan osalta	
” ” ” vuonna 1865	262.
” ” ” ” 1866	263.
” ” ” ” 1867	264.
” ” ” ” 1868	265.
” ” ” ” 1869	266.
” ” ” ” 1870 ja 1871 katso siv. 266 liitetty taulu.	
Luettelo Maaherroista ja Kuvernööreistä tällä vuosisadalla:	
Hämeenlinnan läänissä	41.
Kuopion läänissä	42.
Mikkelin läänissä	42.
Oulun läänissä	43.
Turun ja Porin läänissä	41.
Uudenmaan läänissä	41.
Uudenmaan ja Hämeenlinnan läänissä	41.
Waasan läänissä	43.
Wiipurin läänissä	42.
” Pormestareista tällä vuosisadalla:	
Haminassa	47.
Heinolassa	48.
Helsingissä	45.
Hämeenlinnassa	47.
Joensuussa	48.
Jyväskylässä	48.
Kajaanissa	48.
Kaskisissa	48.
Kokkolassa	46.
Kristiinassa	47.
Kuopiossa	48.
Käkisalmissa	48.

Luettelo Pormestareista tällä vuosisadalla:

Siv.

Lappeenrannassa	47.
Lovisassa	46.
Mikkelissä	48.
Naantalissa	47.
Oulussa	46.
Pietarsaaressa	47.
Porissa	46.
Porvoossa	46.
Raahessa	48.
Raumalla	46.
Savonlinnassa	47.
Tammisaaaressa	47.
Tampercella	48.
Torniossa	46.
Turussa	45.
Uudessa Kaarlebyyssä	46.
Uudessakaupungissa	47.
Waasassa	46.
Wiipurissa	45.
” Suomen säätyjen Pankkiedusmiehistä	80.
Luotsi-insphtorit	91.
Luotsi- ja majakkalaitoksen Ylihallitus	87.
Luotsitirehtöörit	91.
Luotsivirasto	89.
Lyseo Helsingissä	127.
Lähetyskoulu	201.
Lähetysseura	200.
Lääkintölaitosten ylihallitus	51.
Lääkintövirasto	53.
Lääkäriseura	194.
Lääkärit, piiri	53.
” kaupungin	53.
” sairashuoneitten	54.
Lääninagronomit	170.
Lääninhallitukset ja lääninvirastot	37.
Lääninkamreerit	38.
Lääninkarjakot	170.
Lääninkomiteat, Hypoteekkiyhdistyksen	189.
Kääninkonttorit	39.
Lääninkynnönneuvojat	170.
Lääninmaanmittarit	158.
Läääniräntmestari	39.
Lääninsihteeri	38.
Läänin-vankihuoneet	68.
Läänit, tilastollinen taulu niistä	214.
Maahantuonnin arvo	234—235.

	Siv.
Maahantuonti, jyvään vuosina 1856—70	242.
” kahvin ” ”	240.
” sokurin ” ”	242.
” suolain ” ”	242.
Maaherrat	37.
Maamarsalkki	172.
Maamarsalkit	174.
Maanala, Europan valtakuntien	208.
Maanalan suhteet, läänien	214.
Maanjako-oikeudet	34.
Maanmittausvirasto	158.
Maanviljelyn-Toimituskunta	14.
” Toimituskunnan päälliköt	23.
Maanviljelyskoulut	168.
Maanviljelysneuvojat	170.
Maanviljelysopisto Mustialassa	168.
Maanviljelysseurat	170.
Maaseudun kauppalaivasto	243.
Magneetillinen observatoriumi	117.
Majistraatit	44.
Merenkulkukoulut	101.
Meriliike	244.
Merisotaväen kantaväestö	112.
Meriviittojen luku	90.
Metsänhoitohallitus ja metsänhoitovirasto	161.
Metsänhoito-opisto Eövoisissa	164.
Metsänhoitotarkastuspiirit	162.
Metsäntuotteiden ulosvienti vuosina 1864—70	238.
Miekkailusali, yliopiston	118.
Mitat	159.
Mittainvakaus-virasto	159.
Muinaismuistoyhtiö	201.
Nimismiehenpiirit	39.
Niittymaat, läänien	214.
Normalikoulu	125.
Oijennuslaitokset	68.
Oikeus-Osasto, Senaatin	12.
Oikeus-Osastoon, Senaatin, kuuluvat yli- ja alaoikeudet	26.
Opetuskieli, alkeisopistojen	128.
Opisto, maanviljelys-, Mustialassa	168.
Opistot, alkeis-	124.
Oppilaitokset, kuuromykkäin	128.
” sokeiden	129.
Oppilasten luku kaikissa Suomen alkeisopistoissa Tammiikuun	251.
” ” 5 p:nä 1871	250.
” ” sunnuntaikouluissa 1860—1870	250.
Orijärven kuparikaivos	246.

	Siv.
Osasto, Oikeus-, Senaatin	12.
” Talous-, ”	13.
Osastopäälliköt, Suomen armeijan	112.
Oulu, tilastollinen taulu	226.
Painomitat	160.
Palatsi, Keisarillinen Helsingissä	10.
Palkkaedut, Alkeisopistoissa	127.
” Evoisten metsänhoito-opistossa	164.
” Hovioikeudessa, Turun	27.
” ” Waasan	30.
” ” Wiipurin	31.
” Hypoteekkiyhdistyksessä	190.
” Kalastusten kaitsian	165.
” Karttapaperikonttorissa	87.
” Kaupungin lääkärein	54.
” Kaupunkien yleisen Palovakuutusyhtiön johtokun- nassa	186.
” Keis. Majesteetin Suomen kansliassa	9.
” Keisarillisessa Senaatissa	15.
” Kenraalikuvernöörin	4.
” Kirkollisvirastossa	138.
” Komiteassa Suomen asioita varten	8.
” Kuvernöörinvirastossa	40.
” Lääkintölaitosten Ylihallituksessa	53.
” Maalaisten Palovakuutusyhtiön virkamiesten	188.
” Maanmittausvirastossa	158.
” Merenkulkukouluissa	102.
” Metsänhoitohallituksessa ja metsänhotovirastossa	164.
” Mustialan maanviljelysopistossa	169.
” Oppilaitoksissa, Kuuromykkäin	129.
” ” Sokeiden	130.
” Passivirastossa	202.
” Piirilääkärein	54.
” Poliisimestarin	49.
” Postinjohtokunnassa	60.
” Postivirastossa	62.
” Prokuraatorinvirastossa	24.
” Rahapajassa	96.
” Rautatiellä	156.
” Realikoulussa, Helsingin	99.
” Saimaan kanavalla	154.
” Seminarissa, Jyväskylän	133.
” ” Tammissaaren	134.
” Suomen Kadettikoulussa	79.
” ” Pankissa	107.
” Tehtaaston-johtokunnassa	97.
” Tie- ja vesiyhdistysten insinöörikunnassa	151.

	Siv.
Palkkaedut, Tilastollisessa virastossa	73.
” Tullin Ylijohtokunnassa	84.
” Waltioarkistossa	148.
” Waltiorautateillä Suomessa	156.
” Waltiosihteerin	6.
” Wuorihallituksessa	95.
” Yhdyspankissa	191.
” Yleisessä revisionioikeudessa ja revisionikonttorissa	103.
” Ylihallituksessa, Koululaitoksen	123.
” ” Maanmittauksen	158.
” ” Painoasiain	66.
” ” Tie- ja vesiyhdistysten	151.
Palovakuutusyhtiö, kaupunkien yleinen	184.
” maalaisten	186.
Pankin, Suomen, johtokunta	77.
” ” tarkastajat	75.
” ” tila vuosina 1866—1870	73.
” ” vaihtokonttorit	76.
” ” virkamiehet	77.
” Yhdys- liike	191.
Pankki, Suomen	73.
” Yhdys-	190.
Pankki-edusmiehet	75.
” edusmiesten luettelo	80.
Pappissäätö	173.
Passivirasto	202.
Pataljonan komentajat, Suomen kaartin	112.
Peltomaat, läänien	214.
Piirikunnat, maalaisten Palovakuutusyhtiön	186.
” nimismiehen	39.
” tarkastus-, kruununmetsien	162.
” tie- ja vesiyhdistysten	150.
” tulli-	84.
Piirilääkärit	53.
Piirrustussali, Yliopiston	118.
Piipliaseura	192.
Pispat, Kuopion	146.
” Turun	144.
” Wiipurin ja Porvoon	145.
Pitkärannan kuparikaivos	246.
Poliisi	49.
Poliisikamarit	49.
Poliisimestarit	49.
” ala-	49.
Pormestarit	35.
Porvarissäätö	173.
Porvoon hippakunta	140.

	Siv.
Postilaitoksen tulot	231.
Postimaksu	61.
Postinjohtokunta	58.
Postitirehtöörit	60.
Postivirasto	61.
Presidenttejä Turun hovioikeudessa	28.
" Waasan "	30.
" Wiipurin "	31.
Prokuraatoreja Suomessa	25.
Prokuraatori Keisarillisessa Senaatissa	23.
Prokuraatorin virkavelvollisuudet	23.
Prokuraatorinvirasto	23.
Provastikunnat	139.
Puheenjohtajia Collegium medicum'issa	53.
" Kaupunkien yleisen Palovakuutusyhtiön johto-	
" kunnassa	186.
" Komiteassa Suomen asioita varten	8.
" Koululaitoksen Ylihallituksessa	124.
" Painoasiain "	66.
" Taideyhdistyksessä	200.
" Talousseurassa	168.
" Tehtaaston-johtokunnassa	97.
" Tilastollisessa Pääneuvostossa	73.
" Ylisotaoikeudessa	32.
Puhemiehet, Pappissäädyn	174.
" Porvarissäädyn	174.
" Talonpoikaissäädyn	175.
Päälliköt, Kadettikoulun	108.
" Kamari-Toimituskunnan	22.
" Kenraalikuvernöörin kanslian	36.
" Kirkollisasiain-Toimituskunnan	23.
" Koskenperkaaja- eli Insinööri-kunnan	151.
" Maanviljelyn-Toimituskunnan	23.
" Metsänhoitoviraston	164.
" Siviili-Toimituskunnan	22.
" Sota-asiain-Toimituskunnan	22.
" Waltiovarain-Toimituskunnan	22.
Päätirehtöörit Collegium medicum'issa	53.
Raastuvanoikeudet	35.
Raatimiehet	35, 44.
Raha	95.
Raha- ja mitallivarasto, Yliopiston	117.
Rahapaja	95.
Rahanteko	96.
Rahtipurjehdus vuonna 1862	245.
Raudanvalmistus	247.
Rautateiden tulot ja menot vuosina 1865—1871	258.

	Siv.
Rautatien päällikkö	156.
Realikoulu Helsingissä	98.
” Nikolainkaupungissa	99.
” Turussa	99.
Realikoulut	98.
Revisionikonttori	103.
Revisionioikeus	102.
Ritarihuone	175.
Ritarihuoneen johtokunta	176.
Ritari- ja Aatelissuvut, sisäänotetut Suomen Ritarihuoneeseen	177.
Ritarikunnat, Keis. Wenäjän	203.
” St. Aleksander Newskin	204.
” St. Andrean	203.
” St. Annæ	205.
” St. Georg’in	204.
” St. Katarinan	204.
” St. Stanislain	205.
” St. Wladimirin	204.
” Walkean Kotkan	205.
Ritaristo ja Aateli	172.
Rokonpaniat	56.
Ruotu	108.
Ruotujakolaitos	108.
Rustholli	109.
Saimaan kanava	153.
Sairashoitolaitokset	54.
Sairaat, sisäänotetut sairashoitolaitoksiin	228.
Sanomalehti-ekspeditööri	60.
Seilin sairashuone	55.
Seminari Jyväskylässä	130.
” Tammisaarella	133.
Senaati	10.
Senaatin entiset ja nykyiset jäsenet	15—21.
” yhteis-istunto	12.
Setelin määrä, liikkeessä oleva	78.
Seura pro Fauna et Flora Fennica	198.
Sihteeri, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran	198.
” Taideyhdistyksen	200.
” Tiedeseuran	193.
Siltavouti	40.
Siviilipoliisimestari	49.
Siviili-Toimituskunta	13.
Siviiliviraston leski- ja orpokassa	181.
Sokeiden oppilaitokset	129.
Sota-asiaain-Toimituskunta	13.
” Toimituskunnan päälliköt	22.

Summittainen katsahdus liikkeeseen Suomen valtiorautateillä vuosina 1865—1871	260.
Sunnuntai- ja iltakoulut	100.
Sunnuntaikoulujen oppilasten luku vuosina 1866—1870	250.
Suolan maahantuonti	242.
Suomalaisen kirjallisuuden Seura	196.
Suomen Kaarti	110.
” Kadettikoulu	104.
” Kadettikoulun päälliköt ja tirehtöörit	108.
” Kauppa-asiamiehet	202.
” Kirkollisviraston leski- ja orpokassa	183.
” Lähetysseura	200.
” Lääkäriseura	194.
” Merisotaväen kantaväestö	112.
” Muinaismuistoyhtiö	201.
” Pankin tila vuosina 1866—1870	78.
” Pankki	73.
” Passivirasto	202.
” Piipiaseura	192.
” Ritarihuone	175.
” Siviiliviraston leski- ja orpokassa	181.
” Sotaviraston ” ”	182.
” Sotaväki	108.
” Säädät	171.
” Taideyhdistys	199.
” Talousseura	165.
” Tiedeseura	192.
Taideyhdistys	199.
Taideyhdistyksen kokoelmain hoitaja	200.
” puheenjohtajat	200.
” sihteeri	200.
Talonpoikaissäätö	173.
Talous-Osasto	13.
Talous-Osastoon kuuluvat yleiset laitokset, hallinnot ja virastot	36.
Talousseura	165.
Tappiot, valtion, metsänhoitolaitoksesta	163.
Tehtaaston Johtokunta	96.
Tehtaiden luku ja niiden teoksien arvo vuosina 1861—65	248.
Tehtaiden ja manufakturein luku ja niiden teoksien arvo vuosilta 1858, 1861, 1866 ja 1870	249.
Tavaravaihto ulkomaan kanssa, maahantuonti	234.
” ” ” ulosvienti	236.
Tiedeseura	192.
Tinan valmisuus	246.
Tirehtööri, Kadettikoulun	108.
” Mustialan maanviljelysopiston	169.
” Rahapajan	96.

	Siv.
Toimituskunta, Senaatin, Kamari	13.
” ” Kirkollisasiain	14.
” ” Maanviljelyn	13.
” ” Siviili	14.
” ” Sota-asiain	14.
” ” Waltiovarain	14.
Toimituskuntien päälliköt	22.
Tuomiokuntien väkiluku v. 1870, taulu	217.
” ” Turun Hovioikeuteen kuuluvien	217.
” ” Waasan ” ”	220.
” ” Wiipurin ” ”	222.
Tullitaksa Suomen Suuriruhtinaanmaalle	85.
Tullivirasto	84.
Tullinylöskanto	83.
” eri tullikamareissa, taulu	232.
Tulot kanavoista	254.
” metsänhotolaitoksesta	163.
” Suomen valtiörautateistä kuukausittain vuosina 1865—71	259.
” Suomen valtiörautateistä vuosina 1865—71	258.
Turku, tilastollinen taulu	226.
Turun arkkihippakunta	140.
” hovioikeus	26.
Tähdistö, katso Ritarikunnat.	
Tähtitieteellinen observatoriumi	117.
Ulosviennin arvo, taulu	236.
Ulosvienti, jyvään vuosina 1856—70	241.
” metsäntuotteiden vuosina 1864—70	238.
” voin vuosina 1856—70	239.
Uskonto, asukasten	227.
Waasan hovioikeus	29.
Waihtokonttorit	76.
Walkean Kotkan ritarikunta	205.
Walotornit	90.
Waltio-arkisto	147.
Waltiopäivät	171.
Waltiosihteerin palkkaedut	6.
Waltiosihteerit, Suomen	7.
Waltiovarain-Toimituskunta	13.
Waltiovarain-Toimituskuntaan kuuluvat laitokset ja virastot	73.
Waltiovelat, muutamain maiden	209.
Wanginhoito	67.
Wankihuoneenlaitos Käkisalmissa	68.
Wankihuoneet, kaupungin	69.
” kihlakunnan ja läänin	68.
” käräjän	69.
Wankihuonetten tarkastajat	71.
Wankihuoneyhdistys Suomessa	200.

	Siv.
Wapaherrat, sisäänotetut Suomen ritarihuoneeseen	177.
Warsinaiskäräjät	33.
Wierasuskoiset	146.
Wiipuri, tilastollinen taulu	226.
Wiipurin läänin maanjako-oikeus	35.
Wladimirin ritarikunta	204.
Woimistelulaitos, Yliopiston	118.
Wuorenviljelys, taulu	246, 247.
Wuorihallitus	92.
Wuorimestarit	92.
Wäkiluku, Europan valtakuntien	208.
" Suomen kaupunkien	225.
" Tuomio- ja kärjäkuntien vuonna 1870	217.
Wäliaikaiset käräjät	34.
Yhdyspankki Suomessa	190.
Yleinen Palovakuutusyhtiö, kaupunkien	184.
" Revisionikonttori	103.
" Revisionioikeus	102.
" Sairashuone Helsingissä	54.
Yleiset kynnönneuvojat	170.
" rankaistuslaitokset	67.
Yleisten rakennusten Ylihallitus	63.
Ylihallitus, koululaitoksen	123.
" luotsi- ja majakkalaitoksen	87.
" lääkintölaitosten	51.
" maanmittauksen	157.
" painoasiain	65.
" tie- ja vesiyhdistysten	149.
" yleisten rakennusten	63.
Yli-intendentteja vuorihallituksessa	95.
Ylimetsänhoitajat	162.
Yliopisto	113.
Yliopiston kanslerit	120.
" kanslia	118.
" rehtorit	122.
" rätteri	118.
" soittokunta	117.
" tulot	120.
" varakanslerit	122.
Ylisotaoikeus, Suomen Sotaväen ja Luotsiston	32.
Ylitirehtöorit Maanmittausviraston Ylihallituksessa	158.
" Metsänhoitohallituksessa ja metsänhoitovirastossa	164.
" Tie- ja vesiyhdistysten ylihallituksessa	151.
" Tullin Ylijohtokunnassa	84.
Äitinkieli	226.

Lisäys.

Epähuomiosta on painettaissa jatko sivuun 64 kokonaan jäänyt pois, jonka tähden pyydämme lukian yhteen jaksoon sen sivun kanssa lukemaan seuraavan lisäyksen:

”Helsingin realikoulussa tai muussa samallaisessa ulkomaalaisessa oppilaitoksessa, ja sen jälkeen suorittaman sisäänpäästötutkinto ylihallituksen edessä.

Palkkaedut ovat: ylitirehtöörin 9,000 markkaa, yliarkitehdin 5,600 markkaa, ensimmäisten arkitehtein 4,400 markkaa, toisten arkitehtein 2,800 markkaa, kolmanten arkitehtein 2,400 markkaa, sihteerin 1,800 markkaa ja kamreerin 1,200 markkaa. Lääninrakennuskonttorien hoitajat saavat sen ohessa, paitsi muita palkkaetuja, erinäiset palkkiot, Turussa ja Wiipurissa ovat kumpikin 1,000 markkaa, sekä Waasassa, Oulussa, Kuopiossa ja Mikkelissä ovat kukin 800 markkaa.

Yleisten rakennusten Ylihallituksen virkahuone on Hallituskadun varrella n:o 3 ja pidetään avoinna k:lo 10—1 päivällä.

Intendentteja ja (vuoden 1865:n jälkeen) ylitirehtöörejä:

Charles Bassi, 1811—1824, † 1840.

Karl Ludvig Engel, 1824, † 1840.

Ernst Bernhard Lohrman, 1841—1867, † 1870.

Karl Albert Edelfelt, 1867, † 1869.

Axel Hampus Dalström, 1869.”